

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

PKK TERÖR ÖRGÜTÜNE DIŞ DESTEK: DÖNEMSEL ÇERÇEVEDE
ANALİZLER

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Elif ÇALIŞKAN

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Yücel ACER

Çanakkale – 2010

TAAHHÜTNAME

Yüksek lisans Tezi olarak sunduğum “PKK Terör Örgütüne Dış Destek: Dönemsel Çerçeve Analizler” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../.....

Elif ÇALIŞKAN

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Elif Çalışkan'a ait "PKK Terör Örgütüne Dış Destek: Dönemsel Çerçeve Analizler" adlı çalışma, jürimiz tarafından Uluslar arası İlişkiler Anabilim Dalı, **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Üye Yrd. Doç. Dr. Soner KARAGÜL

Üye Doç. Dr. Yücel ACER

(Danışman)

Üye Yrd. Doç. Dr. Kerem BATIR

Üye Yrd. Doç. Dr. Sabri Sami TAN

Üye Yrd. Doç. Dr. Mahir GÜMÜŞ

Üye Yrd. Doç. Dr. Halil ŞİMŞEK

Tez No : 372166
Tez Savunma Tarihi : 08/06/2010

ONAY

Doç. Dr. Yücel ACER
Enstitü Müdürü
.../.../20....

ÖZET

PKK TERÖR ÖRGÜTÜNE DIŞ DESTEK: DÖNEMSEL ÇERÇEVEDE ANALİZLER

Elif ÇALIŞKAN

Türkiye'ye ağır kayıplar verdiren terör örgütü PKK'ya yönelik kapsamlı çözümler üretilebilmesi için, PKK'yı her yönüyle tanımak özellikle de sağladığı dış desteği anlamak gereklidir. Bu çalışma, PKK terör örgütünün kuruluşundan ve özellikle de eylemlerine başlamasından beri aldığı dış desteği, bu desteğin niteliği, sağlayanlar ve amaçları bağlamında ortaya koymaya yöneliktir.

Çalışmada ilk bölümde, uluslararası sözleşmelerdeki terörizm kavramının tanımları tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu temelde Türkiye'ye yönelmiş terörizm genel olarak ele alınmış daha somut olarak ise, PKK'nın bir örgüt olarak oluşum süreci, amaçları, faaliyetleri, yapılanması ortaya konmuştur.

İkinci bölümde, Türkiye'yi 1980 askeri müdahalesine götüren süreçte ve 1980'li yıllarda, ülke içerisindeki Kürt örgütlenmeleri ve ülke içerisindeki durum ele alınmış ve bu dönemde PKK terör örgütünün aldığı dış destekler tespit edilmeye çalışılmıştır. Sırasıyla üçüncü bölüm Körfez Savaşı'ndan 2003 yılında Irak'ın işgaline kadar olan dönemde, dördüncü bölüm ise Irak'ın işgalinden günümüze kadar olan süreç de, PKK terör örgütünün aldığı dış desteği, desteğin türleri, sağlayanlar ve amaçları bağlamında ele almaktadır. Her dönemde PKK'nın faaliyetleri belirtilmekte, faaliyetlerindeki değişimler ortaya konulmaktadır. Çalışmanın sonuç kısmına, PKK terör örgütünün aldığı dış desteği ortadan kaldırmaya yönelik olarak alınması gereken önlemlere ilişkin öneriler ortaya konmaktadır.

ABSTRACT

EXTERNAL SUPPORT TO THE PKK TERRORIST ORGANIZATION: ANALYSES IN A PERIODICAL FRAMEWORK

Elif ÇALIŞKAN

In order to propose viable comprehensive solutions to problems caused by the long lasting PKK terrorist activities which have caused heavy loses to Turkey, it is unavoidable to examine all aspects of the PKK terrorist organization, especially the external support given to it. This study deals with the kinds, providers and aims of the external support which PKK has received from its very beginning, especially since its first attacks.

The definitions of the concept of terrorism as given in international conventions are examined in the first section. On this base, terrorism directed to Turkey is reviewed in general terms and in particular terms, PKK as an organization, its purposes, activities and structure are tried to be explained.

Both Kurdish organizations established in the years prior to and after 1980 military queue and general situation within Turkey in that period are examined in the second section. In this regard, especial external support that PKK received in the same period is clarified. Respectively, third section examines the period between the Gulf War and occupation of Iraq in 2003, forth section examines the period between the occupation of Iraq and present time in order to identify the external support, kinds of support, providers and purposes of the support. The activities and attacks of PKK and the developments in the activities are clarified throughout these periods. In the conclusion, proposals to cut the external support to PKK are put forward.

ÖNSÖZ

PKK terör örgütünün dışarıdan Türkiye'ye karşı kullanılmasının dönemsel çerçevede analizlerini sunan bu tez çalışması, PKK'nın gördüğü uluslararası desteği ortaya koymaktadır.

Çalışmanın gerekli verileri toplanırken, çok sayıda kitap ve makale incelemesi yapılmıştır. Konuya kaynak teşkil edebilecek nitelikteki ulusal ve uluslar arası birçok dergi taranmıştır. Konusu, inceleme konumuza yakın sayılabilecek yüksek lisans ve doktora tezleri araştırılmıştır. Gerek Türkiye'deki, gerekse yurtdışındaki bazı stratejik araştırma enstitülerinin, kurumlarının yayınları incelenmiştir.

Sözleşme ve belgelere ulaşılabilmesi için, uluslararası kuruluşların internet arşivlerinden de yararlanılan çalışmada; yine internet üzerinden elde edilen, önemli haberler ve makaleler de bulunmaktadır. Türkiye'de ulusal çapta yayın yapan gazetelerin, 1960 yılından günümüze kadar olan zaman aralığındaki gazete arşivleri de incelemeye tabi tutulmuştur. Gazetelerdeki köşe yazıları ve özellikle haberlerden sıklıkla faydalanılmıştır.

Bu çalışma hazırlanırken, dönemsel verilerin tarihsel olarak düzenli aktarılmasına dikkat edilmiştir. Gerek gerçekleşen terör eylemleri, gerekse Türkiye içinde ve uluslar arası alanda meydana gelen olaylar, gerçekleşme sıralarına göre özenle ayrıştırılmıştır. Terör örgütü PKK'nın ülke içerisindeki faaliyetleri son derece yoğun ve terör eylemleri de bu çalışmada belirtilemeyecek kadar çok sayıda olduğundan, içlerinden en önemlileri ve en fazla etkili olanlar seçilerek aktarılmaya çalışılmıştır.

Yeni çözüm yöntemleri ile terör sorununa farklı yaklaşımların sergilenmeye başlandığı günümüzde, atılması planlanan adımlarda düşünülmesi gereken ve mutlaka göz önüne alınması gereken gerçekler, bu çalışmada yer bulmuştur. Oluşturulacak olan politikalar, teröre destek veren ülkeler, verilen desteğin amaçları ve nitelikleri göz önüne alınarak biçimlendirilmelidir.

Çalışmanın sonuç kısmında birtakım çözüm önerileri de belirtilmiştir. Öneriler sadece sınırlarımız dışından, terörün beslenmesini önlemeye yöneliktir. Yapılması gerekenler mutlaka, daha çok somut öneri içermeli ve çok daha kapsamlı bir çalışmanın ürünü olmalıdır. Çalışma en azından, ilgili konuda az olan kaynaklara eklenebilmeyi ve terör sorununun çözümüne ışık tutabilecek verileri ortaya koyabilmeyi amaçlamıştır.

Çalışmamı hazırlarken, kaynak yetersizliği, konunun içeriğinin son derece yoğun ve hassas oluşu gibi nedenlerden dolayı, her ne kadar zorlanmış olsam da; bu zor süreci en kolay şekilde atlatabilmemi sağlayan, verilerin toparlanmasından, düzenlenmesine ve irdelenmesine kadar çalışmanın her aşamasında bana yön veren ve her konuda desteğini esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. Yücel ACER'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Değerlendirmeleri ile çalışmamdaki eksiklikleri ve hataları görmemi sağlayan ve çalışmama son halini verebilmeme yardımcı olan, Yrd. Doç. Dr. Soner KARAGÜL, Yrd. Doç. Dr. Kerem BATIR, Yrd. Doç. Dr. Mahir GÜMÜŞ , Yrd. Doç. Dr. S. Sami TAN ve Yrd. Doç. Dr. Halil ŞİMŞEK hocalarıma da teşekkürü bir borç bilirim.

Elif ÇALIŞKAN

Çanakkale, 2010

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRAC	v
ÖNSÖZ	vi
KISALTMALAR	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BİR TERÖR ÖRGÜTÜ OLARAK PKK

1. Terörizm Kavramı ve Türkiye	5
1.1 Terörizm ve Uluslararası Terörizm Kavramları	5
1.2 Türkiye'nin Karşı Karşıya Kaldığı Terörizm Faaliyetleri	13
2. PKK Terör Örgütü.....	14
2.1 PKK Terör Örgütünün Kuruluşu	14
2.2 PKK'nın Amaçları	17
2.3 PKK'nın Temel Yapılanması	19
2.3.1 Parti-PKK (Kürdistan İşçi Partisi)	20
2.3.2 Cephe-ERNK (Kürdistan Ulusal Kurtuluş Cephesi)	22
2.3.2.1 ERNK-Yurtdışı	22
2.3.2.2 ERNK- Yurtiçi	23
2.3.3 Ordu-ARGK (Kürdistan Halk Kurtuluş Ordusu)	24
2.4 PKK'nın Büyük Çaplı Faaliyetleri	24
2.4.1 Yurtdışı Faaliyetleri.....	25
2.4.2 Yurtiçi Faaliyetleri.....	28

İKİNCİ BÖLÜM

1980'Lİ YILLAR VE PKK'YA DIŞ DESTEK

1. PKK'nın Faaliyetleri	32
1.1 Türkiye'de 1960–1980 Arası Başta Gelen Kürt Örgütlenmeleri ve 1980 Askeri Müdahalesine Giden Süreç	32
1.2 1980 Sonrası Faaliyetler	37
2. İşbirliği Yapan Uluslararası Aktörler	49
2.1 Ortadoğu Devletleri	49
2.1.1 Suriye ve Lübnan	49
2.1.2 Irak	53
2.1.3 İran	56
2.1.4 Diğer Ülkeler	59
2.2 Avrupa Devletleri	60
2.3 Balkan Devletleri	63
2.4 BDT Ülkeleri	64
2.5 Terör Örgütleri	65
3. Desteğin Nitelikleri	67
4. Desteğin Amaçları	70

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1990'Lİ YILLAR VE DIŞ DESTEK

1. PKK'nın Faaliyetleri	76
2. İşbirliği Yapan Uluslararası Aktörler	96
2.1 Ortadoğu Devletleri	96
2.1.1 Suriye ve Lübnan	96
2.1.2 Irak	100
2.1.3 İran	104
2.1.4 Diğer Ülkeler	107
2.2 Avrupa Devletleri	109
2.2.1 Almanya	109

2.2.2 Hollanda.....	112
2.2.3 Belçika	114
2.2.4 Fransa.....	115
2.2.5 İngiltere.....	117
2.2.6 İtalya	118
2.2.7 Diğer Avrupa Devletleri	120
2.3 Avrupa Birliği (AB)	122
2.4 Balkan Devletleri	124
2.4.1 Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY)	124
2.4.2 Romanya ve Bulgaristan.....	128
2.5 BDT Ülkeleri	129
2.5.1 Rusya Federasyonu.....	129
2.5.2 Ermenistan ve Gürcistan.....	131
2.6 Terör Örgütleri	132
2.7 Amerika Birleşik Devletleri (ABD)	133
3. Desteğin Nitelikleri	136
4. Desteğin Amaçları.....	140

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

IRAK'IN İŞGALİ VE SONRASI

1. PKK'nın Faaliyetleri	149
2. İşbirliği Yapan Uluslararası Aktörler.....	154
2.1 Ortadoğu Devletleri	154
2.1.1 ABD İşgali Sonrası Irak	155
2.1.2 İran.....	159
2.1.3 Suriye ve Lübnan.....	161
2.1.4 İsrail	163
2.2 Avrupa Devletleri	164
2.3 Avrupa Birliği	169
2.4 Balkan Devletleri	171
2.5 BDT Ülkeleri	173
3. Desteğin Nitelikleri	174

4. Desteğin Amaçları.....	176
SONUÇ.....	183
KAYNAKÇA	194

KISALTMALAR

AB	: European Union (Avrupa Birliği)
ABD	: United States of America (Amerika Birleşik Devletleri)
AHİM	: European Court of Human Rights (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi)
AİHS	: European Convention on Human Rights (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi)
AKSA	: Federation of the Armenian Student Association (Ermeni Öğrenci Dernekleri Federasyonu)
ANAP	: Anavatan Partisi
ARGK	: Ardeşa Rızgariya Gele Kurdistan (Kürdistan Halk Kurtuluş Ordusu)
ASALA	: Armenian Secret Army for the Liberation of Armenia (Ermenistan'ın Kurtuluşu için Ermeni Gizli Ordusu)
ASAM	: Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi
BDP	: Barış ve Demokrasi Partisi
BDT	: Содружество Независимых Государств, СНГ Sodruzhestvo Nezavisimyykh Gosudarstv, SNG (Bağımsız Devletler Topluluğu)
BİLGESAM	: Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi
BM	: United Nations (Birleşmiş Milletler)
BSP	: Birleşik Sol Parti
CIA	: Central Intelligence Agency (Merkezi Haber Alma Teşkilatı)
COMECON	: Совет экономической взаимопомощи / Sovet ekonomicheskoy vsaymopomoshchi, СЭВ / SEV (Karşılıklı Ekonomik Yardımlaşma Konseyi)
DDKD	: Devrimci Demokratik Kültür Derneği
DDKO	: Devrimci Doğu Kültür Ocakları
DDP	: Demokratik Değişim Partisi
DEHAP	: Demokratik Halk Partisi
DEP	: Demokrasi Partisi
DEV-GENÇ	: Devrimci Gençlik
DEV-YOL	: Devrimci Yol
DGM	: Devlet Güvenlik Mahkemesi
DTP	: Demokratik Toplum Partisi
DYP	: Doğru Yol Partisi

EIP	: Ελληνική Εθνική Οργάνωση Πληροφοριών, Greek National Intelligence Organization (Yunan Milli İstihbarat Örgütü)
EMASYA	: Emniyet-Asayiş-Yardımlaşma Protokolü
ERNK	: Eniya Rızgariya Netewa Kurdistan (Kürdistan Ulusal Kurtuluş Cephesi)
EUROPOL	: European Police Office (Avrupa Birliği Polisi)
ETA	: Euzkadi Ta Askatasume (Bask Ülkesi ve Özgürlük)
FEYKA	:Kürdistan Yurtsever İşçi Kültür Birlikleri Federasyonu
FHKC	: Filistin Halk Kurtuluş Cephesi
FKBD-C	: Faşizme Karşı Birleşik Direniş Cephesi
FKÖ	: Filistin Kurtuluş Örgütü
GKKS	: Geçici Köy Korucu Sistemi
GKRK	: Güney Kıbrıs Rum Kesimi
HADEP	: Halkın Demokrasi Partisi
HAMAS	: Harakat al-Muqawama al-Islamiya (İslami Direniş Hareketi)
HEP	: Halkın Emek Partisi
HPG	: Halk Savunma Güçleri
HRK	: Hazen Rızgariya Kurdistan (Kürdistan Kurtuluş Birliği)
İBDA-C	: İslami Büyük Doğu Akıncılar Cephesi
Ibid	: İbidem (aynı yerde, aynı eserde)
IKDP	: İran Kürdistan Demokrat Partisi
IMF	: International Monetary Fund (Uluslar arası Para Fonu)
IRA	: The Irish Republican Army (İrlanda Cumhuriyetçi Ordusu)
KAB	: Kürdistan Aleviler Birliği
KADEK	: Kürdistan Özgürlük ve Demokrasi Kongresi
KCK	: Koma Ciwaken Kurdistan (Kürdistan Topluluklar Birliği)
KDP	: Kürdistan Demokratik Partisi
KGB	: Komitet Gosudarstvennoy Bezopasnosti (Rus Federal Güvenlik Servisi)
KİH	: Kürdistan İslam Hareketi
KNK	: Kürdistan Ulusal Kongresi
KONGRA GEL	: Kongra Gelê Kurdistan (Halkın Kongresi, Kürdistan Halk Kongresi)
KUK	: Kürdistan Ulusal Kurtuluşçuları
KUM	: Kürdistan Ulusal Meclisi
KYB	: Kürdistan Yurtseverler Birliği

MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
MOSSAD	: Ha-Mossad le-modi'in u-le-tafkidim meyuhadim (İstihbarat ve Özel Operasyonlar Enstitüsü)
NATO	: North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü)
OHAL	: Olağanüstü Hal
PAK	: Partiya Azadiya Kurdistan (Kürdistan Özgürlük Partisi)
PASOK	: Panhelenik Sosyalist Hareket (Yunanistan)
PJAK	: Partiya Jiyana Azad a Kurdistanê (Kürdistan Özgür Yaşam Partisi)
PKDW	: Parlamana Kurdistanê Li Derveyi Welat (Sürgünde Kürdistan Parlamentosu)
PKI/KKP	: Kürdistan Komünist Partisi
PKK	: Partiya Karkeren Kurdistan (Kürdistan İşçi Partisi)
RAF	: Rote Armee Fraktion (Kızıl Ordu Fraksiyonu)
SHP	: Sosyal Demokrat Halkçı Parti
SİP	: Sosyalist İktidar Partisi
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
Tev-Sal	: Örgüt Dışı İstihbarat
THKP/C	: Türkiye Halk Kurtuluş Partisi- Cephesi
TİP	: Türkiye İşçi Partisi
TKDP	: Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi
TKSP	: Türkiye Kürdistan Sosyalist Partisi
TSK	: Türk Silahlı Kuvvetleri
UASE	: Ermeni Öğrenci Derneği
USAK	: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu
vb	: ve benzeri

GİRİŞ

Türkiye 1984 yılında ilk eylemini gerçekleştirmesi ile tanıştığı PKK terörünün halen mağduriyeti içerisinde. 15 Ağustos 1984'te Eruh ve Şemdinli'deki jandarma karakollarına düzenlenen saldırılarla beraber, Türkiye için son derece önemli ve zor olacak olan bir dönem başlamıştır. İlk eyleminden bu yana örgüt, büyük bir kısmı Güneydoğu Anadolu'da olmak üzere binlerce küçük büyük eylem gerçekleştirmiştir. TSK, 1984'ten 1987 yılına kadar terör örgütü ile sıkıyönetim kapsamında mücadele etmiştir. Daha sonra çıkarılan OHAL yasası ile terörle mücadele sivil otoriteye bırakılarak, yeni bir çözüm arayışına girilmiştir. Bölgede yaşanan Körfez Savaşının ardından güçlenen PKK, Türkiye'de terörün en ağır bilançosunun verildiği 90'lı yıllarda eylem sayısını oldukça arttırmıştır. 2003'te Irak'ın işgali ile PKK'nın tekrar ülke içerisinde eylemleri artmış, Irak'ın işgali sonrasında da, terör örgütü tekrar güçlenerek ortaya çıkmıştır.

Türkiye'nin toprak bütünlüğüne hiç görülmemiş kadar büyük bir tehdit olan örgütün, ilk eylem girişimlerinden bu yana, 40 bin civarındaki insanın Türkiye sınırları içerisinde ve Ortadoğu'nun başka bölgelerinde, hayatını kaybetmesine sebep olduğu bilinmektedir. Terörün ortaya çıkan ekonomik, siyasal, askeri ve sosyal maliyetleri son derece ağırdır. PKK teröründen dolayı yerinden yurdundan olanlar, mallarını ve işlerini kaybedenler de verilen kayıpların diğer bir boyutunu oluşturur. Terör örgütünün varlığı, Güneydoğu bölgesi özelinde, tüm Türkiye'nin gelişimine, kalkınmasına önemli bir darbe olmuştur. Hastane, okul, fabrika yapmak için, halkın refah seviyesinin yükseltilmesi için yatırımlara dönüştürülebilecek olan maddi kaynaklar, terörle mücadele yolunda harcanmıştır. Teröre verilen kayıplar ne yazık ki belirtilenlerle sınırlı kalmamıştır, kayıplar hala verilmektedir. PKK terörü varlığını devam ettirebiliyorsa, Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı sorunun ne derece önemli olduğu ve ne kadar büyük olduğu ortadadır.

Türkiye'yi 1980 askeri müdahalesine götüren süreçte oluşum içerisinde olan ve 1984'te ilk eylemi ile kuruluşunu ilan eden PKK, 1980 askeri darbesinin getirdiği sıkıyönetim koşulları içerisinde, ülke içinde diğer birçok örgüt gibi varlığını sürdüremeyecekti. 2010 yılı itibari ile hala varlığını devam ettirebilen örgüt, sınırlarımız dışından aldığı destek sayesinde ayakta kalabilmiştir. Türkiye'de askeri darbe öncesinde, örgüt lideri ve kısım kısım olmak üzere örgüt militanları Suriye'ye geçmişlerdir. Suriye'nin himayesinde toparlanıp gelişen örgüt, 1984'te Türkiye'de ilk kanlı eylemini gerçekleştirebilecek silahlı bir güce dönüşebilmiştir.

Ortadoğu'da yaşanan Körfez Savaşı sonrasında da Irak'ın kuzeyinde ortaya çıkan otorite boşluğundan da yararlanmasını bilen örgüt, kendine yeni bir yaşam alanı bulmuştur. Ortadoğu bölgesinde değişen dengelerden PKK'yı himaye edecek, onu belirsiz olan geleceklerinin bir güvencesi olarak gören devletlere, her dönemde rastlanmıştır. Bölgeden gelen yoğun destek sayesinde de 1990'lı yıllar PKK'nın en yoğun faaliyet içerisinde olduğu ve Türkiye'de en kanlı eylemlerini gerçekleştirerek korku saldıği yıllar olmuştur. Körfez Savaşı sonrası, bölgede Kürt kimliğinin ortaya çıkan yükselişi ve önemi ile birlikte, PKK Ortadoğu'da başlıca bir sorun haline gelmiştir. Özellikle 1990'lı yıllar itibari ile batıdan da Kürtlere gösterilen yoğun ilgi ve ortaya çıkan terör hareketinin bir Kürt Sorunu olarak algılanması, PKK'nın Avrupa'dan da farklı destekler görmesine, etkinlik alanını genişletmesine yol açmıştır.

2000'li yıllara gelindiğinde, PKK sınırlarımız dışında basın-yayın organları olan ve ekonomik hayatta da çeşitli kuruluşlar, şirketler vasıtası ile var olan, sosyal faaliyetlerde de sıklıkla rastlanabilen bir örgüt olarak karşımızda durmaktadır. Etkinlik kapsamı ve yerleri genişleyen örgütü, kontrol edebilmek daha da güçleşmiştir. 2003'te Amerika'nın Irak'ı işgali ve sonrasında Irak'ın kuzeyinde kurulan bölgesel Kürt yönetimi, PKK'nın Kuzey Irak'taki hareket alanını daha da serbestleştirmiştir. Suriye'den sonra, terörü himaye eden ve terörist üreten ülke, Irak olmuştur. Bu ülkelerin dışında da Yunanistan, GKRY, Rusya ve Ermenistan gibi Türkiye ile geçmişten gelen ya da yeni oluşan çeşitli anlaşmazlıklar yaşayan, ya da Ortadoğu bölgesindeki değişimlerde var olmak isteyen ülkeler PKK'yı himaye etmiş

ve her türlü desteği vermişlerdir. Irak'ın işgali sonrasındaki dönem için, Amerika ve İsrail'i de bu ülkeler arasına eklemek gerekir. Türkiye'nin terörle mücadelesini sürdürmesine karşı, bir türlü bitirilemeyen terör örgütünün kaynakları kurumadığından, eylemleri ve eylemlerinin zayıfları da artmıştır. Artık terör örgütünün bir çeşit yapılanmasına, ekonomik, siyasal ve sosyal alanların tümünde rastlanabilir olmuştur.

Türkiye kimi zaman sıkıyönetim uygulaması, kimi zamansa olağanüstü hal ilanı ile özellikle güneydoğu bölgesinde, terörle ve teröristle mücadele etmeye çalışmıştır. Bazı köylerimizin güvenliği sağlanamadığından köyler boşaltılmıştır. Koruculuk sistemi de hayata geçirilen önemli önlemlerden biridir. TSK askeri kapasitesini arttırmış, teknolojik yetersizliklerini de gidermeye çalışmıştır. Ülke içerisinde alınan küçükü büyüklü sayılabilecek, birçok önlem mevcuttur. Yalnız eksik olan Türkiye'nin, genelde ülke içerisinde PKK'yı bitirmeye odaklanmasıdır. Sınırlarımız dışındaki varlığı sona erdirilmeyen bir örgütün, Türkiye için her zaman tehdit olma potansiyelini koruyacağı atlanmıştır.

Türkiye, Öcalan'ın Suriye'deki varlığından ve Suriye'deki PKK faaliyetlerinden haberdar olduğunu, belgelerle ispatlayarak Suriye'yi sürekli uyarmıştır. Bu uygulamalar sonucunda Öcalan Suriye'den çıkarılmış ve Suriye'deki PKK kampları kapatılmıştır. Yapılan diplomatik baskı ve en sonunda savaşın göze alınabilecek olduğunun, terörü himaye eden ülkeye hissettirilmesi, o dönem için olumlu sonuçlar vermiştir. Ancak Türkiye'nin daha kısa vadede alabileceği bir sonuca çok yavaş ilerlediği söylenebilir. O dönem Suriye üzerinde etkili olan politikalar, genelden farklı bir örnek teşkil eder. Genelde dış destek konusu, terörle mücadele politikalarında yer almamış ve yeterince ciddiye alınmamıştır.

Türkiye'nin uzun yıllardan beri mücadele ettiği terör örgütünün, aldığı dış desteğin niteliği ve boyutları son derece ürkütücüdür. Terör örgütüne verilen yaşamsal desteklerin ötesinde, siyasal, ekonomik ve sosyal alanda etkin olabilmesini sağlayan göz yummalar mevcuttur. Türkiye tüm bu desteklerin neler olduğu konusunda kesin bilgilere sahip olmalıydı, ancak bu şekilde bu konuda önlemler alabilirdi. Sadece operasyonlar düzenleyerek askeri anlamda elde edilen bir başarının

terörü bitirmeye yeterli olmadığı görülmüştür. Özellikle Türkiye'ye komşu ülkelerden teröre giden yoğun destek, son derece çarpıcıdır. Bu ülkelerin hangi amaçlarla hareket ettikleri, hangi çıkarlar peşinde oldukları irdelenerek, bu amaçlar Türkiye'nin terörle mücadele politikasını belirlemelidir.

Sorunun dış destek boyutunun farkına net olarak varıldıktan sonra, bu desteğin hangi amaçlara hizmet ettiği ve desteğin hangi nitelikleri taşıdığı, bütün ağırlığı ve berraklığı ile ortaya konulmalıdır. Bu konuları içeren çalışmaların sayısı oldukça azdır. Bu çalışmanın amacı da böyle bir eksikliğe, kısmen de olsa çözüm üretmektir. Çalışmada öncelikle; PKK terör örgütünün, bir örgüt olarak genel yapılanması ve faaliyet alanları, ortaya çıktığı dönem içerisinde hangi düşünceleri savunarak, hangi amaçlar için kurulduğu ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Terör örgütünün gerçekleştirildiği faaliyetler aktarılırken, ilgili dönemde hangi ülkelerden hangi amaçlarla ve ne nitelikte, ne boyutta destek verildiği de analiz edilemeye çalışılmaktadır. Çalışmanın çıkış noktası, terörün dış desteğinin kesilmediği sürece bitirilemeyeceği düşüncesidir. Çalışmanın sonuç kısmında da mevcut sorunun çözümü için alınması gereken dış önlemler üzerine, birtakım öneriler belirtilmiştir. Çözüm arayışı içerisinde, Türkiye'nin bilincinde olması gerektiği hususlar gözler önüne serilmiştir. Çalışma; PKK terörünün Türkiye'nin hala çözüm bekleyen bir sorunu olması ve çözüm için alınacak dış tedbirlerde farkında olunması gereken durumlar olduğu gerekçeleri ile kaleme alınmış, bu durumların da içine katıldığı birtakım politikalar üretilmesi gerektiğini belirterek, sorunun çözümüne katkıda bulunmayı amaçlamıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

BİR TERÖR ÖRGÜTÜ OLARAK PKK

Terörizmin uluslararası alanda kısaca tarihsel gelişimine değinilerek, terörizm kavramının tanımının yapılmaya çalışıldığı bu bölümde, uluslararası sözleşmelerde kavramın nasıl tanımlandığı araştırılmaktadır. Türkiye’de görülen terör hareketleri belirtilerek, PKK terör örgütü örneği ayrıntılı olarak incelemeye alınmaktadır. Terör örgütünün kuruluş aşamaları, amaçları ve yapılanması belirtilmektedir. Örgütün genel faaliyetleri de yurtiçi ve yurtdışı faaliyet alanları olarak iki kısımda ele alınarak incelenmeye çalışılmaktadır.

1. Terörizm Kavramı ve Türkiye

1.1. Terörizm ve Uluslararası Terörizm Kavramları

Terör dünya literatürüne 1793–1794 yıllarında Fransa’da jakobenlerin hâkim olduğu bir dönemde, organize şiddeti ifade eden bir kavram olarak girmiştir. Bu dönemde devlet tarafından yasalarla düzenlenen baskı ve şiddet uygulamalarına rastlamak mümkündür. Seçkinler eliyle yapılan bu düzenlemelerde amaç, siyasal düzenin korunabilmesi için önlemler almaktır.¹ 19. Yüzyıl’ın ikinci yarısından Birinci Dünya Savaşı’na kadar olan dönemde Avrupa’daki terör, devlet başkanlarını hedef almaya başlamıştır. Bu dönemdeki terör hareketleri, devletlerin ekonomik, siyasi ve sosyal politikalarından rahatsızlık duyan gruplardan kaynaklanmaktadır. Amaçları mevcut düzeni değiştirmektir.²

Soğuk Savaş dönemine gelindiğinde Avrupa’da terör örgütlerinin sayıca arttığı ve ideolojik terörün ortaya çıktığı gözlemlenmektedir. Bu dönemde aşırı sol ve komünizme karşı aşırı sağ terör örgütlerine, aynı zamanda devlet içindeki gizli yapılanmalara rastlamak mümkündür. 1990’lardan itibaren de etnik ve dini temelli

¹ Daniel G. Wright, *Revolution and Terror in France*, London 1990, s. 137.

² Şevket Ovalı, “AB’nin Terörizmle Mücadele Politikasındaki Dönüşüm: 11 Eylül ve Madrid Saldırılarının Etkileri”, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Cilt: 5, No: 3, 2006, s. 77-102.

terörün Avrupa'da yükselmeye başladığı söylenebilir. İrlanda'da IRA ve İspanya'da ayrılıkçı ETA terör örgütlerinin eylemleri bu dönemde Avrupa'da hissedilmiştir.³

Türkiye için 1980'li yıllardan itibaren PKK terör örgütünden bahsetmek mümkündür. 2000'li yıllara gelindiğinde ise, Avrupa için terör tehdidinin anlamı İslami terörizm olarak değişmiştir.⁴

Terör tarihsel gelişimi içinde incelendiğinde, her dönemde amaçları farklılıklar gösterse de varlığını sürdürmüş ve giderek daha tehlikeli bir boyuta ulaşmıştır. Küreselleşmenin de etkisiyle terör, tüm dünya ülkeleri için ulusal bir sorun olmaktan çıkmış, etnik, radikal ya da dini hangi temele dayanırsa dayansın uluslararası bir sorun olma özelliği kazanmıştır. Uluslararası alanda terörizmin yıllar içinde gelişen tanımları yapılırsa da, bu tanıma getirilecek istisnalar üzerinde henüz anlaşmaya varılamamıştır. Bu durum terörizm konusunda uluslararası hukukta yasal boşluklar oluşmasına sebep olmaktadır.⁵

Terör eylemlerinin neleri içermesi gerektiği ve bu eylemlerin yaptırımlarının nasıl olması gerektiği konularında ortak kararlara varılamamasının birtakım nedenleri vardır. Öncelikle devletlerin dünya üzerindeki jeopolitik konumları nedeniyle tehdit algılamalarında farklılıklar olabildiği belirtilebilir. Ayrıca devletler terörizmle mücadelede kendi önem derecelerine ve önceliklerine göre çaba sarf etmektedirler. Toprakları hiç terör tehdidine maruz kalmamış bir ülke ile sürekli terör saldırılarıyla karşılaşan toprağı, bayrağı, milleti tehdit altında olan bir ülkenin teröre bakış açısının ve önceliklerinin farklı olacağı aşikârdır. Devletlerin siyasal, sosyal, içsel dinamikleri ve hukuk sistemlerindeki farklılıklar da ortak bir kavram geliştirilememeye nedenlerinden biridir. Bir diğer neden olarak devletlerin bölgesel ya da küresel anlamdaki oyuncu kimlikleri gösterilebilir. Bu kimliklerine göre devletlerin öncelikleri, uzun ya da kısa vadedeki çıkarları, planları farklılaşmaktadır.

³ Ibid, s. 80-82.

⁴ Ibid.

⁵ Ercan Çitlioğlu, "Terörizmle Mücadelede Mevcut Konseptler", *Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu Bildirileri* (der. Tümg. Yaşar Güler), Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi 2. Uluslararası Sempozyum, Ankara 10-11 Mart 2008, s. 23-24; Terör kavramının farklı tanımları için bakınız: Nezh Tavlş "Terörlü Tanımlamak", *Strateji*, Sayı: 2, 1995, s. 125-132.

Ayrıca siyasal suç ve terör suçu kavramlarının net ayrımlarının yapılamaması da diğer bir nedeni oluşturmaktadır.⁶

Tüm bu nedenler ve burada belirtilemeyen birçok sebep, devletleri terör konusunda ortak bir kavramın kabulünden uzaklaştırmış ve terörle mücadelede devletlerin bireysel çabalarına dönüştürmüştür. Devletler tedbirlerini kendi iç hukuklarında almışlar ve devletlerin uluslararası alanda karşılaştıkları yasal boşluklar da her zaman uygulama zorluğu yaşatmıştır.⁷

Terörizm kavramına ortak bir tanım arayışı, 1937'de Milletler Cemiyeti sözleşmelerine kadar uzanmaktadır. Milletler Cemiyeti bünyesinde terör eylemleri 1930'lu yıllardan itibaren anlaşmalarda düzenlenmiştir. 16.11.1937'de Cenevre'de, "Tedhişçiliğin Önlenmesine ve Cezalandırılmasına İlişkin Sözleşme" imzalanmıştır. İlgili Sözleşme'de teröristin ya iade edilmesi ya da cezalandırılması gerektiği ele alınmıştır.⁸ Ancak, bu sözleşme bazı ülkeler tarafından imzalanmışsa da, İkinci Dünya Savaşı'nın yaklaşması, Cemiyet'in etkinliğini giderek kaybetmesi gibi nedenlerle, yürürlüğe girememiştir. Terörün Milletler Cemiyeti sözleşmelerine girmesi, konunun önemini ortaya koymuş ve daha sonra BM tarafından da ele alınmıştır.

Günümüze geldiğimizde, şu ana kadar Birleşmiş Milletler tarafından 12 uluslararası sözleşme ve protokol oluşturulup yürürlüğe konmuş, 13'üncü sözleşme 2005 yılında imzaya açılmıştır. Bu sözleşme ve protokollerin hazırlanış tarihlerine ve konularına baktığımızda düzenlemelerin, hazırlandıkları dönemlerin ihtiyaçları çerçevesinde ve spesifik konularda oluşturuldukları görülmektedir. Örneğin; uçaklara yönelik eylemlerin arttığı dönemde düzenleme ihtiyacı ortaya çıkmış, 14 Eylül 1963 tarihinde Tokyo'da "Uçak İçinde İşlenen Suçlar ve Diğer Eylemler Hakkında Sözleşme" imzalanmıştır.⁹ Uçak kaçırma olaylarına yönelik bir diğer sözleşme 16 Aralık 1970'de Lahey'de, "Uçakların Yasadışı Olarak Ele Geçirilmesinin Önlenmesi

⁶ Ercan Çitlioğlu, "Terörizmle Mücadelede...", s. 23-33.

⁷ Ibid, s. 23-24.

⁸ Anlaşma metni için bakınız: (mad.8).

<<http://www.jur.uib.no/ansatte/joreh/Temasider/internasyonalisering/Convantion>> (11.08.2009)

⁹ Anlaşma metni için bakınız: (UN Action to Counter Terroroism).

<<http://www.un.org/terrorism>> (11.08.2009)

Sözleşmesi” dir. (1970 Lahey Sözleşmesi)¹⁰ 1971’de de Montreal Sözleşmesi imzalanmıştır. Tam adıyla, “Sivil Havacılığın Güvenliğine Karşı Kanunsuz Hareketlerin Önlenmesi Sözleşmesi”, yürürlüğe giriş tarihi 26 Ocak 1973’tür.¹¹ Montreal sözleşmesi, seyir halindeki uçaklara yönelik bombalama olaylarıyla ilgilidir. BM’nin aldığı bu önlemler üye devletlerin bir uçak kaçırıldığında ne yapıp yapamayacağını esaslarını tespit etmiştir.

1973’te Türkiye’nin Los Angeles Başkonsolosu’nun bir Ermeni terörist tarafından katledilmesi üzerine BM, diplomatlara karşı işlenen cinayetlerin önlenmesi ve cezalandırılması için de bir konvansiyon imzalatmıştır.¹² 14 Aralık 1973 tarihinde New York’ta imzalanan, "Diplomatik Görevliler Dâhil Uluslararası Alanda Koruma Altındaki Kimselere Karşı İşlenen Suçların Önlenmesi ve Cezalandırılması Hakkında Sözleşme", yüksek düzeyli devlet görevlilerine ve diplomatlara yönelik saldırılarla ilgilidir.¹³ Ayrıca “Rehineler Sözleşmesi” olarak bilinen bir diğer sözleşme de, “Rehin Alma Olaylarına Karşı Uluslararası Sözleşme” 18 Aralık 1979 tarihinde New York’ta imzalanmıştır.¹⁴

BM başta sadece belirli eylemleri ele alan daha sonraları kapsamı genişleyen, birçok konvansiyon oluşturmuştur. Belirtilenlerin dışında 1980’de nükleer maddeler için, “Nükleer Maddelerin Fiziksel Korunması Hakkında Sözleşme” 3 Mart 1980 tarihinde, New York ve Viyana’da imzalanmıştır. Sözleşme, nükleer maddelerin yasadışı yollardan elde edilmesi ve kullanılması ile mücadeleyi amaçlar.¹⁵

¹⁰ Anlaşma metni için bakınız:
<<http://untreaty.un.org/English/Terrorism.asp>> (10.08.2009)

¹¹ Anlaşma metni için bakınız:
<<http://untreaty.un.org/English/Terrorism.asp>> (10.08.2009)

¹² Andrew Mango, *Türkiye'nin Terörle Savaşı*, (çev. Orhan Azizoglu), İstanbul 2005, s. 17.

¹³ Anlaşma metni için bakınız: United Nations (UN).
<<http://www.un.org/terrorism>> (12.08.2009); <<http://untreaty.un.org/English/Terroroism.asp>> (12.08.2009)

¹⁴ Anlaşma metni için bakınız: United Nations (UN).
<<http://www.un.org/terrorism/instruments.shtml>> (12.08.2009)

¹⁵ Anlaşma metni için bakınız: United Nations (UN).
<<http://www.un.org/terrorism>> (12.08.2009)

1988’de gemilerin petrol platformları ve petrol sevkiyatının korunması için iki sözleşme daha ele alınmıştır.¹⁶ 1991’de plastik patlayıcıların suiistimaline karşı 1997’de de terörist bombalamaların önlenmesi konularında iki sözleşme hazırlanmıştır.¹⁷ 1999’da terörizmin finansmanını yasadışı ilan eden, “Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi” de diğer sözleşmelere göre çok daha geniş kapsamlı olarak düzenlenmiştir. Anlaşma taraf devletlere, doğrudan ya da dolaylı olarak, terörist eylemleri işlemek için veya bu eylemlerin gerçekleştirilmesinde kullanılacağını bilerek, kasten maddi kaynak temin edilmesini ve toplanmasını suç haline getirecek yasal düzenlemeler yapma yükümlülüğü getirmektedir.¹⁸ BM’nin bahsedilen 13 sözleşmesinden sonuncusu da, radyoaktif ve nükleer maddelerle ilgili “Nükleer Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi”dir ve sözleşme 2005 yılında imzaya açılmıştır. Anlaşma; radyoaktif ve nükleer araçları içeren terörist eylemlerin önlenmesi, faillerinin kovuşturulması, cezalandırılması ve bu kişilerin iade edilmesine imkân tanımakta, taraf devletlerarasında işbirliğinin artırılmasını amaçlamaktadır.¹⁹

BM Genel Kurul Kararları ve Sözleşmeleri’nden Güvenlik Konseyi’ne gelindiğinde, Konseyin terörizmle mücadele bağlamındaki kararları 1267, 1269, 1333, 1368, 1373 ve 1390 sayılı kararlar olmak üzere altı tanedir.²⁰

¹⁶ “Denizcilik Seyrüsefer Güvenliğine Karşı Yasa Dışı Eylemlerin Önlenmesi Sözleşmesi”, “Kıta Sahaneliği Üzerinde Bulunan Sabit Platformların Güvenliğine Karşı Kanunsuz Eylemlerin Önlenmesi Protokolü”, Anlaşma metni için bakınız:

<<http://www.un.org/terrorism/instruments.shtml>> (11.08.2009)

¹⁷ “Plastik Patlayıcıların Tespit Edilmesi Amacıyla İşaretlenmesi Hakkında Sözleşme”, “Terörist Bombalamaların Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi”, Anlaşma metni için bakınız:

<<http://untreaty.un.org/English/Terroroism.asp>> (11.08.2009)

¹⁸ Terörle Mücadele ve Harekât Dairesi Başkanlığı, bilgi için bakınız:

<www.egm.gov.tr/temuh/terorizm> (07.08.2009); BM sözleşmesi için bakınız: United Nations (UN).

<<http://www.un.org/terrorism>> (07.08.2009)

¹⁹ Anlaşma metni için bakınız:

<<http://www.un.org/terrorism/instruments.shtml>> (11.08.2009)

²⁰ İlgili kararların tam metni için bakınız:

<<http://www.un.org/docs/journal/asp/ws.asp?m=s/res/1267>>(08.08.2009)

<<http://www.un.org/docs/journal/asp/ws.asp?m=s/res/1269>>(08.08.2009)

<<http://www.un.org/docs/journal/asp/ws.asp?m=s/res/1333>> (08.08.2009)

<<http://www.un.org/docs/journal/asp/ws.asp?m=s/res/1368>> (08.08.2009)

<<http://www.un.org/docs/journal/asp/ws.asp?m=s/res/1373>> (08.08.2009)

<<http://www.un.org/docs/journal/asp/ws.asp?m=s/res/1390>> (08.08.2009)

Avrupa özeline baktığımızda, 1 Ekim 1998’de EUROPOL (Avrupa Birliği Polisi) kurulması²¹ ve Türkiye’nin de kurucu üyesi olduğu Avrupa Konseyi nezdinde kabul edilen 27.1.1977 tarihli, “Tedhişçiliğin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi”nden bahsetmek mümkündür. Sözleşmede terörist eylemler belirtilmiştir.²² Sözleşmeye göre terörist eylemler şunlardır: a) Uçak kaçırma eylemleri; b) Uçaklara saldırı eylemleri; diplomatlara ve uluslararası korunan kişilere saldırı eylemleri; c) Adam kaçırma, rehin alma ya da özgürlükleri yasadışı yollarla sınırlandırma eylemleri; d) Bomba, roket, otomatik ateşli silahlar ve bombalı mektup ya da koli kullanarak gerçekleştirilen eylemler. Bu eylemlerden birini gerçekleştirmek, teşebbüs etmek ya da suç ortağı olmak terör suçu sayılmaktadır.²³ Devletlerin bu terörist eylemlere karşı kabul ettikleri yükümlülükler ise, suçluların ilgili devlete iadesi ve bu konuda adli yardımlaşmadır.²⁴

Tüm bu konvansiyonların ve anlaşma metinlerinin varlığı halinde dahi terörizmin devletleri tehdit eden birinci sorun olduğundan söz edebilmekteyiz. Uluslararası kuruluşların kâğıt üzerinde gerçekleştirdikleri bu çabalarının yetersiz kaldığı aşikârdır. Nitekim 11 Eylül 2001’de vuku bulan terörist saldırılar alınan bütün bu önlemlerin yetersiz olduğunu kanıtlamakta gecikmemiştir.

11 Eylül 2001’den sonra terörizm konusunda yapılan çalışmalar dâhilinde, NATO’nun kuruluş statüsü de ayrı bir önem kazanmıştır. NATO kuruluş statüsünün 5. maddesini uygulamaya koyarak ‘bir veya birkaç üyeye yapılmış olan tecavüzün hepsine birden yapılmış olarak’ kabul edileceğini açıklamıştır. Aynı anlaşmanın 2. maddesine göre de ‘üye devletler kendi bölgelerinde huzur ve istikrarın geliştirilmesini taahhüt etmişlerdir.’²⁵

²¹ Kuruluş anlaşması için bakınız:

<<http://www.europol.eu.int>> (10.08.2009);

<http://www.europarl.europa.eu/enlargement/positionep/resolutions/pdf/191197_en.pdf>

(17.12.2009)

²² Anlaşma metni için bakınız: Resmi Gazete, 26.3.1981, Sayı: 17291 (mad.1)

²³ (mad.1/f)

²⁴ Hüseyin Pazarıcı, *Uluslararası Hukuk*, 2. Basım, Turhan Kitabevi, Ankara 2004, s. 205.

²⁵ Anlaşma metni için bakınız:

<www.nato.int/docu/basic/txt/treaty.htm> (11.08.2009)

Terörizmin önlenmesi ve mücadele edilmesi amacıyla bazı uluslararası kuruluşlarda yapılan çalışmalara özet olarak değinilmiştir. Buradaki amaç tüm bu kuruluşların iyi niyetli olduklarından kuşku duyulmamasıdır. Çalışmaların sonucu olarak günümüzde gelinen noktada tüm çabaların yetersiz kaldığı vurgulanmalıdır.

Terörizm ile mücadelede devletlerin uzlaşma sağlayamadıkları noktaları da saptamak gerekir; terörün hukuksal tanımı, terör suçu ve siyasal suç kavramlarının ayrılacağı noktalar uzlaşılabilen yerlerdir. Ayrıca devletlerin silahlı kuvvetlerinin faaliyetlerinin neleri kapsayıp neleri kapsayamayacağı da anlaşma sağlanamayan temel konulardandır.²⁶

Terörün tanımında ortaya çıkan sorunlar bu konuda politika, strateji ve doktrin geliştirme çalışmalarını olumsuz yönde etkilemiştir. Uluslararası sözleşmelere baktığımızda, pek çok sözleşmede terörizmin yasaklandığını görüyoruz.²⁷ Bir yasak varsa, bu yasağın tanımı yoktur da diyemeyiz. Farklı anlamlandırmalar söz konusudur. Örneğin; Büyükelçi Rıza Türmen'e göre²⁸ terörizm, demokrasinin temel ilkelerini ve kurumlarını tehdit etmektedir ve terörizm demokrasi karşıtı bir saldırdır. Bu tanıma göre demokrasi karşıtı her eylemi devlete yönelik bir terörist girişim olarak anlamak, anlamlandırmak mümkündür. Prof. Dr. Yonah Alexander ise terörü; siyasi, ekonomik ve kültürel tatminsizlikler sonucu ortaya çıkan ayaklanmalar ve şiddet eylemleri olarak irdellemektedir.²⁹

Terörizmin evrensel olarak kabul görmüş bir tanımı için, 1999'da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda tüm üyelerce kabul edilmiş olan bir tanım belirtilebilir.

²⁶ İbrahim Kaya, "Uluslararası Terörizmin Yasaklanması Çabaları", Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK), Güvenlik ve Terör başlıklı makalelerden.

²⁷ International Humanitarian Law, 1949 tarihli 4 numaralı Cenevre Sözleşmesi ve 1997 tarihli Cenevre Sözleşmesi'ne Ek 2 No'lu protokolü için bakınız:

< <http://www.icrc.org/ihl> > (11.08.2009)

²⁸ Rıza Türmen, "Terörizmle Uluslararası Mücadelenin Hukuki Boyutları: Türkiye'nin Bakış Açısı", *Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu Bildirileri* (der. Tüm. Yaşar Güler), Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi 2. Uluslararası Sempozyum, Ankara 10-11 Mart 2008, s. 79.

²⁹ Yonah Alexander, "Orta Doğu'da Durum", *Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu Bildirileri* (der. Tüm. Yaşar Güler), Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi 2. Uluslararası Sempozyum, Ankara 10-11 Mart 2008, s. 70.

Terörizmin Finansmanın Yasaklanması Sözleşmesi'nin 2. maddesine göre tanım şöyledir:³⁰

*“Terörizm, silahlı bir çatışmada doğası ya da içeriği bakımından halkı sindirmeye ya da bir hükümeti ya da bir uluslararası örgütü bir şeyi yapmaya veya yapmamaya zorlayan ve silahlı bir çatışmaya aktif katılmayan bir kişiyi ya da sivilî öldürmek ya da ciddi bir şekilde yaralamak kastıyla yapılan bir davranıştır.”*³¹

İçinde baskı ve şiddet eylemlerini barındıran, genelde ideolojik, sınıfsal ya da dinsel bir boyutu olan, maddi- manevi zarar verme yok etme amaçlı, devamlılık arz edebilen her türlü eylemler terör kavramını çağrıştırmaktadır. Terörün sözlük anlamı “yıldıрма ve korkutma”dır.³² Terör, insanlarda korku ve endişe hissi yaratan, şiddete dayalı eylemleri ifade eder.

Terör kavramından daha geniş bir anlamı olan ve sistematik terör eylemlerini ifade eden terörizm kavramı ise siyasi amaçlar için mevcut durumu gayrı-meşru yollarla değiştirmeyi hedefleyen ve terör eylemlerini örgütlü, sistemli ve sürekli bir yöntem olarak benimsemiş durumudur.³³ Hangi güçten kaynaklanırsa kaynaklansın, siyasi bir takım hedeflere varmak amacıyla masum ve tarafsız kitleleri hedef alan, toplumda korku, dehşet, sindirme ve güvensizlik ortamı yaratmaya çalışan örgütlenmiş grupların giriştiği şiddet eylemleridir.³⁴ Bir başka tanıma göre terörizm, kaçırmadan cinayete kadar uzanan ve amacı sindirme olan şiddet eylemlerine verilen isimdir.³⁵ Benzeri bir tanım ise terörizmi yine dehşet salmak için girişilen seçilmiş ve planlı eylem veya eylem tehdididir; mevcut siyasi yapıyı değiştirmek için sistematik olarak şiddet kullanılmasını içerir.³⁶

³⁰ Rıza Türmen, “Terörizmle Uluslararası...”, s. 80-81.

³¹ Anlaşma metni için bakınız:

<<http://www.un.org/terrorism>> (11.08.2009)

³² Türkçe Sözlük, TDK, TTK Basımevi, 1981, s. 785.

³³ Stephen T. Thornton, “Terror as a Weapon of Political Agitation”, Internal War, Ed: H. Eckstein, Free Press, New York 1964, s. 79. Ayrıca bakınız, Yücel Acer, “Terörizm Kavramı Açısından Ermeni Terörü ve Genel Nitelikleri” *Ermeni Araştırmaları Dergisi*, Cilt. 7, 2003, s. 114-137.

³⁴ Hilal Kılıç, Terörizm ve Mücadele Yöntemleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır 1997, s. 94.

³⁵ Doğu Ergil, *Türkiye’de Terör ve Şiddet*, Turan Kitabevi, Ankara 1980, s. 1.

³⁶ Doğu Ergil, “Terörizmin Mantığı ve Hedefi”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, C XLVI, Ocak-Haziran, 1991, s. 171; C. Cindy Combs, *Terrorism in the Twenty-First Century*, 4. Baskı, New Jersey, Pearson Prentice Hall, 2006, s. 19’dan aktaran, Erdal Bayer, Terörist

Bütün bu tanımlardan yola çıkarak diyebiliriz ki terörizm; siyasal bir amaç uğruna (nedeni her ne olursa olsun) korku ve kaos ortamı yaratarak masum insanlara zarar vermeyi hedefleyen her türlü baskı ve şiddet hareketidir.

Terörizm kavramı kendi içinde farklı anlamlandırmalar içerebildiği gibi, ülke içi terörizm ve uluslararası terörizm olarak da iki guruba ayrılmaktadır. Ülke içi terörizm, yurt içinde üretilen ve sadece o ülkenin kurumları, vatandaşları ve varlıkları ile politikalarını etkileyecek sonuçlar yaratan şiddet eylemlerini ifade etmektedir. Hedefleri, yapısı, destekçileri ve teröristleri açısından birden fazla ülkeyi kapsayan uluslararası terörizm ise, etkileri ve sonuçları ile daha geniş bir alana yayılmaktadır.³⁷ Diğer bir ifade ile terörist eylemler bir devletin sınırlarını aştığında veya yabancı bir devletin vatandaşlarına ve tesislerine yöneltildiğinde uluslararası bir nitelik kazanmakta ve uluslararası terörizm olgusu karşımıza çıkmaktadır.³⁸

Terörün kaynağı siyasi, ekonomik, etnik, ırksal ya da dinsel olabilmektedir. Aynı zamanda, terör her zaman bir devlete karşı oluşmayabilir. Kimi zaman terör, devlet tarafından kendi halkına da uygulanabilir. “Devletlerin halkı korkutarak itaatini sağlamak gayesiyle, insan haklarını ihlal etmesi durumuna da devlet terörü denilmektedir.”³⁹

1.2 Türkiye'nin Karşı Karşıya Kaldığı Terörizm Faaliyetleri

Türkiye, terörizm ile ilgili on iki konvansiyon ve protokolün hepsine taraftır. Ayrıca, “Türkiye Nükleer Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi”ni de, 14 Eylül 2005 tarihinde imzalamış olup, Sözleşme'nin onay süreci devam etmektedir.⁴⁰

Uluslararası alanda gerek BM bünyesinde, gerekse ikili anlaşmalar çerçevesinde alınan önlemlere ve işbirliğine rağmen, terör Türkiye'nin huzur ve

Örgütlerde Örgütsel Öğrenme, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2007, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.

³⁷ Todd Sandler, “Collective Action and Transnational Terrorism”, *World Economy*, Blackwell Publishing, 2003, s. 781.

³⁸ Ahmet Hamdi Topal, *Uluslararası Terörizm ve Terörist Eylemlere Karşı Kuvvet Kullanımı*, Beta Yayıncılık, İstanbul 2005, s. 51–53.

³⁹ Andrew Mango, *Türkiye'nin Terörle...*, s. 11; Terör kavramının farklı tanımları için bakınız: Nezih Tavlaş, “Terörü Tanımlamak...”, s. 125–132.

⁴⁰ T.C. Dışişleri Bakanlığı, Türkiye'nin Terörle Mücadele Konusundaki Tutumu için bakınız: < <http://www.mfa.gov.tr> > (12.08.2009)

istikrarını, 40 yıla yakın bir süredir ciddi şekilde sarsmaktadır. 1960 sonlarından bugüne kadar, Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı dört terörizm olgusundan söz edebiliriz. 1960 sonlarından itibaren ortaya çıkan sol ve sağdaki ideolojik terörizm bunlardan biridir. Bir diğeri, bir grup Ermeni terörist örgütünün Türk diplomatlarına karşı dünya çapında başlattıkları eylemlerdir. Bu terörü ayrılıkçı etnik PKK terörü izlemiştir. Devletin mücadeleye girişmek zorunda kaldığı bir diğeri terör örgütü de, aşırı dinci Hizbullah terör örgütüdür.⁴¹

Türkiye, nedeni her ne olursa olsun, her türü ve biçimiyle terörün karşısında yer almaktadır. Teröre karşı ulusal bir mücadele vermekte ve bu mücadelesine uluslararası alanda da destek aramaktadır. Türkiye, terörizme karşı uluslararası mücadele faaliyetlerinin odağında, BM'nin yer alması gerektiği, diğer örgütlerin BM'deki çalışmaları tamamlayıcı ve destekleyeceği nitelikte olabileceği inancındadır.⁴²

PKK Terörünün ayrıntılı olarak ele alınacağı bu çalışmada, PKK'nın oluşum süreci, gerçekleştirdikleri ve gördüğü dış destekler kapsamlı olarak aktarılmaya çalışılacaktır. Terörün kaynakları, güç kazanması ve önlenememe nedenleri daha net anlaşılacaktır. Uluslararası toplumun terör konusunda nasıl hem destekleyici hem de önleyici olmaya çalıştığını görmekte fayda vardır.

2. PKK Terör Örgütü

2.1 PKK Terör Örgütünün Kuruluşu

PKK terör örgütünü tanımak, yol açtığı sonuçları doğru değerlendirebilmek için öncelikle kurucusu ve lideri Abdullah Öcalan'ın, Ömerli Köyü'nden İmralı'ya uzanan yaşamının kesitlerine, kısaca yer vermek faydalı olacaktır.

Şanlıurfa'nın Halfeti İlçesi'nin Ömerli Köyü'nde doğan Öcalan, 1963'te Gaziantep'in Nizip İlçesi'nde ortaokula başlar. 1966'da Ankara Tapu Kadastro

⁴¹ Emre Kongar, *Küresel Terör ve Türkiye*, İstanbul 2001, s. 86-95.

⁴² T.C. Dışişleri Bakanlığı, Türkiye'nin Terörle Mücadele Konusundaki Tutumu için bakınız: <<http://www.mfa.gov.tr>> (12.08.2009)

Meslek Lisesi'ni kazanır. 1969 yılında okuldan mezun olduktan sonra Diyarbakır'a tapu-kadastro memuru olarak atanır.⁴³

Abdullah Öcalan, lise ikinci sınıfa kadar kendisini dindar, sağ eğilimli ve din hâkimiyetinin etkisinde, yoksul bir köylü genci olarak tarif etmektedir. Lise son sınıfta solla tanışmasını, yaşamında önemli bir dönüm noktası olarak aktarmaktadır.⁴⁴ Öcalan, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne verdiği savunmasında solla tanışmasını açıkça anlatmaktadır. Lise yıllarında sağ ya da sol sempaticanlık arasında, gidip geldiği anlaşılmaktadır. İdeolojik olarak kendisine bir yol çizmeye çalışmakta, bu dönemde örgütsel oluşumlara oldukça ilgi duymaktadır.⁴⁵

1970'de Diyarbakır'da tapu-kadastro memuru olarak görev yapmakta olan Öcalan, Diyarbakır'ın tamamıyla Kürt olan bir şehir olduğunu ve ilk defa bu şehirde "Kürtçülük" kavramıyla tanıştığını belirtmektedir. 1970 yılı sonunda İstanbul Hukuk Fakültesi'ni kazanır ve tayinini İstanbul Bakırköy'e aldırır. İstanbul'da DDKO'nun (Devrimci Doğu Kültür Ocakları) bir üyesi olur. 1971-1972 öğrenim yılında, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne kayıt yaptırır. Ankara'daki ilk yıllarında Marksist-Leninist görüşlü THKP/C (Türkiye Halk Kurtuluş Partisi- Cephesi) örgütü sempaticanlarındanır.⁴⁶ Nisan 1972 tarihinde Şafak Grubu'nun bildirimlerini dağıtırken yakalanarak, 7 ay Mamak Askeri Cezaevi'nde tutuklu kalır. Serbest bırakıldıktan sonra Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne döner, ama zamanının çoğunu çeşitli gizli örgüt planlamalarıyla geçirdiği için hiçbir zaman Fakülte'den mezun olamamıştır.⁴⁷

21 Mart 1973'te (Nevruz Bayramı), Ankara yakınlarındaki Çubuk Barajı'nda Öcalan, üniversiteli arkadaşlarıyla "Kürtçü Bölücü"⁴⁸ bir örgütlenmeyi oluşturmak amacıyla ilk toplantıyı yapmıştır.⁴⁹ Toplantıda; "Kürdistan olarak nitelendirilen Doğu

⁴³ Oktay Pirim, Süha Örtülü, *Ömerli Köyünden İmralı'ya PKK'nın 20 Yıllık Öyküsü*, 4. Baskı, Boyut Kitapları, İstanbul 2000, s. 21-22.

⁴⁴ Fikret Bila, *Satranç Tahtasındaki Yeni Hamleler Hangi PKK?*, 1. Baskı, Ümit Yayıncılık, Ankara 2004, s. 17.

⁴⁵ Ibid, s. 13-16.

⁴⁶ Ibid, s.17-18; Nihat Ali Özcan, *PKK (Kürdistan İşçi Partisi) Tarihi- İdeolojisi- Yöntemi*, ASAM Yayınları, Ankara 1999, s. 27-28.

⁴⁷ Nihat Ali Özcan, *PKK Tarihi...*, s. 29.

⁴⁸ Öcalan İddianamesi, İmralı Adası, 31.05.1999, s. 4-8.

⁴⁹ Oktay Pirim, Süha Örtülü, *Ömerli Köyünden...*, s. 25-26.

ve Güneydoğu illerimizin, Türkiye'nin sömürgesi olduğu, amaçlarının bu bölgede bağımsız bir Kürt Devleti kurmak olduğu, bunu sağlamak için gizli bir örgüt kurulması gerektiği" beyan edilmiştir.⁵⁰ Kurulması planlanan örgüt için; öğrenci evleri, okul kantinleri ve yurtlardan gençler etkilenmeye çalışılırken, başta Tuzluçayır ve Dikmen (Ankara) olmak üzere çeşitli semtlerdeki "Kültür, Güzelleştirme, Yaşatma" sıfatlı derneklerde destekçiler toplanmaya çalışılmıştır.⁵¹

1975 yılı sonlarında örgütün ikinci önemli toplantısı sayılan Dikmen semtinde yapılan toplantıda (Dikmen Toplantısı) örgütün ideolojik oluşumunun sağlandığı ve askeri kadronun da oluşturulduğu sonucuna varılmıştır.⁵²

1976 yılından itibaren faaliyetlerin Doğu ve Güneydoğu illerinde sürdürülmesi kararı alınmıştır. Öcalan 1977 yılında bölgede yaptığı gezilerde, 30-40 kişinin katıldığı toplantılar gerçekleştirmiş, arkadaşlarıyla birlikte yaklaşık üç yıl boyunca kadrolaşma faaliyetlerini yürütmüştür. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde "Kürdistan Devrimcileri, Ukocular, Apocular" adları altında faaliyetlerini sürdürmüş ve 27 Kasım 1978 tarihinde de Türkiye'nin güneydoğusunda Diyarbakır/Fis Köyü'nde-gizli de olsa-resmen PKK örgütünü kurmuşlardır.⁵³

30 Temmuz 1979 tarihinde dönemin Adalet Partisi Şanlıurfa Milletvekili Mehmet Celal Bucak'a yapılan silahlı saldırıda, olay yerine bir bildiri bırakılmış ve örgüt bu eylemle kuruluşunu ilan etmiştir.⁵⁴ PKK terör örgütünün programı 1977, tüzüğü 1978 yılında hazırlanmıştır. Partinin kuruluş bildirgesi ise, o dönem Diyarbakır'da olan Öcalan tarafından, Aralık 1978-Ocak 1979 tarihleri arasında hazırlanmıştır.⁵⁵

⁵⁰ Öcalan İddianamesi..., s. 4-7.

⁵¹ Oktay Pirim, Süha Örtülü, *Ömerli Köyünden...*, s. 26-27.

⁵² Ibid, s. 26-28.

⁵³ Ümit Özdağ, *Türkiye, Kuzey Irak ve PKK: Bir Gayrimizami Savaşın Anatomisi*, ASAM yayınları, Ankara 1999, s. 34; Oktay Pirim, Süha Örtülü, *Ömerli Köyünden...*, s. 32-36.

⁵⁴ *PKK Faaliyetleri*, Emniyet Genel Müdürlüğü, Ankara 1999, s. 55-56.

⁵⁵ Öcalan İddianamesi..., s. 4-8.

2.2 PKK'nın Amaçları

PKK'nın kuruluş amacı, örgütün manifestosu olan “Kürdistan Devriminin Yolu” isimli broşür, parti programı ve PKK kuruluş bildirgesinde “Bağımsız Birleşik Kürdistan'ın Kurulması”; stratejisi ise “Uzun Süreli Halk Savaşı” olarak açıklanmıştır.⁵⁶

Manifesto, Program ve Tüzük'te yer alan bilgiler ışığında, PKK'nın hedeflerine ve amaçlarına baktığımızda, ilk olarak Kürdistan adı altında bir bölgenin varlığına inanıldığı görülmektedir. Bu bölgenin Türkiye, İran, Irak ve Suriye tarafından dörde bölündüğü ve bu devletlerin sömürgeci devletler olduğu iddiası öne sürülmektedir. PKK hedefini meşru kılmak için sömürge yaklaşımını temel almaktadır. Bahsedilen topraklar içerisinde en büyük paya sahip olan Türkiye Kürdistan'ıdır. Kürdistan olarak adlandırılan bölgede, bir devrim yapılması gerektiği ve bu devrime Türkiye Kürdistan'ının öncülük yapacağı belirtilmektedir. Kürtlerin sömürge şeklindeki yaşamlarına son verilmesi, sömürgeciliğin yıkılması başlıca amaçtır. Bu amaç bağımsız, demokratik ve birleşik bir Kürdistan devleti kurmak olarak belirtilmektedir.⁵⁷

Örgüt mensupları, kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfı hareketlerini ve ulusal kurtuluş hareketlerini örnek almakta ve bu hareketleri gerçekleştirenleri müttefikleri olarak görmektedirler. Parti kuruluş programında yer alan, ‘Kürdistan Devrimi’nin Özellikleri’ başlığı altında, söz konusu devrimin milli ve demokratik olarak iki yanı olduğu belirtilmektedir. Milli yandan kasıt askeri, ekonomik, kültürel her alanda sömürge diye bahsedilen topluluğun hâkimiyetidir. Demokratik yan olarak ele alınmak istenen de sosyal alandaki eşitsizliklerin çözümdür.⁵⁸

Örgüt Manifestosu'nda da belirtildiği üzere PKK terör örgütünün nihai amacı; Türkiye, İran, Irak ve Suriye'nin Kürt nüfusunun yoğunlaşmış olduğu bölgelerini ‘Kürdistan’ adı altında toplamaktır. Sınıfsız bir toplum yaratma düşüncesi de aynı

⁵⁶ Ibid; Nihat Ali Özcan, *PKK Tarihi...*, s. 45.

⁵⁷ İsmet G. İmset, *PKK Ayrılıkçı Şiddetin 20 Yılı, (1973-1992)*, Turkish Daily News Yayınları, Ankara 1993, s. 50.

⁵⁸ Öcalan İddianamesi..., s. 4-7.

belgede ifade edilmekte, Sosyalist bir Kürdistan oluşturulması için savaş verilmesi çağrısı yapılmaktadır.⁵⁹

PKK programının 'Kürdistan Devriminin Görevleri' başlıklı bölümünde, sömürgeci devlet olarak nitelendirilen Türkiye Cumhuriyeti'nin, sunacağı her türlü çözüm arayışlarını (bölgesel özerklik gibi), reddetmeyi ifade eden bir madde yer almaktadır.⁶⁰ Bu reddedişteki amaç, sömürge devletinin mutlak parçalanması gerektiği düşüncesidir. Nihai amaçlarına ulaşabilmeleri için yapılması gerekenlerin başında, Türk güvenlik güçlerini kırsal bölgelerden ve Türk-İrak sınırından geri çekilmeye zorlayarak, Türkiye'nin Güneydoğusu'nun bazı bölümlerinde askeri ve politik denetim kurmak olarak belirtilmektedir. Kurtarılmış bölgeler oluşturulduktan sonra, kentlere saldırılarda bulunulacak ve bölge çapında kargaşa ve ayaklanmalar çıkartılacaktır.⁶¹ PKK'nın mevcut silahlı güçleri konvansiyonel bir orduya dönüştürülecek ve hedef Türk ordusunu bozguna uğratmak olacaktır. Siyasi ve askeri alanda kazandıkları zaferler sonucunda da, Türk ordusunun Kürdistan olarak nitelendirilen toprakları terk edeceği beklentisi içindedirler. Gerçekleşen bu son aşama ile PKK'nın Kürdistan topraklarına hâkim olması beklenmektedir.⁶²

Hedeflerin bu şekilde belirtilmesine karşı, Örgüt'ün başarısızlıkları karşısında hedefte zaman zaman yumuşamalar olduğu gözlemlenmiştir. Örgütün lideri Öcalan'ın yakalanmasının ardından hedefinin; "*Kürt kültürel kimliğinin kabulü temelinde anayasal vatandaşlık veya demokratik cumhuriyet ekseninde Kürt kültürel*

⁵⁹ Kürdistan Devriminin Yolu, 3. Baskı, Almanya 1984'den aktaran, Fikret Bila, *Satranç Tahtasındaki...*, s. 32-33.

⁶⁰ Ibid, s. 33 (A mad. 5. fıkra)

⁶¹ Öcalan'ın askeri ve siyasi hedeflerini oluştururken Mao ve Stalin'den etkilendiği düşüncesi son derece yaygın bir kanıdır. PKK'nın ideolojik, örgütsel yapısı, şiddet eylemleriyle son derece acımasız olması, Mao'nun Uzun Süreli Halk Savaşı kavramı ve Kamboçya'daki Kızıl Kemerlerle mukayese edilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bakınız: Michael Radu, "The Truth About The PKK, Who is Abdullah Öcalan?", *Foreign Policy Research Institute*, 2000.

⁶² İsmet G İmset, *PKK Ayrılıkçı...*, s. 52; Kürdistan Devriminin Yolu, 3. Baskı, Almanya 1984'den aktaran, Fikret Bila, *Satranç Tahtasındaki...*, s. 33-34.

kimliğinin kabulü"⁶³ olduğunu açıklamıştır. Belirttiği hedefine ilerleyen zamanla 'siyasi örgütlenme özgürlüğü' nü de ekleyecektir.

Örgüt ismi Kasım 2003'ten itibaren, KONGRA GEL olarak değiştirilecek ve örgütün bu tarihten sonraki hedefi ise; "*Kürt Sorununun çözümünü temelinde ayrı bir devlet kurmayı hedeflemeden, doğrudan demokrasinin egemen olduğu demokratik ekolojik toplumun inşa edilmesi*"⁶⁴ sözleri ile ifade edilecektir.

PKK manifestosu, programı ve tüzüğüne dayanarak aktarılanlardan örgütün özerklik gibi bir beklentisi olmadığı net olarak anlaşılabilir. Türkiye topraklarından belirli bölgeleri koparmanın ötesinde Irak, İran ve Suriye topraklarının da bir kısmını içeren, Birleşik Büyük Kürdistan hayali ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte PKK, Öcalan'ın yakalanmasından sonra birtakım strateji ve hedef değişikliklerine yönelmiştir. Bağımsızlık kavramı yerine demokratik birlikten söz etmeye başladığı bilinmektedir. Söylemlerde zaman zaman farklılıklarla karşılaşılrsa da, sonuç olarak Türkiye'den toprak beklentileri olduğu aşikârdır ve bu topraklar üzerinde kurulacak bağımsız bir Kürt Devleti'nin kabullenilmesi istenmektedir.

2.3 PKK'nın Temel Yapılanması

PKK terör örgütü stratejisini, uzun süreli halk savaşı olarak belirtmiştir. Bu stratejinin temel örgütlenmesini de, parti-cephe-ordu şeklinde ayırmıştır. Aşamalar şu şekilde ifade edilmiştir.⁶⁵

- i. Stratejik Savunma
- ii. Stratejik Denge
- iii. Stratejik Saldırı

PKK kayıtlarında ve yayınlarında Türkiye'deki uzun süreli savaşın, gerilla savaşı biçiminde olacağını ilan etmiştir.⁶⁶ PKK'nın neden gerilla savaşını seçmiş olabileceği sorusu, akla gelmektedir. Bu konuda gerilla söyleminin psikolojik

⁶³ *PKK/KONGRA-GEL*, Emniyet Genel Müdürlüğü, , Ankara, Nisan 2004. (PKK'nın Hedefleri başlıklı kısım)

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ Ali Kuzu, *Terör mü Kürt Sorunu mu*, 1. Basım, Kariyer Yayıncılık, İstanbul 2009, s. 52.

⁶⁶ Nihat Ali Özcan, *PKK Tarihi...*, s. 82-83.

etkilerinden yararlanılmak istendiği söylenebilir. Bila'nın yorumuna göre; Doğu ve Güneydoğu halkının desteğini kazanabilmek amaçlanmaktadır. 'Gerilla' sıfatı bu bölgedeki eğitimsiz, işsiz gençler için bir sosyal statüdür ve onlara bir amaç vermektedir. Psikolojik yönü oldukça önemlidir.⁶⁷

Stratejik Savunma aşaması, silahlı eylemler gerçekleştirilmesini ve bu eylemler için silahlı propaganda birliklerinin kurulmasını ifade eder. Bu aşamadaki ilk hedef, örgütün ses getiren bir eylemle varlığını ilan etmesidir. Bu amaçla 15 Ağustos 1984'te, Erüh ve Şemdinli baskınları düzenlenmiştir. Sıklıkla gerçekleştirilecek eylemlerle PKK'nın sürekli gündemde olması, böylelikle devletin devamlı yıpratılması amaçlanmıştır.⁶⁸

Stratejik Denge aşamasında terör örgütünün devlete karşı fazla kayıp vermeden, fazla yıpranmadan devam edebilmesi amaçlanmaktadır. Mevcut konumun korunarak, bir önceki aşamaya göre daha güçlü olunması ve daha fazla kanlı eylem gerçekleştirilmeyi içerir. Bu aşamada siyasi sonuç almaya yönelik silahlı bir aşamadır.⁶⁹

Stratejik Saldırı aşaması da özünde siyasi sonuçlar elde etmeyi amaçlayan silahlı eylemlerden oluşur. Bahsedilen her üç aşama da aslında birer değişik boyutlarda savaştır. Bu aşamada amaca ulaşmak için eylemlerin arttırılması ve hız kazanma söz konusudur.⁷⁰

2.3.1 Parti-PKK (Kürdistan İşçi Partisi)

1978 yılında kurulmuştur. Parti'nin ideolojik, politik ve öncü olduğu örgüt yapılanmasında belirtilmektedir. Parti tüzüğü; genel hükümler, parti üyeliği, parti yapısı ve partinin iç işleyişi gibi bölümleri içermektedir. Parti PKK'nın rehberi olarak kabul edilmektedir. Örgüt üyeliğine katılmaktan üyelerin sahip oldukları haklara, diğer parti organlarının işleyişlerinden örgüt içi karar alma mekanizmasına kadar, yazılı kuralları ve hükümleri içermektedir. Partinin en yüksek karar organı

⁶⁷ Fikret Bila, *Satranç Tahtasındaki...*, s. 39.

⁶⁸ Nihat Ali Özcan, *PKK Tarihi...*, s. 82-83.

⁶⁹ Ümit Özdağ, *Türkiye, Kuzey Irak...*, s. 40-125.

⁷⁰ Ibid.

kongredir. Kongre dört yılda bir toplanarak, dönemsel olarak izlenecek politikaları belirler ve kararlar alır. Kongrenin toplanamadığı dönemlerde, konferans şeklinde toplantılar yapılır. Konferanslarda da durum değerlendirmesi yapılarak, yeni kararlar alınabilir.⁷¹

PKK'nın Kongreleri şunlardır:

- i. PKK (Kuruluş) Kongresi 27 Kasım 1978'de Diyarbakır'ın Lice İlçesi Fis (Ziyaret) Köyü'nde gerçekleştirilmiştir.
- ii. Kongre'nin 20-25.08.1982 tarihinde Suriye'de Ürdün sınırına yakın bir kampta yapıldığı belirtilmektedir.
- iii. Kongre yine birçok kaynakta ifade edildiğine göre 25-30 Ekim 1986'da Lübnan'da bulunan Helvi kampında yapılmıştır.
- iv. Kongre 26-31 Aralık 1990 tarihlerinde Kuzey Irak'ın Haftanın Bölgesinde,
- v. Kongrenin 08-28.01.1995 tarihlerinde Kuzey Irak'ta gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır.
- vi. PKK Kongresi'nin de Ocak-Şubat1999 tarihlerinde Kuzey Irak-İran sınırındaki Kandil Dağları Bölgesi'nde yapıldığı bilgisine ulaşılmıştır.⁷²
- vii. Kongrenin 2-23 Ocak 2000 tarihleri arasında Irak'ın kuzeyinde gerçekleştirildiği bilgisi mevcuttur.
- viii. Kongre, 4-14 Nisan 2002 tarihlerinde,
- ix. Kongre de, 27 Ekim-6 Kasım 2003 tarihleri arasında, Irak'ın kuzeyinde Kandil Dağı'nda yapıldığı bilinmektedir.
- x. Kongre'nin 16-26 Mayıs 2004 tarihleri arasında gerçekleştirilmiş olduğu,
- xi. Kongre'nin de 28 Mart-4 Nisan 2005 tarihlerinde Irak'ın kuzeyinde yapıldığı belirtilmektedir.

⁷¹ Öcalan İddianamesi..., s. 8-11.

⁷² Ali Kuzu, *Terör mü Kürt...*, s. 53.

xii Kongre de 4-21 Mayıs 2005 tarihlerinde, Irak'ın kuzeyinde gerçekleştirilmiştir.

xiii. Kongre 17-23 Nisan 2006 tarihlerinde,

xiv. Kongre de 16-22 Mayıs 2007 tarihleri arasında, Irak'ın kuzeyinde yapılmıştır.⁷³

2.3.2 Cephe-ERNK (Kürdistan Ulusal Kurtuluş Cephesi)

PKK'nın kuruluş bildirgesinde ERNK'nın 1985 yılında kurulmuş olup, tüm halkın temsil edildiği ve yönetildiği siyasi organizasyon olduğu açıklanmaktadır. PKK terör örgütünün yurtiçinde ve yurtdışında legal ve illegal temelde sürdürdüğü eleman temini, elemanların terörist olarak eğitilmeleri, mali ve lojistik destek sağlama, meşruiyet kazanabilmek için sözde iktidar organları oluşturma yolundaki tüm faaliyetleri cephe faaliyetleri olarak tanımlanmaktadır.⁷⁴ PKK'nın siyasi koludur, gerçek amaçları PKK'nın siyasallaşmasıdır. ERNK örgüte finans kaynakları yaratmaktan, istihbarat ve güvenlik faaliyetleri ile ilgili çalışmalar yapmaktan da, sorumlu olan birimdir. Dış ilişkiler ve kültürel ilişkiler de ERNK'nın faaliyetleri arasındadır.⁷⁵ Cephe faaliyetleri yurtiçi ve yurtdışı olmak üzere iki temel alanda sürdürülmektedir.

2.3.2.1 ERNK-Yurtdışı

PKK'nın yurtdışında sürdürdüğü propaganda ve örgütlenme faaliyetlerini ifade eder. Özellikle Avrupa'da dış ilişkileri organize etmek için, ERNK içinde birtakım alt birimler de oluşturulmuştur. PKK kaynaklarından örgütün faaliyet gösterdiği dış ülkelerin; Avrupa Cephe Merkezi, Kafkas ülkeleri, Balkan ülkeleri ve Ortadoğu ülkeleri olarak bölgelere ayrıldığı anlaşılmaktadır.⁷⁶ ERNK yurtdışında uyuşturucu

⁷³ Murat Oruç, *Terör Örgütü PKK ve Avrupa Birliği'nin Türkiye Üzerindeki Hedefleri*, 1. Basım, IQ Yayıncılık, İstanbul 2009, s. 40-55.

⁷⁴ Öcalan İddianamesi..., s. 9-11.

⁷⁵ Partimizin Kitlesele Karakteri ve Cephe, Türk güvenlik güçlerince ele geçirilen gizli bir PKK belgesi'nden aktaran, Ümit Özdağ, *Türkiye, Kuzey Irak...*, s. 57-58.

⁷⁶ Ibid.

trafiğinin düzenlenmesi ve takibini de üstlenmiştir. Örgüte haraç toplamak ta yine bu siyasi kanadın görevidir.⁷⁷

ERNK'nın Avrupa'da bağlı büroları dış ilişkiler, eğitim, basın yayın, maliye konularında faaliyet göstermektedirler. Yurtdışında PKK'nın temel faaliyetlerini kamufle eden kuruluşlar, genelde 'mesleki birlik örgütlenmeleri' dir. Avrupa'da yoğun olarak faaliyetlerinin sürdürüldüğü bilinen ERNK'nın, Avrupa'nın dışında Japonya, Güney Afrika, Kanada ve Avustralya'da da temsilcilikleri bulunmaktadır.⁷⁸

2.3.2.2 ERNK- Yurtiçi

ERNK'nın genel faaliyetleri olarak belirtilen örgüte eleman temini ve bu elemanların eğitimi, kırsal alanlara dağıtılmaları gibi konuların yurtiçi ayağını ifade eder. Örgüt mensupları yurtiçinde başta Güneydoğu olmak üzere, Doğu Anadolu'nun ve sınır bölgelerinin kırsal alanlarına gönderilmektedirler. Yurtdışından sağlanan lojistik desteğin, yurtiçinde kırsal alanlara aktarımı da ERNK-Yurtiçi'nin görevidir. Ayrıca yine yurtiçinde basın yayın kuruluşlarını, sivil toplum örgütlerini örgüt yararına yönlendirir ve örgütün propagandasını yapar. Cezaevlerinde yürütülen faaliyetler ve her türlü siyasallaşma çabaları ERNK'nın görevidir. Siyasal partilerin kurulma aşamasından parti yararına yürütülen tüm faaliyetler ERNK kapsamındadır. PKK'nın yurtiçi faaliyetleri başta siyasal partiler olmak üzere, sendika, dernek ve benzeri legal kuruluşlar içinde kamufle edilmeye çalışılmaktadır.⁷⁹

ERNK'nın din ve mezhep istismarına dayalı olarak faaliyet gösteren alt birliklerinden en önemlileri; KİH (Kürdistan İslam Hareketi), KAB (Kürdistan Aleviler Birliği), KUM (Kürdistan Ulusal Meclisi) ve PKDW (Sürgünde Kürdistan Parlamentosu)'dur.⁸⁰ PKK terör örgütünün şehir yapılanması olarak bilinen KCK da ERNK kapsamında değerlendirilebilir. KCK üyelerinin, terör örgütünün kent

⁷⁷ Öcalan İddianamesi..., s. 11-12.

⁷⁸ Ibid; Ali Kuzu, *Terör mü Kürt...*, s. 67.

⁷⁹ *PKK Faaliyetleri*, Emniyet Genel Müdürlüğü, Ankara 1999, s. 85-92.

⁸⁰ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Öcalan İddianamesi..., s. 11-18.

merkezlerindeki eylemlerini koordine ettikleri, yargısal ve mali çalışma yaptıkları kaydedilmiştir.⁸¹

2.3.3 Ordu-ARGK (Kürdistan Halk Kurtuluş Ordusu)

1984'te HRK (Kürdistan Kurtuluş Birliği) kurulmuştur. PKK'nın askeri kanadı sayılmaktadır, silahlı eylemler yapmak üzere oluşturulan bu birlik, yerini 1986 yılında iki aşamalı olarak kurulan ARGK'ya bırakmıştır. ARGK'nın kuruluşundan itibaren, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da gerçekleştirilen terör eylemlerinin tamamı ARGK adına kabullenilmiştir. ARGK'nın başkomutanı Öcalan olarak gösterilmekte ve gerçekleştirilen silahlı eylemlerin tamamının Öcalan'ın talimatıyla olduğu bilinmektedir.⁸² Ordu kendi içinde bölümlere ve birliklere ayrılmıştır. Ordunun dikey ve yatay olarak kendini organize etme faaliyetlerinin sürdüğü, örgüte ait kaynaklarda belirtilmektedir. Bir devletin ulusal ordusunun sahip olduğu hiyerarşik düzeni ve askeri birlikleri oluşturmaya çalışılmaktadır.⁸³

ARGK'yı örgütün terör eylemlerini gerçekleştiren gücü olarak ta ifade etmek mümkündür. Mayınlama, karakollara-köylere baskınlar, kamu kurumlarına yönelik saldırılar, yol kesme ve adam kaçırma, kamu görevlilerinin öldürülmesi, hayvanların telef edilmesi, ormanların yakılması gibi ve bunların dışındaki örgütün üstlendiği tüm insanlık dışı eylemleri ARGK hazırlamakta ve gerçekleştirmektedir.⁸⁴

2.4 PKK'nın Büyük Çaplı Faaliyetleri

PKK terör örgütünün kurulduğu yer Türkiye sınırları içerisindedir ve Güneydoğu Anadolu'da yıllardır terör örgütüne karşı mücadele verilmektedir. Hedefi Güneydoğu ve Doğu Anadolu topraklarını içine alan bir Kürt devleti kurmak olan örgüt, faaliyetlerini yoğun olarak bu bölgelerde gerçekleştirmektedir.

Örgüt yurtiçinde bahsedilen bölgelerin kırsal alanlarında, dağlarda ve yoğun olarak İran, Irak, Suriye sınırlarındaki kamplarda barınmaktadır. TSK (Türk Silahlı

⁸¹ "PKK'nın yan kuruluşu KCK", Hürriyet Gündem, 28 Mayıs 2009.

⁸² Ibid; Ali Kuzu, *Terör mü Kürt...*, s. 52.

⁸³ Ümit Özdağ, *Türkiye, Kuzey Irak...*, s. 62-63.

⁸⁴ Nihat Ali Özcan, *PKK Tarihi...*, s. 58.

Kuvvetleri) PKK'nın varlığını duyurmasından itibaren örgütle mücadele halindedir. Türk ordusunun başarılı operasyonları ile PKK'yı oldukça zayıflattığı dönemler de olmuştur.

Çalışmanın diğer bölümlerinde dönemsel analizlerde bu operasyonlar üzerinde durulacaktır. Yurtiçindeki tüm çabalara ve önlemlere karşı, örgütün tamamen ortadan kaldırılması mümkün olmamıştır. Bu durumun sebebi de, PKK'nın kuruluşundan itibaren dış destek almasıdır. Dışarıdan güdümlü bir örgüt olmasa içeride aldığı ağır darbelere karşı ayakta kalabilmesi olanaksızdır.⁸⁵ Yurtiçinde gerçekleştiremediği birtakım faaliyetlerini yurtdışında rahatlıkla gerçekleştirebilmektedir. Bu bağlamda örgütün propagandasını yapan televizyon ve radyo kanalları, örgüt yöneticilerinin yazılarının yer aldığı dergiler, paravan şirketler vasıtasıyla örgütün finans kaynaklarının oluşturulması belirtilebilir.⁸⁶ Bu sebeplerle örgütün hareket alanlarını, faaliyetlerini belirtirken yurtiçi ve yurtdışı faaliyet alanları diye iki kısma ayırarak incelemek daha yerinde olacaktır.

2.4.1 Yurtdışı Faaliyetleri

Bir terör örgütü, eğer dış ülkelerden destek görmüyorsa, dış ülkelerde finansal kaynakları yoksa ve yine dış güçler tarafından himaye edilmiyorsa ayakta kalamaz. Bu konuda İrlanda'daki IRA örneği değerlendirilebilir.⁸⁷

Türkiye'deki bölücü terör örgütü de başta Türkiye'nin sınır komşuları olmak üzere dünyadaki birçok ülkeden çeşitli destekler görmüş ve ülkelerinde faaliyet alanları bulmuştur. Türkiye'deki terörün büyüyüp güçlenmesinde dış ülkelerin payı örneğine az rastlanır niteliktedir.

⁸⁵ Sedat Laçiner, "PKK'nın Irak'tan Tasfiyesi", USAK Yayını; Andrew Mango, *Türkiye'nin Terörle...*, s. 50-80.

⁸⁶ İsmet G. İmset, *PKK Ayrılıkçı...*, s. 110-112; Ali Kuzu, *Terör mü Kürt...*, s. 101-112.

⁸⁷ "IRA faaliyetlerine, İrlanda'da sınırın güneyinde bulunan üslerini muhafaza edebildiği ve İrlanda asıllı Amerikan sempatizanlarından mali destek alabildiği müddetçe devam edebildi. Faaliyeti, ancak İngiliz, İrlanda ve Amerikan hükümetleri IRA'yı üs ve mali kaynaktan yoksun bırakmak üzere bir araya geldiğinde sona ermiştir." bakınız: Andrew Mango "Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği", *Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu Bildirileri* (der. Tümç. Yaşar Güler), Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi 2. Uluslararası Sempozyum, Ankara 10-11 Mart 2008, s. 16.

Türkiye'nin stratejik konumu nedeniyle bulunduğu coğrafya son derece değerlidir. Gerek Ortadoğu bölgesindeki yeraltı kaynaklarının varlığı gerekse kıtaları birbirine bağlayan bir geçiş güzergâhında bulunması gibi özellikleri bu coğrafyayı cazip kılmaktadır. Bölge üzerindeki çıkar çatışmaları ve devletlerarası politik sebepler bu bölgedeki terörün himaye edilme sebebi olabilmektedir.

PKK, yurtdışında siyasi faaliyetler yürütebilmekte, terör örgütünün bürolarını ve temsilciliklerini kurabilmektedir. Basın yayın yoluyla propaganda faaliyetlerinin sürdürülebilmesi için radyo, televizyon, gazete ve dergi gibi yayın organları kurarak, bu araçlar vasıtasıyla örgüt amacına hizmet edecek yayınlar gerçekleştirmektedir. Hatta bir Avrupa ülkesinde şifreli yayınlarla eylem talimatları verebilmektedir.⁸⁸

Terör örgütü çeşitli ülkelerde yürüyüşler gerçekleştirmekte, açlık grevlerine kalkışmakta, protesto eylemleri ve toplantılar tertiplemektedir. Bildiriler dağıtarak propaganda yoluyla örgütün kadrolaşmasını arttırmaktadır. İnsan hak ve özgürlüğü olarak kabul edilen bu eylemlere karşı Türkiye'nin konu üzerindeki hassasiyeti kesinlikle dikkate alınmamaktadır.⁸⁹

PKK sözde sosyal ve kültürel amaçlı kuruluşlar kurarak, bu kuruluşlar vasıtasıyla yine kadro temini faaliyetlerini yürütmektedir. Bu tarz kuruluşların terör örgütüne hizmet ettiğini kanıtlamak ve kapatılmaları için çaba harcamak ta Türkiye'ye düşmektedir.⁹⁰

PKK Türkiye ile sınırı olan ülkelerden alınan destekle, sınır boyunca araziye tanıyarak keşif çalışmaları yapmakta, sınır köylerinde oturanları örgüte kazandırarak bunlardan kılavuz, kurye ve eleman olarak yararlanmaktadır.⁹¹ Örgüt yurtdışından askeri teçhizatlar da temin etmektedir. Lojistik destek faaliyetlerini yürütmek, silah ve mühimmat depoları temin etmek örgütün faaliyetleri kapsamındadır. Haraç

⁸⁸ Ercan Çitlioğlu, "Terörizmle Mücadelede...", s. 27-29.

⁸⁹ Öcalan İddianamesi..., s. 106-120.

⁹⁰ Ercan Çitlioğlu, "Terörizmle Mücadelede...", s. 30.

⁹¹ Andrew Mango, *Türkiye'nin Terörle...*, s. 13-15.

toplamak, sahtecilik, kara para aklamak ve hırsızlık gibi yasadışı faaliyetler de PKK'nın önde gelen hayatsal faaliyetleridir.⁹²

PKK'nın yurtdışı faaliyetleri olarak; örgüt mensuplarının eğitilebileceği, barınabilecekleri kamplar oluşturulması, evler, ofisler kiralanması ve irtibat birimleri kurulması da belirtilmelidir. PKK'nın yurtdışı faaliyetleri sahte kimlik ve pasaport temini ile uyuşturucu madde, silah ve insan kaçakçılığı boyutlarına kadar ulaşmıştır.⁹³

PKK yurtdışındaki özellikle Kürt kökenli vatandaşlarla irtibata geçerek, bu kişilerin örgüte kazandırılabilmesi için yoğun çaba sarf etmektedir. İstihbarat örgütleri ve gayri resmi kanallarla irtibat halinde olmak, yurtdışında PKK'nın yan kuruluşları ya da kolları olarak adlandırılacak partiler oluşturmak ve örgütün çeşitli ülke parlamentolarında temsil edilebilmesine çalışmak da, belirtilebilecek PKK faaliyetlerindedir. Amaç; ülkelerin siyasi desteklerini alabilmek ve örgütün uluslararası ilişkilerini geliştirmesidir. Dış ülkelerdeki yandaş örgütlerle de irtibat halinde olarak, zaman zaman birlikte hareket edilebilmek için zemin hazırlamaktadırlar.⁹⁴

PKK ile yurtdışında işbirliği yapan çevreleri ilerleyen bölümlerde incelediğimizde, pek çok ülkenin örgüte kapılarını açtığını ve örgütü himaye ettiğini göreceğiz. Dış ülkeler PKK için militanların eğitim yeri, barınma yeri, para kaynağı ve propaganda merkezi olmuştur. PKK basın yayın faaliyetlerini de rahatlıkla yurtdışında yürütebilmiştir. Sonuç olarak denilebilir ki, PKK yurtdışında askeri, ekonomik ve siyasal ve sosyal alanda var olma ve varlığını devam ettirebilme adına çok çeşitli faaliyetlerde yer almıştır.

⁹² Kemal Yavuz, "Terörizmle Mücadelede İhtiyaçlar ve Karşılaşılan Problemler: Türkiye'nin Tecrübeleri", *Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu Bildirileri* (der. Tümg. Yaşar Güler), Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi 2. Uluslararası Sempozyum, Ankara 10-11 Mart 2008, s. 39.

⁹³ Ibid.

⁹⁴ Fikret Bila, *Satranç Tahtasındaki...*, s. 254-260; Hasan Kundakçı, *Güneydoğu'da Unutulmayanlar*, Alfa Yayınları, İstanbul 2004, s. 355-376.

2.4.2 Yurtiçi Faaliyetleri

Türkiye 1980'li yıllardan itibaren dışarıdan beslenen PKK terör örgütü ile mücadeleye girişmiş, bu mücadelede on binlerce vatandaşını kaybetmiş ve kaybetmeye de devam etmektedir. Amacı Güneydoğu ve Doğu Anadolu topraklarını içine alan bir Kürt devleti kurmak olan PKK, öncelikle bu bölgedeki Kürt kökenli halka Kürt milliyetçiliğini benimsetmeye çalışmıştır. Bölge insanına bir Kürt sorununun varlığı aktarılmaya çalışılmış ve bu sorun hep gündemde tutulmuştur. PKK özellikle söz konusu bölgede yürüyüşler, gösteriler düzenlemekte, sindirme ve korkutma yoluyla kepenk kapatmak, sokak eylemleri gibi halkı eylemlere yöneltmeye çalışmaktadır. PKK son yıllarda sokak gösterilerinde çocukları ön safhada göstermeye çalışmakta, güvenlik güçlerine karşı çocukları örgütlemekte ve sokak çatışmaları çıkarmaktadır. Bu durumun bir nedeni de, olayları insan hakları boyutuna taşıyabilmek için ortam hazırlamaktır.⁹⁵

PKK'nın yurtiçinde kırsal bölgelerde, silahlı gruplarının faaliyetleri söz konusudur. Genellikle sarp ulaşımı zor olan dağlık yerler, üslenme yerleri olarak seçilmektedir. Yerleşim yerlerine yakın olan yerler ise, irtibat ve keşif alanları olarak kullanılmaktadır. Üslenme ve barınma faaliyetleri için temin edilen yerler genellikle güvenlik güçlerinin sık sık denetleyemediği, ulaşımı zor olan yerler ve ormanların derinlikleri, vadi yamaçları, kayalıklar, kazılan sığınaklar ve mağaralar olmaktadır.⁹⁶

PKK Türkiye Cumhuriyeti'nin varlığına ve bölünmez bütünlüğüne zarar vermeyi amaçlayan, bu amaçla Türkiye'de terör ve kaos ortamı yaratmaya çalışan eylemler gerçekleştirmektedir. Eylem metotları pusu, baskın ve sabotaj gibi çeşitlilik gösterebilmektedir. Yol kesme, araziye çıkma, güvenlik güçlerine pusu kurma, mayınlama, bubi tuzaklarının oluşturulması, devlet adına hizmet eden çeşitli meslek mensuplarını kaçırmak, il, ilçe, köy, mezra, karakol baskınları gerçekleştirme, bombalama eylemleri gerçekleştirme ve köylülerin hayvanlarını telef etme gibi PKK eylem türlerine rastlanmıştır.⁹⁷

⁹⁵ İsmet G. İmset, *PKK Ayrılıkçı...*, s. 126-131.

⁹⁶ Nihat Ali Özcan, *PKK Tarihi...*, s. 98-128.

⁹⁷ Öcalan İddianamesi..., s. 20-29.

Örgüt yiyecekleri ve lojistik malzemeleri yerleşim yerlerinden temin ederek örgütün barınma yerlerinde depolamaktadır. Yerleşim yerlerine yapılan baskınlarda halktan zorla yiyecek ve para elde ettikleri gibi, örgüt sempatzanı çevrelerce doğrudan yardım aldıkları da olmuştur.⁹⁸

Terör örgütü parti, dernek, sendika ve yayın organları vasıtasıyla, örgütün amaçlarını legal alanlara yönelerek gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Örgüt lehine kamuoyu oluşturulmaya çalışılmakta, bu amaçla cezaevlerindeki örgüt mensupları açlık grevlerine ve ölüm oruçlarına yönlendirilmektedir. Ayrıca Kürtleri destekleyen, aydın çevreleri yaratılmaya da çalışılmıştır. Bu tür faaliyetler PKK'nın askeri alanda elde edemediği başarıyı, siyasal alana kaydırmaya çalıştığını göstermektedir.⁹⁹

PKK'nın yurtiçinde sürdürdüğü faaliyetler sonucunda, 1991 seçimlerinde HEP (Halkın Emek Partisi) ve SHP (Sosyal Demokrat Halkçı Parti) ittifakı ile terör örgütü sempatzanları meclise girmişler ve siyasal faaliyete başlamışlardır. 1993'te DEP (Demokrasi Partisi) kurulur.¹⁰⁰ HEP ve DEP'in kuruluşları ve faaliyetleri PKK'nın siyasallaşma faaliyetleri olarak görüldüğünden, her iki parti de Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmıştır.¹⁰¹ 1994'te HADEP (Halkın Demokrasi Partisi) kurulur ve 2003 yılında HADEP'te kapatılır.¹⁰² HADEP'in kapatma davası sürerken kurulan, DEHAP (Demokratik Halk Partisi) 3 Kasım 2002 seçimlerine girer. Bu partinin de yerini daha sonra, günümüzde yine hakkında bir kapatma davası açılıp kapatılmasına karar verilen DTP (Demokratik Toplum Partisi) almıştır.¹⁰³ Kapatılan DTP'nin milletvekilleri, DTP'nin bir devamı olarak nitelendirilebilecek, aynı görüşleri paylaşan ve savunan 2008 yılında kurulmuş olan BDP (Barış ve Demokrasi Partisi) çatısı altında toplanmışlardır.¹⁰⁴

⁹⁸ Ibid; Oktay Pirim, Süha Örtülü, *Ömerli Köyünden...*, s. 54-77.

⁹⁹ Nihat Ali Özcan, *PKK Tarihi...*, s. 319; Hasan Kundakçı, *Güneydoğu'da Unutulmayanlar...*, s. 242-243.

¹⁰⁰ Ali Kuzu, *Terör mü Kürt...*, s. 130-131.

¹⁰¹ HEP'in kapatılışı için bakınız: 18.08.1993 tarihli Resmi Gazete; DEP'in kapatılışı için bakınız: 30.06.1994 tarihli Resmi Gazete.

¹⁰² *PKK Faaliyetleri*, Emniyet Genel Müdürlüğü, Ankara 1999, s. 184-190; Anayasa mahkemesinin kapatma kararının gerekçeleri ile birlikte değerlendirmesi için bakınız: Fikret Bila, *Satranç Tahtasındaki...*, s. 151-162.

¹⁰³ Fikret Bila, *Satranç Tahtasındaki...*, s. 37-181.

¹⁰⁴ Ayrıntılı bilgi için bakınız:

<http://bdp.org.tr/> (15.06.2010)

Terör örgütünün yurtiçi faaliyetlerini değerlendirdiğimizde kısmen barınma, kısmen üslenme genelde de, propaganda faaliyetlerinin sürdürüldüğü görülmektedir. Ülke içerisinde özellikle büyük şehirlerde, ses getirecek kanlı eylemler gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar. Kırsal alanda da, güvenlik güçleri ile çatışma halindedirler. Kendilerini Kürt sorununun savunucusu olarak gören ve bu sorun uğruna mücadele verdiklerini belirten terör örgütünün, silahlı mücadeleyi kaybedeğini anladığı zaman, siyasi mücadeleye sığındığı gözlemlenmektedir. Demokratik ve insan haklarına saygılı Türkiye Cumhuriyeti'nde meclise milletvekili gönderme fırsatına dahi sahip olmuşlardır. Burada özellikle basın-yayının üslenđi görev önemlidir. Bölge halkının örgüt tarafından sindirilmesinin ve halktan örgüte gidecek her türlü desteğin de önüne geçilmelidir. Sonuç olarak, Türkiye ülke içindeki hassa olan dengeleri korumak için, oldukça çaba sarf etmelidir.

İKİNCİ BÖLÜM

1980'Lİ YILLAR VE PKK'YA DIŞ DESTEK

1980'li yıllarda, devletlerin Doğu ve Batı Bloğu olarak ABD ve SSCB liderliğindeki iki kutuplu sistemin etkisinde, gerginlik ve çatışma biçiminde mücadele ettikleri ve adına “Soğuk Savaş” denen bir dönemin devam ettiği yıllardır. Bu dönemde güvenlik algılamaları, askeri, ekonomik, ideolojik ve siyasal birçok temele dayanmaktadır. ABD, Batı Avrupa'nın SSCB'ye karşı güçlendirilmesi yolunda çaba harcayarak, ekonomik, askeri ve siyasal destek amacıyla Truman Doktrini, Marshall Yardımı ve NATO'yu, SSCB ise Doğu Avrupa ülkelerine destek sağlamak amacıyla, ekonomik amaçlı COMECON'u ve askeri amaçlı Varşova Pakti'nı oluşturmuşlardır.

Soğuk Savaş dönemi, Batı ile Doğu bloklarının neredeyse sürekli bir çatışma içinde olduğu, bir tarafın programının başarıya ulaşması durumunda diğer tarafın kendisini tehdit altında hissettiği bir nitelik göstermiştir. Bu dönemde iki süper güç tarafından Avrupa'da ve Asya'daki boşluk doldurulmaya çalışılmış, her iki blokta da bu amaçla ekonomik ve askeri yapılanmalar oluşturulmuştur. Ayrıca silahların kitlesel yok edici niteliği, savaşı önleyici bir rol oynamıştır. Sistemdeki stratejik dengenin temelini ABD ve SSCB'nin ellerindeki nükleer güç oluşturmuştur. Her iki ülkenin de sahip olduğu güç, sıcak çatışmanın önünde önemli bir caydırıcı engel olmuştur.

Bu çerçevede, bloklar içerisinde yer alan ülkelerin kendi uluslararası hatta kimi ulusal meseleleri bloklar arası ilişkiler ve dengeler temelinde ele alınmış ve o temelde değer görmüştür. Türkiye'nin batı bloğu içerisinde yer alması nedeni ile Türkiye'nin ulusal ve uluslararası meseleleri de genel olarak bu temelde değerlendirilmiştir.

Bu bölümde 1990'lı yıllara kadar olan dönemde, belirtilen bu genel uluslararası koşullar ve dengeler temelinde, 'Türkiye'deki terörün dış destekleri' analiz edilmeye çalışılacaktır. Türkiye'yi 1980 askeri müdahalesine götüren süreçte, ülkedeki mevcut

durumun analizinin yapıldığı ilk kısımda, o dönem Türkiye’de mevcut olan Kürt örgütlenmeleri de belirtilmektedir. Soğuk Savaş döneminde; PKK’nın faaliyetleri ve dönemin yarattığı uluslararası ortamda, teröre destek veren çevreler aktarılmaya çalışılmaktadır. Devletlerin dışında, PKK’nın hangi terör örgütleri ile bağlantıda olduğu da kısaca verilmektedir. Teröre giden desteğin hangi nitelikte, ne boyutta olduğu ve hangi amaçlar uğruna teröre destek verildiği de incelenmektedir.

1. PKK’nın Faaliyetleri

1.1. Türkiye’de 1960–1980 Arası Başta Gelen Kürt Örgütlenmeleri ve 1980 Askeri Müdahalesine Giden Süreç

Türkiye sınırları içerisinde 1960–80 yılları arasında çok sayıda Kürt örgüt kurulmuştur. Bunlardan en önemlilerinden birisi, 1961’de yasal sosyalist bir parti olarak kurulan Türkiye İşçi Partisi (TİP) dir. TİP içerisinde Kürt gruplar daha sonraki yıllarda ayrılıp ayrı bir örgütlenmeye gitmişlerdir.¹

Türkiye’deki bazı Kürt guruplar 1965’te merkezi Diyarbakır olan “Türkiye Kürdistan’ı Demokrat Partisi”ni (TKDP) kurdular. TKDP Kürtlerin ilk siyasal hareketi olarak bilinmektedir. Örgüt Irak’ta Barzani’nin liderliğindeki KDP’nin (Kürdistan Demokratik Partisi) Türkiye uzantısı olarak nitelendirilir.²

1960’ların sonlarına doğru Avrupa’da görülen sosyalist hareketler Türkiye’yi de etkisi altına aldı. Sol görüşler ülke içinde git gide yaygınlaştı. TİP içerisinde de birtakım görüş farklılıkları yaşanması nedeniyle, parti içindeki Kürt gençler ayrı bir örgüt kurma amacıyla TİP’ten ayrıldılar. 1969’da Devrimci Doğu Kültür Ocakları (DDKO) ortaya çıktı. Büyük bir kısmı TİP’ten ayrılan üniversiteli Kürt gençlerden oluşan dernekler öncelikle Ankara’da, daha sonra İstanbul’da kuruldu. 1970–71 yılları arasında da Diyarbakır, Silvan, Ergani, Batman ve Kulp’ta da örgütlendiler. TİP ve DDKO örgütlerinin oluşum süreçleri oldukça uzundu, eylemcileri genellikle

¹ Alıza Marcus, *Kan ve İnanç PKK ve Kürt Hareketi*, (çev. Ayten Alkan), 1. Basım, İstanbul 2009, s. 37–38.

² Ibid.

yayıncılık ve hukuk alanında çalışmaktaydı. Bazı kaynaklara göre, bu örgütlerin kökleri Iraktaki Kürt örgütlenmeleri ile bağlantılıdır.³

1970'lerin başlarında şiddete dayalı sosyalist devlet teorilerini savunan silahlı sol guruplar türedi. Sağ ve sol görüşü savunanlar, şiddete dayalı örgütlenmeler ve amaçları bilinen Kürt örgütlenmeleri arasında Türkiye politik bir kaosa sürükleniyordu.⁴ 12 Mart 1971'de, on yıl içinde ikinci kez müdahale yapıldı. Bir buçuk ay sonra, ülkede sıkıyönetim ilan edildi. 27 Nisan 1971'de DDKO bölücülük yaptığı gerekçesi ile kapatıldı. "Doğu Duruşmaları" diye geçen DDKO ve "Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi"(TKDP) davalarında Kürt kökenliler yargılandı. Bu davalarda; "ezen-ezilen ulus milliyetçiliği", "iç sömürge tezi", "Türkiyeli" kavramları ve "Kürtlerin 2000 yıllık tarihi" gibi birtakım ifadeler Türkiye'de ilk kez duyuldu.⁵ Görülen davalarda cezaya çarptırılanlar, 1974'te olan genel af ile salıverildiler.⁶

TİP içerisinde ayrılanlardan oluşan başka bir örgütte 'Özgürlük Yolu' olarak adlandırılan Türkiye Kürdistan Sosyalist Partisi (TKSP) idi. 1975'te Sovyet yanlısı ayrılıkçı bir Kürt örgüt olarak, DDKD (Devrimci Demokratik Kültür Derneği) kuruldu. Kürt örgütleri içerisinde adları çok fazla duyulmayan, kısa ömürlü birçok grup da ortaya çıkmıştı. Bunlardan biri Dev-Genç kökenli olan, Beş Parçacılar'dır ve kısa sürede dağılmıştır. Dev-Genç geleneğinden gelen diğer bir grupta Tekoşin (Mücadele) idi.

Türkiye için hala büyük bir sorun olan terör örgütü PKK'nın çıkış noktası olarak THKP-C (Türkiye Halk Kurtuluş Partisi Cephesi) bilinmektedir. THKP-C de dönemin en etkili sol örgütlerinden olan Dev-Genç ile birlikte hareket etmiş, zaman zaman tek isimle anılmışlardır. Öcalan'ın THKP-C liderlerinden Mahir Çayan hayranı olduğu ve onun kitaplarını okuyup, yazılarını önemseydiği bilinmektedir. THKP-C liderinin savunduğu 'gerilla yöntemleri'ni, daha sonra kendisi de

³ İsmet G. İmset, *PKK: Ayrılıkçı Şiddetin 20 Yılı (1973-1992)*, Turkish Daily News Yayınları, Ankara 1993, s. 380-398.

⁴ Ibid, s. 40-41.

⁵ Erol Kurubaş, *Kürt Sorununun Uluslararası Boyutu ve Türkiye*, Cilt: 2, 1. Basım, Nobel Yayınları, Ankara 2004, s. 12.

⁶ Rafet Ballı, *Kürt Dosyası*, 3. Basım, Cem Yayınevi, İstanbul 1992, s. 74.

benimseyecektir. PKK'nın kuruluşu sonrasında Almanya'da çıkan bir gazete, PKK'nın Çayan liderliğindeki THKP-C'nin devamı olduğunu söylemiştir. 1970'lerdeki direnişlerin en somut ifadesini, PKK'nın kuruluşu ile bulduğu aktarılmaktadır.⁷

Bu dönemde Türkiye'deki Kürt örgütlenmelerinin amaçları aynı olsa da, yöntem konusunda uzlaşmazlık içindeydiler. Bu sebeple örgüt birkaç parçaya ayrılabilir ve birçok yeni küçük örgütler doğuyordu. Türkiye'de tam bir kargaşa ve kaos ortamı hakimdi. Üniversite gençleri arasındaki sağ ve sol görüş farklılıkları, kampüslerde çatışma ortamları yaratıyordu. Üniversite öğrencileri ile güvenlik güçleri arasında çıkan şiddet olaylarından, ölümler yaşanmaktaydı. Yükseköğretim adeta durma noktasındaydı. Öğrenci hareketleri adeta düzeni değiştirme rolünü üstlenmişlerdi. Sıkıyönetim yıllarında gençlik grupları dağıtıldı, sendika toplantıları yasaklandı. TİP yasaklı hale geldi. 1971- 73 yılları arasında askerin şiddet olaylarını bastırmasının ardından, kısa süre sonra huzur ortamı yeniden bozuldu.⁸

1974'de Ecevit hükümeti siyasal suçlardan mahkûm olanları da kapsayan genel af ilan etti. 1974 affı ile Kürt gurupları içerisinde faaliyet gösteren ve Türkiye'nin huzur ve barışını bozmaya yönelik çalışan, resmen terörist olarak nitelendirilebilecek birçok kişi serbest bırakıldı.⁹ İki buçuk yıl süren yarı-askeri yönetim ülkede şiddet eylemlerini bitirmek için yararlı olmadı. İlerleyen yıllarda üniversitelerde yaşanan olaylar liselerde de görülmeye başlandı ve sokaklar meydan savaşını andırır haldeydi. Türkiye'de faili meçhul cinayetler artmış, eğitim- öğretim durma noktasına gelmişti. Ardı ardına kurulan başarısız hükümetlerle ya da istifalarla karşılaşılmaktaydı.

Tüm bu gelişmeler Türkiye'yi 12 Eylül 1980 askeri müdahalesine götürdü. 1980'e kadar ülke içerisinde varlığından bahsedilen Kürt örgütlerinin liderleri ve kadroları darbe olduğu sıralarda da ülke içindeydiler. Bu sebeple ülke içerisinde çöktürülebildiler. Kaçabilenlerin ülke dışına çıktıkları bilinmektedir. Yalnız PKK için

⁷ Uğur Mumcu, *Kürt Dosyası*, 35. Basım, um: ag Vakfı Yayınları, Ankara 2009, s. 2-18.

⁸ Feroz Ahmad, *Modern Türkiye'nin Oluşumu*, (çev. Yavuz Alogan), Sarmal Yayınları, İstanbul 1995, s. 159-164.

⁹ Andrew Mango, *Türkiye'nin Terörle Savaşı*, (çev. Orhan Azizoğlu), İstanbul 2005, s. 32-35.

bahsedilen süreç yaşanmamıştır, Türkiye’de askeriye’nin hâkim olması öncesinde, PKK örgüt lideri ve üst düzey kadroları ülke dışına kaçmışlardı. Böylece Türkiye’nin 40 yıla yakın süredir mücadele verdiği PKK terörü örgütü ülke içerisinde bitirilemedi. Üstelik sınır ötesinde kendine yaşam alanı buldu ve yurtdışına açıldı.¹⁰

PKK 1975’te Ankara’dan, Türkiye’nin güneydoğusuna çekildi. İlk saldırılarında hedefi güvenlik güçleri değil, radikal kökenli Kürt gruplarıydı.¹¹ 1970’lerin sonlarında Türk sağ, MHP’liler ve devlet memurları da, PKK’nın hedefi haline geldi. Yine de bu dönemde saldırıların merkezinde genelde Kürt örgütlerinin bulunduğu söylenebilir.¹² Kürt örgütlerle olan mücadele sonrasında PKK’nın hedefi güneydoğudaki aşiretler oldu. Bu bölgedeki feodal sistemi sürdüren ve devlete bağlı aşiret liderleri hedef alındı. Bahsedilen dönemde güneydoğuda devletin düzeni sağlamasında aşiret liderlerinin önemi büyüktü. PKK’da bu önemin farkındaydı. Bu bölgedeki birtakım aşiret kavgalarını kışkırtmayı denedi, zaman zaman da başarılı oldu. PKK bölgedeki en büyük aşiret mensuplarına suikastlar düzenledi. Suikastlardaki amaç, hem bu bölgedeki düzeni bozup kargaşa ortamı yaratmak, korku salmak, hem de destek toplamaktı.¹³ Aşiretlerle PKK arasında kanlı çatışmalar yaşandı. 19 Mayıs 1978’de Hilvan’da bir Kürt militan, Süleymanlar diye bilinen bir aşiret tarafından öldürüldü. Bölgedeki Kürt gurupları ile bu aşiret arasında çatışmalar uzun süre devam etti, karşılıklı intikam saldırıları yaşandı. Süleymanlar aşireti, Kürt örgütlenmelerini mevcut düzene tehdit olarak algılamaktaydı. Hilvan’da yaşanan olaydan sonra Mardin bölgesinde de KUK (Kürdistan Ulusal Kurtuluşçuları) devlete sadık olan aşiretlere karşı silahlı saldırılar gerçekleştirdiler.

30 Temmuz 1979’da da Bucak aşireti lideri ve aynı zamanda Adalet Partisi Milletvekili olan Mehmet Celal Bucak’a yapılan suikast girişimi önemliydi. Bucak’ın öldürülmesi girişimi başarısızlıkla sonuçlanmakla birlikte, aynı zamanda PKK’yı örgüt olarak da duyuran, ilk silahlı eylem oldu. Olayın ardından PKK bölgede, örgütün hedeflerinin ve Kürt tarihinin bir özetinin yer aldığı el ilanları

¹⁰ Erol Kurubaş, *Kürt Sorununun...*, s. 15-26.

¹¹ Ersal Kavi, *Kürdistan Ütopyası*, Cilt 1, Yazıcı Yayınevi, İzmir 2006, s. 457-463.

¹² Ümit Özdağ, *Türk Ordusunun PKK Operasyonları*, Pegasus Yayınları, 2. Baskı, Haziran 2007, s. 33-36.

¹³ Ersal Kavi, *Kürdistan Ütopyası...*, s. 457-463.

dağıttı. Örgüt ve aşiretler arasındaki bu mücadele yılları, devletin zengin toprak sahiplerini desteklediği yıllardı. Bucak aşireti de desteklenen toprak sahiplerindendi. Daha sonra o dönemde örgüt içinde Öcalan'a yakın olan bir isimden, "Bucak'a saldırmanın devlete saldırmak gibi görüldüğü" ifadeleri duyulacaktır.¹⁴ Devlet bu dönemde aşiret çatışmalarında, PKK'nın rolünü pek önemsemedi. PKK'ya karşı çatışan aşiretler yalnız kaldılar. 70'lerin ikinci yarısında güneydoğudaki bu olaylar ülkeyi bir iç savaşa doğru sürüklüyordu.

1970–80 arası dönemde PKK Türkiye'nin güneydoğusundaki şehir merkezlerinde faaliyet gösteriyordu. Örgütün silahlı gruplarının Gaziantep, Şanlıurfa, Kahramanmaraş, Diyarbakır, Mardin, Elazığ, Tunceli ve Bingöl şehir merkezlerine yerleştirildikleri bilinmektedir. Polis kayıtlarına göre de, 1980 askeri darbesi öncesinde PKK'nın Türkiye'de 350'den fazla kişiyi öldürdüğü öğrenilmiştir.¹⁵ Bunların yanı sıra terör örgütünün 1979 yılında, ciddi anlamda barınma problemi yaşadığı ve örgüt içinde çok büyük kopuklukların olduğu bilinmektedir. Öcalan'ın 1979'un Temmuz ayında sınırı geçip Suriye'ye girmesinden bir yıl sonra, militanlarca Türkiye'yi terk ettiği öğrenilmişti. Darbeden birkaç ay önce militanlar Öcalan'dan Suriye'ye geçme çağrısı almışlardı.¹⁶

1980 müdahalesinden önce, PKK kısa süreliğine de olsa bazı ilçe merkezlerinde kontrole sahip olabilmiştir. Bu dönemdeki en büyük şansı da, Türkiye tarafından büyük bir tehdit olarak algılanmamış olmasıdır. Genelde etkisi ve faaliyetleri yereldi, sayıca azdı, ekonomik olarak yetersizdi ve hentiz dışa açılmamıştı.¹⁷

Darbe öncesi yıllar Türkiye'nin siyasal, ekonomik ve toplumsal açıdan zor bir sınavdan geçtiği yıllardı. 1977 yılının 1 Mayıs'ındaki işçi bayramında, çıkan olaylarda ölenler oldu. 1978'de Maraş Katliamı yaşandı. 1979'da enflasyon %90'a varmıştı. Ülkede üretim düşmüştü, petrol ve birçok ihtiyaç maddesi bulunamaz olmuştu. İşsizlik her yıl artış göstermekteydi. Üniversite kampüsleri silahlı grupların

¹⁴ Alıza Marcus, *Kan ve İnanç...*, s. 67-73.

¹⁵ Nihat Ali Özcan, *PKK (Kürdistan İşçi Partisi) Tarihi- İdeolojisi- Yöntemi*, ASAM Yayınları, Ankara 1999, s. 42-47.

¹⁶ Alıza Marcus, *Kan ve İnanç...*, s. 72-73.

¹⁷ Michael M. Gunter, *The Kurds and The Future of Turkey*, St. Martin's Pres, 1997, s. 26.

himayesindeydi, halkın sokaklara çıkmaya korktuğu yıllardı. 12 Eylül 1980 günü sabahı ordunun yönetime el koyduğu bildirildi ve Türkiye’de bir yeniden yapılandırma süreci başladı.

1.2 1980 Sonrası Faaliyetler

Türkiye’de 12 Eylül 1980’de askeri darbe olduğunda PKK’nın üst düzey yetkilileri ülke dışına kaçmıştı. Ülke içinde binlerce PKK destekçisi yakalandı. Öcalan Suriye’ye geçtiğinde 250 kadar örgüt mensubu da, Suriye’deki Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) kamplarında eğitim görmekteydi. Birtakım örgüt mensuplarının 1979’da buradaki kamplara götürüldükleri bilinmektedir.¹⁸

Askeri müdahale öncesinde Nisan 1980’de Suriye’deki kamplarda eğitilen PKK’lı teröristler Türkiye’nin güneydoğusunda ilk silahlı eylemleri başlatmak için, örgütün ilk silahlı gurubu olarak Türkiye’ye girdiler. Amaçları bölgede Suriye’deki gibi kamplar kurmak ve yöre halkıyla temasa geçmektir. 12 Eylül’de askeriye’nin yönetime el koyması ile tüm anti-terör faaliyetleri TSK tarafından yürütülmeye başlandı. Yöre halkının birçok terörist grup hakkında askerlerle bilgi paylaşımında bulunması ile 80’lerin başında, içinde PKK’nın da bulunduğu bazı terörist örgütler ağır kayıplar verdiler.¹⁹

Öcalan müdahale sonrasında Suriye ve Lübnan’da militanlar için barınma ve eğitim yerleri aramaktaydı. 1980’de Lübnan’da bulunan Helve kampında, PKK militanları eğitime başladılar. Öcalan Suriye’de, Türkiye’de doğmuş olan ve darbe sonrası varlığını hala koruyabilen Kürt örgütlerle, iletişim kurmaya çalıştı. Tüm örgütlerin birlikte hareket etmeleri için çabalamaktaydı. Suriye, Lübnan, Filistin ve Kuzey Irak’taki örgütlerin de birçoğu ile temasa geçti. Beklediği desteği gördü ve militanların eğitimi için bazı örgütler kamplarını PKK’ya açtılar. Bu dönemde Öcalan Türkiye dışında örgütü toparlayıp güçlendirmeyi ve askeri olarak da

¹⁸ Nihat Ali Özcan, *PKK: Tarihi...*, s. 79-88.

¹⁹ Abdullah Öcalan, *Gerçeğin Dili ve Eylemi*, Şam: Aram, 1995, s. 145–146’dan aktaran, Ümit Özdağ, *Türk Ordusunun...*, s. 38.

çatışmalara hazırlamayı amaçlıyordu. Hazır olduğunda silahlı eylemler gerçekleştirmek için daha güçlü bir oluşumla Türkiye'ye girilecekti.²⁰

PKK 15-26 Temmuz 1981'de Helve kampında (Lübnan), Birinci Konferansını topladı. Partinin kuruluşundan buyana düzenlenen en büyük toplantıydı. 80 kadar militanın katıldığı toplantıda ana gündem maddesi, Türkiye'de mücadelenin yeniden başlatılabilmesiydi. Geçmişte sol görüşlü veya Kürt guruplara karşı olan saldırılar hata olarak nitelendirildi. Avrupa'daki Kürtler arasında örgütlenmeye önem verilmesi de Konferansta alınan kararlardandı.²¹

1981 yılında örgütün birkaç üst düzey yöneticisini Avrupa'ya gönderdiği, bu kişilerin finansal destek sağlama ve militan kazanma çalışmalarını yürütmekle görevlendirildikleri bilinmektedir. PKK'nın Avrupa'daki ilk örgütlenme çalışmaları Almanya'da başladı. 1981'de Frankfurt'ta "İşçi ve Kültür Derneği" açıldı. Amaç; özellikle Türkiye'den buraya işçi olarak gelmiş olan kesim üzerinde PKK'ya sempati yaratabilmektir. Bununla birlikte örgüt propagandası yaparak yeni örgüt elemanları kazanmak ve dernek adı altında bağış paraları toplayarak, örgüte finansal destek sağlayabilmektir. PKK'nın bu dönemdeki Avrupa'ya yönelik faaliyetleri, kafe, okuma odası, toplantı merkezi gibi mekanlar açarak sempaticiler toplamak ve adını duyurmaya çalışmaktan ibaretti.²²

PKK 1982 yılında Dev-Yol ve bazı küçük sol guruplarla birleşerek Faşizme Karşı Birleşik Direniş Cephesi'ni (FKBD-C) kurdu. Daha sonra Birlik Komitesi (Bir Kom) adı altında PKK ve Dev-Yol başka bir gurubun oluşumuna da gittiler.²³ PKK Ağustos 1982'de Şam'da, İkinci Kongresini topladı. Kongreden Türkiye'de bir an önce keşif ve istihbarat çalışmaları yapılarak, 1983 yılı itibari ile silahlı mücadeleye başlanması kararı çıktı. Avrupa faaliyetlerinin güçlendirilmesi, Kuzey Irak'ta da bir an önce kamplar elde etmeye çalışılması, ayrıca Libya'da temsilcilik açılması gibi önemli kararlarda Kongre'de görüşüldü.²⁴

²⁰ Mehmet Ali Birand, *Apo ve PKK*, Milliyet Yayınları, İstanbul 1993, s. 108-118.

²¹ Ibid, s. 116-117; İsmet G. İmset, *PKK: Ayrılıkçı...*, s. 32-33.

²² Aliza Marcus, *Kan ve İnanç...*, s. 95-98.

²³ Ibid, s. 94.

²⁴ PKK İkinci Kongre Kararları için bakınız: Ali Kuzu, *Terör mü Kürt Sorunu mu*, 1. Basım, Kariyer Yayıncılık, İstanbul 2009, s. 57-58.

Özellikle 1982 yılında, Türkiye'deki askeri rejimin baskıları ve cezaevlerindeki siyasi tutukluların vaziyeti, PKK'nın Avrupa'daki militanlarının gündemi olmuştu. Diyarbakır Askeri Cezaevi'nde en örgütlenmiş gurup olan PKK, çok ses getiren eylemler düzenlemekteydi. Cezaevindeki kötü muamele militanlarca en ağır şekillerde dışarıya duyuruluyordu. Diyarbakır'da yaşananlar PKK'nın sık sık adının duyulmasına ve gerek Türkiye'de gerekse yurtdışında sempatican kazanmasına yol açtı.²⁵

1982-1984 yılları Suriye'de yerleşmiş olan sol örgütlerin dağılma sürecine girdikleri yıllardı. 1983 yılına girildiğinde PKK'dan da kaçmalar artmıştı, Türkiye'ye girenler ya yakalanıyor ya da öldürülüyordu. 1983'te PKK ile Dev-Yol arasındaki ilişkiler çözüldü. Dev-Yol Suriye'den ayrıldı, az sayıda küçük sol guruplar biçimsel olarak varlıklarını sürdürdüler.²⁶

İran-İrak savaşı başlamadan birkaç ay önce, az sayıda PKK militanının İran'a geçtiği ve Türk sınırına yakın KDP kamplarına yerleştikleri bilinmektedir. PKK Kuzey Irak'tan Türkiye'ye rahat giriş çıkış yapabilmek için bu bölgede üsler elde etmek istiyordu. Sınır bölgesi, Mesud Barzani'nin kontrolündeydi. 1982'de Öcalan ve Barzani arasında sınır bölgesini PKK militanlarının da kullanabilmesini içeren bir anlaşmaya vardılar. Anlaşmaya göre, PKK militanları buralarda kamplar kurabilecekti. Ana kamp olan Lolan kampını Türkiye, Irak, İran sınırları arasında bulunan üçgen bir alana kurdu. PKK'nın yazılı yayın organlarının basım yeri ve radyo istasyonu da bu kampta bulunuyordu.²⁷ 1982 yılı sonlarında Suriye'deki PKK militanları Türkiye sınırına yakın üslere geçmeye başladılar. Kuzey Irak'taki KDP kamplarının ya içinde ya da yakınındaydılar.²⁸

Türkiye 1980'de başlayan İran-İrak savaşı ile Irak'ın kuzeyinin denetimsiz kalmasından ve KDP'nin bu bölgede özgürce hareket etmesinden endişe duymaya başlamıştı. 1983 kışında Ankara ile Bağdat arasında "Sınır Güvenliği ve İşbirliği

²⁵ Diyarbakır Cezaevindeki ihlaller üzerine bilgi için bakınız: Mehdi Zana, *Prison No 5. Watertown, Mass.: Blue Crane Boks, 1997'den aktaran, Alıza Marcus, Kan ve İnanç...*, s. 97.

²⁶ Alıza Marcus, *Kan ve İnanç...*, s. 104-107.

²⁷ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Yüksel Kaştan, "2. Dünya Savaşı Sonrası Türkiye Irak Siyasi İlişkileri". http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/articles/2008/19/YKASTAN.PDF (24.01.2010)

²⁸ Ümit Özdağ, *Türk Ordusunun...*, s. 43.

Antlaşması” imzalandı. Irak, İran’la savaş halindeydi ve Türkiye ile olan sınır bölgesinin güvenliğini sağlayamıyordu. Türk Silahlı Kuvvetleri’ne sıcak takip yetkisi tanıdı. Anlaşmaya göre; TSK terörist takibi ve operasyonlar için sınırın on kilometre içine girme hakkını ve yetkisini elde etti.²⁹ 10 Mayıs 1983’te üç Türk askeri kaçakçılar tarafından öldürüldü. Türk ordusu Irak’a sınır ötesi ilk operasyonu bu olayın ardından, 25 Mayıs 1983’te düzenledi. Operasyonda sınırdan beş kilometre kadar içeri girildi ve PKK kampları arandı. Irak ordusu da güneyden PKK kamplarına karşı bir operasyon başlattı. KDP lideri Türkiye’nin operasyonundan bir ay sonra Şam’da, Öcalan ile Barzani arasında “KDP ve PKK Dayanışma İlkeleri Anlaşması”nı yaptı. Yapılan anlaşma kısa sürede bozuldu ve PKK ile KDP kamplarını ayırmaya karar verdiler. KDP ile ilişkileri bozulan PKK, daha sonra KYB (Kürdistan Yurtseverler Birliği) ile diyalog kuracak ve anlaşmaya gidecektir.³⁰

1983’te Suriye İran ve Kuzey Irak’taki kamplarda aldıkları eğitimleri Türkiye’de kanlı eylemlere dönüştürmek için iki grup keşif amaçlı güneydoğu bölgesine sızdı. Amaçları; Türk askerinin konuşlandığı yerleri belirlemek, coğrafyayı öğrenip militanlar için uygun saklanma yerleri tespit etmek ve aynı zamanda halkın örgüte olan bakışını öğrenmekti.³¹ Bazı kaynaklarda yer alan PKK militanları ile yapılan görüşmelerden elde edilen bilgilere göre; Bölge halkı militanları Kürt öğrenciler ya da kaçaklar olarak görüyorlardı. Hatta birçok köylü yabancıları gördüğünde mutlaka askeri birliklere bildirmekteydi. Fakat coğrafi koşullar kaçıp saklanmaya çok elverişli olduğundan, Türkiye’ye giren bu iki terörist grup ele geçirilemedi. Köylülerin bazıları militanlara yardım etse de, henüz kimlere yardım ettiklerini bilmiyorlardı. PKK’nın söylemleri ile ilgilenir gözüküyorlardı. Ayrıca Türkiye’de sıkıyönetim hali yerini sivillere bırakmaya hazırlanıyordu. Böyle bir hava

²⁹ Hasan Özmen, “Kürt Partileri Arasındaki İlişkiler”, *Avrasya Dosyası*, Cilt: 3, Sayı: 1, 1996, s. 55–61; “Türkiye Irak Arasında Ekonomik ve Teknik İşbirliği Karma Komisyonunun İki Dönem Arası Olağanüstü Oturumu Sonunda İmzalanan Tutanak ve Eki Mektup”, Anlaşma metni için bakınız:

<http://ua.mfa.gov.tr> (24.01.2010)

³⁰ Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyılda Türk Siyasi Tarihi*, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara 1984, s. 773–779.

³¹ Ahza Marcus, *Kan ve İnanç...*, s. 109-113.

içerisinde, araştırma ekibi gerekli istihbarat bilgilerini toplayarak Türkiye’den Kuzey Irak’a döndü.³²

Nisan 1984’te PKK Kuzey Irak’taki faaliyetlerini güçlendirmekteydi ve bölgede sayıları da artmıştı. Örgüt militanları Siirt-Hakkâri-Van üçgenine yerleştirmeyi planlıyordu. Haftanın, Lejno ve Zaho’da yeni PKK kampları kuruldu.³³ PKK 15 Ağustos 1984 gecesi Erüh ve Şemdinli ilçelerine, ilk silahlı saldırılarını gerçekleştirdi. Erüh’a akşam 7.30 civarında 30 kadar militan girdi ve ilk önce askeri kışla hedef alındı, bir nöbetçi öldürüldü. Başka bir gurup camiye yöneldi ve hoparlörden ilçeye girmiş olduklarını duyurdu. El ilanları dağıtıldı, diğer taraftan kahvedekilere de hareketin, Kürt kurtuluş savaşının başlangıcı olduğunu anlatıyorlardı. Yaklaşık iki saat kadar sonra, Şemdinli ilçesine baskın için Türkiye’ye giren terörist gurubu harekete geçti. Şemdinli’de de Jandarma kışlası ve devlet görevlilerine ait bir lokal çevrildi, uyarı ateşleri açıldı.³⁴ Diğer bir gurup ta Erüh’taki gibi ilçe merkezine geçti. HRK’nın (Kürdistan Kurtuluş Birliği) kuruluşunu ilan eden bir bildiriye, ilçe merkezinde okudular. HRK’nın kuruluşu Erüh ve Şemdinli Jandarma karakollarına yapılan saldırılarla eş zamanlı olarak duyurulmuş oldu.³⁵

Erüh ve Şemdinli saldırıları sonrası, 200 PKK’lı Türkiye’nin kırsal kesimlerine dağıldı. Aynı zamanda başta Hakkâri ve Siirt olmak üzere, Çatak, Erüh, Pervari, Bitlis, Silopi ve Cizre’de gizli üsler kurmaya başladılar. Türk istihbaratı PKK’nın bölgedeki varlığından haberdardı ve teröristlere yönelik sıcak takip başladı.³⁶ 1983 seçimlerinin ardından Başbakan Turgut Özal, Cumhurbaşkanı Orgeneral Kenan Evren’di. Özal, PKK saldırılarını çok ciddiye almayarak teröristleri “bir avuç eşkıya” olarak nitelendirdi. Türkiye’nin ekonomik liberalleşmesine ve modernleşmesine odaklanmıştı. Bölgede olaylar başladığında sıkıyönetim hala devam ettiğinden,

³² Ibid, s. 110–111.

³³ Ercan Çitlioğlu, *Yedekteki Taşeron ASALA-PKK*, Ümit Yayıncılık, Ankara 1998, s. 40–41.

³⁴ Alıza Marcus, *Kan ve İnanç...*, s. 114-116.

³⁵ Raşit Kısacık, *Kanlı Oyun ve TSK, PKK’ya “Dur” dedi*, Truva Yay, İstanbul 2007, s. 183–186.

³⁶ Ümit Özdağ, *Türkiye, Kuzey Irak ve PKK: Bir Gayrinizami Savaşın Anatomisi*, ASAM Yayınları, Ankara 1999, s. 42.

seçkin komando birlikleri olayların ardından bölgeye yollandı. Saldırlardan dört ay sonra PKK ile çatışmalar başladı ve HRK'nın bazı gurupları yok edildi.³⁷

24 Ekim 1984 gecesi, PKK'nın Milli karakol baskını yaşandı. Karakol Şırnak-Şenoba yolu üzerindediydi ve PKK'nın Şırnak, Besler ve Cudi yönlerine geçişini, engeller bir konumdaydı. Saldırıda karakoldaki 5 askerden 3'ü şehit olmuştu. O dönemde teröristler Suriye ile bağlantıyı Mardin üzerinden sağlıyorlardı. Mardin'e geçiş güzergâhı üzerinde olan Eruh'a bağlı Karageçit köyü de teröristler için önem arz ediyordu. Köy halkı askerle birlikte hareket ediyor ve PKK'nın tehdit ve baskılarına boyun eğmiyorlardı. 8 Kasım 1984'de militanlarca Karageçit köyüne baskın düzenlendi. Köylüler iki askerle birlikte köyü savundular; ama baskında 9 çocuk ve kadın öldürüldü. Karageçit köyünde yaşananlar PKK'nın bölgeye korku salmasına neden olsa da, halkın güvensizliği ve nefretini de getirdi.³⁸

Ankara, Türkiye'de yaşananların ardından Bağdat yönetimine KDP'nin PKK'ya desteğini kesmesi için, dolaylı ve dolaysız baskılar yapmaktaydı. KDP ve PKK'nın arasında 6 Ekim 1984'te, işbirliğini içeren bir bildiri duyuruldu. Türkiye Ekim ayı sonlarında Kuzey Irak'taki PKK kamplarına baskın yaptı. Türkiye'deki HRK'lı teröristler Kuzey Irak'a çekilmek zorunda kaldılar. Askeri ve politik baskılar sonucu, Kuzey Irak'taki KDP ve PKK kampları tekrar ayrıldı. PKK'nın 22 Nisan 1985'te Haftanın'de, Kürdistan Komünist Partisi (PKI) kuvvetlerine saldırması ile Kuzey Irak'ta örgüte yönelik tepkiler arttı.³⁹

Örgütün bundan sonraki planı da Türkiye'de ayaklanmalar düzenlemektir, bunun için halk kışkırtılacaktı. Planlananlar gerçekleşmedi ve güvenlik güçlerinin PKK'ya karşı saldırıları arttı. Hürmüz/Şirvan'da 7 Şubat 1985'te 6 PKK'lı öldürüldü. 16 Şubat'ta Eruh karakolunda gasp edilen silahlar Pervari/Karamık'ta ele geçirildi. 9 Martta Hellohim/Sason'da çıkan çatışmada, 8 PKK'lı ölü ele geçirildi. TSK Şırnak Eşek Mağaralarında, aralarında Eruh ve Şemdinli saldırılarını gerçekleştirenlerin de olduğu, 8 PKK'lıyı daha ele geçirdi. Saldırıların üzerinden bir yıl geçmeden

³⁷ Feroz Ahmad, *Modern Türkiye'nin...*, s. 181-190.

³⁸ Hasan Kundakçı, *Güneydoğu'da Unutulmayanlar*, Alfa Yayınları, İstanbul 2006, s. 28-33.

³⁹ Ümit Özdağ, *Türkiye, Kuzey Irak...*, s. 37.

sorumlular bulunmuştu.⁴⁰ Mart 1985'te PKK, baharın gelmesi ile tekrar saldırılara başladı. Saldırılarla yoğun olarak Siirt-Hakkâri-Van üçgeninde görülmekteydi. 4 Nisan 1985'te Şırnak Kaymakamı ve yanındakilere yönelik bir saldırı oldu, saldırıda 5 kişi şehit edildi.⁴¹ 1985 yazında TSK bölgeye güçlü birlikler gönderdi ve alan hâkimiyeti sağlanmaya çalışıldı. Örgüt bu dönemde köylülerden destek görmeye çalışsa da çoğundan aradığı desteği bulamadı. TSK'da terörle mücadeleye yabancı olsa da, PKK'nın da deneyimsizliği ile Siirt-Hakkâri-Van üçgeni denetim altında tutulabildi. Bölgedeki PKK unsuru olabildiğince zayıflatıldı.⁴²

PKK 21 Mart 1985'te siyasi kolu olan, ERNK'yı kurdu. Halkın desteğini kazanabilmek için siyasi örgütlenmeye gitme kararını alan PKK, ERNK'nın kurulması ile Avrupa'da da yayılma amacı taşımaktadır. ERNK faaliyetleri arasında; basın toplantıları ve toplu faaliyetler düzenlemek, baskınlar ve işgaller gerçekleştirmek yer almaktadır. Türkiye'den yeni eleman temin edebilmek, lojistik destek elde etmek, silahlı guruplarla temas sağlamak da ERNK faaliyetleri kapsamındadır. Dış ülkelerle temas kurmak, istihbarat ve güvenlik faaliyetleri üzerine çalışmalar yapmak ve örgüte finans kaynakları yaratmak da ERNK faaliyetlerindedir. ERNK'nın Türkiye'de ve dışarıda uyuşturucu trafiğinin ve haraç toplanmasından sorumlu olduğunu belirten örgüt dokümanları mevcuttur. ERNK'nın bu etkinlikleri o dönemde örgütün temel mali kaynaklarını oluşturmaktadır.⁴³

PKK saldırılarının artması ve özellikle köylere yönelik saldırılarda ağır kayıplar verilmesi köylerin ve köylülerin kendilerini korumaları gerektiğini ortaya çıkardı. 1925 tarihli Geçici Köy Korucu Sistemi (GKKS) 1985 yılında, 442 sayılı Köy Kanununun 68/74'üncü maddeleri çerçevesinde tekrar yürürlüğe kondu. 1960'larda antidemokratik bulunan yasa yürürlükten kaldırılmıştı. 1985'te tekrar

⁴⁰ Hasan Kundakçı, *Güneydoğu'da Umutulmayanlar...*, s. 92-103.

⁴¹ Ibid, s. 106-121.

⁴² Ümit Özdağ, *Türk Ordusunun...*, s. 56.

⁴³ Partimizin Kitlemel Karakteri ve Cephe, Türk güvenlik güçlerince ele geçirilen gizli bir PKK belgesi'nden aktaran, Ümit Özdağ, *Türk Ordusunun...*, s. 57-58; İsmet İmset, *The PKK: A Report on Separatist Violence, 1973-1992*, Turkish Daily News Publications, Ankara 1992, s. 207-217.

uygulanmaya başlanan koruculuk sistemi ile en azından güvenlik güçleri gelene kadar korucular köyleri savunacaklardı.⁴⁴

Ordunun PKK üzerindeki yoğun baskısı 1986'da da devam etti. Örgütün yurtiçindeki eylemleri karşısında, TSK'nın operasyonları da devam etmekteydi.⁴⁵ PKK durum değerlendirmesi ve yeni hazırlıklar amacıyla 26-30 Ekim 1986'da Lübnan-Helvi Kampı'nda Üçüncü Kongresini gerçekleştirdi ve yeni kararlar aldı.⁴⁶ Bölge insanının örgütü desteklemediği ve yeni önlemler alınması gerektiği konuşuldu. HRK kaldırıldı, yerine ARGK kuruldu. Bu dönemde gençler örgüte katılmak istemiyorlardı, PKK için de eleman temini önemli bir sorun olmaya başlamıştı. Kongreden zorla ARGK'ya militan katılımını sağlama kararı çıktı. Helve Kampı'nın adı, Mahsun Korkmaz Akademisi olarak değiştirildi. Köy korucuları ve aileleri de 3. Kongre kararlarına taşındı. Korucuların her ne şekilde olursa olsun sindirilmesi ya da öldürülmesi kararlaştırıldı. Türkiye'de legal oluşumlarda da yer almak isteniyordu ve bu amaçla ilk olarak ERNK örgütlenmesinin Avrupa'dan Türkiye'ye kaydırılması kararlaştırıldı. Cezaevlerinde sürdürülen PKK faaliyetlerinde de yoğunluk olması isteniyordu. Örgütün temel yapılanmasında da bundan sonra ERNK siyasi eylem gücü, ARGK terör eylem gücü olarak kabul edildi. Üçüncü Kongre kararlarından sonra PKK'nın yurtiçi faaliyetlerinde artış olduğu görülmektedir. Kongre sonrası örgüt içi tasfiyeler de hızlandı.⁴⁷

1986 baharında Ege Denizi'nde patlak veren bir Türk-Yunan gerilimi nedeniyle, PKK'nın sınırdan sızmasını engellemek için sınır bölgesinde görev yapan iki komanda tugayı Ege Bölgesi'ne sevk edildi. Bu dönemde İran sınırındaki güvenlik önlemleri biraz aksadı ve İran sınırından Türkiye'ye çok sayıda terörist rahatlıkla sızabildi.⁴⁸ Bu gelişmelerin sonucunda PKK 1986 yılı sona ermeden Siirt-Van-Hakkâri bölgesinde saldırılarına hızla başladı.⁴⁹

⁴⁴ Ümit Özdağ, *Türk Ordusunun...*, s. 58-59.

⁴⁵ Hasan Kundakçı, *Güneydoğu'da Unutulmayanlar...*, s. 145-146; "12 Mehmetçik Şehit", Milliyet Gazetesi, 13 Ağustos 1986, s. 1; "Jetlerimiz Tepeledi", Milliyet Gazetesi, 16 Ağustos 1986, s. 1,7.

⁴⁶ 3. Kongre'de alınan kararlar için bakınız: Ali Kuzu, *Terör mü Kürt...*, s. 58; Hasan Kundakçı, *Güneydoğu'da Unutulmayanlar...*, s. 175-181.

⁴⁷ *PKK Faaliyetleri* Emniyet Genel Müdürlüğü, Ankara 1999, s. 85-92.

⁴⁸ Ümit Özdağ, *Türk Ordusunun...*, s. 65.

⁴⁹ Ümit Özdağ, *Türkiye, Kuzey Irak...*, s. 45-47.

1987 yılında PKK 14 köye saldırdı, içinde kadınların ve çocuklarında olduğu 242 köylü öldürüldü, 115'i yaralandı. Bu yıl içerisinde genelde köy ve mezralara saldırılar düzenlendi, askeri tesislere ve birliklere saldırı olmadı. Güvenlik güçlerini pusuya düşürme, sabotaj gibi eylemler nadiren de olsa görüldü. 20 Haziran 1987'de Pınarcık ve Peçenek köyelerine yapılan baskınlarda çoğu çocuk ve kadın 32 kişi öldürüldü.⁵⁰ ARGK 1987'de okullara yönelik saldırılarına başladı. Sadece bir yıl içerisinde 137 okul yakıldı ve çok sayıda öğretmen öldürüldü.⁵¹ Türkiye 1986 ve 1987 yıllarında KDP üzerinde baskı oluşturdu ve PKK'nın Kuzey Irak'tan düzenlediği saldırılardan KDP'yi sorumlu tuttu. TSK 4 Mart 1987'de Kuzey Irak'ta, Sırat, Era ve Alamiş çevresindeki PKK kamplarına saldırdı.⁵² KDP operasyonları sonrası, PKK'dan uzaklaşmaya başladı ve Mayıs 1987'de PKK ile yaptığı anlaşmayı feshettiğini duyurdu. Aynı zamanda Türkiye'yi dost ülke olarak gördüklerini belirten bir açıklama yaptı.⁵³

Ülkede terör eylemleri bu denli hız kazanmışken TBMM, Türkiye'nin güneydoğusunda on bir yıl önce, 1978'de ilan edilmiş olan sıkıyönetim uygulamasını sona erdirerek, 14 Temmuz 1987'den itibaren bölgede olağanüstü hal ilan etti.⁵⁴ Olağanüstü Hal Bölgesinde olan şehirler; Hakkâri, Van, Mardin, Diyarbakır, Adıyaman, Bitlis, Siirt, Bingöl, Muş ve Tunceli'ydi. TSK, terörle mücadele faaliyetlerini sonlandırdı. Artık polis gücü ve jandarma PKK ile mücadele edecekti. Bölgede "Jandarma Bölge Asayiş Komutanlığı" kuruldu.⁵⁵ Olağanüstü Hal kapsamındaki illerin valileri arasında işbirliği için bir bölge valisi de atandı. Bölge valisinin İçişleri Bakanı'na talepte bulunarak, Hava ve Kara Kuvvetleri birliklerini PKK'ya karşı operasyona çağırma yetkisi vardı. Görüldüğü gibi bölge valisine verilen yetki ile PKK ile mücadeleye önemli bir siyasi faktör engeli çıkarılmış oldu. Bölge valisinin politik müdahaleler ve baskılarla karşılaşması olasıydı. TSK'nın bölgede yerini Jandarmaya bırakmasının da, gelecek yıllarda PKK'nın kat edeceği

⁵⁰ "Soykırım işte bu", Milliyet Gazetesi, 22.06.1987, s. 1,12.

⁵¹ Michael Gunter, "The Kurdish Insurgency in Turkey", *Journal of South Asian and Middle Eastern Studies*, Cilt: 13, No: 4, 1990, s. 68.

⁵² "30 jet bomba yağdırdı", Milliyet Gazetesi, 05.03.1987, s. 1, 8.

⁵³ Rafet Ballı, "Türkiye dost PKK düşman", *Milliyet Gazetesi*, 28 Ağustos 1987, s. 1, 9.

⁵⁴ Resmi Gazete, 19517 sayılı, 14 Temmuz 1987.

⁵⁵ Fikret Bila, *Satranç Tahtasındaki Yeni Hamleler Hangi PKK?*, 1. Basım, Ümit Yayıncılık, Ankara 2004, s. 42.

başarılarında büyük katkısı olacaktı. Yasayı çıkaran ANAP Hükümeti için de terörle mücadelede yanlış kararlar verdiği, soruna tam olarak nasıl yaklaşılması gerektiğini bilmediği ve bölgede askeri gücünü kullanmayı kendi kendine sınırladığı söylenebilir.⁵⁶ Bölgede OHAL uygulamasına geçişi, ANAP Hükümetinin yaşanan sorunun özünü anlamış olduğu ve farklı çözüm yolları üretmeye başlaması olarak değerlendirenler de mevcuttur. Bu görüşe sahip kişilerce, ANAP Hükümetinin sorunun, sosyal-kültürel ve ekonomik boyutlarının farkına vardığı savunulmaktadır. 1987-91 yılları arasında iktidarda olan ANAP hükümetlerinin çözüm yollarının, sorunu tanımlama şekilleriyle doğru orantılı olduğu ve bu bağlamda OHAL Kanununun çıkarıldığı, Bölge Valisi Sistemi'nin kurulduğu, bunların teröre karşı bölgede birer tedbir olduğu belirtilmektedir.⁵⁷

OHAL uygulamasının başlamasıyla, Siirt-Hakkâri-Van üçgeninde PKK'nın faaliyetlerinde hızla artış görüldü. Bu bölgede rahat hareket edebiliyorlardı. Hatta bölgede geçici de olsa, birtakım üsler kurmuşlardı. ARGK kışları Kuzey Irak'a çekiliyordu, yaz ve bahar aylarında Türkiye'deki istihbarat toplama faaliyetlerini yürütüyor ve saldırılar gerçekleştiriyordu. Hatta OHAL sonrası, kışları Türkiye sınırları içerisindeki kamplarında bile gizlenebilir oldular. 1987 yılı sonlarına gelindiğinde PKK, belirli bölgelerde uzun süre kalarak güvenlik güçleri ile çatışmalara giriyor, jandarmayı alana uzun süre sokmuyordu. PKK kaynaklarında bu yerler yarı kurtarılmış bölgeler olarak geçmekteydi, amaç tabii ki kurtarılmış bölgelere doğru ilerlemektir. PKK'nın bu dönemdeki saldırılarındaki artış sonucu bölgede güvenlik güçlerinin kendilerini sadece savunur hale geldikleri bilinmektedir. Hatta bazı karakollar kapatılarak, küçük köy ve mezralar korunmasız kaldı. Neticede PKK Türkiye'nin güneydoğusunda kırsal alanda denetim kurmaya başladı.⁵⁸

1987 yılı PKK'nın hem yurtiçinde hem de yurtdışında desteğinin arttığı ve başarı kaydettiği bir yıl oldu. Bu yılların Türkiye'sinde televizyon, radyo gibi birçok haberleşme aracına sahip olmayan köylerimiz vardı, çoğu PKK'nın kanlı

⁵⁶ Ümit Özdağ, *Türk Ordusunun...*, s. 67-70.

⁵⁷ Burak Ülman, "Doksanlarda Türkiye'nin Ulusal Güvenlik Anlayışı: Bölücülük Tehdidi", başlıklı makale için bakınız:

<<http://www.sbu.yildiz.edu.tr/Burakyayinlar/makale2.htm>> (02.03.2010)

⁵⁸ Ümit Özdağ, *Türk Ordusunun...*, s. 69- 72.

eylemlerinden haberdar değildi. PKK'nın bu köylere gelip onların savunucuları olduklarını, devletin onları koruyamadığını vb. şeyler söyleyerek köylüleri etkilemeye çalıştıkları bilinmektedir. Bunların yanı sıra PKK'nın 3. Kongre'sinde aldığı kararla gençleri zorla dağa kaçırmaya başlamasının ardından, kaçırılan gençlerin aileleri PKK'yı çocuklarına zarar gelmemesi için desteklediler, yardım verdiler, ihbar etmediler ve himaye ettiler.⁵⁹

1988 yılına gelindiğinde Türkiye'nin dibinde sekiz yıldır süren İran-İrak savaşı Irak'ın galibiyeti ile sona ermişti. Saddam Hüseyin savaş süresince İran ile işbirliği yaptıkları gerekçesi ile Kuzey Irak'taki Kürtleri cezalandırmak istemiş ve 1988 yılı Şubat ile Eylül ayları arasında Halepçe'deki Kürtlere zehirli gaz kullanmıştı. 'Enfal Operasyonu' olarak bilinen olay sonrasında binlerce Kürt öldü. Yüz binlercesi de İran, Suriye ve Türkiye'ye sığınma talebinde bulundu. Bunların seksen binine Türkiye'de, Özal'ın kararıyla koruma sağlandı. Bağdat, Kuzey Irak'ta Türkiye-İrak sınırındaki KDP militanlarını bölgeyi terk etmeye zorluyordu. Türk Hükümeti'nden Türk topraklarındaki Kürtlerin de izini sürmek için izin istedi; ama Bağdat'ın isteği reddedildi. Türkiye Irak ile olan sıcak takip anlaşmasını, Kuzey Irak'ta denetimin sağlandığı ve dolayısı ile Türkiye'nin artık sınır ötesi operasyon düzenlemeye ihtiyacı olmadığı gerekçeleriyle uzatmayı istemedi.⁶⁰

PKK 1988 yılı süresince de saldırılarına devam etti. PKK 1988-1989 yıllarında Siirt- Hakkâri-Van üçgenini ele geçirmek, TSK birliklerine saldırıp birlikleri zapt etmek gibi örgütün amaçlarını gerçekleştirme zamanı geldiğine inanmaktaydı. Yalnız bu amaçladıklarını gerçekleştiremedi, sadece köylere yapılan baskınlarla zarar verebildi.⁶¹ PKK bu yıllarda halka, devletten daha güçlü olduğu izlenimini vermeye çalışmaktaydı. Kepenk kapattırma eylemleri de, bu yıllarda baş göstermiştir. ARGK'nın askeri birliklere saldırıp ele geçirme talimatı almış olmasına rağmen, askeri araçlara sabotaj düzenlemek, pusu kurmak, geçiş güzergâhlarına mayın döşemek gibi faaliyetler de bulunabildi. Halk arasında şehirlerarası ulaşımda

⁵⁹ Alıza Marcus, *Kan ve İnanç...*, s. 160-163.

⁶⁰ Baskın Oran, *Kalkık Horoz: Çekiç Güç ve Kürt Devleti*, Bilgi Yayınları, Ankara 1996, s. 38; Ümit Özdağ, *Türkiye, Kuzey Irak...*, s. 67

⁶¹ Nihat Ali Özcan, *PKK: Tarihi...*, s. 122.

güvensizlik yayıldı, yol kesmeler arttı. PKK'nın istediği korku yayma ve sindirme politikalarının, bu yıllar arasında amacına ulaştığı söylenebilir.⁶²

Bu dönemde ERNK Avrupa'da da sıkı bir çalışma içerisindeydi. Örgütün mali sıkıntıları vardı, yasal ve yasadışı yollardan kaynak sağlamaya çalışıyordu. Dernekler ve toplantılar vasıtası ile bağış paraları elde edildi. PKK'nın bu dönemde Avrupa'daki uyuşturucu ve silah kaçakçılığına da bulaştığı ABD tarafından tespit edilmiştir.⁶³

Yurtiçi ve Yurtdışı faaliyetleri ile çok yol kat ettiği görülen PKK'nın, nihayet nasıl bir mücadele stratejisi gerektirdiği de anlaşılmaya başlanmıştı. 1990 yılına girmeden Türkiye'de askeri anlamda PKK'ya bakış açısında değişimler olduğu görüldü. PKK ile mücadelede terörle mücadele kapsamında hareket edilmesi gerektiği ve TSK birliklerinin bölgede yoğun olarak bulunmalarının gerekliliği anlaşıldı. OHAL kanunu nedeniyle bölgede 40 ila 50.000 arasında asker bulunmaktaydı. Jandarma'nın Genelkurmay'dan takviye kuvvet istemesine rağmen, Genelkurmay'ın bu isteği reddettiği bilinmektedir.⁶⁴

1990'a kadar olan dönemde PKK'nın geçirdiği süreci değerlendirdiğimizde; 1973-78 yılları arasında ideolojik oluşum safhasında olduğu ve iyi bir kadro kurma çalışmalarını görebiliyoruz. 1978-80 döneminde örgütün ideolojileri kendi içinde sorgulanmaktaydı, örgüt mensupları bile kalkıştıkları hareketin ne olduğundan ve ne yöne doğru gidebileceğinden emin değillerdi. Bu dönemde örgütten yoğun kopmalar da oldu.

1980 askeri darbesi ile sınır dışına kaçan ve ülke dışında yaşam alanı bulan örgüt, liderinin bile ummadığı bir şekilde büyüdü, güçlendi. 1980-84 dönemi ülke dışında hazırlıklar dönemi oldu ve geri çekildiler ta ki, 1984'de ilk kanlı eylemlerini gerçekleştirmelerine kadar. 1985'te uygulamaya konulan koruculuk sistemi, PKK için çok önemli bir engel teşkil etti. 1985-1986 örgütün ağır kayıplar verdiği yıllardı. Daha sonra Yunanistan ile yaşanan sorun nedeniyle, bölgedeki askeri birliklerin

⁶² İsmet G. İmset, *PKK: Ayrılıkçı...*, s. 126-131.

⁶³ Ümit Özdağ, *Türk Ordusunun...*, s. 78.

⁶⁴ Mehmet Ali Kışlalı, *Güneydoğu Düşük Yoğunluklu Çatışma*, Ümit Yayıncılık, Ankara, s. 184.

sayıca azaltılması, PKK'ya yeniden toparlanma dönemi yaşattı. 1987'de çıkarılan OHAL kanunu ile de, bölge neredeyse tamamen askerden arındırıldı. 1988'de Kürt mültecilere açılan sınırla güvenliğini zaten bütünüyle sağlanamayan bölgenin denetimi iyice güçleşti. 1983'te başlanan sınır ötesi operasyonlara ağırlık verilmeliydi. Irak ile 1988'de Kuzey Irak konusunda, uzlaşmacı bir tutum içinde hareket edilmeliydi. Kuzey Irak'ta oluşan boşluk PKK'nın yaşam sahası oldu. 1980'lerin sonlarına doğru yaşananlar gösterdi ki bir avuç çapulcu olarak görülenler sayıca çok fazlaydı, kampları vardı, hatta uluslararası alanda faaliyet gösteriyorlardı.

2. İşbirliği Yapan Uluslararası Aktörler

2.1 Ortadoğu Devletleri

Bu dönemde PKK'ya verilen desteğe ve PKK faaliyetlerinin yoğunluğuna göre; Ortadoğu devletleri içerisinde Suriye-Lübnan, Irak ve İran ayrı başlıklar halinde incelemeye alınmıştır. Diğerlerine göre önemsenmeyecek kadar az PKK faaliyetlerine rastlanan Ortadoğu ülkeleri de, 'Diğer ülkeler' başlığı altında verilmiştir.

2.1.1 Suriye ve Lübnan

PKK 1979 yılında örgütlenmeye, taraftar toplamaya ve bir yandan da Türkiye'deki sıkıyönetim ortamı içerisinde var olmaya çalışırken, Türkiye'deki askeri müdahale öncesi ülke dışına çıkan Öcalan, 7 Temmuz 1979'da Suruç'tan Suriye'ye geçti.⁶⁵ Şam'da Hawatme grubu olarak da adlandırılan Filistin Halk Kurtuluş Cephesiyle (FHKC) ile bağlantı kurarak 'Filistin Kimliği' aldı. Öcalan'ın Suriye'ye geçerek Filistinliler ile ilişkiye geçmesinde Talabani'nin öncü olduğu bilinmektedir. Öcalan bunu bizzat kendi ifadeleri ile açıklamıştır. Öcalan, bir süre Talabani'nin karargâhında misafir edilmiş, daha sonra FHKC ile tanıştırılmıştır.⁶⁶

Bahsedilen yıllar, Lübnan'ın fiilen ikiye bölündüğü yıllardı. Lübnan'ın bir kısmı, Arap Barış Gücü adı altında Suriye'nin denetimindeydi. Suriye 1976'da

⁶⁵ Mehmet Ali Birand, *Apo ve PKK...*, s. 105.

⁶⁶ "Sırları Açıklıyor", *Milliyet Gazetesi*, 02.06.1999, s. 16-17.

Lübnan'ın Bekaa Vadisi'ni işgal etmişti, yakınındaki tepeleri de sürekli olarak ağır silahlarla vuruyordu. Suriye denetimindeki topraklarda birçok yasadışı örgütün kampları kurulmuştu. Lübnan parçalanmıştı ve toprakları denetimsizdi. Kaçakçılık ve terörizm için, son derece müsait bir alan halindeydi. FKÖ bünyesinde birçok örgütün yanı sıra, Ermeni ASALA örgütünün de bu topraklarda bir kampı vardı. Lübnanlı Dürzî ve Şii milislerin de kampları ve karakolları mevcuttu. Bu karışık ve her türlü yasadışı faaliyete müsait olan topraklarda, Öcalan da yer edinmek istiyordu.⁶⁷ Filistinli guruplarca 1979'un sonlarında PKK'lı guruplara, Bekaa vadisinin güneyinde bir yer gösterildi. Başlangıçta 30-40 kadar PKK'lı kampa yerleşti, daha sonra Lübnan ve Suriye'den de kampa katılımlar oldu. Bahsedilen kamp Helve eğitim kampıdır. Kampta Sovyet ve Kübalı subaylar tarafından teorik ve taktik olarak iki alanda üç ay süreli eğitim veriliyordu.⁶⁸ Helve kampında siyasi eğitim ve tartışmalar için ana bina kullanılıyordu. Askeri eğitim görüşmeleri için ayrı bir bina mevcuttu. Kampın çevresindeki tepeler askeri eğitimin uygulama alanıydı. Aynı zamanda bu alan, Türkiye'de TSK'ya karşı çatışmaya girmeyi planladıkları alanın biraz küçüğü sayılırdı.⁶⁹ Türkiye'den müdahale sonrası kaçan militanların Suriye üzerinden Beyrut'a ve oradan da Bekaa'ya geçtikleri bilinmektedir. Kamptaki PKK'luların sayıları 200 civarındaydı ve Filistinlilerle birlikte askeri eğitim alıyorlardı.⁷⁰

Suriye, topraklarında dönen hareketin farkındaydı. Suriye gizli servisi, ülkeye giren tek bir yabancıyı bile hemen öğreniyor ve ertesi gün ziyaret ediyordu. Yetkililer Suriye ve Lübnan arasındaki trafiği görmezden geliyorlardı. Eski militanların aktardıklarına göre, Suriye denetimsiz bir ülke değildi. Ülkedeki Filistinli guruplar hiçbir Kürt veya Türk örgüte Suriye'nin onayı olmadan yardım edemezlerdi, onları barındıramazlardı.⁷¹ Öcalan Şam yönetimi ile gizli servisler ya da yerel araçlar vasıtası ile diyalog kurmaktaydı. Devlet Başkanı Hafız Esad'ın kardeşi Cemil Esad'ın Helve kampını ziyaret ettiği, eski PKK militanları ile yapılan

⁶⁷ Mehmet Ali Birand, *Apo ve PKK...*, s. 108.

⁶⁸ Abdülkadir Aygan, "PKK'nın dış bağlantıları", *Yeni Forum*, No: 182, Nisan 1987, s. 37'den aktaran, Erol Kurubaş, *Kürt Sorununun...*, s. 117.

⁶⁹ Alıza Marcus, *Kan ve İnanç...*, s. 82- 83.

⁷⁰ Nihat Ali Özcan, *PKK: Tarihi...*, s. 244-245.

⁷¹ Alıza Marcus, *Kan ve İnanç...*, s. 85-87.

görüşmelerden bilinmektedir.⁷² Öcalan ile yapılan görüşmelere çoğu zaman, Hafız Esad'ın diğer kardeşi Rıfat Esad da katılmaktaydı. Suriyeli Kürtler arasında PKK'nın etkin olmasına, eğitim kampları kurmasına ve bürolar açmasına izin verdiler. Helve Kampı tamamen PKK'ya tahsis edildi ve PKK Birinci Konferansını da burada gerçekleştirdi.⁷³ Bu konferansta alınan diğer bir karar da, Suriye'deki eğitim çalışmalarına hız verilmesiydi. Sonuçta, Suriye'de oldukça iyi bir yaşam alanı bulmuşlardı ve iyice teşkilatlanmaya yöneldiler.⁷⁴

Kürt sorununun Türkiye-Suriye ilişkileri içine girmesi PKK henüz eylemlerine başlamadan önce olmuştur. Darbe sonrası Türkiye'den kaçan Türk, Kürt ve Ermeni (ASALA) militanlarını bünyesine alan Suriye ile 1981 Haziran'ın da suçluların iadesine ilişkin bir anlaşma imzalandı. Anlaşmada silahlı eylem yapmış olan teröristlerin siyasi mülteci olamayacakları belirtiliyordu. Siyasi mülteciler kapsam dışında bırakıldı.⁷⁵ Türkiye'den bir süre sonra kaçan teröristleri iade talebi geldiğinde, Suriye ülkesinde terörist bulunmadığını ifade etti. Ülkesinde bulunan Türk uyrukluların siyasi mülteci olduklarını belirten Suriye ile Türkiye arasındaki güvensizlik yaşanan bu olaylarla baş gösterdi.⁷⁶

1982 Haziran'ında İsrail Güney Lübnan'da üslenen Filistin kamp ve karakollarına yönelik saldırı başlattı. İsrail'in operasyonları Güney Lübnan'ın işgaline kadar gitti. Bu dönemde PKK'luların Filistinliler ile birlikte İsrail'e karşı çatışmalara katıldıklarını, İsrail başbakanı parlamentoda yaptığı bir konuşmada doğrulamıştır.⁷⁷ İşgal sonrası Lübnan'da bulunan PKK'luların büyük çoğunluğu Suriye'ye geçti. 20-25 Ağustos 1982'de toplanan PKK İkinci Kongresi Şam'da yapıldı. Kongrede Suriye şehirleri olan Şam, Halep, Kamışlı ve Afrin'de temsilcilikler açılmasına karar verildi. Buralarda PKK'lular için evler tahsis edildi ve yaklaşık 300 PKK'lı bu evlere yerleştirildi. Suriye'deki çeşitli evlerde de ideolojik

⁷² Ibid, s. 138-139.

⁷³ Ahmet Cem Ersever, *Kürtler, PKK ve A. Öcalan*, 4. Baskı, Ocak Yayınları, 1994, s. 66.

⁷⁴ PKK Birinci Konferansı için bakınız: Ali Kuzu, *Terör mü Kürt...*, s. 57.

⁷⁵ "Türkiye Cumhuriyeti ile Suriye Arap Cumhuriyeti Arasında Suçluların Geri Verilmesi ve Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardım Sözleşmesi" Sözleşme metni için bakınız; <http://ua.mfa.gov.tr> (21.01.2010)

⁷⁶ Süha Bölükbaşı, *Türkiye ve Yakınındaki Ortadoğu*, Dış Politika Enstitüsü, Ankara 1992, s. 57.

⁷⁷ "Tutsaklar arasında bir de Türk gerilla var", Milliyet Gazetesi, 12 Haziran 1982, s. 3.

eğitim verilmekteydi. İşgale kadar Filistinlilerin kamplarında kalan PKK'lular, işgal sonrası kendi kamplarını kurdular.⁷⁸ Güney Lübnan'da yaşananlar sonrasında PKK'nın Lübnan'daki kamp sayısında artış gözlemlendi. Bunlardan bazıları Yanta, Hirbit, Roha, El Havş, Sur ve Name kamplarıydı.⁷⁹

Suriye'de tüm bu gelişmeler yaşanırken, Mart 1983'te Dışişleri Bakanı İler Türkmen Şam'ı ziyaret etti ve Suriye'nin teröre destek verip vermediği görüşmenin konusu oldu. Türkmen daha sonra yaptığı açıklamada, Suriye'nin teröre destek vermediğini bildirdi. Bazı kaynaklar bu açıklamanın gerçeklikten uzak olduğunu belirtmekte ve bu durumu Türkiye'nin bir süre sonra Şam yönetimine sert notalar vermeye başlamış olmasına bağlamaktadır.⁸⁰

Başbakan Özal 16 Temmuz 1987'de Şam'a giderek; Suriye'ye Öcalan'ın Şam'da olduğunun bilindiğini ve PKK'nın Suriye'de barındırılmaması gerektiğini ilettiler. Suriye'den gelen yanıt ise; ülkenin kuzey sınırlarının çok uzun olmasından dolayı bu bölgede denetimin tam olarak sağlanamadığı ve Öcalan'ın da ülkede siyasi mülteci olarak bulunduğu şeklinde gerçeği yansıtmayan nitelikteydi. Görüşmelerde su sorunu da gündeme getirildi ve iki protokol imzalandı. Birinci protokol, iki ülkenin kendi toprakları üzerinde diğer tarafa karşı terörist faaliyetlere izin vermemesini ve silahlı eylemlere katılmış olanların iadesini içeren güvenlik protokolüydü. Bu protokoldeki güvenceye Bekaa vadisinin dâhil edilmediğini de belirtmek gerekir.⁸¹ İkinci protokolde Fırat'ın sularından Suriye'ye düzenli olarak saniyede 500 metreküp su akıtılmasını öngören su protokolüydü.⁸² Suriye ile yapılan bu anlaşmalar sonunda PKK kampları geçici de olsa Bekaa vadisine aktarıldı.⁸³

⁷⁸ Ahmet Cem Ersever, *Kürtler, PKK...*, s. 73-74.

⁷⁹ "İşte PKK Kampları", *Milliyet Gazetesi*, 08.05.1986, s. 9; Ertuğrul Pirinçcioğlu, Evren Değer, "Kamplarda PKK Avı", *Milliyet Gazetesi*, 29.03.1995, s. 3.

⁸⁰ Süha Bölükbaşı, *Türkiye ve Yakınındaki...*, s. 64-65.

⁸¹ "Türkiye Cumhuriyeti ile Suriye Arap Cumhuriyeti Arasında Suçluların Geri Verilmesi ve Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardım Sözleşmesi" protokol metni için bakınız:

<http://ua.mfa.gov.tr> (26.01.2010)

⁸² "Türkiye Cumhuriyeti ile Suriye Arap Cumhuriyeti Arasında Ekonomik İşbirliği Protokolü" protokol metni için bakınız:

<http://ua.mfa.gov.tr> (26.01.2010)

⁸³ Süha Bölükbaşı, *Türkiye ve Yakınındaki...*, s. 81-82.

Suriye ile yapılan bu görüşmelerin üzerinden çok geçmeden 1988'in ilk aylarından itibaren, PKK eski yerlerine geri dönerek eylemlerini sürdürdü. 1988'de yapılan İkinci Konferansa da Suriye'nin Lazkiye kasabası ev sahipliği yaptı. Örgüt içinden kopmaların arttığı ve çoğu üst düzey yöneticinin Öcalan tarafından rakip olarak algılandığı 1989 yılında, İstihbarat çalışmaları yapması için Tev-Sal (Ulusal İstihbarat Örgütü) kuruldu. Kuruluş yeri Şam'dır.⁸⁴

PKK'nın Suriye'yi barınma alanı, siyasal üs, bir tür eğitim alanı ve lojistik destek merkezi olarak çok çeşitli faaliyetleri için kullandığı bilinmektedir. Terör örgütünün lideri ve üst düzey kadroları da düşünülmüştü. Suriye'nin başkenti rahat bir şekilde yaşamaları için hepsine tüm olanakları sunuyordu. Öcalan'a Şam'da bir apartman dairesi tahsis edilmişti. Evi örgüt kararlarının alındığı bir tür siyasal merkez olarak kullanılıyordu. Öcalan Şam'daki evinde yabancı gazeteci ve politikacılarla rahatlıkla görüşüyor, röportajlar veriyordu.⁸⁵ Örgütün Suriye'de de çok sayıda kampı oluşturulmuştu. Bulunan kamplarının sayıları hakkında çeşitli ifadeler yer alsa da, en bilinenlerine yer vermek gerekirse; El Saika, Aynel Arap, Zebedan kampları ana kamplar olarak belirtilebilir.⁸⁶

2.1.2 Irak

1979'da İran'da Şah rejiminin devrilmesinin ardından, 1980'de İran-İrak savaşı başladı. Bu süreçte Irak siyasal anlamda birçok değişim yaşadı. Kasım 1979'da Irak Kürdistan Demokratik Partisi'nin (KDP) liderliğine, Molla Mustafa Barzani'nin yerine oğlu Mesut Barzani geldi. Kürtler dört yıl önce (1974–1975) Bağdat'la girdikleri savaştan yenilgiyle çıkmışlardı. Irak'lı Kürtler arasında bölünmeler olmuştu. KDP'nin birçok üyesi dağılmıştı. İran'ın da KDP'den desteğini çektiği yıllardı. KYB, KDP ile dağlarda çatışma halindeydi. KDP İran İslam rejimiyle, İran'daki Kürt isyanlarını bastırmak için yakın bağlar geliştirmişti.⁸⁷

⁸⁴ Erol Kurubaş, Kürt Sorununun..., s.104.

⁸⁵ Soner Gürel, "Sezgin Şam'da PKK Terörünü Görüşecek", Milliyet Gazetesi, 14.04.1992, s. 7.

⁸⁶ Turgut Alpagut, "Kırmay Gözüyle PKK-1", Cumhuriyet Gazetesi, 15.Aralık 1989.

⁸⁷ Michael M. Gunter, *The Kurds of Iraq*, St. Martin's Pres, New York 1992, s. 37–39.

İran-İrak savaşının devam ettiği 1982 yılında Saddam Hüseyin, İran'ın ilerleyişini durdurabilmek için askerlerinin önemli bir kısmını ülkenin güneyine çekmek zorunda kalmıştı. Kürtlerin yoğun olarak yaşadığı dağlık sınır bölgesi denetimsiz kaldı ve Kürt gurupları bölgede kontrol alanlarını genişlettiler. Barzani'nin etki alanı İran ve Türk sınır bölgesi boyunca uzanırken, Talabani'nin savaşçıları Süleymaniye civarında daha etkindiler. Aralarında birbirleri ile çatışmayacaklarına dair anlaşma olmasına rağmen, Nisan 1983'te çatışmalar tekrar başladı.⁸⁸

İsrail'in Bekaa Vadisi'ne yaptığı saldırının ardından, Öcalan Kuzey Irak'a yerleşme çabasına girişmişti. Suriye'de yerleşmek için ideal bir ülkeydi, ama Türkiye'ye sızmak için de Kuzey Irak en elverişli alan konumundaydı. Suriye sınırı dikenli tellerle çevrili ve mayın döşeli düz bir araziye, Kuzey Irak sınırı dağlık ve denetimi zor bir yerdi.⁸⁹ Öcalan'ın KDP ile temaslar kurduğu, bunun yanı sıra İran-İrak savaşı başlamadan önce İran'daki Türk sınırına yakın KDP kamplarına az sayıda PKK militanının gittiği bilinmektedir. Bu dönemde PKK Kuzey Irak'taki Sindi, Bervari, Nerveyi, Rekani ve Lolani aşiretleri ile ilişkiye geçti. Aşiretlerin bazılarında destek gördü ve böylelikle Kuzey Irak'a yerleşme planı için zemin hazırlandı.⁹⁰ KDP kamplarına yerleşen PKK'lular burada KDP peşmergeleri ile kaldılar. Lak-1, Haftanin, Lejna, Zaho, Kuvvet Barzan ve Miroz kampları PKK'nın yerleştiği ilk kamplardı. Lolan Kampı da bölgedeki ana kamp sayılıyordu.⁹¹

25 Mayıs 1983'te Türkiye'nin Kuzey Irak'a yönelik sınır ötesi operasyonu sonrası, KDP ve PKK bir ittifak anlaşmasına gitti. Anlaşmaya göre; her iki örgüt Türkiye ve Irak rejimine karşı savaşacaktı.⁹² Barzani ile PKK ittifakının 1984 Ekim'inde de devam ettiği bildirildi.⁹³

Eruh ve Şemdinli saldırılarının yaşanmasının ardından Türkiye, Irak hükümetine bölgedeki PKK'luların varlığından haberdar olduğunu hatırlattı. Irak

⁸⁸ Hasan Özmen, "Kuzey Irak'taki Kürt Partileri Arasındaki İhtilafların Nedenleri", *Avrasya Dosyası*, C. 3, No. 1, İlkbahar 1996, s. 55-60.

⁸⁹ Turan Yavuz, *ABD'nin Kürt Kartı*, Milliyet Yayınları, İstanbul 1993, s. 97.

⁹⁰ Faysal Dağlı, *Birakuji Kürtlerin İç Savaşı*, Belge Yayınları, İstanbul 1994, s. 42.

⁹¹ Erol Kurubaş, *Kürt Sorununun...*, s. 121.

⁹² Anlaşmanın tam metni için bakınız: Faysal Dağlı, *Birakuji Kürtlerin...*, s. 34-35.

⁹³ *Ibid*, s. 37.

hükümeti de Barzani ve Talabani'ye, Türkiye'nin bölgeye askeri operasyon yapması halinde zarar göreceklərini belirtti. 15 Ekim 1984'te Türk Dışışleri Bakanı Vahit Halefoğlu'nun Irak ziyaretinde iki ülke arasında, önceden haber vermek koşuluyla birbirlerinin topraklarından 5 km kadar içeri sıcak takip yapmalarını öngören bir güvenlik protokolü imzalandı.⁹⁴ Irak'ın böyle bir anlaşmaya yanaşma nedenlerini; İran ile savaşta olmasına ve Türkiye'ye ekonomik olarak bağımlılığına, ayrıca Kuzey Irak'taki Kürt grupların İran ile birlikte hareket etmelerine bağlayabiliriz. Bu yıllarda Talabani de Saddam'la anlaşmaya çalışıyordu. Talabani PKK tarafından Saddam'la işbirliği yapmakla, Barzani ise Türkiye ile pazarlık yapmakla suçlandı. 1985'te PKK'nın bölgedeki Kürt gruplarla ilişkisinin gergin ve güvensiz olduğu bilinmektedir.⁹⁵ 1985–1987 yılları arasında; KDP'nin PKK'nın Kuzey Irak'taki faaliyetlerine izin vermediği, bazı PKK'lılar hakkında tutuklama kararı çıkardığı ve hatta bazılarını Türk karakollarına teslim ettiğine yönelik yayınlar mevcuttur.⁹⁶

Nisan 1987'de KDP tarafından, PKK'nın bölgedeki eylemleri hakkında bilgi vermediği, KDP'ye karşı saldırgan bir tutum izlediği ve terörist eylemlerin kurtuluş mücadelesi ile bağdaşmadığı gerekçeleri ile PKK ile yaptığı anlaşmayı tek yanlı feshettiğini açıklandı.⁹⁷

KDP ile PKK'nın çatışma içinde olduğu 1987 yılında, KYB-PKK ilişkilerinin gelişmeye başladığı görüldü. Irak'ta çalışan Türk mühendisler KYB tarafından rehin alındılar. Gerekçe; Türkiye'nin Kürtlere karşı olumsuz tavrı ve Kürt eylemcileri (PKK) hapsedmesi olarak açıklandı.⁹⁸ 1 Mayıs 1988'de Şam'da PKK-KYB anlaşma protokolü yapıldı. Protokolde; güç birliğine gidilmesi, silahlı mücadelenin bir cepheden yürütülmesi, Türkiye'deki yasadışı örgütlerle işbirliği gerçekleştirilmesi gibi son derece önemli maddeler yer alıyordu.⁹⁹ Protokol bir buçuk yıl sonra 1989'da Öcalan tarafından feshedildi. Anlaşmanın sürmemesinin farklı nedenleri öne sürülse

⁹⁴ "Türkiye-Irak Karma Ulaştırma Komisyonu Toplantıları Sonunda İmzalanana Protokol" protokol metni için bakınız:

<http://ua.mfa.gov.tr> (26.01.2010); Mehmet Ali Birand, *Apo ve PKK...*, s. 130.

⁹⁵ Ahmet Cem Ersever, *Kürtler, PKK...*, s. 95.

⁹⁶ Faysal Dağlı, *Birakuji Kürtlerin...*, s. 42-43.

⁹⁷ Rafet Ballı, *Kürt Dosyası...*, s. 448.

⁹⁸ "Mühendis Bizim Elimizde", *Milliyet Gazetesi*, 27 Şubat 1987, s. 1, 14.

⁹⁹ Protokolün tam metni için bakınız: Faysal Dağlı, *Birakuji Kürtlerin...*, s. 51-52.

de, Kuzey Irak'taki gurupların PKK ile amaçları, yöntemleri, ideolojileri farklılıklar arz ettiğinden kurulan ittifaklar uzun süreli olmuyordu.¹⁰⁰

PKK'nın Irak hükümeti ile İran-İrak savaşı sonuna kadar doğrudan ilişkisi olmamıştı, ama görüldüğü gibi Kuzey Irak topraklarını rahatlıkla kullanmıştı. Türkiye ve Irak arasındaki Sıcak Takip Anlaşması, PKK'nın Irak'a yaklaşmasını güçleştirmişti. 1988'de anlaşma yenilenmedi. Irak, İran ile olan savaşın da bitmesiyle Kuzey Irak'ta kendi denetimini kurabilmek için PKK'yı kullanma yoluna gitti ve PKK-İrak arasında gizli bir anlaşma yapıldı. Anlaşmaya göre PKK, KDP ve KYB'yi etkisizleştirdiği takdirde Kuzey Irak ona tahsis edilecekti. Irak hükümeti ile böyle bir görüşme olduğunu daha sonra Öcalan'da ifade edecektir.¹⁰¹

İrak hükümetinin Kuzey Irak'taki Kürtlere karşı başlattığı Enfal Operasyonları sonucunda, Türkiye Kürt mültecilere kapılarını açtı. Bu durumun da daha sonra PKK'nın işine yaradığı anlaşıldı ve mültecilerin boşalttığı alanlara PKK kendi militanlarını yerleştirdi.¹⁰²

2.1.3 İran

İran gerek coğrafi konumu ve gerekse Türkiye sınırı boyunca yerleşmiş olan Kürt nüfusundan ötürü PKK için son derece önemliydi. 1979'da İran'daki otorite boşluğundan yararlanarak IKDP (İran Kürdistan Demokrat Partisi) ile temasa geçilmeye çalışıldı. İran'da yaşanan İslam Devrimi ile IKDP'nin ayaklanmalarının bastırılmasının ardından Irak'a geçen PKK militanları ülkeyi terk etmek zorunda kalmışlardı. PKK militanları İran topraklarında hareket edebilmek için bir süre, Iraklı Kürt lider Mesud Barzani'nin İran ile olan sıkı bağlantılarından yararlandılar.¹⁰³

PKK kaynaklarına göre, 1980'li yılların başlarında, İran istihbaratının gözetiminde bir gurup PKK'lı, Urumiye'ye yerleştirildi. Yine aynı kaynakta İran'daki PKK gurubunun önemli bir etkinliğinin olmadığı ve 1984'te İran'da ilk

¹⁰⁰ Ibid, s. 55–57.

¹⁰¹ Erol Kurubaş, *Kürt Sorununun...*, s. 121.

¹⁰² Süha Bölükbaşı, *Türkiye ve Yakınındaki...*, s. 84–85.

¹⁰³ Nihat Ali Özcan, *PKK: Tarihi...*, s. 227.

önemli temasların başladığı belirtilmektedir.¹⁰⁴ İran sınırları içerisinde bulunan PKK gurupları sınırdan Kars, Ağrı bölgesine geçişler yapmışlardır. Yakalanan PKK militanlarının ifadelerinden ve Savcılığın Öcalan'ın yargılanması hakkında hazırladığı iddianameden de anlaşıldığı üzere, İran'ın terör örgütü elemanlarının sınır geçişlerine kolaylıklar sağladığı ortadadır.¹⁰⁵

İran ve Türkiye arasında 1954'te kurulan ve devrim öncesine kadar toplanan Ortak Gözlem Komitesi 1983 yılında tekrar işlerlik kazandı. Komitenin amacı, Kürt aşiretlerin sınır ihlallerini izlemektir. 1983 yılında iki ülke karşılıklı olarak önemli bir kısmı Kürt olan aranan birtakım kimseleri iade etti.¹⁰⁶

1984 yılında PKK Türkiye'deki ilk silahlı eylemini gerçekleştirmeden evvel, bölgeye iki terörist gurubu keşif ve istihbarat çalışması yapmak için göndermişti. Bu gurupların o dönemde İran istihbaratı için de bilgi topladıkları birçok kaynakta ifade edilirken, İran'ın PKK ile bağlantılarının uzun yıllar öncesine dayandığı bilgisine ulaşılmaktadır.¹⁰⁷

PKK mensupları Kuzey Irak'taki kamplara aktarılırken Suriye ve Lübnan'daki üst düzey örgüt yöneticileri, İran Hava Kuvvetlerine ait kargo uçakları ile önce İran'a oradan da yeni oluşturulan PKK kamplarının bulunduğu, Kuzey Irak'a nakledilmişlerdir.¹⁰⁸

Türkiye'nin Kuzey Irak'a yaptığı operasyonlara büyük tepki gösteren İran'ın, Kuzey Irak'taki Kürt gurupları desteklediği ve yapılan operasyonlardan rahatsızlık duyduğu bilinmektedir. O sıralarda devam eden İran-İrak savaşı nedeniyle hassas olan ve bazı çekincelerinin olduğu bilinen İran, 1986 ve 1987'de askeri operasyonlara tepki göstermiştir.¹⁰⁹ Bu konuda İran'ın ne amaçla askeri

¹⁰⁴ Cemil Bayık, *Parti Tarihi*, Şam 1994, s. 101'den aktaran, Nihat Ali Özcan, *PKK: Tarihi...*, s. 227.

¹⁰⁵ Öcalan İddianamesi..., s. 20-33.

¹⁰⁶ Edgar O'Ballance, *The Kurdish Struggle, 1920-94*, Macmillan and St. Martin's Pres, London, New York 1996, s. 151-152'den aktaran, Erol Kurubaş, *Kürt Sorununun...*, s. 302.

¹⁰⁷ Ümit Özdağ, *Türkiye, Kuzey Irak...*, s. 36.

¹⁰⁸ Ibid, s. 40.

¹⁰⁹ "İran'ın İki Yüzü", Milliyet Gazetesi, 11Mart 1987, s. 1, 7.

operasyonlara tepki gösterdiği ve nasıl PKK'yı destekler gözüktüğü 'Destegin Amaçları' bölümünde açıklanacaktır.¹¹⁰

PKK ve Barzani arasındaki işbirliğinin bozulmaya başladığı yıllarda, Öcalan Tahran'la doğrudan bağlantı kurmaya çalışmıştır. Osman Öcalan'ın İran ile bağlantı kurduğu ve 1987'de İran topraklarını kullanabilmek için izin aldığı bilinmektedir. Bunun sonucu olarak, Urumiye ve Maku'da ayrıca net olarak bilinmeyen Türkiye'ye yakın olan Batı İran şehirlerinde de militanlar için örgüt evlerinin hazırlandığı bilgisi mevcuttur.¹¹¹

Bazı eski PKK militanlarının verdikleri bilgilere göre; İran güvenlik görevlileri ülke içinde rahat giriş çıkış yapabilmeleri için bazı PKK militanlarına özel geçiş belgesi ya da kimlik kartı vermişlerdi. İran'ın PKK hareketlerini takip edebilmek amacıyla da böyle bir kolaylık sağladığı belirtilmektedir. 1980'li yılların sonlarına doğru Türkiye'den İran'a geçen militanlar, en yakın askeri karakola giderek ülkeye girişlerini bildirir hale geldiler. Daha sonra kamp alanlarında bulunan ev ve apartman dairelerine gizli servis çalışanlarınca cip ve kamyonetler vasıtasıyla ulaştırıldıkları örgüt militanlarınca dile getirilmiştir.¹¹²

PKK'nın tam olarak İran topraklarına yerleşmesi 1988'den sonra olmuştur. Savaş sona ermişti ve Osman Öcalan PKK'nın İran sorumlusu yapılmıştır. Kısa sürede İran'da PKK kampları oluşturuldu. Urumiye'deki kamp ana kamp olarak kullanılıyordu. 'Toplama kampları' olarak isimlendirilen kamplar da mevcuttu. PKK'nın 1990'lara kadar İran'da bilinen tek kampı Zive olmuştur. Türkiye'nin İran'a yoğun baskıları nedeniyle kampların yerleri sürekli değiştiriliyordu. Dolayısı ile kampların yerlerinin saptanması da kolay olmuyordu.¹¹³

¹¹⁰ İlgili bölüm için bakınız: s. 72-73.

¹¹¹ Faysal Dağlı, *Birakuji Kürtlerin...*, s. 49-57; Nihat Ali Özcan, *PKK: Tarihi...*, s. 231-237, 262-264.

¹¹² Alıza Marcus, *Kan ve İnanç...*, s. 167.

¹¹³ İsmet G. İmset, *PKK: Ayrılıkçı Şiddetin...*, s. 201.

2.1.4 Diğer Ülkeler

PKK'nın Libya ile ilişkileri 1980'lerin başlarında başlamıştır. Muammer Kaddafi bir İspanyol televizyonuna verdiği demeçte; Kürtlerin de bir vatanlarının olmasının ve kendi devletlerini kurmalarının onların hakları olduğunu dile getirmiştir. Bu ifadeler PKK'nın Libya'dan destek görebileceğini ortaya koydu. 1982 yılından itibaren de örgüt Libya ile ilişkileri geliştirdi.¹¹⁴ 1983'te PKK'nın Libya'da bir büro açtığı bilinmektedir. Başlangıçta Libya'daki temsilcilik Türkiye ve Suriye'den gelen işçilerden para toplanması ve örgüte eleman temini konularında faaliyet gösteriyordu. 1980'lerde Libya'da iyi bir örgütlenmelerinin olduğunu Öcalan, yargılanmasının ikinci gününde hâkimin sorduğu sorulara verdiği cevaplarında doğrulamıştır.¹¹⁵ İlerleyen yıllarda Libya PKK için silah ve cephane sağladı. Örgüt Libya'nın siyasi desteğini de kazanmayı amaçlıyordu. 15 Mart 1986'da Tripoli'de bir konferansta propaganda yapma olanağına da kavuştu. Kaddafi Kürtleri desteklediğini her fırsatta söylemeyi sürdürdü. Libya yönetimi demeçleriyle siyasi alanda PKK'ya açıkça katkı sağlıyordu.¹¹⁶

Suudi Arabistan ile de PKK'nın sınırlı olan bazı ilişkilerinin olduğu bilinmektedir. 1980'lerin başlarında Türkiye'den gelen işçilerden örgüt adına para toplanmıştır.¹¹⁷

Türkiye ile komşu olmayan diğer bir Ortadoğu ülkesi olan İsrail'in örgüt ile ne tür bir işbirliği yaptığı konusuna gelindiğinde, aslında Kürt hareketlerine karşı duyarsız olmayan İsrail'in 1980'li yıllarda harekete duyarsız kaldığı söylenebilir. Kuzey Irak'ta 1960'ların başından beri bir Kürt hareketi vardı. İsrail, bu hareketi Bağdat hükümetini zayıflatabilmek amacıyla destekliyordu. Irak'ın İsrail'e sınıri olmamasına rağmen İsrail'e karşı başlayan tüm savaşlarda yer almıştı. 1970'lerde

¹¹⁴ Erol Kurubaş, *Kürt Sorununun...*, s. 124.

¹¹⁵ Oktay Pirim, Sülha Örtülü, Ömerli Köyünden İmralı'ya PKK'nın 20 Yıllık Öyküsü, 4. Baskı, Boyut Kitabevi, İstanbul 2000, s. 118.

¹¹⁶ "Kaddafi'den Apo'ya Davet", Milliyet Gazetesi, 04.11.1991, s. 15.

¹¹⁷ PKK, Eyalet Çalışma Raporları, C. 2, Şam, 1995, s. 801'den aktaran, Nihat Ali Özcan, *PKK: Tarihi...*, s. 227.

İsrail'in Kürtler ile ilgili Irak'a karşı İran ile anlaşmaya gittiği bilinmektedir.¹¹⁸ 1980'li yıllar süresince de İsrail'in PKK ile direkt bir temasının olmadığını, PKK ile ilişki kurmadığını belirtmek gerekir. PKK'nın 1980-90 yılları arasında İsrail'den destek görmemesi, PKK'nın Bekaa'ya Filistinli guruplarca yerleştirilmesine, onlarla birlikte eğitim görmesine bağlanabilir. Ayrıca PKK'nın Suriye tarafından yoğun bir biçimde destek görmesi de İsrail'i PKK'dan uzaklaştırmıştır. Sonuç olarak denilebilir ki, İsrail'in bu dönemde Kürtlere yönelik bir politikası yoktur ve PKK terörünü de herhangi bir şekilde destekleyip, himaye ettiğine dair somut bilgilere rastlanmamıştır.¹¹⁹

2.2 Avrupa Devletleri

İlk yıllarda Avrupa devletlerinin ilgisi çok yoğun olmadığı için bu ülkelerin ayrı başlıklarla değil bir bütün olarak ele alınması uygun olacaktır. 1980 sonrasında Türkiye'de yaşanan gelişmelerin ardından Kürt ve sol görüşlü örgütlerin çoğu ilk olarak komşu ülkelere oradan da Avrupa'ya geçtiler. PKK'nın Avrupa'da etkin bir şekilde faaliyete geçmesi 1980 yılı sonlarına rastlar. Kürtler konusundaki çalışmaların ise Avrupa'daki geçmişi uzun yıllara dayanmaktadır. PKK 1980 askeri müdahalesi sonrası birkaç grubun Avrupa'ya gönderilmesi ile buradaki faaliyetlerine başlamıştır. İlk eylemler İsveç ve Almanya'ya gitmiştir.¹²⁰

PKK'nın Avrupa'da örgütlenmesi ile Türkiye'deki işsiz gençlerden kaçırılarak Avrupa'ya götürülenler olduğu gibi, örgüt sempatisini olanlar da Avrupa'ya gönderilerek buradaki oluşuma katkı sağlamaları istendi. Zamanla Avrupa'da büyük çoğunluğu Türkiye vatandaşı olan, ama İran, Irak ve Suriye gibi ülkelere de gelenlerin oluşturduğu Kürt nüfusu meydana çıktı. Yurt dışında azımsanmayacak sayıya ulaşan bu Kürt nüfusunun tümüyle Türkiye aleyhine hareket ettiği, ya da terör örgütlerine, Kürt örgütlerine katıldıkları söylenemez. Sadece söylenebilecek olan,

¹¹⁸ Amatzia Baram, "İsrail ve Irak'taki Kürt Sorunu", *Avrasya Dosyası*, C: 3, No: 1 (İlkbahar 1996), s.149.

¹¹⁹ İsmail Beşikçi, *Kürt Aydını Üzerine Düşünceler*, Yurt Kitap Yayın, Ankara 1991, s. 80-81.

¹²⁰ Erol Kurubaş, *Kürt Sorununun...*, s. 136.

burada oluşturulan Kürt nüfusunun Kürt örgütlerinin faaliyetleri ve propagandalarından etkilendikleridir.¹²¹

Örgüt militanlarının gelişinden önce, genelde Avrupa’da Kürtlük üzerine önemli çalışmalar yürütülmekteydi. Özelde baktığımızda ise, 12 Eylül darbesinden sonra Türkiye’den kaçan Kürt örgütlerin buradaki Kürtleri hedef kitle olarak ele almalarıyla, Kürt kimlik bilinci ortaya çıkarıldı. Kürt kimliği, bu kimliğin Türkiye’de reddedilişi gibi konular gündemde tutularak olmayan bir Kürt Sorunu oluşturuldu. Paris, Brüksel, Berlin, Washington, Moskova ve Stockholm’de Kürt Enstitüleri açıldı.¹²²

1981 yılı sonlarında PKK tarafından “Avrupa Bürosu” oluşturuldu. Avrupa Bürosu’na bağlı birçok yerel kollar ve paravan örgütlerle PKK Avrupa’da hızla yayıldı. Örgüt kısa sürede Avrupa’da dergiler, kitaplar ve bültenler çıkarabildi.¹²³

1981 yılında örgüt üst düzey yöneticilerinden bir militanın İsveç’ten ülkeye yerleşmek için izin aldığı ve İsveç’e yerleşerek buradaki çalışmalarını yürütmeye başladığı bilinmektedir. 1983 yılında İsveç’te bir örgüt yayın organı olan Berxwedan (Direniş) Göteburg’da basılmaya başlanacaktır. Öcalan’ın da 1984’te İsveç’e sığınma başvurusuna bulunduğu ama kabul edilmediği, PKK’dan ayrılmış olan ve kendi aralarında ayrı bir örgütlenmeye gitmiş olan militanların sığınma taleplerinin ise kabul edildiği belirtilmektedir. PKK’dan ayrılanlar ve hala üye olanlar arasında İsveç’te kanlı hesaplaşmalar yaşandı. Bu olayların ardından İsveç polisi tarafından birçok PKK’lı yakalanarak cezaya çarptırıldı. İsveç’in Avrupa’daki diğer temsilciliklerine PKK militan ve sempatanlarınca saldırılar düzenlenmeye başlanınca, tutuklu olan PKK’lılar serbest bırakıldı. 1986’da İsveç Başbakanı Olof Palme’nin öldürülmesinde, PKK’lılar üzerinde yoğunlaşıldı. 1987’de bazı örgüt mensupları tutuklandı. Öcalan’ın verdiği ifadelerle göre ise, örgütün bu cinayete

¹²¹ Ibid., s. 85-86.

¹²² Ibid., s. 203-205; Rafet Ballı, *Kürt Dosyası...*, s. 590-591; “Kürt Enstitüsü Belgeleri”, Milliyet Gazetesi, 21.11.1992, s. 15.

¹²³ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Ali Kuzu, *Terör mü Kürt...*, s. 98-99.

hiçbir ilgisi yoktu, ama örgütten ayrılan muhalif kesim arasındakilerden birileri bu cinayeti işlemiş ya da cinayet emrini vermiş olabilirdi.¹²⁴

21 Mart 1985'te Almanya Bonn'da PKK'nın yaptığı bir basın toplantısı ile PKK'nın siyasi kanadı olarak bilinen ERNK kuruldu. ERNK örgütün siyasi kanadı olarak birçok ülkenin başkentinde bürolar açarak diplomatik temsilcilik misali çalışmalar yürüttü.¹²⁵ PKK'nın Avrupa Bürosu'na bağlı üyeler ile Ortadoğu kanadı arasında görüş farklılıkları yaşanmaktaydı. 1985 yılı örgüt içi muhalif seslerin yükseldiği bir yıldır ve örgütten ayrı düşünenler Avrupa'ya sığınır oldular.¹²⁶ PKK'nın Avrupa sorumlularının örgütten ayrılarak ayrı bir cephe oluşturmaya başlamaları ile birçok örgüt militanının infazının istendiği kararlar alındı. Örgüt içi hesaplaşmaların yaşandığı bir dönemde Avrupa'daki muhalif seslerden, 1989'da Avrupa'da PKK-Vejin (Diriliş) adıyla bir örgüt oluşturuldu.¹²⁷

Almanya, Avrupa'da Kürtlerle ilk ilgilenmeye başlayan ülke olmuştur. 1980'lerde Kürt sorunu Almanya ve Türkiye arasındaki ilişkileri çok etkilememiştir. Almanya, PKK'nın ilk eylemlerinden itibaren Kürt sorununu sürekli dile getirecek ve Türkiye'deki gelişmeleri yakından takip edecektir. PKK Almanya'da sayıca oldukça fazla olan Kürt ve Türk işçileri kendisine hedef kitle olarak seçmişti. Yabancı bir ülkede bir kimlik bunalımı ile karşı karşıya olan ve bir misyon sahibi olabilmek için can atan genç işçi kitlesi üzerinde çalışmalarına başladı.¹²⁸ 21 Mart 1984'te Köln'de PKK taraftarı 15 adet dernek bir araya geldi ve Kürdistan Yurtsever İşçi Kültür Birlikleri Federasyonu (FEYKA) kuruldu. Örgüt daha sonra kısa sürede Fransa, Hollanda, Belçika, İsviçre, İsveç ve Danimarka'da yeni şubeler açtı.¹²⁹

1987 yılında örgüt Avrupa Parti Konferansı adı altında bir konferans toplayarak, ülkelerde ayrı ayrı bürolar oluşturulmasına karar verildi. Bölgesel olarak da kadın, işçi ve gençlik örgütleri oluşturulması konferansta alınan diğer

¹²⁴ Oktay Pirim, Sıtha Örtülü, Ömerli Köyünden..., s. 112; Erol Kurubaş, *Kürt Sorununun...*, s. 140-141.

¹²⁵ Ahmet Cem Ersever, *Kürtler, PKK...*, s. 108-109.

¹²⁶ Michael M. Gunter, *The Kurds in Turkey: A Political Dilemma*, Westview Pres, Colorado 1990, s. 57-58.

¹²⁷ Ahmet Cem Ersever, *Kürtler, PKK...*, s. 153.

¹²⁸ İsmet G. İmset, *PKK: Ayrılıkçı...*, s. 400.

¹²⁹ "PKK Alman Gizli Servisi Raporlarında" Hürriyet Gazetesi, 9 Eylül 1986.

kararlardandı. Bu çalışmaların hızlanması ve denetim için 1987'de Öcalan Berlin'deydi.¹³⁰

Kürt sorununa uluslararası bir boyut kazandırabilmek için PKK propaganda faaliyetlerine her geçen gün hız vermektedir. Fransa'da Şubat 1983'te Paris Kürt Enstitüsü kuruldu. Enstitü Kürtlerin Avrupa'daki ilk bağımsız kültürel örgütüdür. Enstitü'nün tüzüğünde siyasete karışmayacağı açıkça yazılıdır ve Enstitü'nün etkinlik alanı kültürle sınırlıdır.¹³¹

Örgüt 1990'lı yılların başlarına kadar Avrupa'da zemin oluşturmaya çalışmış, örgütlenme sürecini devam ettirmiş, henüz ciddi eylemlere girişmemiş ve ciddi düzeyde destek görmemiştir. SSCB'nin ve Soğuk Savaş koşullarının devam ettiği bir dünyada 1980-90 yılları arasında Avrupa devletlerinin PKK'ya destekleri bu çerçevede sınırlı kalmıştır.

2.3 Balkan Devletleri

PKK üçüncü kongresinde Yunanistan ve Türkiye arasında var olan anlaşmazlıklardan yararlanma kararı almıştı. 5 Şubat 1988'de Yunan İstihbarat Servisi ve PKK arasındaki ilk görüşmeler başladı. 'Halkların Kurtuluşu ve Hakları Yunan Birliği' adıyla Atina'da kurulan bir örgütün kuruluşuna, PKK temsilcisi İhsan Kaya gönderildi. İhsan Kaya ile PASOK Partisi Merkez Komite Üyesi ve Yunan Milli İstihbarat Servisi'nden (EIP) olan, Mihalis Haralambides bir araya geldiler. Bu görüşmelerden sonra PKK'nın askerden, gazeteciye ve politikacılara kadar uzanan geniş bir çevre önemsenir olduğu belirtilmektedir.¹³² 17-19 Ekim 1988'de emekli Albay A. Mastaski, PASOK Milletvekili Mihalis Haralambides ve beraberinde yedi kişilik heyetin Bekaa'da Öcalan'ı ziyaret ettiğini, Öcalan Türkiye'ye getirildikten sonra verdiği ifadesinde dile getirmiştir.¹³³ Burada yapılan görüşmelerde Öcalan, gelen heyetten siyasi ve askeri yardım taleplerinde bulunmuştur. Lavrion kampının

¹³⁰ Abdullah Öcalan, *Parti Çözümlemeleri*, C: 2, s. 372'den aktaran, Nihat Ali Özcan, *PKK: Tarihi...*, s. 292.

¹³¹ Rafet Ballı, *Kürt Dosyası...*, s. 589-590.

¹³² Sami M. Denker, *Uluslararası Terör, Türkiye ve PKK*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1997, s. 121-125.

¹³³ Oktay Pirim, *Süha Örtülü, Ömerli Köyünden...*, s. 116-117.

kullanılmasına ve Yunanistan'da ERNK temsilciliklerinin açılmasına karar verildiği, silah yardımı ve militanların eğitimi konularında gelen heyet tarafından destek olunacağına dair söz verildiği bilgileri de Öcalan'ın ifadelerinde yer almıştır. Muhtemelen bu gelişmelerin ardından Yunanistan'a mülteci olarak kabul edilen Kürtler, Lavrion kampına yerleştirildiler.¹³⁴

Yunanistan ile kurulan irtibat sonrasında Yunanistan vasıtası ile PKK'nın, aynı tarihlerde Güney Kıbrıs'la da iletişime geçtiği bilinmektedir. Güney Kıbrıs, Öcalan tarafından Ortadoğu'ya silah sevkiyatı ve PKK'luların eğitimi için uygun bir yer olarak değerlendirilecek ve 1990'lı yılların başlarından itibaren de bu alanda faaliyetlere ev sahipliği yapan bir ülke haline dönüşecektir. Öcalan savcıya verdiği ifadesinde; Güney Kıbrıs'ta örgütün çok zayıf bir temsilciliğinin olduğunu ve burada askeri eğitim kampının olmadığını söylemiştir.¹³⁵

Soğuk Savaş yıllarında Bulgaristan'da çeşitli ülkelerden gelen gençlere yönelik olarak solculuk eğitimlerinin verildiği bazı kaynaklarda ifade edilmektedir. Öcalan'ın da bu tarz eğitimler için 1982'de Bulgaristan'da bir süre kaldığı belirtilmektedir.¹³⁶ 1984 yılından itibaren Öcalan'ın Bulgar gizli servisi ile ilişkiye geçtiği, örgütün amaçlarına hizmet edecek ve örgütün propagandasını yapacak bir radyo istasyonunun kurulması için teknik ve mali yardım elde ettiği Milliyet gazetesinde yer bulmuştur.¹³⁷

İlerleyen bölümlerde Romanya ile de bazı ilişkilere girildiği aktarılacaktır; ama 1990'lı yıllara gelinceye kadar PKK'nın farklı bir Balkan Devleti ile bağlantısını yansıtan kaynaklara rastlanmamıştır.

2.4 BDT Ülkeleri

Öcalan'ın Türkiye'deyken, Türkiye'de bir askeri müdahale beklendiği ve en kısa zamanda ülke dışına çıkması gerektiğini Rus ve Bulgar gizli servislerince

¹³⁴ Ibid, s. 101–145.

¹³⁵ Ibid, s. 111–118.

¹³⁶ Erol Kurubaş, *Kürt Sorununun...*, s. 155.

¹³⁷ Ahmet Akpak, "PKK'ya Bulgaristan Desteği", Milliyet Gazetesi, 9 Mayıs 1987.

uyarıldığı bilgileri birçok kaynakta yer almaktadır.¹³⁸ Öcalan Suriye'ye geçtiği 1979 yılında Suriye'de KGB görevlilerinin bulunduğu ve militanları FKÖ kamplarına bu görevlilerin götürdüğü de ifade edilmektedir.¹³⁹ Bu düşüncelerin yanı sıra, 1980'lerde örgütün SSCB'de önem arz edebilecek bir faaliyetinin olmadığı ve 1991 yılı itibari ile SSCB ile irtibatının arttığı da aktarılan bilgilerdendir. Bu yıllarda Kürtlerin bazı ülkelerdeki etkinliklerine yer vermek gerekirse, 1980'lerin sonlarına doğru Sovyet Azerbaycan'ı ve Ermenistan'ındaki Kürtlerin bazı etkinlikleri olmuştur. Bakü'de Kürt Kültür Merkezi, Ermenistan'da Kürt Yazarlar Birliği, Gürcistan'da Kürt Ulusal Tiyatrosu ve Kürt Yazarlar Birliği Seksiyonu kurulmuştur.¹⁴⁰

Bu yıllarda Kürt kültür merkezlerinden biri de Moskova'da oluşturulmuştur.¹⁴¹ 1990 öncesinde PKK'nın Moskova'dan destek göremediği, Öcalan'ın Moskova'ya tepkili bir şekilde ve Moskova'yı eleştirerek verdiği ifadelerinden de anlaşılabilir. ¹⁴²

Ermenistan'ın bu dönemde PKK'ya destek olup olmadığı konusunda ise, net olarak bilinen ASALA-PKK ilişkilerinin 1980'li yıllardan itibaren artarak geliştiğidir. 1990 yılına kadar olan süre içerisinde PKK'nın Ermeni asıllı silah tüccarlarından yardım gördüğüne dair bazı haberler mevcuttur. Silah temini konusunda Lübnan ve Suriye'de rahatlıkla istediklerini temin edebilen örgüte, daha sonra Güney Kıbrıs'tan Lübnan'a ve oradan PKK kamplarına geçen bir güzergâh üzerinden silah takviyesi de sağlanmıştır.¹⁴³

2.5 Terör Örgütleri

PKK'nın Lübnan ve Suriye'ye geçtiği 1980'in ilk yıllarından itibaren Filistinli guruplarla ilişkisinin olduğunu, hatta aynı kamplarda eğitim gördüklerine değinilmişti. Bu guruplardan Filistinli Hawatme gurubu en başta gelenlerindendir.

¹³⁸ Nihat Ali Özcan, *PKK: Tarihi...*, s. 48; Erol Kurubaş, *Kürt Sorununun...*, s. 48.

¹³⁹ Ümit Özdağ, *Türk Ordusunun PKK...*, s. 38.

¹⁴⁰ Rafet Ballı, *Kürt Dosyası...*, s. 577.

¹⁴¹ Ibid.

¹⁴² Mehmet Ali Birand, *Apo ve PKK...*, s. 180.

¹⁴³ "Ermeni Tüccarlar PKK'ya silah satıyor", Milliyet Gazetesi, 26 Ağustos 1987.

FKÖ, kamplarını PKK'ya açarak örgütün Bekaa'da toparlanmasını sağlamıştır. FKÖ kamplarında askeri, siyasi her türlü eğitimi alan PKK'lılar gerektiğinde İsrail'e karşı da FKÖ ile birlikte hareket etmişlerdir.¹⁴⁴

PKK ve Ermeni terör örgütü ASALA arasında işbirliği olduğu birçok olay ve belge ile kanıtlanmıştır. Bekaa ve Zeli kamplarında ASALA ve PKK mensupları birlikte eğitim görmüşlerdir. ASALA etkinliğini yitirmeye başlamasıyla Lübnan'daki kamplarını PKK'ya devretmiştir.¹⁴⁵ 21-28 Nisan 1980 tarihi PKK tarafından "Kızıl Hafta" olarak ilan edilmiştir. Ayrıca PKK, 24 Nisan gününü de Ermenilerin sözde katledilme günü olarak anmaya başlamıştır. Ermeni terörünün etkisinin kırıldığı 1985 yılı ortalarından itibaren PKK terörü yükselmeye başladı.¹⁴⁶

ASALA ile ilişki içinde olan PKK'nın, 1980'de Lübnan'da ortak bir bildiriye imza attıkları bilinmektedir. Lübnan'ın Sayda (Sidon) kentinde FHKC militanlarının koruması altında bir araya gelen PKK ve ASALA bir ortak eylem kararı almışlardı ve yayınlanan bildirdede; ortak bir Kürt-Ermeni Federe Devleti kurma fikri yer alıyordu. Kurulacak devlete ait bazı özellikler üzerinde anlaşılmıştı.¹⁴⁷ Avrupa'daki Kürt öğrenci derneği AKSA ile Ermeni öğrenci derneği UASE'nin 1981'de Londra'da yaptıkları toplantıda da kurulması planlanan Ermeni-Kürt Devleti hakkında görüştikleri bazı kaynaklarda yer almaktadır.¹⁴⁸

9 Kasım 1980'de Strazburg Türk Başkonsolosluğu'na, 19 Kasım 1980'de de Roma Türk Hava Yolları bürosuna yönelik meydana gelen saldırıların her ikisinin de, PKK ve ASALA tarafından ortaklaşa olarak üstlenilmesi de PKK ve ASALA ortaklığını açıklamaktadır. Ayrıca Ermeniler ve PKK arasında 1987'de bir anlaşmaya gidildiği bilinmektedir. Anlaşmaya göre; PKK içinde Ermeniler eğitim faaliyetlerine katılacaklardı. Örgütteki her Ermeni militan için her yıl kişi başı beş bin ABD Doları PKK'ya ödenecekti. Ayrıca Ermenilerin küçük çaplı eylemlere katılmaları da

¹⁴⁴ Alıza Marcus, *Kan ve İnanç...*, s. 80-83.

¹⁴⁵ Ercan Çitlioğlu, *Yedekteki Taşeron ASALA-PKK*, Ümit Yayıncılık, Ankara 1998, s. 100-101.

¹⁴⁶ Ali Kuzu, *Terör mü Kürt...*, s. 37, 40-41.

¹⁴⁷ Ercan Çitlioğlu, *Yedekteki Taşeron...*, s. 105.

¹⁴⁸ *Ibid*, s. 105-106.

anlaşmada yer almaktaydı. 1990'ların başından itibaren ise, Ermenistan ile örgütün faaliyetleri artış gösterecektir.¹⁴⁹

PKK'nın 1980'askeri müdahalesinde yurtdışına kaçan Türk sol örgütleri ile yurtdışında ortak hareketlerinin olduğu önceki bölümlerde aktarılmıştı. 1 Haziran 1982'de Türk sol örgütlerinden Dev-Yol, Acilciler, Emekçiler Birliği, Sosyalist Vatan Partisi ve TKP-İşçinin Sesi oluşumları ile PKK'nın bir araya gelerek ortak eylem kararı aldıkları, özellikle Avrupa'da gerçekleştirilen eylemlerde örgütlerin ortak hareket ettikleri bilinmektedir.¹⁵⁰ 1988'de de PKK ile bu guruplar arasında Lazkiye'de "Devrimci Birlik Platformu" kurulmuştur.¹⁵¹

PKK'nın Alman Kızıl Ordu Fraksiyonu (RAF) ile de olan işbirliği hakkında 1987'de Milliyet gazetesinde yayınlanan bir yazı yer almıştır. İlgili yazıda; Türk İstihbarat birimlerinin PKK'nın Almanya'da düzenlediği bazı mitinglerine RAF militanlarının da eşlik ettiği saptanmıştı.¹⁵²

3. Desteğin Nitelikleri

PKK Terörü, kuruluşundan 1980'li yılların sonlarına kadar Türkiye'ye sınırı olan veya olmayan birçok ülkeden aynı nitelikte olmasa da birtakım destekler görerek ayakta kalan ve hala Türkiye için bitirilememiş bir sorun olma özelliğini korumaktadır. Örgüt Türkiye'de ilk eylemini gerçekleştirmeden, 1980'de yapılan askeri müdahale sonrası oluşan ortamda başlamadan bitebilecekken, Türkiye'ye komşu ülkelerden gördüğü destek sayesinde yeniden toparlanma ve hatta güçlenerek geri dönme şansını elde etmiştir.

Suriye kontrolündeki Lübnan toprakları bu yıllar arasında, Soğuk Savaş döneminin en etkili unsurları olan uluslararası terör ve kaçakçılığa ev sahipliği yapmıştır. Türkiye sınırlarına yakın olan ülkelerde PKK, öncelikle barınma, üslenme

¹⁴⁹ Ali Kuzu, *Terör mü Kürt...*, s. 41.

¹⁵⁰ Rafet Ballı, *Kürt Dosyası...*, s. 205-206.

¹⁵¹ Ahmet Cem Ersever, *Kürtler, PKK...*, s. 154.

¹⁵² Ahmet Akpak, "Can düşmanımıza yardım yapıyorlar", Milliyet Gazetesi, 9 Mayıs 1987.

ve askeri konulara öncelik vererek hareket etmiştir. Çünkü bahsedilen konular örgüt için hayati önem taşımaktadır.

İlk olarak Suriye ve Filistinli örgütlerden barınma, beslenme gibi tüm temel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik destek almışlardır. Lübnan ve Suriye'deki kamplarda barındırılan PKK militanlarına askeri ve siyasi eğitimler verilmiştir. Bu ülkelerden siyasi ve askeri desteğin yanı sıra lojistik destek de görmüşlerdir. FKÖ ve daha birçok bölgede faaliyet gösteren küçük örgütlerle birlikte aynı kampları paylaşarak irtibat alanını genişletmiş, diğer ülkelere daha rahat geçiş yapabilmişlerdir. Suriye'nin örgüte desteği rasgele yapılan yardımlardan ibaret değildir, son derece planlı ve büyük amaçlara, çıkarlara hizmet eden adımlardır. Örgüt Suriye'de eleman temini, silah kaçakçılığı ve maddi destek elde etme gibi birtakım faaliyetlerini de yürütmüştür. Suriye ve Lübnan'da Öcalan, basın yayın faaliyetlerini de yürütebilmiş, yabancı gazetecileri, siyasetçileri, kendisiyle irtibata geçmek isteyenleri örgüte ait evlerde rahatlıkla ağırlamış, röportajlar vermiştir.¹⁵³

Bu dönemde Kuzey Irak'ın örgüte katkısı, Kürt örgütlerin eğitim kamplarını kullanabilme ve daha sonra kendine ait kamplar inşa edebilme şeklinde başlamıştır. Kuzey Irak'taki oluşumlardan örgüte eleman temini, para yardımı, lojistik destek elde etme gibi yardımlar görmüştür. Irak'tan sonra İran'ın da örgütle iletişime geçerek, Türkiye sınırını teröristlere rahatlıkla kullandırması, örgüte çok büyük bir hareket alanının kapısını açmıştır. İran istihbaratının da PKK'yı bilgi elde etme amaçlı olarak kullandığı belirtilmiştir. İran'da terör örgütüne bu dönemde ülkesi içinde rahatça hareket etmesini görmezden gelmiş ve hatta güvenlik güçlerini seferber ederek örgüte ulaşım konusunda destek bile sağlamıştır. Örgüte sağlanan barınma desteği sadece kamplar şeklinde olmamıştır. Ülkelerin merkezlerinde ya da kamplara yakın yerleşim yerlerinde evler, apartmanlar kiralanmış ya da özel olarak yaptırılmıştır.¹⁵⁴

Libya'nın da bu dönemde örgüte siyasi alanda katkı sağladığı, maddi desteğin yanı sıra militan temini konusunda da örgütün topraklarındaki faaliyetlerine göz

¹⁵³ Erol Kurubaş, *Kürt Sorununun...*, s. 117-120; Oktay Pirim, *Süha Örtülü, Ömerli Köyünden...*, s. 170-171.

¹⁵⁴ Ümit Özdağ, *Türk Ordusunun...*, s. 43-56.

yumduğu bilinmektedir. Yine bazı Ortadoğu ülkelerinde temsilcilikler açtığı, propaganda faaliyetlerini yürütmesine izin verildiği ortadadır.¹⁵⁵

Örgütün Ortadoğu'dan aldığı desteğin boyutları ve nitelikleri önceki bölümlerde de belirtildiği üzere şaşkınlık vericidir. Bir terör örgütünün oluşumu, gelişimi ve dağılmaması için her türlü destek faaliyeti yürütülmüş, Bu bölge PKK'nın adeta ana karargâhı olmuştur.

PKK'nın Batı'dan gördüğü destek bu dönemde temelde etki alanı yaratma ve varlığından haberdar etme çalışmaları ile başlamıştır. Batılı ülkelere siyasi, kültürel, sosyal ve diplomatik destek elde etmiştir. Avrupa'daki hükümet dışı bazı kuruluşlar PKK ile işbirliğine gittiler. Avrupa ülkeleri açılmasına izin verdikleri PKK büroları ile örgütün propaganda faaliyetlerine destek sağladılar. Yine Avrupa'da kurulan birtakım derneklere, yapılan toplantılara izin verilmesiyle örgüt maddi gelir elde etti. Avrupa ülkelerince PKK oluşumları üzerinde herhangi bir engel ve denetim kurulmadığı için, Avrupa'dan militan desteği de elde ettiler. Birçok Avrupa ülkesi basın yayın yoluyla yürütülen propagandayı destekledi. Hatta örgütün gazete, dergi çıkarmasına, örgüt militanlarının köşe yazılarının yayınlanmasına bir hak ve özgürlük sorunu çerçevesinde yaklaşarak izin verdiler. PKK'nın tanınması, Avrupa'daki Kürt nüfusu bünyesine çekmesi ve bir Avrupa kanadı oluşturması için her türlü zemin hazırlandı, hareket alanı da serbest bırakıldı.¹⁵⁶

1990'lı yıllara kadar olan süreçte Balkanlardaki devletleri değerlendirdiğimizde, Yunanistan'ın hemen hemen her konuda PKK'ya destek vermek için hazır bir ülke görüntüsü sergilediğini belirtebiliriz. Yunanistan örgüte, kamp alanı oluşturma, eğitim ve askeri faaliyetleri gerçekleştirme, geçiş güzergâhı olarak ülke topraklarını rahatlıkla kullanabilme konularında destek vermiştir. Yunanistan siyaset, askeriye ve basın yayın kesiminden kişilerden oluşan bir gurupla Öcalan'ı ziyaret etmesi ile her alanda örgüte destek sağlayacaklarını da iletmiş oldu. Nitekim Yunanistan'ın da örgütü destekleyen faaliyetleri bir nevi teşvik konumuna gelmiştir. Eleman ve malzeme desteğinin yanı sıra diyebiliriz ki bu dönemde

¹⁵⁵ Erol Kurubaş, *Kürt Sorununun...*, s. 124-125.

¹⁵⁶ Oktay Pirim, Süha Örtülü, *Ömerli Köyünden...*, s. 174; Ali Kuzu, *Terör mü Kürt...*, s. 106-107.

Yunanistan, örgütün tüm legal ve illegal faaliyetlerine açıldı. GKRK'nin de eğitim, haberleşme ve ulaşım desteğini esirgemediğini belirtmek mümkündür. Avrupa'dan gelen her türlü desteğin örgüte ulaşması için olabilecek problemler, Yunanistan ve GKRK'nin varlığı ve yardımları ile ortadan kaldırılmıştır.¹⁵⁷ Balkan ülkelerinden Bulgaristan'ın da PKK'ya propaganda faaliyetlerini gerçekleştirmesi için göz yumduğunu söyleyebiliriz.¹⁵⁸

1980-90 arasında PKK'ya Yunanistan başta olmak üzere Balkanlardan gelen desteğin, bu bölgeyi örgüt için bir arka cephe konumuna getirdiğini belirtmek mümkündür. Özellikle Yunanistan ve GKRK tarafından örgüte verilen destek, Avrupa ile Ortadoğu arasında köprü görevi görmüştür. Bu bölgedeki faaliyetleri ve faaliyetlerin nitelikleri 1990 sonrası hız kazanacaktır.

BDT ülkelerinden Ermenistan'ın ise bu dönemdeki yardımlarının barınma, silah ve mühimmat temini niteliğinde olduğu belirtilebilir. Soğuk savaşın devam ettiği ve dünyanın bloklar arası çatışmalara odaklandığı bu dönemde, SSCB'nin PKK'ya olan desteği gizli servisler vasıtası ile irtibat kurmak şeklinde olmuştur. Bazı kaynaklara göre, Suriye'nin PKK'yı himayesi sosyalist blok adına üstlenilmiş bir görevdi ve Suriye SSCB ile birlikte hareket etti. Bu görüşü baz alarak düşündüğümüzde, ilgili dönemde SSCB'nin desteğinin her alanda olduğunu söylemek mümkündür.¹⁵⁹

4. Desteğin Amaçları

PKK yurtdışına adım attığından itibaren artık uluslararası bir nitelik kazandı. Türkiye belki bu dönemde farkında değildi, ama ileride yabancı devletlerle yoğun teması olan uluslararası bir sorunu ortaya çıkacaktı. PKK'nın ortaya çıktığı yıllarda Uluslararası çevrenin bulunduğu durum ve bölgesel koşullar bir terör örgütünü himaye etmeye son derece uygundu. Diyebiliriz ki örgüt koşulları iyi değerlendirdi ve bugün varlığını yurtdışına açılmaya borçludur.

¹⁵⁷ Sami M. Denker, *Uluslararası Terör...*, s. 126-127.

¹⁵⁸ Erol Kurubaş, *Kürt Sorununun...*, s. 155.

¹⁵⁹ Oktay Pirim, Süha Örtülü, *Ömerli Köyünden...*, s. 170-176.

Dış güçlerin PKK'yı 1980-90 arası dönemde bu denli desteklemelerindeki amaçlarını irdelemeye çalıştığımızda başta ele alınması gereken devletler Ortadoğu'da Suriye, İran ve Irak'tır. Bu ülkelerin Türkiye ile stratejik sorunları vardı.

Suriye'nin PKK'ya verdiği desteği birkaç stratejik hedefe dayandırmak mümkündür. Türkiye ve Suriye arasında Dicle ve Fırat nehirlerinden kaynaklanan su sorunu mevcuttu. Bu nehirler üzerindeki barajların inşasını Suriye istememekte, Türkiye'nin bu sular üzerinde etkili bir denetime sahip olması halinde kendisi için bir baskı aracı oluşabileceğini düşünmekteydi. Bu hedef için PKK Suriye'nin bir aracı olabilirdi. Suriye ile yapılan ekonomik ve güvenlik temelli anlaşmalara da uyulmadığı görüldüğünden, Suriye'nin su konusunda Türkiye'nin akıtacağı belirli metreküpteki suyu yetersiz bulduğu ve suyu paylaşmak istediği sonucu çıkarılabilir. PKK'ya her türlü desteği verdiğini de açıkça dile getirebilen Suriye, PKK kartını elinde tutarak bu yıllarda Türkiye'yi su politikası konusunda sıkıştırmayı amaçlamıştır.¹⁶⁰

Suriye için Türkiye ile olan diğer bir sorun da Hatay sorunuydu. Türkiye'nin Hatay'ı ilhak ettiğine inanan Suriye, Hatay'ı aynı zamanda Suriye'nin bölünmez bir parçası olarak görmekteydi. Desteğin diğer bir amacı olarak ta, Türkiye için oluşturulabilecek bir terör sorununun ülkeyi her bakımdan yıpratması ve Türkiye'nin bölgesel bir güç olmasını engellemesi düşüncesiydi. Türkiye'nin ekonomik ve askeri bakımdan güçlenmesi ve gelişmesi Suriye tarafından istenmemekteydi. Ayrıca Suriye'de de önemli derecede bir Kürt nüfusu yaşıyordu ve Suriye ülkesindeki Kürt sorununu PKK'yı kullanarak hafifletmeye çalışıyordu. PKK'ya katılan Suriyeli Kürtler ile ülkesindeki Kürt nüfusunun azalacağını ve Kürtlerin sadece Türkiye'ye sorun teşkil edeceklerini düşünüyordu. Türkiye'deki eylemlere katılan Suriyeli Kürtler için PKK gibi bir örgütlenme içerisinde yer almak bir tür kimlik sahibi olmaktı. Suriye'nin amaçladığı gibi de Suriyeli Kürtler zamanla Türkiye'de eylemlere katılmaya başladılar.¹⁶¹ Türkiye'nin İsrail'e Ortadoğu'daki diğer

¹⁶⁰ Süha Bölükbaşı, *Türkiye ve Yakınındaki...*, s. 69-70.

¹⁶¹ Ümit Özdağ, *Türk Ordusunun...*, s. 44.

devletlerden farklı olarak yaklaşması da PKK'nın Suriye desteği görmesinin bir başka nedeni olarak belirtilebilir.

Ayrıca Soğuk Savaş koşulları içerisinde Suriye'nin SSCB'nin müttefiki olarak birlikte hareket ettiği ve NATO üyesi olan Türkiye'ye karşı PKK'yı kullanmayı amaçlaması da PKK'ya verilen desteğin dolaylı bir nedeni olarak gösterilebilir. İki ülke arasında herhangi bir gerginlik durumunda PKK'nın bir pazarlık unsuru olarak elde tutulduğunu da düşünmek olasıdır.¹⁶²

Kürt sorunu ile karşı karşıya olan ve topraklarında önemli bir oranda Kürt barındıran Irak'ın da Türkiye ile ilişkileri dönemsel olarak farklılıklar göstermektedir. PKK ilk yıllarda Irak'taki Kürt guruplardan destek görmüştür, Bağdat ile ilişkisi olmamıştır. KDP hem Kuzey Irak'ta denetimi ele geçirmek hem de İran'daki Kürt isyanlarını bastırmak amacıyla PKK'yı destekledi. KDP ve KYB zaman zaman birbirlerine karşı da PKK'yı kullanma yoluna gittiler.¹⁶³ 1988'de İran-İrak savaşının sona ermesiyle Irak Kuzey bölgesinde artık kendi egemenliğini kurmak istiyordu. Saddam'ın PKK ile bu dönemde anlaşma yoluna gittiği önceki sayfalarda belirtilmişti.¹⁶⁴ Irak PKK'dan KDP ve KYB'yi etkisizleştirmesini istedi. Kürt gurupların bölgeden çekilmelerini istiyordu ve PKK Saddam için bu dönemde bu amaca hizmet edebilecek iyi bir araçtı.¹⁶⁵ KDP'nin İran'dan silah ve para desteği aldığını bilen Bağdat, KDP'nin İran ile işbirliği yaparak Irak kuvvetlerine saldırılar düzenlemesini engellemeyi amaçladı. PKK ile KDP'nin zaman zaman sorunlar yaşadığını ve PKK'nın Kuzey Irak bölgesinde konuşlandığını bildiğinden, örgütler arasında yaşanan husumetlerden faydalanmak istedi. Irak'ın PKK'ya olan ilgisi muhtemelen bu amaçlara dayanmaktaydı.¹⁶⁶

PKK'nın yaşamak için ihtiyacı olan hayat sahasının oluşmasında İran'ın da payı büyüktür. Türkiye NATO üyesi bir ülkeydi ve ABD askeri üslerini topraklarında barındırıyordu. İran ise, ABD'yi İslam yönetimlerini devirmeye çalışan bir güç olarak görüyordu. Denilebilir ki İran, Türkiye'nin batılı devletlerle olan iyi

¹⁶² "Türkiye-Suriye savaşı olabilir", Milliyet Gazetesi, 26 Eylül 1992.

¹⁶³ Erol Kurubaş, *Kürt Sorununun...*, s. 292-297.

¹⁶⁴ İlgili bilgi için bakınız, s. 56.

¹⁶⁵ Ahmet Cem Ersever, *Üçgendeki Tezgâh*, 3. Basım, Ocak Yayınları, Ankara 1997, s. 61-62.

¹⁶⁶ Alıza Marcus, *Kan ve İnanç...*, s. 138-141.

ilişkilerinden hoşnut değildi. Tahran, Türkiye'nin Kuzey Irak'a düzenlediği askeri operasyonlardan da rahatsızdı, çünkü o dönemde Irak'a karşı Kuzey Irak'taki Kürt gurupları destekliyordu. Ayrıca İran Türkiye'nin PKK'yı bahane ederek Kuzey Irak'a yerleşmesinden de korkuyordu. Petrol bölgesinin Türklerin eline geçmesi diğer bir endişe nedeniydi.

Batı sınırında Türklerin ortaya çıkması İran'daki Azeri nüfusu da etkileyebileceği düşüncesi, İran'ı Türkiye'ye karşı tavır almaya itti.¹⁶⁷ İran bölgede Türkiye'nin denetim kurmasından endişeleniyordu. Türkiye'nin güçlü bir ülke olması Suriye gibi İran tarafından da istenmiyordu. Irak ile uzun süren bir savaşa giren Tahran PKK'yı bu yıllarda Türkiye'ye karşı elinde bulunduracağı bir kart olarak gördü. Tahran PKK'ya verdiği destekle Türkiye ve ABD hakkında istihbarat elde etti. Irak ile girdiği savaştan da yenilgiyle çıkan İran için militanlardan gelen bilgiler son derece önemliydi. Yine de bu dönemde İran'ın PKK'ya olan ilgisi son derece düşük düzeyde sayılırdı, asıl PKK'yı aktif olarak desteklemesi ve Türkiye'ye karşı kullanma çabaları Körfez Savaşı sonrası ortaya çıkacaktır.¹⁶⁸

1980'lerde Avrupa'nın PKK'ya bakışının Kürt Sorunu çerçevesinde olduğu, azınlık ve insan hakları kavramları ile bağdaştırıldığı önceki bölümlerde belirtilmişti. PKK 1980'de Batı Avrupa için önemsenen ve desteklenen bir örgüt değildi.

Türkiye'nin 1974'te Kıbrıs'a olan müdahalesi yüzünden Yunanistan ve Güney Kıbrıs Türkiye ile bir tür soğuk savaş içerisindeydiler. Türkiye aleyhine olabilecek her plan-projenin içinde yer alabilirlerdi. Türkiye ile Ege'de yaşanan sorunlar nedeniyle, Türkiye'nin ekonomik ve askeri gücünü doğuya kaydırması ve ülkenin güneydoğusunda güvenliğin olmayışı Yunanistan'ı rahatlatan gelişmelerdi. Yunanistan Türkiye'de siyasi, ekonomik, sosyal açıdan istikrarsız bir ortamın oluşumuna çalışıyordu, bu amaçla da Suriye ve Güney Kıbrıs'la ittifak içinde PKK'yı destekliyordu. Yunanistan, Türkiye'deki terör konusunu insan hakları

¹⁶⁷ Erol Kurubaş, *Kürt Sorununun...*, s. 300-301.

¹⁶⁸ Ümit Özdağ, *Türk Ordusunun...*, s. 44-45.

çerçevesine oturtarak uluslararası alanda Türkiye'yi haksız konuma düşürmeyi de amaçlamaktaydı.¹⁶⁹

Sovyetler Birliği iki kutuplu sistemin baş aktörlerinden olduğundan NATO ülkelerine zarar verecek her türlü oluşumda yer alabilirdi. Bu dönemde de Suriye üzerinden PKK'yı desteklemiştir. Türkiye'nin NATO üyesi ve ABD müttefiki olması ülkedeki terörün desteklenmesi için yeterli bir sebepti. Ortadoğu bölgesi tarih boyunca olduğu gibi bu dönemde de doğal kaynakları sebebiyle ülkeler için çok önemliydi. Bu önemli bölgede silahlı bir örgütü beslemek ve elinde bulundurmak bölgede hassas olan dengeler göz önüne alındığında büyük önem arz etmekteydi.¹⁷⁰

Devletlerin iki kutuplu sistemin yarattığı tedirginlik içinde yerini bulmaya ya da sağlamlaştırmaya çalıştığı, SSCB'nin dağılma sürecine girdiği bir dönemde PKK'nın bu denli destek görmesi belki Türkiye için beklenen bir durum değildi. Ancak durum çok farklı olarak gelişme gösterdi. Türkiye'nin gerek stratejik konumu gerekse Hazar ve Ortadoğu petrollerine olan yakınlığı nedeniyle Türkiye'deki terör bir iç sorun olmaktan çıktı. Devletler Türkiye'deki sorunlara ilgisiz kalamadılar. Türkiye ile kısa dönemde olan ikili sorunlar, ya da geçmişten kaynaklı birtakım sorunlar teröre destek verilme nedeni oldu. PKK kimi zaman bölgesel ittifakların, kimi zaman ikili ilişkilerin bir kartı oldu. Devletler bazen kendi amaçları doğrultusunda, bazen rakip güçleri dengelemek için, bazen de pankürdist hareketleri engellemek için PKK'yı kullandılar.

¹⁶⁹ Erol Kurubaş, *Kürt Sorununun...*, s. 264-265.

¹⁷⁰ Andrew Mango, *Türkiye'nin Terörle...*, s. 53-55.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

1990'LI YILLAR VE DIŞ DESTEK

Soğuk Savaş'ın sona ermesi Ortadoğu'da Körfez Krizi ile neredeyse eş zamanlı oldu. Bu iki gelişmenin bölgedeki siyasi gelişmeler açısından önemli etkileri oldu. Bölgesel dinamikler karşılıklı etkileşim içinde yeni sonuçlar ortaya çıkardı. SSCB dağıldı ve ABD'nin SSCB'ye karşı üstünlüğü ortaya çıktı. Her şeyden önce her bir meselenin bloklar arası denge temelinde değerlendirilmesi büyük oranda sonra erdi. Bu da ülkelerin kendi ulusal ya da ikili sorunlarının daha bir ön plana çıkabileceği anlamına geliyordu.

Oluşan tek kutuplu sistemde, artık ABD'ye karşı olan ülkeleri destekleyecek bir büyük güç yoktu. Yaşanan Körfez Krizi, Soğuk Savaş'ın bölge için en önemli sonucudur. Körfez Savaşı'ndan sonra Körfez İşbirliği Konseyi üyesi ülkeler, ABD ile askeri ilişkilerini geliştirmekte ve hatta ABD'ye üs sağlamakta daha az çekingen davranmaya başlamışlardı. Çekiç Güç adı verilen BM gücü Irak'ın kuzeyindeki bölgeye yerleşti ve Türkiye'nin İncirlik Üssü'nden, Irak politikaları uygulandı. Bu dönemde ABD, küresel ve bölgesel düzeyde başat rolünü, yeni bir Ortadoğu düzeni yaratmak üzere kullanma stratejisi oluşturmuştur. ABD'nin yeni stratejisini, Arap-İsrail Barış Süreci, Çifte Kuşatma politikası ve siyasi ve ekonomik reform konuları oluşturmaktadır.¹

Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile Türkiye'ye içinde bulunduğu coğrafyada ve çevresinde çok yönlü politikalar izleyebilme olanağı ve yeni işbirliği imkânları sağlama ortamı bulabilmişken, PKK terörü gibi bazı sorunlarda da Batı'nın desteğinden ziyade yarattığı sıkıntılarla da baş etme durumunda kalmıştır. PKK terörü, bazı uluslararası aktörlerce Türkiye'ye karşı "kullanılabilir" bir araç haline gelmiştir. Dolayısı ile bu dönemde Türkiye, küreselleşme sürecini düzenleyen Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası'nın destekleriyle ekonomik

¹ Ahmet Davutoğlu, *Stratejik Derinlik*, 23. Basım, Küre Yayınları, İstanbul 2007, s. 110-115; Faruk Sönmezoğlu, *Uluslararası İlişkilere Giriş*, Der Yayınevi, İstanbul 2002, s. 60-63.

sorunlarını çözümlene ve çok taraflı bir politika izleyerek Avrupa, ABD, Rusya, Kafkasya, Ortadoğu ve Uzakdoğu'ya yönelik ilişkilerini geliştirme çabasında, ulusal güvenlik meseleleri ile baş etmede önceki dönemlere göre daha yalnız kalmıştır denilebilir. 1990'lı yıllar bu temel nedenin de etkisi ile PKK terörünün en yoğun yaşandığı yıllar olmuştur.

Bu bölümde, Körfez Savaşı sonrası dönemden 2003 yılında Irak'ın işgalinin başlangıcına kadar olan süreçte, terör örgütü PKK'nın faaliyetleri, faaliyetlerindeki değişim, Ortadoğu Bölgesinde değişen koşulların PKK'yı nasıl etkilediği, hangi guruplar ve devletlerce, hangi amaçlarla PKK'nın himaye edildiği ortaya çıkarılmaya çalışılmaktadır. Devletler dışında, bu dönemde PKK'nın bağlantıda olduğu terör örgütleri de kısaca aktarılmaktadır. Türkiye için Avrupa'da önemli bir örgütlenme olan ve İlerleme Raporları ile Türkiye'yi etkileyen AB'de, ayrı bir başlık altında kısaca değerlendirilmektedir. Örgüte verilen desteğin niteliği ve boyutları da aktarılmaya çalışılmakta, örgütün devletlerce nasıl bir koz olarak kullanıldığı açıklanmaktadır.

1. PKK'nın Faaliyetleri

1989–1991 yılları arasında dünyada ve Ortadoğu'da tüm dengeleri değiştirecek önemli gelişmeler yaşandı. Sovyetler Birliği dağıldı. Ermenistan bağımsızlığını ilan etti. Ermenistan-Azerbaycan itilafı yaşandı ve Türkiye'nin Azerbaycan'a desteği ile Ermenistan'ın Türkiye düşmanlığı artış gösterdi. Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla Suriye en büyük desteğini, silah kaynağını kaybetti. 1 Ağustos 1990'u 2 Ağustos'a bağlayan gece birkaç saat içinde, Irak Kuveyt'i işgal etti. Bu olay hem dünya tarihi hem de BM'nin evrimi bakımından bir dönüm noktası olacak yeni bir kriz oluşturdu.

Kuveyt'in işgalinin ardından BM bünyesinde birtakım kararlar alındı. İşgalin başladığı andan itibaren bölgeye Amerikan askeri yığınağı da başladı. Bu arada Irak'ta olası bir saldırıya karşı akla gelmedik önlemler almaktaydı. Güvenlik Konsey'i aldığı 678 sayılı kararı ile 15 Ocak 1991'e kadar Irak Kuveyt'ten çekilmezse, BM gücüne kuvvet kullanma izni ve yetkisini veriyordu. Irak ikna edilemeyince 17 Ocak 1991'den itibaren yoğun hava saldırıları ile savaş başladı. Iraklılar bu savaşta sürekli İslami cihat çağrısında bulundular, Arap ve İslam

dünyasını harekete geçirmek istediler. Şubat sonlarında Irak ordusu Kuveyt'ten çıkarıldı. 28 Şubat'ta Kuveyt kurtarılmış ve koalisyon güçlerinin Irak'taki ilerleyişi durmuştu. Irak ateşkes istedi ve Mart 1991'de Safwan'da ateşkes imzalandı. Müttefikler (Birleşik Güç) bölgeyi terk ettiler.²

Irak kuvvetlerinin önemli bir kısmı güneyde bulunduğu sırada, Kuzey Irak'ta oluşan boşluk ve güvensizlik ortamı PKK için yeni hareket sahaları açtı. Kuveyt Krizi sırasında Iraklı Kürtler de Amerika'dan yardım göreceklerini umarak ayaklanmaya kalkıştılar. Beklenen yardımı göremedikleri gibi Saddam kuvvetlerinden gelen saldırılara maruz kaldılar. İran – Irak savaşı ve Halepçe Katliamı sonrası Türkiye'ye sığınan Kürtlerin ardından, Kuveyt Krizi ile yeni Kürt göçmenler Türkiye ve İran sınırına doğru sürüldüler.³ Türkiye sınırından giren göçmenlerle sınırda büyük karışıklıklar yaşandı. Sınır bölgesinde düzensizlik ortaya çıktı. Sınırda oluşan bu karmaşa ortamında Türk güvenlik güçleri PKK ile uğraşmanın yanı sıra göçmenlerle ilgilenmeye başladılar. Bazı kaynaklara göre PKK'lı teröristler bu dönemde göçmenlerle birlikte ülke içerisine sızmışlar, ulaşımında herhangi bir sorun yaşamadıkları gibi, sınır bölgesinde göçmenlerin değerli eşyalarına da el koymuşlar ve güçlenmişlerdir.⁴

Türkiye, bu göçmenlerin yaşadıkları yerde güvenliklerinin sağlanması teklifinde bulundu. Birleşmiş Milletlerce 1991 Nisan ayında Kuzey Irak'taki Kürtler için bir güvenlik bölgesi oluşturulması kararlaştırıldı. 36. paralelin kuzeyi ABD ve müttefiklerinin kontrolüne girdi. Ortak bir hava kuvveti oluşturuldu, Çekiç Güç adı verilen bu kuvvet Irak güçlerinin bölgeye girmesini engellemekteydi.⁵ Yurtlarından ayrılan göçmenler güvenli bölgenin oluşturulması ile yerlerine geri döndüler. Bu güvenlik bölgesi zamanla PKK için önemli bir üs haline geldi.⁶

Bu dönemde PKK, Kuzey Irak'taki kamplarında yaklaşık olarak 2000 kadar militanı barındırıyordu. Avrupa'da da destekçi kitlesi artmıştı. 1990'ların ilk

² Mehmet Hasgüler, Mehmet B. Uludağ, *Devletlerarası ve Hükümetler-Dışı Uluslararası Örgütler*, 1. Basım, Nobel Yayın Dağıtım, Ekim 2004, s. 180–187.

³ Andrew Mango, *Türkiye'nin Terörle Savaşı*, (çev. Orhan Azizoğlu), Doğan Kitap, İstanbul 2005, s. 59–60.

⁴ Hasan Kundakçı, *Güneydoğu'da Unutulmayanlar*, 9. Basım, Alfa Yayınları, İstanbul 2006, s. 197.

⁵ Kemal Kirişçi, "Türkiye ve Kuzey Irak'taki Kürt Güvenlik Bölgesi", *Avrasya Dosyası*, Cilt: 3, No:1, Mayıs 1996, s. 7–22.

⁶ Hasan Kundakçı, *Güneydoğu'da Unutulmayanlar...*, s. 197.

yıllarında PKK içinden muhalif sesler tekrar yükselmeye başladı. Öcalan'ın yönetimini beğenmeyen ve onu sık sık eleştiren birtakım örgüt mensupları örgütten koparak ayrı guruplar kurma aşamasına kadar gelmişlerdi. Kuzey Irak ve Bekaa'daki kamplarda yaşanan bu gelişmeler sonucunda örgüte muhalif sesler ağır bir biçimde infaz edildiler. Öcalan kısa bir parçalanma döneminin ardından örgüt içindeki iktidarını tekrar kabullendirmişti ve yeni projelerini gerçekleştirmeye odaklandı. Bundan sonraki mücadelede siyasi alanda yer almak istiyordu. Türkiye ile Kürtlerin istekleri üzerine siyasi pazarlık boyutuna kadar gelebilmeyi amaçlıyordu. Bu amacı için Türkiye'deki yasal örgütlenmeler içinde yer alması gerekiyordu ve siyasal alana da bir şekilde sızmalıydı. Öcalan'a göre artık örgüt dokümanlarında belirtilenleri gerçekleştirmeye dönük adımlar atılmalıydı.⁷

Bu gelişmeler yaşanırken, Mayıs 1990'da PKK İkinci Konferansını Lübnan'da topladı. Konferansta basın yayın faaliyetlerine ağırlık verilmesi, silahlı eylemlerin şehirlerde de gerçekleştirilmesi, toplu gösterilerin gerçekleştirilmesi gibi birtakım kararlar alındı. Bu kararların ardından Güneydoğu'da toplu gösteriler ve kepenk kapatma eylemleri yoğunlaştı. PKK Dördüncü Kongresi'ni de Kuzey Irak'ın Haftanın Bölgesi'nde, 26–31 Aralık 1990 tarihlerinde topladı. Kongre'de de terör eylemlerinin arttırılması, açlık grevleri, ölüm oruçları, kepenk kapatma, oturma eylemleri, protesto ve mitingler gibi kitlesel faaliyetlere destek verilmesi önerildi.⁸ Devlete vergi vermeme, Türk bankalarına para yatırmama gibi eylemelere başvurmak ta bu Kongre'de alınan önemli kararlardan bazılarıdır. Kürdistan Haber Ajansı'nın kurulması kararı da bu Kongre'den çıkmıştır.⁹

PKK artık silahlı gücünün önemli bir kısmını Kuzey Irak'a yerleştirmişti. Buradaki kamp sayısını arttırdı, olanları da genişletebildi, güçlendirdi. Irak Ordusu BM denetimine bırakılan alanı terk ederken geride silah ve mühimmat bırakmıştı. PKK'nın gerçekleştirdiği eylemlerde ağır silahlar kullanmaya başlaması ile görülecektir ki, bu silahlar PKK'nın eline geçmiştir. Bölgedeki silah ve mühimmat

⁷ Alıza Marcus, *Kan ve İnanç PKK ve Kürt Hareketi*, (çev. Aytan Alkan), 1. Basım, İletişim Yayınları, İstanbul 2009, s. 205–206.

⁸ *PKK Faaliyetleri*, Emniyet Genel Müdürlüğü, Ankara 1999, s. 111.

⁹ Ali Kuzu, *Terör mü Kürt Sorunu mu*, 1. Basım, Kariyer Yayıncılık, İstanbul 2009, s. 59–60.

eylemler için Türkiye'deki militanlara rahatlıkla aktarılacaktır ve 1990 sonrası PKK eylemlerinde de büyük oranda artış görülecektir.¹⁰

1991 yılı itibari ile Türkiye'deki PKK kamplarının sayısında da artış gözlemlendi. Türk-Irak sınırındaki kamplarda silahlı terörist sayısı arttı. Kuzey Irak'ta rahatlıkla faaliyetlerde bulunan PKK artık havan topu, roketatar ve uçaksavar gibi silahlara sahipti. Örgüt, militanlarını donanımlı bir şekilde Türkiye sınır karakollarına saldırıya yöneltti.¹¹

Körfez Savaşı ile Habur sınır kapısı kapandığından Güneydoğudaki halk ekonomik olarak da çok zor koşullarla karşı karşıya kaldı. Bölgede ciddi oranda işsizlik ortaya çıktı, geçim sıkıntısı çok yoğun ve halkın sıkıntılarla boğuştuğu, hoşnutsuzluğun en yüksek düzeyde yaşandığı dönem, PKK'nın da eylemlerinde yükselişe geçtiği dönem oldu.¹²

Türkiye'de de Güneydoğu'daki şehirlerde ve özellikle Nusaybin, Cizre gibi illerde 1991 yılı itibari ile eylemler tekrar baş gösterdi. Özellikle kamu kurumu binalarına ve güvenlik güçlerine yönelik taşlı saldırılarla ve PKK lehine atılan sloganlarla bölgede karışıklık yeniden ortaya çıktı. PKK "Serhildan" (Ayaklanma) adını verdiği eylemlerini başlattığını duyurmuştu. Eylemlere, toplu gösterilere bölge halkının da katılması çağrısında bulunuyordu.¹³

Örgüt 1991-1992 yıllarında Yunanistan'da da yoğun faaliyetler içerisindeydi. Buradaki kamplarda Öcalan'ın konuşmaları daktilo ile yazılarak kitaplar haline getirilmeye başlanmıştı. Öcalan ile yapılan görüşmeler kasetlere de çekiliyordu ve bu kasetler eğitimlerde kullanılması için PKK bürolarına gönderiliyordu.¹⁴

Ekim 1991'de Türkiye'de genel seçimler yapıldı. HEP (Halkın Emek Partisi) kuruldu ve artık Kürtlerin de bir siyasal partisi vardı. Öcalan başlangıçta bu partiden uzak durulmasına yönelik çağrılarda bulunuyordu; ama daha sonra HEP'in bir siyasi

¹⁰ Fikret Bila, *Satranç Tahtasındaki Yeni Hamleler, Hangi PKK*, 1. Basım, Ümit Yayıncılık, Ankara 2004, s. 49-50.

¹¹ Ümit Özdağ, *Türkiye, Kuzey Irak ve PKK: Bir Gayrinizamî Savaşın Anatomisi*, ASAM Yayınları, Ankara 1999, s. 87

¹² Vedat Yenerer, *Kanlı Kukla PKK Terör Örgütü Gerçeği*, 1. Basım, Pegasus Yayınları, İstanbul 2008, s. 133.

¹³ Alıza Marcus, *Kan ve İnanç...*, s. 208-209.

¹⁴ *Ibid*, s. 211-212.

kanat olarak desteklenebileceğine yönelik söylemlerde bulunmaya başladı. Parti içinde PKK sempatanlarının sayısı giderek arttı, hatta parti toplantıları sırasında PKK militanlarının sloganları bile duyulabilir oldu. HEP'in bağımsız milletvekilleri bu durumdan rahatsızlık duysalar da diyebiliriz ki, PKK'nın parti üzerinde güçlü bir etkisi söz konusuydu.¹⁵ 1991 yılında yapılan seçimlerden birinci parti olarak, Süleyman Demirel başkanlığındaki DYP (Doğru Yol Partisi) çıktı. DYP, Mesut Yılmaz başkanlığındaki ANAP (Anavatan Partisi) ve SHP (Sosyal Demokrat Halkçı Parti) ile koalisyon hükümetine gitti. HEP seçime girememişti ve hala bir kısım HEP milletvekili SHP üyesiydi. SHP, HEP'ten 22 milletvekilini de alarak koalisyon hükümetine katıldı. SHP'den ayrılarak partileri HEP'e geçen milletvekillerinden Diyarbakır Milletvekili Leyla Zana meclisin açılış gününde kürsüden Kürtçe yemin etme girişiminde bulunmuştur. SHP- HEP ittifakı ve yaşanan gelişmeler PKK'nın siyasallaşma faaliyetleri olarak nitelendirilebilir. Örgütün artık Parlamento'da fikirlerini iletebileceği, üzerinde güçlü etkileri olan bir partisi vardı.¹⁶

1991 yılı için belirtilmesi gereken önemli bir gelişme de dönemin Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın Saddam Hüseyin'e karşı ikinci bir cephe açılmasına yakın bir yaklaşım ile Musul ve Kerkük'ü de içine alan bir projeyi gündeme taşımıştır. Dönemin Genelkurmay Başkanı Org. Necip Torumtay bu görüşe karşı çıkarak istifa etmiş, TSK'da böyle bir girişimi macera olarak nitelendirdiğine yönelik açıklamalarda bulunmuştur. Bu gelişmeler Özal'ı yalnız bırakmış ve parlamentodan da Özal'a destek gelmemiştir.¹⁷

1992 yılında ülkedeki Nevruz gösterilerinde çıkan olayların ardından SHP içindeki Kürt milletvekillerinden 14'ü partiden ayrılarak HEP'e yeniden katıldılar. Daha sonra iki Kürt milletvekili daha SHP'den ayrılarak bağımsız oldu. Meclis'te Leyla Zana ve Hatip Dicle'nin de içinde olduğu 18 kişilik bir Kürt gurubu oluştu. Temmuz 1992'de HEP'e kapatma davası açıldı.¹⁸

¹⁵ Ibid, s. 218.

¹⁶ *PKK Faaliyetleri*, Emniyet Genel Müdürlüğü, Ankara 1999, s. 117-118; Nihat Ali Özcan, *PKK (Kürdistan İşçi Partisi) Tarihi- İdeolojisi- Yöntemi*, ASAM Yayınları, Ankara 1999, s. 133.

¹⁷ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Necip Torumtay, *Orgeneral Torumtay'm Amları*, Milliyet Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 1994.

¹⁸ Alıza Marcus, *Kan ve İnanç...*, s. 278-279.

Hükümetin Kürt sorunu ve Güneydoğu sorunu kavramları çerçevesinde teröre bir çözüm arayışına girdiği yıllardı. Cumhurbaşkanı Özal, sorunun çözümüne ilişkin farklı zamanlarda farklı farklı görüşler öne sürmekteydi. Körfez Krizi sırasında Musul-Kerkük petrollerinden Türkiye'nin de pay alabilmesi için güneyde bir cephe açma fikrini ortaya atan Özal, bazen eyalet sistemini bir çözüm yolu olarak sunmaktaydı. ANAP Milletvekili Adnan Kahveci'nin 1992 yılı yazında hazırladığı 'Kürt Sorunu Nasıl Çözülemez' başlıklı raporda, Özal'ın siyasi çözüm fikrini kâğıda döktüğü belirtilmektedir. Özal'ın bu rapor üzerinde bazı değişiklikler yaparak Başbakan Süleyman Demirel'e gönderdiği bilinmektedir. "Özal'ın Güneydoğu Raporu" olarak bilinen Rapor, Özal'ın ölümünden altı ay sonra 12 Kasım 1993 tarihli Hürriyet gazetesinde yayınlanmıştır.¹⁹

PKK 1992 yılı başlarında Kuzey Irak'ta sınıra yakın yerlerde "kurtarılmış bölgeler" ilan etti. 25 Mart'ta PKK hedeflerine yönelik bir operasyon gerçekleştirildi. Bunu 6 Mayıs'ta yapılan diğer bir operasyon izledi. Ekim 1992'de de Kuzey Irak'a büyük bir sınır ötesi harekât gerçekleştirildi. Sınırın Kuzey Irak tarafında oluşturulan güvenlik şeridi de PKK'nın buradaki hâkimiyetini sınırlamaktaydı. TSK 1992 yılı süresince PKK'nın oluşturmaya çalıştığı kurtarılmış bölgeleri engellemek için elinden geleni yaptı, sınır bölgesini korumaya çalıştı.²⁰

Aynı yıl içerisinde Türkiye'de askerlik 15 aya indirildi. Karakollarda asker sayısı azaldı, zamanında takviye edilemeyen karakollarda verilen şehit sayısı arttı. Bu durum bazı sarp alanlardaki karakolların boşaltılmasına kadar gitti. Gelişmeler PKK'yı cesaretlendirici boyuttaydı ve eylemler artış gösterdi. Özellikle Hakkâri ve Şırnak'taki saldırılarda çok fazla vatandaşımız kaybedildi. Şırnak saldırısında üç gün süren bir çatışma yaşanmasına rağmen çatışma, güvenlik güçlerinin denetimi sağlaması ile son buldu.²¹ 1992 yılı süresince yoğun çatışmalar yaşandığı belirtilebilir. İlk büyük saldırı 30 Aralık'ta Alan Karakolu'na yapıldı.²² Bu saldırıyı

¹⁹ Hasan Cemal, *Kürtler*, 18. Basım, Doğan Yayınevi, İstanbul 2007, s. 123–128.

²⁰ Hürriyet Gazetesi, 27 Mart 1992.

²¹ Milliyet Gazetesi, 30 Ağustos 1992; Hasan Kundakçı, *Güneydoğu'da Unutulmayanlar...*, s. 201.

²² Erdal Sarızeybek, *Şemdinli'de Sınırı Geçmek*, Ümit Yayıncılık, Ankara 2006, s. 49-66.

13 Eylül'de Aktütün saldırısı ve 28-29 Eylül'de Şemdinli-Derecik sınır bölgesindeki bir jandarma karakoluna yapılan saldırı izledi.²³

1990'lı yılların başlarında örgüt artık hemen hemen her gün yol kesiyor, köprü uçuruyor, baraj şantiyelerini basıyordu. Bazı kaynaklar bu yıllarda PKK'nın Güneydoğu'da geceleri ele geçirdiğini belirtmekte, örgütün geceleri kontrol noktaları kurarak, kimlik kontrolü bile yaptığı ifade edilmektedir. Askerin ve polisin bu dönemde yeterli teçhizata ve altyapıya sahip olmaması nedeniyle, çoğu zaman müdahale edemediği, gündüz güvenliğini sağladığı yerlerde, gece elinin kolunun bağlı kaldığı örnek olaylarla aktarılmaktadır. Bu yıllarda yaşananlar tabii ki PKK'ya psikolojik üstünlük de sağlamıştır.²⁴

1990'lı yılların başında örgütün eleman ve sempatizan sayısında da artış yaşandı. Bu artışın çeşitli sebepleri olsa da en önemlilerinden biri PKK'nın bölgede Kürtlerin sözcüsü olarak algılanmasıydı. Bir diğeri ise, yaptığı eylemlerle adını sürekli duyurması ve bu şekilde sözde gücünü ispatlamasıydı. 1990'lı yılların başlarında güneydoğudaki köylerden olduğu kadar, şehirlerde üniversite öğrencilerinden de katılımlar olmaktadır. Örgütün yayıncılık, siyaset alanında faaliyetlere başlaması ile de kadınlardan aldığı destek oranında artış meydana geldi. Örgütün eleman sayısındaki bu hızlı artışın denetimsizliği ve yönetim zorluğunu beraberinde getirdiğini, örgütten kopmaların da yoğun olarak yaşandığı bazı kaynaklarda belirtilmektedir.²⁵

Kuzey Irak'ta PKK, KYB ve KDP'nin de içinde olduğu sekiz Kürt partisinin oluşturduğu 'Kürdistani Cephe' adında bir oluşum ortaya çıkmıştı. 1992 yılında PKK'ya bu oluşumdan Türkiye'ye yönelik faaliyetlerini durdurmasına yönelik bir uyarı geldi. Türkiye'yi bölgenin batıya açılan bir kapısı olarak gördüklerini belirten Kürdistani Cephe, Ankara ile de iyi ilişkiler geliştirmek istediğini belirtmişti. Uyarı PKK'nın Kuzey Irak'tan çıkarılabileceği gerçeğini de barındırıyordu.²⁶

²³ Ibid, s. 67-99, 100-109.

²⁴ Vedat Yenerer, *Kanlı Kukla...*, s. 132-137.

²⁵ Sami Demirkıran, *PKK Olaylar, Belgeler, Hatıralar*, Kipa Yayınları, İstanbul 2001, s. 258.

²⁶ Ümit Özdağ, *Türk Ordusunun PKK Operasyonları*, 2. Baskı, Pegasus Yayınları, Haziran 2007, s. 98-99.

1993 yılında ordu teçhizatında yapılan teknik değişiklikler sonrasında, PKK'nın daha çok darbe almaya başladığı çeşitli kaynaklarda yer almaktadır. Ordunun kullanmaya başladığı termal kamera ve gece görüşü dürbünleri sınırdan yapılan geçişlerde, TSK mevzilerine yaklaşmaya çalışan ya da gurup halinde hareket eden teröristlerin yer tespitinde TSK'ya son derece yardımcı oldu. Bunun gibi birtakım gelişmelere rağmen saldırılara tam anlamıyla engel olunamıyordu. 1992 ve 1993 yılları Doğu ve Güneydoğu'da PKK'nın eylemlerini doruğa ulaştırdığı yıllar oldu. Terör örgütü de üst düzey yetkililerinin demeçleri ile medyada sıkça yer almaya başlamıştı. Kuzey Irak'taki PKK kamplarına çok sayıda gazetecinin ziyarette bulunduğu ve röportajlar yaparak, kampları fotoğrafladığı bilinmektedir. Hatta bazı kaynaklar bu gazeteciler arasında gazeteci kılığına girmiş ajanlarında yer aldığı bilgisini vermektedir.²⁷

Kuzey Irak'ta da Kürdistan Bölgesel Yönetimi oluşum aşamasındayken, Habur sınırından her gün yüzlerce tır Irak'a giriş, çıkış yapıyordu. Habur'dan geçen tırlardan alınan harçlar bölgesel yönetimin önemli bir gelir kaynağıydı. Türkiye'nin sınır ötesi operasyonlarından endişelenen Barzani ve Talabani ile PKK'nın arası zaman zaman geriliyordu. PKK sınırdaki hareketliliği engellemek amacıyla Türkiye'den Kuzey Irak'a giden bir yolu ablukaya aldığı bilinmektedir. Bu dönemde sınırdan geçen tır sayısında çok ciddi oranda düşüş olmuştur. PKK'nın yaklaşık bir ay kadar sonra ablukayı kaldırdığı ve Barzani ile Talabani'nin, PKK'nın istekleri doğrultusunda hareket ettikleri bilinmektedir. Türkiye'nin Suriye'yi sürekli uyarıp, her fırsatta terörü desteklediğinin bilindiğini ifade eden açıklamalarda bulunmasının ardından, Eylül 1992'de de Suriye, Beka Vadisindeki Mahsun Korkmaz Akademisi'nin kapatılması emrini vermiştir. Zaten örgütün Türkiye'ye daha kolay ulaşım imkânı verdiği için, vazgeçilmez olarak gördüğü kampları Kuzey Irak'takilerdi.²⁸

1993 yılı baharında Talabani tarafından Türk yetkililere, Öcalan'ın silah bırakma girişimine kalkıştığı, silahlı mücadeleden vazgeçtiği ve artık siyasi mücadeleyi başlatmak istediği iletilmiştir. Mart ayı ortasında, Talabani tarafından

²⁷ Vedat Yenerer, *Kanlı Kukla ...*, s. 65-68.

²⁸ Alıza Marcus, *Kan ve İnanç...*, s. 271-273.

Öcalan'ın 25 günlük tek taraflı ateşkes ilan ettiği duyurulmuştu. Öcalan Bekaa'da Talabani ile düzenlediği bir basın toplantısında Türk yetkililere, savaşa ara verilen bu dönemi barış için reformları başlatmak adına kullanmaları çağrısında bulunuyordu. Türkiye bu çağrıyı tabi ki ciddiye almayarak Devlet'in terör örgütü ile masaya oturmayacağını bir kez daha duyurdu.²⁹ Bu gelişmelere karşın Türkiye yine de Kürtler konusunda politik reformlar üzerine çalışmayı düşünüyordu. Milli Güvenlik Kurulu'nun 23 Mayıs 1993 tarihli toplantısında bazı reformlar gerçekleştirme kararı aldı.³⁰ Güneydoğu'daki terörü bir nebze de olsa kesebilmek adına başlatılacak olan bu girişim, 24 Mayıs 1993'te Bingöl yakınlarında 33 askerimizin şehit edilmesi olayının ardından başlamadan sona erdi. 33 silahsız er Elazığ- Bingöl karayolunda otobüslerinden indirilerek kurşuna dizildi. PKK sözde ateşkesini bu kanlı eylemi ile bozdu.³¹

PKK'nın en son gerçekleştirdiği kanlı eyleminin ardından bölge halkı da artık daha fazla tedirgindi. Örgüt sempatanlarından ve bazı köylülerden yardım alıyordu, aksi takdirde saldırılarının bu derece etkili olması muhtemel değildi. Güvenlik güçleri ile ilgili bilgileri kolaylıkla elde edecekleri bir istihbarat ağı oluşturmuşlardı. Mayın ve benzeri biçimde pusular kuruyorlar, Kuzey Irak'tan elde ettikleri dürbün ve gözetleme cihazları ile buldukları tepeden rahatlıkla etraflarını izliyorlardı. Teröristlerin taktikleri ve kullandıkları teçhizat artık fazlasıyla çeşitlenmişti. Bu gelişmeler bölge halkını ve özellikle korucuları ürkütmekteydi. Bu dönemde pek çok korucu görevini bıraktı. Bölge halkının özelliklerini iyi bilen militanlar örgütün propagandasını yapmışlar ve halkı korkutmuş, sindirmişlerdi. 1993 yılı Türkiye için çok ağır olayların yaşandığı bir yıl olmuştur.³²

18 Temmuz 1993'de, Van ili Bahçesaray ilçesinde bir yaylaya baskın düzenleyen PKK, 24 vatandaşımızı bir çadır içine topladıktan sonra silahla tarayarak öldürdü. Aynı yıl Ağustos ayında, Yoncalıbayır Köyü'ne gelen teröristlerce köy halkı meydanda toplandı, içlerinden 12 kişi ayrılarak götürüldü. Köy halkına bu kişilerle konuşulduktan sonra bırakılacağı söylenmesine rağmen, içlerinden biri

²⁹ Milliyet Gazetesi, 19 Mart 1993.

³⁰ Hürriyet Gazetesi, Milliyet Gazetesi, 22-24 Mayıs 1993.

³¹ Hasan Kundakçı, *Güneydoğu'da Unutulmayanlar ...*, s. 206-207; Hürriyet Gazetesi, 25 Mayıs 1993.

³² Hasan Kundakçı, *Güneydoğu'da Unutulmayanlar ...*, s. 206-209.

olanları anlatsın diye seçildi ve geriye kalanlar teröristlerce tarandı. PKK bu yıl içerisinde toplu katliamlarına devam etti. Gerçekleştirdiği eylemlerin ses getirdiğini gören terör örgütü propaganda faaliyetlerini arttırmaya devam etti, artık neredeyse her gün adımı duyuracak eylemlerle sahneydi. 1993 yılında terör örgütü çeşitli araçlara el koyarak kamufle olmuş bir şekilde, bazı işyerlerine ve toplu bulunan alanlara saldırılara kalkışmaktaydı. Erzurum'un Yavki Köyü'ne yakın bir yerlerde bir köylünün kamyonetine el konulmuş ve onun kamyonetiyle Yavki Köyü'ne gelinerek, köy kahvesi kaleşnikofla taranmıştı. Saldırıda 32 kişi ölmüş, 10 kişi yaralanmıştı. Günlük Köyü'ne yapılan saldırıda da aynı yöntem izlenerek, önce bir işçinin aracına el konuldu ve Kil ocağına gidildi. Daha sonra işçiler bir araya toplanarak 10 işçi tarandı.³³

1993 yılı Türkiye için son derece kritik bir yıldır. PKK aynı anda birkaç karakola saldırabilir haldeydi. Saldırıya uğrayan karakollar boşaltılıyor ve geri çekiliniyordu. Bu elbette ki teröristleri cesaretlendiren bir durumdu. Birlikler birbirinden kopuk yerleşimlerden ayrılarak kırsal alanlara yerleşmeye başlamışlardı. Karakolların terk edildiği halk tarafından da açıkça görülebiliyordu. Teröristler bölgede son derece etkili olan propagandalarına tekrar başladılar. "Türkler bölgeyi boşaltıyor" diyorlardı.³⁴

1993 yılı baharında siyasi hayatta da değişiklikler yaşandı. Özal'ın Nisan'da vefatının ardından Cumhurbaşkanı, Demirel oldu. DYP'nin genel başkanı seçilen Tansu Çiller de yeni başbakanı. Temmuz 1993'te Anayasa Mahkemesi HEP'i kapattı.³⁵ HEP üyelerinin çoğu yeni kurulan Demokrasi Partisi (DEP)'e geçti. DEP Türkiye'deki terör olaylarına siyasi bir sorun gözüyle bakıyordu ve sorunun adını da Kürt sorunu olarak her fırsatta duyurmaktaydı.³⁶ Bu siyasi gelişmelerin yaşandığı dönemler Türkiye'de faili meçhul cinayetlerde de artış görüldü. Kısa süre önce yaşanan Musa Anter cinayetinin ardından, 1993 Ocak ayında Uğur Mumcu suikast sonucu yaşamını yitirdi. Aynı yılın Temmuz ayında da Sivas'ta Pir Sultan Abdal

³³ Ali Kuzu, *Terör mü Kürt...*, s. 116-117.

³⁴ Hasan Kundakçı, *Güneydoğu'da Unutulmayanlar...*, s. 209-210.

³⁵ Hürriyet Gazetesi, 16 Temmuz 1993.

³⁶ A. Osman Ölmez, *Türkiye Siyasetinde DEP Depremi*, Doruk Yayınları, Ankara 1995, s. 281.

Şenlikleri'nde 37 aydın kaldıkları Madımak Oteli'nde yakılarak öldürüldü. Bu olay Türk yakın tarihine Madımak Katliamı olarak geçti.³⁷

1993 yılı ekim ayı ortalarında PKK'nın Güneydoğu'da yaptığı baskılar sonucunda, PKK yayın organı Özgür Gündem dışındaki tüm gazete büroları kapalıydı. Zaten halka başka gazete aldırılmayan terör örgütü sözde bir boykot başlatmış. PKK'nın esnafa kepenk, şoförlere kontak kapattığı zamanlar o kadar fazlaydı ki, Güneydoğu'da bu tür durumların olağan karşılanmaya başlandığı yıllardı. Örgüt, halka sokağa çıkma yasağı bile verilebiliyordu. Böyle zamanlarda sokaklar terör örgütü lehine atılan sloganlara ve yürüyüşlere sahne oluyordu.³⁸

PKK'nın 1993 yılında çok yoğun olan saldırıları 1994 yılında da aynı şiddeti ile devam etti. Saldırıların arttığı bölgelerdeki köyler boşaltılmaya başlandı. PKK'ya herhangi bir yoldan yardım sağlayan köyler güvenlik güçlerince tahliye ediliyordu. Özellikle dağ başındaki birkaç haneden oluşan mezralar, PKK'nın zorla yiyecek aldığı yerlerdi, bu haneler de boşaltıldı. Bölgeden ayrılanlar yoğun olarak Türkiye'nin batısına gidiyorlardı. Evlerini, köylerini terke etmek zorunda kalan vatandaşlarımız, köylerinde en azından toprağını ekiyor, hayvanından faydalanıyordu, sonuçta aç kalmıyorlardı. Şehirlerde bu insanlar aç ve işsiz kaldılar. Bu durumun en büyük zararını Diyarbakır, Hakkâri, Şırnak ve Van illeri gördü. Vatandaşın bu durumdan zarar görmesine rağmen, o günün koşullarında yapılması gereken bir eylemdi. PKK yiyecek ihtiyacını karşılamak için, köy basıyor, zaten vatandaşın varına yoğuna el koyuyordu, bazen de vatandaş canından oluyordu.

Belki yerlerinden edilen bu insanlara aş ve iş sağlanması konusunda yardımcı olunabilirdi. Ya da bu insanlar için o dönemde daha fazla ne yapılabilirdi konusu tartışılabilir. Ama ortada yakalanan teröristlerin de doğruladığı bir gerçek var ki, PKK boşaltılan köyler yüzünden açlık yaşadı ve örgütten kopmalar arttı, eylemlerde düşüş ortaya çıktı.³⁹ Sınıra yakın köyler boşaltılınca, PKK şehirlerde etkin olma yollarını aramaya başladı. Ama bu arada çok fazla kayıp vermişti, eylem

³⁷ Hasan Cemal, Kürtler..., s. 174-175.

³⁸ Ibid, s. 180-181, 196-197.

³⁹ Vedat Yenerer, Kanlı Kukla..., s. 164-165. (Zorla köy boşaltma olayları ile ilgili kesin bir kayıt yoktur. Birçok kaynaktan bu tür olayların yaşandığı yer almaktadır.)

gerçekleştirecek teçhizatı da azalmıştı. 1994 yılı örgütün manevra alanının daraldığı bir yıldır.⁴⁰

Şubat 1994'de İstanbul'da Tuzla Tren İstasyonu bombalandı. 31 kişinin yaralandığı saldırıda 5 askeri öğrenci de hayatını kaybetti. DEP Milletvekillerinden Hatip Dicle, saldırıyı kınamayı reddettiği gibi PKK ile TSK arasında bir savaş olduğunu ve savaş sırasında üniformalı askerlerin hedef olmasının normal olduğunu belirten açıklamalarda bulundu. Birkaç gün sonra DEP'in Ankara'daki il binası ve merkez parti binaları bombalandı. Dicle'nin bu saldırılara yönelik olarak devleti suçlayan ifadelerinin ardından, Başbakan Çiller ve Genelkurmay Başkanı Doğan Güreş tepki göstererek, parlamentodan PKK'nın çıkarılmasını ifade eden açıklamalarda bulundular.⁴¹ DEP'in bölücülük kapsamına giren faaliyetleri sürmekteydi ve PKK ile yakın ilişki içinde oldukları, parlamentoda PKK'nın sözcülüğünü yapan bir görüntü sergilediklerinden dolayı haklarında tekrar kapatma davası açıldı. 1994 yılı Haziran ayında Anayasa Mahkemesi DEP'in kapatılmasına karar verdi.⁴² Milletvekilleri dokunulmazlıklarını kaybettiler ve 8 tanesi tutuklandı, bir kısmı da yurtdışına kaçtı.⁴³ DEP'in kapatılmasından bir ay kadar önce yeni partinin kuruluş çalışmaları başlamıştı. DEP yerine HADEP (Halkın Demokrasi Partisi) Mayıs 1994'te kuruldu.⁴⁴

PKK Avrupa'daki faaliyetlerine de 1990 yılı itibari ile iyice odaklandı. Avrupa'nın çoğu merkezinde açılan PKK büroları örgüte destek için yapılan tüm faaliyetlerin kilit noktasıydı. Partinin kapatılışının ardından Avrupa'ya kaçan DEP milletvekilleri buradaki faaliyetlerde aktif roller aldılar. 1995 yılında da DEP'liler tarafından Avrupa'da "*Sürgünde Kürt Parlamentosu*" açıldı. Basın yayın faaliyetlerinde hızlı bir yayılma gözlemlendi. Avrupa'daki Kürtler bir şekilde, PKK çatısı altına çekilmekteydi. PKK Avrupa'daki Türk ve Kürt göçmenlerden kimi zaman vergi adı altında, kimi zaman derneklere yardım diye belirtilen paralar topluyordu. Siyasi alanda da PKK'nın lobi faaliyetlerine rastlamak mümkündü.

⁴⁰ Alıza Marcus, *Kan ve İnanç...*, s. 297-301.

⁴¹ A. Osman Ölmez, *Türkiye Siyasetinde...*, s. 342, s. 347-349.

⁴² DEP'in kapatılma kararı için bakınız: 30.06.1994 tarihli Resmi Gazete.

⁴³ Milliyet Gazetesi, 3 Mart 1994.

⁴⁴ Fikret Bila, *Satranç Tahtasındaki...*, s. 62.

Denilebilir ki, 1990'lı yıllarda PKK Avrupa'da sosyal, ekonomik, siyasi ve basın yayın gibi alanların tümünde aktif bir oyuncuydu.⁴⁵

1994 yılı Güvenlik Güçleri'nce PKK'yı çökertme yılı olarak belirlenmişti. TSK bünyesinde yapılan değişikliklerle de güvenlik güçlerinin alan hâkimiyeti artmıştı. PKK psikolojik olarak yıpratılacaktı. Ankara bu konuda, bölge halkı ile birebir kurulmaya çalışılan dostane ilişkilerle örgüte verilen sivil desteği kesmeye çalıştı. İkinci bir çaba olarak, bölge ülkelerine PKK'ya karşı birlikte hareket etmeleri için çağrılarda bulundu, örgüte hoşgörü ile yaklaşılmasına için çabalandı. Son olarak da ülke içerisinde, PKK'nın yarı yasal denilebilecek birtakım politik faaliyetlerinin durdurulması kesin olarak kararlaştırıldı.⁴⁶

28 Ocak ve 6 Şubat'ta TSK'nın Kuzey Irak hedeflerine yönelik iki operasyonu olmuştur. İlkinde Zeli Kampı'nda bulunan mühimmat deposunun yok edildiği operasyonların diğerinde de, Mezi ve Kariyederi'deki PKK kampları bombalanmıştır.⁴⁷ Bu gelişmelerin ardından PKK 7 Mart'ta Çukurca ilçesine baskın gerçekleştirdi ve polis karakolunu ateşe vermeye çalıştı. Baskın amacına ulaşamayan bir girişim olarak kalmıştır.⁴⁸ 1994 yılının bahar ayları ile birlikte TSK'nın operasyonları da artış göstermiştir. Temmuz ayında PKK Cudi dağlarından temizlenmiştir.⁴⁹ 1994-1995 kış ayları boyunca operasyonlar sürdü ve güvenlik güçleri garnizonlarından ayrılıp dağlarda yaşamaya başladılar. PKK'lı teröristler askeri birliklerce takip ediliyordu ve eskiden giremediği bölgeler taranıyordu.⁵⁰ Nisan 1994'te Kuzey Irak'a 5000 asker gönderildi. Mezre-Kariyederi'deki PKK kampları Irak'ın 15 kilometre kadar içindeydi ve Türk birlikleri bu kamplara kadar ulaşarak saldırılar düzenlediler. Harekâtın 10 kilometre kadar da bir genişliği vardı, Hakurk'a kadar uzanmaktaydı.⁵¹

Bu gelişmelerin yaşandığı 1994 yılı Mart ayında örgüt, Suriye'de Üçüncü Konferansını yapmıştır. Konferansta silahlı eylemlerin arttırılması ve daha geniş

⁴⁵ Alıza Marcus, *Kan ve İnanç...*, s. 308-315.

⁴⁶ Hasan Kundakçı, *Güneydoğu'da Unutulmayanlar...*, s. 300; Ümit Özdağ, *Türk Ordusunun...*, s. 126.

⁴⁷ Milliyet Gazetesi, 7 Şubat 1994.

⁴⁸ Milliyet Gazetesi, 8 Mart 1994.

⁴⁹ Operasyonlar için bakınız: Hasan Kundakçı, *Güneydoğu'da Unutulmayanlar...*, s. 302-320.

⁵⁰ Mehmet Ali Kışlalı, *Güneydoğu Düşük Yoğunluklu Çatışma*, Ümit Yayıncılık, Ankara 1996, s.164.

⁵¹ Ümit Özdağ, *Türkiye, Kuzey...*, s. 124-125.

alanlarda eylemlerin gerçekleştirilmesi kararlaştırılmıştır. Karadeniz'e açılma planları da bu konferansta yapılmıştır. Metropollerde kundaklama ve bombalama eylemlerinin gerçekleştirilmesi ve özellikle turistlerin yoğun olduğu illerde yoğun eylem kararları alınmıştır. Bu dönemde orman yangınları ve bombalama eylemlerinde artış gözlenmiştir.⁵²

Türkiye sınırları içerisinde PKK faaliyetleri aktarılırken belirtilmesi gereken bir dönemde, PKK'nın Karadeniz'e açılma girişimidir. Bu girişim 1993 yılı ile başlamış olmasına rağmen ilk militanlar 1994'te bölgede görülmeye başlamışlardır. Örgüt bu dönemde hareket serbestliği kazanmak istiyordu ve Güneydoğuda deşifre olmuş olan kadrolarına güvenli yerler arayışındaydı. Doğu Karadeniz Bölgesi de sık ormanlarla çevrili, dik ve yüksek dağlara sahipti. PKK için güvenli bir sığınak haline dönüşebilirdi. Doğu Anadolu bölgesi de Karadeniz ve Güneydoğu arasında köprü olarak kullanılabilirdi. Bu düşüncelerle Karadeniz'e sızan örgüt, önceleri bölgeden sadece geçiş yapıyordu, herhangi bir eyleme girişmediler. İlk olarak 1995 yılında Artvin'de bölge halkı 12 kişilik bir PKK'lı gurupla karşılaşacaktır.⁵³

8-28 Ocak 1995 tarihinde Kuzey Irak'ta da PKK 5. Kongresi'ni toplamıştır. Kongre'de, örgütün parti program ve tüzüğünde değişiklikler yapıldı. Siyasi, ekonomik ve askeri alanlarda birtakım eylem kararları alındı. Devlet kurumlarına zarar vermek, devlet yanlısı medya organlarının bölgede yasaklanması gibi konular görüşüldü. Devleti ekonomik olarak zarara sokmak adına; maden ocaklarına, petrol boru hatlarına, petrol istasyonlarına, her türlü sanayi, ulaşım ve haberleşme sistemlerine zarar verilmesi ve buraların işlemez hale getirilmesi kararlaştırıldı. Bölgede görev yapan korucular ve ailelerinin ortadan kaldırılması, mallarına el konulması gibi konular da Kongre'nin gündemindeydi. Yurtdışında yeni ERNK büroları açılması, var olanların güçlendirilmesi, ayrıca çeşitli uluslararası kuruluşlarla temasa geçilmesi de bu Kongre'de üzerinde önemle durulan konulardı.⁵⁴

PKK bu zaman zarfında DHKP-C ile de bir ortaklık oluşturmuştu. Bu dönemde DHKP-C İç Anadolu ve Karadeniz bölgelerinin bazı kesimlerinde son derece yaygın

⁵² Konferansta alınan kararlar için bakınız: Ali Kuzu, *Terör mü Kürt...*, s. 60-61.

⁵³ Vedat Yenerer, *Kanlı Kukla...*,s. 231-232.

⁵⁴ Ali Kuzu, *Terör mü Kürt...*, s. 61-63.

olarak örgütlenmişti ve bu durum PKK'nın da bu bölgelere yayılmasını kolaylaştıracaktı.⁵⁵

Türkiye'nin 1994 yılında yoğun olarak gösterdiği çabalar sonucunda, örgütün hareket alanı çok daraldı. PKK'ya katılanların sayısında çok düşüş olduğu gibi TSK'nın operasyonları ile de örgüt ağır darbeler almaktaydı. Bölgede boşaltılan köyler nedeniyle örgütün ciddi oranda yiyecek sıkıntısı da vardı. Böyle bir ortamda örgüt Türkiye içerisinde oluşturamadığı “kurtarılmış bölgeleri”, Kuzey Irak'ta oluşturmaya çalıştı. Sınır bölgesine PKK tekrar yerleşiyordu. Türk Ordusu da sınıra askerleri yığdı ve 20 Mart 1995'te 35.000 askerle, Türk Ordusu Kuzey Irak'taydı.⁵⁶ “Çelik-1 Operasyonu” olarak adlandırılan bu operasyon, o zamana kadar Türk Ordusu'nun Kuzey Irak'a gerçekleştirdiği en büyük operasyonuydu. Irak topraklarına 60 kilometreden fazla girilmişti. Hedef Haftanın bölgesindeki sayıları 12 olarak bilinen büyük PKK kamplarıydı. Ümit Özdağ'ın belirttiğine göre, operasyonun yapılacağına militanlarca haber alındığından, çok sayıda militan kampları terk etmişti.⁵⁷ Diğer yandan Korgeneral Hasan Kundakçı'ya göre ise, PKK operasyonu 15 gün sonra bekliyordu. Operasyon örgüte sürpriz oldu ve örgüt çok ağır kayıplar verdi. Kamplar tamamen yerle bir edildi, cephaneler ve teçhizatlar ele geçirildi.⁵⁸

Ankara Türkiye- Irak sınırında tampon bir bölge oluşturmayı ve askerlerimizi bir süre daha burada tutmayı düşünüyordu. Batıdan gelen baskılar nedeniyle 3 Mayıs'ta birliklerimiz çekilmek zorunda kaldılar. Operasyonlardan sonra dünyanın her tarafından gelen gazeteciler bölgedeki durumu gördükten sonra uluslararası tepkilerde de yumuşamalar oldu. Türk Ordusu birliklerini Temmuz ayında tekrar Kuzey Irak'a gönderdi. Türkiye'nin karşı karşıya olduğu küçük bir sorun değildi, teröristler bölgeden kolay temizlenmeyecekti, bunu gösterebilmesi için uluslararası tepkilere aldırılmaksızın tekrar birliklerimiz o topraklardaydı.⁵⁹

9 Ağustos 1995'te Dublin/Orogheda'da Türkiye, ABD, İngiltere, KDP ve KYB'nin katıldığı bir toplantı gerçekleştirilmişti. PKK, ABD'nin bu toplantıyı

⁵⁵ Murat Yetkin, *Kürt Kaparı- Şam'dan İmralı'ya Öcalan*, Remzi Yayınevi, İstanbul 2004, s. 40-41.

⁵⁶ Hürriyet Gazetesi, 21 Mart 1995.

⁵⁷ Ümit Özdağ, *Türk Ordusunun ...*, s. 139-140.

⁵⁸ Hasan Kundakçı, *Güneydoğu'da Unutulmayanlar ...*, s. 343-344.

⁵⁹ Ümit Özdağ, *Türk Ordusunun ...*, s. 140.

bölgedeki Kürt gurupları kendisine karşı birleştirmek için düzenlediğini düşünmekteydi. Sınır bölgelerini kontrol eden konumda olan Barzani'nin gurubu KDP'ye, 15 Ağustos'ta saldırdı. PKK Kuzey Irak'taki varlığını ortaya koymaya ve politik gelişmelerin bir parçası olduğunu göstermeye çalışmaktaydı. İki taraf arasındaki çarpışmalar 10 Aralık 1995'te ateşkes imzalanıncaya kadar sürdü.⁶⁰

Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğusunda faaliyet gösteren PKK'lı teröristlere 1995'te Hatay'da da rastlanır oldu. 1994'te teröristler Hatay'a yerleşmeye başlamışlardı. Kasım 1995'te Suriye üzerinden Hatay'a giriş yapacakları istihbaratına ulaşılması ile saptanan noktalar güvenlik güçlerince tutulmuş ve 10 PKK'lı öldürülmüştür. Bu olayın ardından Suriye'ye karşı bir operasyona kalkışılmış ve Suriye toprakları bombalanmıştı. Sınırdan 15 km kadar içeri giren Türk birlikleri karşısında Suriye geri çekilmek zorunda kalmıştı.⁶¹

1995 yılı ile ilgili olarak üzerinde durulması ve analiz edilmesi gereken bir gelişme de ülkede yapılan genel seçimdir. Bu seçim ile ilgili olarak HADEP üzerinde durmak gerekir. 24 Aralık 1995'te gerçekleştirilen genel seçimlere HADEP, SİP (Sosyalist İktidar Partisi), BSP (Birleşik Sol Parti) ve DDP (Demokratik Değişim Partisi) ile ittifak kurarak girmiştir. HADEP %4.17'lik bir oran almış ve %10 olan ülke barajını aşamamıştır. HADEP'in bu seçimlerdeki oy dağılımı ve oranları azımsanmayacak niteliktedir. Partiye giden oyların çeşitli kesimlerden geldiği belirtilebilir. Boşaltılan köyler ve mezralardan göç edenler gittikleri yerlerde muhtemelen ağır ekonomik ve sosyal problemlerle karşılaşmışlardır, bir nevi devlete duyulan tepkinin sonucu bu partiye oy vermişlerdir diyebiliriz. Diğer bir kesim olarak gerçekten PKK sempatisini olanlar ya da örgütte yakınları olanlar belirtilebilir. Kendi iradeleri ile bu partiyi seçmişlerdir. Bu kesim arasına PKK'yı Kürt Milliyetçiliğini savunan bir örgüt olarak görenleri de eklemek gerekir. Ayrıca bölgede PKK'nın yaptıklarından ötürü örgütten korkuları olanlar, tehditler ve baskılarla bu partiyi seçmek zorunda kalmış olanlar da vardır. HADEP'e giden oylar

⁶⁰ Hürriyet Gazetesi, 9-12 Ağustos 1995; Aliza Marcus, *Kan ve İnanç...*, s. 331.

⁶¹ Murat Yetkin, *Kürt Kapam...*, s. 41-43.

arasında bu partinin gerçekten bölgede barışın sağlanması için çalışacağına inananların oylarının da olduğu ayrıca belirtilmelidir.⁶²

1996 yılına gelindiğinde PKK eylemleri gerilemeye başlamıştı. Kuzey Irak'ta birçok toplantı düzenleyen örgüt, Şam yakınlarındaki bir kampta da 4. Konferansını toplamıştı. Konferansta alınan kararlardan bazıları; kalabalık yerleşim yerlerine saldırılar düzenlenmesi, silahlı eylemlerin artması, kitlesel olarak eylemler yapılması ve intihar eylemlerinin düzenlenmesiydi.⁶³ Bu kararlardan sonra Türkiye'de intihar eylemleri görülmeye başlandı. 10 Haziran'da Türkiye ilk intihar eylemcisi ile karşılaştı, ama bomba eylemcinin üzerinde erken infilak etti. 30 Haziran'da Tunceli'de gerçekleşen ikinci vakada ise, 6 er şehit oldu ve 31 kişi yaralandı.⁶⁴

Siyasi faaliyetlere ağırlık veren ve yasal zeminde de yoğun olarak faaliyetlere girişen örgüt, 1997 yılını adeta final yılı olarak düşünmekteydi. Öcalan, '1997 Perspektifleri' başlıklı olarak yayınladığı talimatında, 1997 yılını çözüm ve final yılı olarak gördüğünü aktarmakta, çözümün nasıl olacağına dair de açıklamalarda bulunmaktaydı. Yayımlanan bu talimatta aktarılması gereken en önemli nokta, Öcalan'ın bu yıl içerisinde Kuzey Irak ve Türkiye'nin Doğusu ve Güneydoğusunu kapsayan alanda bir federe devletin kuruluşunu ilan edebilecekleri düşüncesiydi. Örgüt Öcalan'ın belirlediği hedefleri gerçekleştirebilmek ve gerek yurtiçinde gerekse yurtdışında sempati ve destek toplayabilmek için çeşitli organizasyonlar düzenledi. İtalya'dan kalkıp Diyarbakır'a varması düşünülen bir barış treni organizasyonu yaptılar. Türkiye'de çeşitli yerlerde trene müdahale edilmek zorunda kalındı. Aynı amaçla Almanya ve Yunanistan'da da festivaller düzenlediler.⁶⁵

1997 yılında Türk ordusu sınır ötesinde iki büyük operasyon gerçekleştirdi. Askeri anlamda Silahlı Kuvvetlerin büyük başarılar kaydettiği bir yıldır ve PKK'ya ağır kayıp verdirilmişti. Terör örgütünün gücü Güneydoğu'da oldukça azalmıştı ki, Batman, Bingöl ve Bitlis'te olağanüstü hal uygulaması da kaldırıldı.⁶⁶

⁶² *PKK Faaliyetleri*, Emniyet Genel Müdürlüğü, Ankara 1999, s. 184-190.

⁶³ Ali Kuzu, *Terör mü Kürt...*, s. 63.

⁶⁴ *Ibid*; Fikret Bila, *Satranç Tahtasındaki...*, s. 69.

⁶⁵ Fikret Bila, *Satranç Tahtasındaki...*, s. 70-71.

⁶⁶ Ümit Özdağ, *Türkiye, Kuzey...*, s. 48; Aliza Marcus, *Kan ve İnanç...*, s. 412.

1998 yılına gelindiğinde örgüt askeri, ekonomik ve politik anlamda zor durumdaydı. TSK'nın yeni askeri teçhizatları karşısında örgüt çok ağır kayıplar veriyordu. Yiyecek sıkıntısı vardı, Türkiye'de sınırdaki köylerin tahliye edilmesiyle ciddi anlamda yiyecek sıkıntısı yaşıyorlardı. Türkiye ile sınıra sahip ve terör örgütü için birer barınak haline gelen ülkelerde, Türkiye'nin politik baskısı altındaydılar, bu durum o ülke içinde militanlarında hareketlerini kısıtlamaktaydı. 1998 yılında örgüt zaman kazanmak ve kendini toparlamak için Karadeniz Bölgesi'nde tekrar faaliyet göstermeye başladı. Amaçlar içinde bu bölgede etnik çatışmalar yaratılması da vardı. Yaz boyunca bölgede ARGK militanlarının eylemleri görüldü; ama yılsonuna doğru bölgeden tamamıyla silindiler.⁶⁷ Kuzey Irak'tan Siirt-Hakkâri-Van üçgenine sızmaya çalışan militanlar bu yaz boyunca başarılı olamadılar. ARGK'nın faaliyetleri Hakkâri ve Yüksekova ile sınırlı kaldı. Bu yerlere yıl içerisinde birkaç saldırı yapılmasına karşın, PKK'nın büyük eylemleri ile artık Türkiye karşılaşmayacak gibi görünüyordu.⁶⁸ Nitekim Nisan 1998'de kadar Öcalan'ın ateşkes ilan ettiği duyuruldu ve tabii ki Ankara tarafından bu durum dikkate alınmıyordu.⁶⁹

Nisan 1998'de PKK'dan kaçarak önce Barzani'nin korumasına sığınan ve daha sonra Türk güvenlik birimlerince ele geçirilen sözde üst düzey PKK komutanlarından olan Şemdin Sakık Türkiye'ye getirildi. Türkiye içinde dışında terör örgütüne destek veren çevreler, ülkeler bir bir deşifre oldu.⁷⁰

Bu gelişmelerle birlikte bu yıllarda, Türkiye'nin Suriye üzerindeki baskısı da hiç olmadığı kadar sertti. Türkiye Suriye'yi savaş çıkması konusunda uyarıyordu. Suriye'ye yönelik uyarılar hem dönemin Kara Kuvvetleri Komutanı'ndan hem de Cumhurbaşkanı'ndan en sert şekilde gelmişti.⁷¹ Suriye Türkiye ile gerilen ortamda arabuluculuk yapması için, Mısır Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek'ten Türkiye'ye gitmesini istedi. Demirel ve Yılmaz ile görüşen Mübarek, Suriye'ye eli boş döndü. Muhtemelen Şam'a ilettiği mesaj, Türkiye'nin son derece ciddi olduğu ve sabrının

⁶⁷ Vedat Yenerer, *Kanlı Kukla...*, s. 232-242.

⁶⁸ *Ibid*, s. 223-227.

⁶⁹ İhsan Bal, Emre Özkan, "Dünyada önemli olaylar kronolojisi", USAK Yayını, s. 152.

⁷⁰ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Tuncer Günay, *Şemdin Sakık'tan Mektuplar*, Marduk Yayınları, Ağustos 2005; "Sakık'ın Şam itirafı", *Milliyet Gazetesi*, 04.09.1998, s.14.

⁷¹ Suriye'ye yönelik yapılan uyarılar için bakınız: Fikret Bila, *Satranç Tahtasındaki...*, s. 76-79.

kalmadığıydı, ayrıca sorunun diplomatik yollarla bir çözümü de yoktu.⁷² Suriye’de Öcalan’a ülkeyi terk etmesi gerektiğini ilettiler.⁷³

9 Ekim 1998’de Öcalan, 19 yıl önce geldiği ülkeden ayrıldı. Militanlara da Suriye’deki kampları ve Kuzey Irak’takilerden bazılarını boşaltmaları talimatı verilmişti. Militanlar Hakurk kampında toplanıyorlardı, Ocak 1999’da yapılması planlanan Altıncı Kongre’ye hazırlanıyorlardı. Suriye’den ayrılan Öcalan’ı, 15 Şubat 1999’da Hollanda’ya gitmek için Kenya’daki Yunanistan elçiliğinden ayrıldığında, Türk kuvvetlerince yakalanıp Türkiye’ye getirilene kadar Atina, Rusya ve İtalya arasında birkaç kez savuran bir yolculuk bekliyordu. Öcalan’ın Kenya’dan getirilişinde aslında Türklerin olmadığını belirten, CIA ve MOSSAD ajanlarınca yakalanıp Türkiye’ye teslim edildiğini aktaran ifadeler de mevcuttur.⁷⁴

Ocak-Şubat 1999’da Öcalan İtalya’da bulunduğu sırada, Kuzey Irak’ta örgütün 6. Kongre’si toplandı. Örgüt bu Kongre sonunda ağır tehditler savurmaya başlamıştı, ama Türkiye sınırları içerisinde güçlü eylemlere kalkışacak durumları o tarihlerde yoktu.⁷⁵ 31 Mayıs 1999’da da Öcalan’ın İmralı Adası’ndaki yargılaması başladı. Yapmış olduğu her şeyden dolayı özür diliyor ve Türkiye Cumhuriyeti için hizmet etmeye hazır olduğunu dile getiriyordu. 29 Haziran 1999’da vatan hainliği ve ayrılıkçı eylemlerde bulunmak suçlarından idam cezasına çarptırıldı.⁷⁶ Öcalan militanlara da avukatları vasıtası ile 2 Ağustos 1999’da Türkiye’yi terk etmelerini, silahlı eylemlere de son vermelerini ilettiler. Liderlerinin çağrısına uyarak o tarihlerde silahlı gurupların büyük çoğunluğunun Türkiye dışına çıktıkları bilinmektedir.⁷⁷

Öcalan’ın duruşmasından iki ay önce, Türkiye Nisan 1999’da tekrar seçime gitti. Seçim sonuçlarında HADEP’in oylarını az da olsa arttırdığı görüldü. %4.72’lik bir oy oranına ulaşmıştı ve parti bölgede çok sayıda belediye başkanlığı elde

⁷² Tuncay Özkan, *Operasyon*, Doğan Kitapçılık, İstanbul 2000, s. 66.

⁷³ *Ibid*, s. 69; Yalçın Doğan, “Öcalan Kaçtı”, Milliyet Gazetesi, 13.10.1998, s. 15.

⁷⁴ Öcalan’ın Suriye’yi terk edişinden yakalanışına kadar geçen süre için bakınız: Murat Yetkin, *Kürt Kapını...*; Tuncay Özkan, *Abdullah Öcalan Neden Verildi, Nasıl Yakalandı, Ne Olacak?*, Alfa Yayınları, İstanbul 2005.

⁷⁵ İhsan Bal, Emre Özkan, “Dünyada önemli...”, s. 148.

⁷⁶ Dava’nın iddianamesi ve sorgu için bakınız: Arslan Tekin, *Son İsyan*, 1 ve 2 Cilt, Elips Yayınları, İstanbul 2004.

⁷⁷ Ümit Özdağ, *Türkiye, Kuzey...*, s. 187.

etmişti.⁷⁸ Ocak 2000'e gelindiğinde PKK 7. Kongre'sini topladı. Kongre'de örgütün silahlı unsurlarının adı, HPG'ye (Halk Savunma Güçleri) dönüştürüldü.⁷⁹

İlerleyen yıllarda Türkiye ile AB ilişkilerindeki gelişmelerin PKK tarafından takip edildiği ve Türkiye'nin tam üyelik sürecinde PKK'nın birtakım isteklerinin, AB'nin talepleri olarak Türkiye'ye dayatıldığı iddiaları ortaya çıktı.⁸⁰

Türkiye'deki terör hala bir sorun olarak duruyorken, ABD'de tüm dünya için şok yaratan bir terör saldırısının hedefi oldu. 11 Eylül 2001'de sonuçları ileride Afganistan'ı ve Irak'ı yerle bir edecek bir olay yaşandı. Teröristlerce kaçırılan üç yolcu uçağı Washington'da Pentagon'a ve New York'ta da Dünya Ticaret Merkezi'ne yöneldi. Pentagon'da hasara yol açan terörist saldırı, Dünya Ticaret Merkezi'ndeki ikiz kuleleri yerle bir etti.⁸¹

Türkiye'ye ve PKK'nın faaliyetlerine döndüğümüzde, örgüt Nisan 2002'de isim değişikliğine giderek, KADEK (Kürdistan Özgürlük ve Demokrasi Kongresi) adını aldı ve KADEK ilk Kongre'sini toplamıştı. PKK'ya ve onun siyasal yapılanmalarına bölge halkının bakışını görmek amacıyla, 3 Kasım 2002 seçimlerinden DEHAP'ın oylarını arttırarak % 6,2 ile çıktığını belirtmek gerekir.⁸²

Öcalan'ın yakalanışının ardından PKK'dan kopmalarda artış oldu, teslim olan terörist sayısı oldukça fazlaydı. Bunun yanı sıra bu yıllarda örgüte katılmaların da olduğu çeşitli kaynaklarda ifade edilmektedir. Teröristler Kuzey Irak'taki kamplarını tekrar toparlamaya başladılar ve bir müddet ateşkes süreci yaşansa da, zaman zaman kanlı eylemlerini gerçekleştirmeye devam ettiler. Sonuçta henüz örgüt tamamen ortadan kaldırılamamıştı, hala eli silahlı teröristler sınırımızın ötesindeydiler. Ekim 2002'de de Türkiye'de son derece önemli bir yasal düzenleme yapıldı. AB adaylık kriterlerini yerini getirebilmek amacıyla, idam cezası kaldırıldı. Terör örgütü

⁷⁸ Jon P. Gorrivett, "Turkey's Kurdish Workers' Party Rebels Pledge Unilateral End to Armed Struggle Withdrawal From Turkey", Washington Report on Middle East Affairs, Ekim- Kasım 1999. <<http://www.wrmea.com>> (16.02.2010)

⁷⁹ Emin Demirel, *Geçmişten Günümüze PKK ve Ayaklanmalar*, IQ Yayınları, İstanbul 2005, s. 328.

⁸⁰ Nihat Ali Özcan- Rengin Gün, "PKK'dan KADEK'e Değişim mi Takiye mi?", *Staratejik Analiz*, ASAM Yayınları, Sayı 25, Mayıs 2002, s. 16.

⁸¹ John Keegan, *Irak Savaşı ve Türkiye*, (çev. İlhan Bekbay), Marka Yayınları, İstanbul 2005, s. 103.

⁸² Ümit Özdağ, *Türk Ordusunun ...*,s. 160-161.

lideri'nin de aldığı idam cezası, Marmara Denizi'nin İmralı Adası'ndaki özel hapisanesinde çekeceği ömür boyu hapse çevrildi.⁸³

2. İşbirliği Yapan Uluslararası Aktörler

2.1 Ortadoğu Devletleri

İlgili dönemde, Ortadoğu devletlerinden PKK'nın yoğun destek gördüğü ve yoğun faaliyet içerisinde olduğu ülkeler olarak; Suriye-Lübnan, Irak ve İran ayrı başlıklar altında ele alınmıştır. Diğer Ortadoğu devletlerinin de değerlendirilmesi, tek başlık altında verilmiştir.

2.1.1 Suriye ve Lübnan

Ortadoğu Bölgesi'nde yaşanan Körfez Savaşı sonrası bölgede koşullar değişti ve bir bakıma yeni dengeler oluştu. Suriye savaş sırasında Batı Devletleri ile ve özellikle ABD ile yakın ilişkiler kurdu. Uluslararası platformda “terörist ülke” olarak tanınan Suriye, savaş sonrası bu imajını değiştirecek bir tutum içindeydi. 1990'lı yılların başlarında, Türkiye ile de pek gergin olmayan bir süreç yaşanmaktaydı.

PKK üçüncü Parti Konferansını Mayıs 1990'da Bekaa'da gerçekleştirmişti. Konferans'ta alınan kararların en dikkat çekenlerinden biri, Suriye ve Lübnan'ın da aralarında bulunduğu bazı ülkelere azami düzeyde destek sağlanmasıydı. Bu durum gösteriyor ki, Suriye ve Lübnan'ın PKK ile işbirliği devam etmekteydi.⁸⁴

Suriye 1990'lı yılların başında geçen on yılda olduğu gibi, PKK'nın faaliyetlerine yine açıldı. Örgüt lideri Şam'daki evinde ikamet ediyor ve gayet rahat bir yaşam sürüyordu. Yönetim Şam'dan sağlanıyordu. Örgütün sözde komutan olarak nitelendirdiği PKK dağ kadrosundan teröristler, zaman zaman Öcalan'ı Şam'da ziyaret ediyor, ona bilgi aktarıyor ve emirler alıyorlardı. Suriye örgütün konferans ve kongrelerine izin veriyordu. Suriye'nin bu yıllarda PKK'ya lojistik destek de sağladığı, hatta Türkiye sınırına yakın yerlerde cephanelikler kurduğu ve

⁸³ Aliza Marcus, *Kan ve İnanç...*, s. 377-387.

⁸⁴ İsmet G. İmset, *Ayrılıkçı Şiddetin 20 Yılı: PKK (1973-1992)*, 5. Basım, Turkish Daily News Yayınları, Ankara 1993, s. 274-281.

PKK'ya desteğin buralardan gittiği bilgileri mevcuttur. Örgütün Suriye'de radyo istasyonu kurmasına dahi izin verilmiştir.⁸⁵

1990–91 yıllarında örgüt Irak- Suriye sınırını çok rahat kullandı ve Suriye'nin örgüte hiçbir baskısı olmadığı gibi, örgüt sıkıştığı zamanlarda da Suriye istihbaratı “*El Muhaberat*” tarafından desteklendi. Örgütteki Suriye kökenli militanların sayısı da oldukça fazlaydı. Bazı kaynaklarda Suriye İstihbaratının PKK içine sızdığı ve Suriyeli Kürtleri örgüt içinde üst mevkilerde görevlendirdikleri bilgisi mevcuttur. Bir gazetecinin bizzat PKK kamplarına giderek gördüklerini aktardığı kitabında, PKK içinde yüksek tahsilli ve meslek sahibi kişilerin bölgedeki kamplarda görev yaptıkları ifade edilmektedir. Bu kişilerin örgüte Suriye İstihbaratınca yerleştirilenler oldukları aktarılmaktadır. Ayrıca Suriyeli Kürtlerin örgüte yoğun katılımlarının sağlanmasının ardından, örgütte Kürtçe konuşmanın yaygınlaştığı, hatta Kürtçe konuşmaya zorlandıkları ve konuşmayanların cezalandırıldıkları belirtilmektedir. Aslında örgüt içinde yaygın olan dilin Türkçe olduğu ve Suriye İstihbaratınca Kürtçenin dikte edildiği, Suriye'nin örgütü kendi isteklerine göre biçimlendirmeye çalıştığı belirtilenler arasındadır.⁸⁶

Suriye Kuzey Irak'taki PKK kamplarına geçişte de, rahat kullanılan bir güzergâhtı. PKK'lılar genelde Suriye üzerinden ulaşımı tercih ediyorlardı, Suriye onlara geçişlerde ve kamplara ulaşımında ya yardımcı oluyor ya da onları görmezden geliyordu. Suriye PKK'ya pasaport temini konusunda da yardımcı olmaktaydı. Bizzat bölgedeki kamplara gidip militanlarla görüşen gazetecilerin aktardıklarına göre; Suriye'nin pasaport temin faaliyetleri sadece PKK'yı değil, Kuzey Irak'taki tüm Kürt örgütlerini kapsamaktaydı. Suriye PKK mensuplarının içinde rahatça dolaşip işlerini hallettikleri, ihtiyaçlarını karşıladıkları bir ülke durumundaydı.⁸⁷

Nisan 1992'de dönemin İçişleri Bakanı İsmet Sezgin'in Suriye'nin daveti üzerine yaptığı ziyarette, Esad ile uzun süren bir görüşme yapmıştı. Türkiye'nin görüşme sırasında, Öcalan'ın Şam'da yaşadığını ve Suriye'nin PKK'ya verdiği aktif desteği ortaya koyan belgeler sunduğu ifade edilmektedir.⁸⁸ İki ülke içişleri bakanları

⁸⁵ Michael M. Gunter, *The Kurds and the Future of Turkey*, St. Martin's Pres, New York 1997, s. 93.

⁸⁶ Vedat Yenerer, *Kanlı Kukla...*, s. 79-81.

⁸⁷ *Ibid*, s. 81, 105, 110.

⁸⁸ Michael M. Gunter, *The Kurds...*, s. 93.

arasında sınır güvenliğine ilişkin bir protokol imzalandı. Suriye'nin bu anlaşma ile ülkesindeki PKK terörünün varlığını bir bakıma kabul ettiği ve PKK'yı "yasadışı örgüt" ilan ettiği belirtilmektedir. Protokol'de teröristlerin yakalanmaları halinde uygulanacak yargılama usulüne de yer verilmişti. Hatta bu protokolün uygulanışının izlenmesi için, bir de komite oluşturulması kararlaştırılmıştı. Anlaşma metninde yer almamasına karşın, Suriye'nin sözlü olarak ifade ettiğine göre, Bekaa'daki PKK kamplarını da kaldıracaktı. Bu anlaşmada ilk kez 'PKK' adı geçti ve Suriye bazı yanlışlarını sözlü de olsa kabul etti.⁸⁹

Lübnan'ın Suriye işgalindeki toprakları bu yıllarda PKK'nın kamp alanlarıydı. Suriye denetimindeki bu yerlerde PKK faaliyetlerine Suriye hükümetince göz yumuluyordu. Hatta Suriye'nin buradaki kampların korunması için Sam-7 füzeleri sağladığı da bazı kaynaklarda yer almıştır.⁹⁰ Bekaa'daki "Mahsun Korkmaz Akademisi" Suriye ile yapılan anlaşma sonrasında boşaltılsa da, Bekaa yakınlarındaki bir yerde (Baar Elias) yeni bir kamp kurulduğu bilinmektedir.⁹¹ Bu konuda Türkiye eline geçen istihbarat bilgilerini Suriye'ye iletip, yeni bir kamp açıldığından haberdar olduğunu söylese de, Suriye'den böyle bir şeyin kesinlikle olmadığı ve anlaşmaya uygun hareket ettiği cevabını almıştır.⁹²

1993 yılında Demirel'in Şam ziyaretinde de Suriye tarafından PKK'nın Bekaa'dan çıkartıldığı bilgisi verilmiştir. Suriye'nin bu dönemde ortaya koyduğu bu tavır değişikliği, ABD himayesinde Kuzey Irak'ta meydana getirilmeye çalışılan oluşumla ilgiliydi. İçindeki Kürt nüfus nedeniyle Suriye de Kuzey Irak'ta bir Kürt devleti olmasını istemiyordu. Suriye'nin görüntüde PKK'yı desteklemeyen ifadelerine rağmen, gerçekte görülecektir ki verilen destekte pek bir azalma olmamıştır.⁹³

PKK Bekaa'daki kampı Türkiye'nin Suriye üzerindeki baskıları sonucu boşaltmak zorunda kaldığında, fazla uzağa gitmemiştir, yine Lübnan topraklarında olan kamplara yerleşti. Lübnan'da İsrail'e karşı savaşan ve hiçbiri legal olmayan çok

⁸⁹ Cengiz Çandar, "Suriye PKK'yı yasakladı, Yunanistan ve Almanya'yı sattı", *Sabah Gazetesi*, 21 Nisan 1992; "Sezgin Şam'ı haşladı", *Milliyet Gazetesi*, 16 Nisan 1992, s. 7.

⁹⁰ Michael M. Gunter, *The Kurds...*, s. 93.

⁹¹ Mehmet Ali Birand, "Apo ve PKK'da gerilimli dönem", *Sabah Gazetesi*, 9 Mayıs 1992.

⁹² Koray Düzgören, *Kürt Sorunu*, Verso Yayıncılık, Ankara 1994, s. 224-225.

⁹³ Nur Batur, "Su ve Apo kartları masada kaldı", *Milliyet Gazetesi*, 21.01.1993, s. 11.

sayıda örgüt barınmaktaydı. Bu örgütlerin kampları ve karargâhları mevcuttu, hepsi de Lübnan topraklarında yerleşikti ve diğer bir ortak noktaları da hepsi İsrail'e karşı savaşmaktaydı. Bu örgütlere hiç yabancı olmayan PKK'nın örgütlerle ortak noktası ise, hepsinin liderlerinin Şam'da yaşamasıydı. Şam genel karargâh gibiydi. Bu şekilde Lübnan'ın Suriye işgali dışındaki toprakları da teröre hizmet etmekteydi.⁹⁴

Suriye örgüte verdiği direk desteğin dışında, dolaylı olarak da örgüt hakkında bilgi alarak, örgütteki tüm gelişmeleri izliyor, yapılan her şeyden haberdar oluyordu. PKK'nın Kuzey Irak'ta bulunan çok sayıdaki kamplarından biri olan Zeli kampına gitmek için, öncelikle Talabani kontrolündeki Erbil şehrindeki karargâha gitmek gerektiği belirtilmektedir. Bu karargâhtan çıkan izne göre kampa gidiliyordu. Suriye'de Talabani'yi çeşitli yardımlarla destekliyor ve bu sayede bu kampta olan bitenden haberdar oluyordu. Örgütün lideri de zaten Suriye'nin kendi topraklarında onun kontrolü altındaydı.⁹⁵

Kasım 1993'te Şam'da örgütün 'Parti Merkez Okulu' açıldı. Öcalan 1994'e kadar burada çok sayıda militan eğittiğini belirtmişti.⁹⁶ Örgütün Suriye'de küçük kampları vardı, ama asıl örgüt için önem arz eden Suriye'de bulunan irtibat büroları ve örgüt evleriydi. Ana telsiz istasyonu Velat'ta Suriye'deydi. Suriye örgüte olan desteğinde bu kadarı da olmaz dedirten bir uygulamada başlatmıştı. PKK'ya katılan Suriye vatandaşlarını ordusundaki askerlik hizmetinden muaf tuttu.⁹⁷

1997'de Suriye PKK'dan, varlığını sürekli reddettiği PKK'nın Bekaa'da kullandığı evleri boşaltmasını istemişti. Bu yıllar Türkiye'nin Suriye üzerindeki baskıyı arttırdığı yıllardı. 19-20 Ekim 1998'de Suriye ile Adana'da yapılan toplantıda '*Adana Mutabakatı*' imzalandı. Mutabakata göre; örgütün Suriye'deki kampları kapatılacak, örgüt lideri Suriye'de barındırılmayacaktı. Yine bu ülkeden

⁹⁴ Vedat Yenerer, Kanlı Kukla...,s. 82-83.

⁹⁵ Ibid, s. 95.

⁹⁶ Nihat Ali Özcan, *PKK (Kürdistan İşçi Partisi) Tarihi- İdeolojisi- Yöntemi*, ASAM Yayınları, Ankara 1999, s. 248.

⁹⁷ Ibid, s. 251.

örgütün parasal ve lojistik destek görmesi engellenecekti. Bu ve benzeri kuralların uygulanışının izlenmesi için de iki ülke arasında bir mekanizma oluşturulacaktı.⁹⁸

1998'de de Öcalan yaptığı bir toplantıda; örgütün iki eğitim kampının kapatılmasını ve militanların Kuzey Irak'a gitmelerini emretmişti. 1998 yılında Öcalan, Suriye istihbaratınca uyarıldı, ülkeyi terk etmesi istendi ve 9 Ekim 1998'de de Şam'dan tarifeli bir uçakla Atina'ya geçti.⁹⁹

Öcalan'ın Suriye'den ayrılışının ardından, Suriye'deki telsiz istasyonunun ve kampların kapandığı bilinmektedir. Militanların da çoğu Irak'a geçtiler. Suriye'de PKK varlığı tamamen sona ermedi ve 1999'da örgütün silah depolarının, arşivinin ve parasının bir kısmının hala bu ülkede olduğu Öcalan'ın yakalandıktan sonra verdiği ifade de mevcuttur.¹⁰⁰

Suriye PKK ile olan tüm bu işbirliğini ve terör örgütüne olan sonsuz desteğini, Türk yetkililerinin her dile getirişi ve uyarısında rahatlıkla reddedebildi. Öcalan ifadesi dikkate alınır; kuruluşuna Suriye istihbaratının öncülük ettiği 'Suriye Ulusal Demokrat Partisi' PKK'yı ve Suriye Kürtlerini temsil etmesi için kurulmuştu ve Öcalan'a göre Parti PKK'nın mirasına konmak istiyordu. Öcalan'ın yakalanışının ardından verdiği bu ifadeye göre, belki de Suriye PKK'dan hala vazgeçmemişti.¹⁰¹

2.1.2 Irak

Körfez Savaşı ile beraber Irak'ta koşullar tamamen değişti. Bağdat yönetiminin Kürt bölgesi üzerindeki otoritesi 1991 yılında son bulmuştu. Irak'ın kuzeyinde oluşturulan güvenli bölgenin varlığı ile aslında hiç de güvenli olmayan ve zamanla terörist örgütlenmeler için kamp alanı olan bir bölge ortaya çıktı.

Bazı kaynaklara göre savaş başladığında PKK'nın Bağdat ile arası iyiydi ve hatta iki taraf arasında Türkiye Kuzey Irak'a girmeye kalkışırsa birlikte hareket edilmesini öngören bir anlaşma da yapılmıştı. Örgütün Bağdat'ta bir bürosu da

⁹⁸ Fikret Bila, "Ankara'nın başarısı", *Milliyet Gazetesi*, 21.10.1998, s. 19. Mutabakat konuları ve öngörülen tedbirler için bakınız: Murat Doğukanlı, "Suriye ile yeni dönem", *Milliyet Gazetesi*, 21.10.1998, s. 19.

⁹⁹ Alıza Marcus, *Kan ve İnanç...*, s. 363.

¹⁰⁰ "800 milyarı var", *Hürriyet Gazetesi*, 26 Şubat 1999.

¹⁰¹ Hasan Cemal, "Şam, Apo sonrası terörden elini yıkadı mı?...", *Milliyet Gazetesi*, 12 Mart 1999 s. 21.

bulunmaktaydı.¹⁰² 1991 yılı başından itibaren Bağdat ile örgüt arasındaki ilişkiler daha da ilerlemişti, PKK Kuzey Irak'taki Kürt gurupları hakkında Irak İstihbaratına bilgi veriyordu. Bağdat'ta karşılık olarak, örgütün Kuzey Irak'taki etkinliklerini görmezden geliyordu, hatta bazı kaynaklarda belirtildiğine göre, Bağdat örgüte silah bile sağlıyordu.¹⁰³

Bağdat ile yapılan anlaşma sonrasında, PKK bölgedeki diğer aşiretlerle ilişkiye geçerek KDP ve KYB aleyhine bir destek oluşturmaya çalıştı ve bu Kürt gurupları ile ilişkisi bir dönem bozuldu. Daha sonra terör örgütünün PAK'ı (Kürdistan Özgürlük Partisi) kurduğu bilinmektedir. PAK Iraklı Kürtler için mücadele veren ve PKK'nın yan kuruluşu olan bir oluşumdur.¹⁰⁴

8 Haziran 1991'de PKK Kuzey Irak'ta Kürdistan Özgürlük Partisi adında bir oluşuma daha gitmiştir. Bu yıldan itibaren PKK'nın bölgedeki kamp sayısı da hızla artış gösterdi. 1990'ların ortasında örgütün bu bölgede 28 küçük kampı ve 12 büyük üssü bulunmaktaydı. Örgütün Kuzey Irak'taki hareket alanının genişlediği yıllarda Türkiye içindeki eylemlerde de artışlar gözlemlendi.¹⁰⁵

1991 sonuna kadar PKK'nın Kuzey Irak'ta bulunmasından KDP ve KYB rahatsızlık duymuyordu. İki gurubun lideri de PKK'nın bölgede kalabileceğini, onunla mücadele etmediklerini, ama destek de vermediklerini söyledi.¹⁰⁶

19 Mayıs 1992'de Kuzey Irak'ta seçimler yapıldı ve 4 Temmuzda Kürt hükümeti ilan edildi. Yeni yönetimle PKK'nın arası iyi değildi ve 17 Temmuzda PKK, Kürt hükümeti ile ilişkilerini askıya aldığını ve bölgeye ticari ambargo uygulayacağını açıkladı. PKK Habur'dan geçişleri önleyerek ambargo koyuyordu. 18 Ağustosta gelen baskılara karşı, örgüt ambargoyu kaldırdı.¹⁰⁷

¹⁰² Rafet Ballı, *Kürt Dosyası*, Cem Yayınevi, İstanbul 1992, 3. Basım, s. 42; Ahmet Cem Ersever, *Üçgende Tezgah*, Ocak Yayınları, Ankara 1997, 3. Basım, s. 62-68.

¹⁰³ Ümit Özdağ, "Kuzey Irak ve PKK", *Avrasya Dosyası*, C. 3, No. 1, (İlkbahar 1993), s. 90.

¹⁰⁴ Yalçın Doğan, "Apo'nun Dış Destekleri", *Milliyet Gazetesi*, 26 Mart 1992, s. 14.

¹⁰⁵ Ümit Özdağ, "Kuzey Irak...", s. 101. (Kuzey Irak'taki üs ve kamplardan bazılarının isimleri şöyle: Rashawah, Harunah, Miruz, Guzi, Pıran, Hayat, Pırpala, Duhok-Zaho, Shıvı, Begova, Batufa, Malamala, Durji, Kevert, vs.)

¹⁰⁶ Lissy Schmidt, *Özgürlüğün Bedeli: Kürt Bölgesinden Röportajlar (1991-93)*, (çev. Zeynep Herkman, Süheyla Kaya), Belge Yayınları, İstanbul 1996, s. 113.

¹⁰⁷ Faysal Dağlı, *Birakuji Kürtlerin İç Savaşı*, Belge Yayınları, İstanbul 1994, s. 75-82.

1992 yılında KDP ve KYB'nin Türkiye ile PKK'ya karşı ortak operasyonu da oldu. KYB, PKK ile görüşerek anlaşma sağlamaya çalışıyordu. KDP ise, sözde Türkiye ile ortak hareket ediyordu. KDP peşmergelerinin amacı PKK'yı yok etmek değil, bölgeden uzaklaştırmaktı. Bunun için de İran'a doğru geçiş yolunu açık bıraktıkları bilinmektedir.¹⁰⁸

4 Ekim tarihinde "Irak Kürdistanı Ulusal Meclisi" *Kürt Federe Devleti*'nin kurulduğunu açıkladı. Daha sonra Kürt hükümeti ile PKK arasında anlaşma görüşmeleri yapıldı. 30 Ekim tarihli bu anlaşmanın adı da "Kürdistan Bölge Hükümeti ile PKK Protokolü"dür. Anlaşmaya göre; PKK Irak Kürdistan topraklarını askeri faaliyetleri için kullanmayacak, örgüt bölgede siyasi faaliyette bulunabilir, ama bu faaliyetleri Kürdistan hükümeti ve cephe karşıtı olmayacak. Ayrıca Kürdistan hükümeti, bu bölgede kalmak isteyen sözde Türkiye Kürdistan'ı vatandaşlarını koruyacaktı. Bu anlaşma açıkça göstermektedir ki, Kürt hükümeti Türkiye ile kurduğu diyaloglarda samimi değil, PKK'ya karşı ortak hareket etme konusunda samimi değil, sonuçta PKK onlar için bir sorun değil. Terör örgütünü Türkiye'nin gözüyle görmedikleri gibi, bu anlaşma ile PKK'ya Irak'ta siyasal faaliyet gösterebilecek olan meşru bir siyasal örgüt muamelesi yapılmıştır.¹⁰⁹

1993 yılında PKK'nın yardımcısı olarak yanında KYB vardı. Talabani'nin Öcalan'ı ateşkes ilan etmeye ikna ettiği bilinmektedir. Bu dönemde Talabani PKK ile yakın ilişki içerisindeydi. KDP-PKK çatışmaları sürmekteydi, Kürt hükümetinin başbakanlık görevine de PKK ile yakın temasta olduğu bilinen KYB'li Abdullah Resul Kosret getirilmişti.¹¹⁰

1994 yılı ise, KYB-KDP çatışmalarının yaşandığı bir yıl oldu ve bu durum PKK'nın Kuzey Irak'taki varlığını güçlendirmesine yaradı. Ayrıca KDP'nin örgütten kaçan PKK militanlarını 1980'den beri himaye ettiği, kendi bünyesine aldığı da bilinmektedir. Bu konuda 1998'de Şemdin Sakık'ın örgütten ayrılışında, ilk olarak KDP'ye sığındığı belirtilebilir. KYB ve KDP zaman zaman, tek tek PKK saflarında yer alıyorlar, zaman zamansa birlikte bu terörist oluşumu destekliyorlardı. PKK ile

¹⁰⁸ Ibid, s. 91-97.

¹⁰⁹ Ahmet Cem Ersever, *Üçgendeki Tezgah...*, s. 53; "PKK- Peşmerge Oyunu", Milliyet Gazetesi, 30 Ekim 1992.

¹¹⁰ Faysal Dağlı, *Birakuji Kürtlerin...*, s. 255.

birlikte hareket eden taraf, diğerine karşı cephe alıyordu. Kuzey Irak'taki bu tutarsız ve her an farklılık gösterebilen ortamdan da Türkiye, PKK'ya karşı işbirliği bekliyordu.¹¹¹

9–11 Ağustos 1995'te Dublin'de KDP ve KYB arasında, PKK'yı Kuzey Irak politikasından dışlayan bir anlaşmaya varılmıştı. Toplantıda KDP, KYB ve Irak Ulusal Kongresi temsilcilerinin yanı sıra Türkiye de gözlemci olarak yer aldı.¹¹² PKK bu gelişme üzerine KDP hedeflerine saldırdı¹¹³ ve KYB sessiz kalmayı tercih etti. 10 Eylül'de de İran, Suriye, Talabani ve Öcalan'ın katıldığı bir toplantı yapıldı. Amaç, Dublin'de alınan kararların işleyişini baltalamaktı. Bu olayla beraber Talabani- PKK ilişkileri iyi düzeyde seyretti.¹¹⁴ İlerleyen aylarda Barzani'de PKK ile mücadelede Türkiye'den gerekli desteği görmediğini söyleyerek, PKK ile ateşkes yolunu tercih etti. 1996 yılından itibaren de Barzani'nin söylemlerinde, PKK terörist bir örgüt olmaktan çıkmıştır.¹¹⁵

1996 yılında KYB-KDP arasında yine bir çatışma sürecine girilmişti ve arabulucu Türkiye olunca, her iki partide PKK'yı desteklemeyecekleri sözünü verdiler. PKK buna karşılık her iki partiyi de düşman olarak nitelendirdi. Dönemin Milliyet gazetesinde yer alan habere göre, Barzani bu olaylar yaşanırken Öcalan'a gizli bir mektup göndermiş ve PKK'nın mücadelesini desteklediğini ifade etmiştir. Görülüyor ki, aynı süreçleri tekrar tekrar yaşamasına rağmen Türkiye hala Barzani ve Talabani'nin sözüne güvenilmeyeceğini anlamamıştır.¹¹⁶

Öcalan'ın yakalanmasından sonra da bölgede KYB- KDP ve PKK arasındaki kısır döngü devam etti. Savaş sırasında Türkiye'nin Irak'a karşı olan güçlerle birlikte hareket etmesi, 1990 sonrasında Türkiye'nin sınır ötesi operasyonlarına Irak'ın tepki göstermesine neden oldu. Irak hükümeti tarafından gelen tepki de PKK'ya olan desteği ifade ediyordu. 1998–1999 yıllarına gelindiğinde Suriye'de boşaltılan PKK kamplarından kaçanlar Irak'a, Bağdat yönetimindeki yerlere geçiyorlardı. Irak'a teröristlerin geçmekte olduğu istihbaratını alan Türkiye, bu durumu Irak hükümetine

¹¹¹ Aliza Marcus, *Kan ve İnanç...*, s. 331, 352.

¹¹² "Dublin'de sürpriz gelişme", Milliyet Gazetesi, 13.09.1995, s. 18.

¹¹³ "PKK-KDP savaşı büyüyor", Milliyet Gazetesi, 13.09.1995, s. 18.

¹¹⁴ "Dublin'e karşı gizli buluşma", Cumhuriyet Gazetesi, 15 Eylül 1995.

¹¹⁵ Michael M. Gunter, *The Kurds...*, s. 124.

¹¹⁶ "Barzani'den Apo'ya mektup", Milliyet Gazetesi, 16 Aralık 1996, s. 18.

bildirse de, Irak'ın da elinde Türkiye'yi Körfez Krizi sırasında yaşananlar nedeniyle suçlayacak kozları vardı. Nitekim de görüşmelerde bu kozlar öne sürülmekteydi.¹¹⁷

2.1.3 İran

Körfez Savaşı ve SSCB'nin dağılması sonucu oluşan ortam ve koşullarda İran'da yer alma çabasındaydı. Kuzey Irak'taki denetimsiz ortamda İran da PKK'yı destekleme ve Türkiye'ye karşı kullanma konusunda aktif olarak rol almaya başlamıştı.

İran Türkiye ile PKK'ya karşı ortak hareket etme adına somut uygulamalara ve anlaşmalara yanaşmayan bir tutum içerisindeydi. Ekim 1991'de Türk hükümetini şüphe içerisinde bırakan ve PKK'ya destek verildiğini düşündüren bir olay yaşandı. Kıbrıs Rum bandıralı Capeas Melas adlı kargo gemisi, Varna'dan çıkmış İran'a gidiyordu. Geminin boğazlardan geçişi sırasında yapılan aramada, içerisinde havan topu ve roketatarlar ele geçirildi. Türkiye'nin bunlara el koyduğu bilinmekle birlikte, İran hükümetinden de askeri malzemelerin İran ordusuna ait olduğunu belirten bir açıklama gelmişti. 1992 yılında da İran sınırına yakın şehirlerde meydana gelen PKK eylemleri nedeniyle, Türkiye bir kez daha İran'a şüphe ile yaklaşmaya başladı. Türkiye İran'ın sınırı PKK'ya kullandığından şüpheleniyordu, çünkü saldırılardaki artış özellikle Hakkâri bölgesinde yoğunlaşmıştı ve teröristlerin kaçabilecekleri tek yer İran tarafıydı. Kars-Ağrı dolaylarında da eylemler artış göstermişti. Türk hükümeti yazın buralarda eylemler gerçekleştiren grupların kışı geçirmek için İran'a gittiklerini ve hatta sınırda kampları olduğunu düşünmekteydi.¹¹⁸

1992 yılı Kasım ayında Türkiye, İran ve Suriye arasında ilki Ankara'da olan üçlü toplantılar yapılmaya başlandı. İran bu toplantılara katılıyordu, ama Ankara'nın 1993 yılında dile getirdiği bir isteği reddetmesi ile toplantılara katılımın farklı olduğu anlaşıldı. Ankara, Türkiye'den İran'a kaçan teröristleri izlemek istemişti. İran'ın bu isteği reddetmesi, Kuzey Irak'taki oluşumdan kaynaklı olarak Türkiye'ye

¹¹⁷ "Aziz'e PKK azarı", Radikal Gazetesi, 16 Şubat 1999.

¹¹⁸ Erol Kurubaş, *Kürt Sorununun Uluslararası Boyutu ve Türkiye*, 1. Basım, Cilt: 2, Nobel Yayın, Ankara 2004, s. 303.

karşı daha olumlu bir tavır içine girdiğini düşündürdü. İran'ın PKK'ya bakışında ya da verdiği destekte bir değişim olmamıştı.¹¹⁹

Önceki bölümde terör örgütüne İran istihbaratının desteğinden bahsedilmişti, 1990'lı yıllarda da bunu söylemek mümkündür. Öcalan, İran istihbaratı ile ve üst düzey askeri yetkililer ile görüşmeler yapmıştı. Kuzey Irak'ta etkinliğinin azaldığı bir dönemde İran'da yeni kamplar kurma izni aldı ve birçok PKK'lı bu kamplara nakledildi.¹²⁰

İran'ın Urumiye şehri PKK faaliyetleri anlatılırken sık sık adı geçen bir şehirdir. Urumiye'de örgütün hastanesi mevcuttu. İran-Irak sınırında PKK'nın kampları vardı ve bunlardan en bilinen ve en büyükleri Hakurk ve Zeli kamplarıydı. Örgütün İran ile olan ilişkilerinden sorumlu olduğu söylenen Osman Öcalan, zamanının çoğunu İran'ın Urumiye şehrinde geçirmekteydi. Buradaki kampların yönetimi de ona bağlıydı. Urumiye örgütün koordinasyon merkezlerinden biri olarak bilinmektedir. Buradaki kamplara giden gazetecilerin aktardıklarına göre, 1990'lı yılların başlarında bu kamplardaki teröristlerin yiyeceklerinden giyeceklerine kadar her türlü ihtiyaçlarında İran malına rastlanabilmekteydi.¹²¹

Lübnan topraklarında karargâhları ve kampları olan, İsrail'e karşı savaşan terörist örgütlerin de bir kısmının İran destekli oldukları bilinmektedir. İran'ın destek verdiği bu terörist guruplar o bölgede PKK ile birlikte hareket ediyorlardı. Ortak kamplar kullanıyor, yiyecekten eğitime kadar her alanda yardımlaşıyorlardı. Sonuçta tahmin edilebilen gerçek şu ki, şayet İran'ın bu terör örgütlerine desteği olduysa, PKK'ya doğrudan bir yardım söz konusu olmasa bile, onlara yapılan yardım PKK'ya da mutlaka ulaştı.¹²²

1994 yılı KDP-PKK arasında çatışmaların yaşandığı ve KYB ile PKK'nın iyi ilişkiler içerisinde olduğu bir dönemdi. İran-Irak sınırındaki Zeli kampının bulunduğu bölge Talabani'nin kontrolündeydi. Kampa ulaşabilmek için de ilk olarak KYB'nin karargâhına uğramak gerekiyordu, daha sonra kampa ulaşılıyordu. Kampa giden yolda da İran ve Iraklı Kürtler yasadışı ticaret yapıyorlardı. Dağların arasındaki

¹¹⁹ Ibid, s. 303-304.

¹²⁰ "PKK'ya yeni destek", Milliyet Gazetesi, 09.10.1992, s. 15.

¹²¹ Vedat Yenerer, Kanlı Kukla...,s. 53-54.

¹²² Ibid, s. 82-83.

vadilerde ve katır sırtında getirilen malların değiş tokuşundan ibaretti bu ticaret. Asıl bizim için önem arz eden kısmı, PKK'nın sınırdaki Zeli kampıydı. Kampa giderek gördüklerini aktaran gazeteciler, PKK'nın kaçak tüccarların mal taşıdığı güzergâhta çift taraflı kontrol noktası oluşturduğunu belirtiyorlar. Adeta sınır kapısı gibi oluşturulmuş olan bu kontrol noktalarından geçmeden, mal getirip götürmek imkânsızdı. Terör örgütü bu yolla hem yiyecek ihtiyacını karşılıyor, hem de finansal destek sağlıyordu.

Sınırdaki bu olup bitenden İran hükümetinin elbette haberi vardı. Terör örgütünün kaçak sınır ticaretini kontrol ettiği yere yakın bir tepede, İran sınır karakolu bulunmaktaydı. Bu karakoldan kaçakçılara sıklıkla bomba atıldığı ve hatta çoğu kez bu bombaların Zeli kampına düştüğü anlatılmaktadır. Kamptakilerin Türkiye tarafından bombalandığını sandıklarını, ama daha sonra İran askerlerinin gelip yanlışlıkla attıklarını söyledikleri belirtilmektedir. Görünen o ki Türkiye'den çok uzakta, açıkça teröristlerin faaliyetlerine göz yumulmuş ve açıkça teröristlere destek verilmiştir.¹²³

1993 ve 1994 yılında İran ile terör konusunda birçok kez görüşme yapıldı. Mayıs 1994'te de İran'ın yapılan anlaşmalara uyararak bazı PKK'lıları teslim ettiği gözlemlendi. Fakat bu durum kısa sürecek ve 1995'te İran destekli terör tekrar fark edilecekti.¹²⁴

PKK'nın Ortadoğu bölgesindeki uyuşturucunun da denetimini elinde bulundurduğu, 1997'de Bakü'de düzenlenen *BM Yakın ve Ortadoğu'da Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı ile Mücadele Alt Komisyonu* toplantısında kabul edilmişti. İran, Afganistan ve Pakistan'dan gelen uyuşturucu, Türkiye'den Romanya ve Bulgaristan'a, oradan da Avrupa'ya taşınmaktadır. Yani İran uyuşturucu ticaretinde de PKK için kilit önemde bir tülke olmuştur. Örgüt bu yolla çok iyi düzeyde de gelir elde etmiştir.¹²⁵

Ortadoğu bölgesinde çok geniş bir alanda eğitim kamplarına sahip olan örgütün, bu kamplarında askeri eğitim de verildiği daha önce belirtilmişti. Gerek

¹²³ Ibid, s. 97-99.

¹²⁴ Hasan Cemal, *Kürtler...*, s. 312.

¹²⁵ Murat Yetkin, *Ateş Hattında Aktif Politika*, Alan Yayıncılık, İstanbul 1992, s. 117-118.

kampların içinde gerekse kamp dışında farklı noktalarda da örgütün cephanelikleri mevcuttu. İstendiği zaman bu noktalardan teçhizat ikmalî de yapılıyordu. Terör örgütünün elinde hafif silahlar olduğu gibi, Körfez Savaşı sonrası ağır silahların, füzelerin de kullanılmaya başlandığı görüldü. Terör örgütü bu silah ve mühimmatlarını, devletlerden ve uluslararası silah kaçakçılarından sağlıyordu. Açık pazarlarından, bu silahların elde edebildiği devletlerden biri de İran'dı. İran PKK'ya silah sattığı gibi, hibe de ediyordu.¹²⁶

İran'ın PKK'ya sağladığı destek çok boyutluydu. Bu ülkenin Kültür Bakanlığı'nın onayı ile Öcalan'ın kitapları da yayımlanmıştır. PKK'nın çabası ile İran'da bir Kürt Enstitüsü de kurulmaya çalışılmıştır. 1997'de Hatemi'nin iktidara gelişi ile İran'da Kürt çalışmaları daha bir hız kazanmıştır. Bu durumdan da elbette PKK da faydalanabilmiştir. Hatta İran- Türkiye sınırında Mokriyan isiminde bir Kürt ili kurulabilmesi içinde terör örgütünün girişimlerinin olduğu bilinmektedir.¹²⁷

Öcalan'ın yakalanışının ardından İran ile Ağustos 1999'da bir anlaşmaya varılmış ve İran PKK'yı desteklemeyeceği güvencesini vermiştir. Terör örgütünün içine düştüğü zor koşullar nedeniyle İran'ın böyle bir işbirliğine yanaştığı düşünceleri yaygındır. Öcalan'ın yakalanışı sonrasında da terör örgütü İran'ın engeline çok fazla takılmamıştır. PKK'lılar İran devletince Türkiye ile yapılan anlaşmalar nedeniyle tutuklansalar bile, kısa sürede serbest bırakılmışlardır. Oysa o dönemde İKDP ve KOMULE gibi ülkedeki diğer Kürt partilerinin üyeleri yakalanırlarsa öldürülebiliyorlardı.¹²⁸ Görülüyor ki, İran ile yapılmaya çalışılan müzakereler ve denenen diplomatik çözüm yolları pek bir işe yaramayacaktı. Daha sonraki yıllarda da İran'ın terör örgütü ile ilişkilerinin sürdüğü düşünülmektedir.

2.1.4 Diğer Ülkeler

Ortadoğu'da PKK'ya bir şekilde destek veren diğer ülkeleri aktarırken, bu dönem için, Kürt sorunuyla dolaylı olarak ilgilendikleri bilinen İsrail ve Libya'ya değinmek yeterli olacaktır.

¹²⁶ Erol Kurubaş, *Kürt Sorununun...*, s. 170-171.

¹²⁷ Arif Keskin, "PJAK: PKK'nın Bölgedeki Yeni Misyon Arayışı", *ASAM Dergisi*, Aralık 2007, s. 46.

¹²⁸ *Ibid*; Erol Kurubaş, *Kürt Sorununun...*, s. 307.

Körfez Savaşı öncesinde Filistin’le yaşanan çatışmalarda İsrail’e karşı Bekaa’daki terörist örgütlenmelerin savaştığı ve bunların içinde PKK’lıların da olduğu ifade edilmişti. PKK’nın İsrail karşıtı guruplarla birlikte hareket etmesi, Bekaa’da yerleşmesi, Suriye ve İran tarafından desteklenmesi gibi nedenlerden ötürü, zaten en başından beri İsrail tarafından desteklenme şansını yitirmişti. İsrail’in terör örgütü ile doğrudan ilişkisinin olmadığı bilinmektedir.¹²⁹

Körfez Savaşı sonrası İsrail’in tutumunda, Amerika’nın bölgedeki Kürt gurupları destekler politikası nedeniyle değişimler olmuştur. Kuzey Irak’ta desteklenen Kürt guruplar dolaylı olarak PKK’nın desteklenmesi sonucunu doğurmaktadır. Irak başlığı altında ayrıntılı olarak değinildiği gibi, PKK bu Kürt gurupları ile zaman zaman ittifak içerisinde olmuş, zaman zamansa karşı cephelerde yer almıştır. Sonuçta bu tarz bir Kuzey Irak politikası benimsemek bile zaman zaman Türkiye’deki Kürt hareketinin gelişmesine katkı sağlamıştır denilebilir. 1993–1994 yılında Türkiye İsrail ile ilişkilerini geliştirme çabasındaydı ve iki ülke arasında terörizme karşı işbirliği anlaşması yapıldı. 1996 yılında da askeri konularda işbirliğini içeren anlaşmalar gerçekleştirildi.¹³⁰ İsrail tarafından Türkiye’ye PKK kamplarının yerleri ile ilgili uydu fotoğrafları verildi. Hatta Öcalan’ın yakalanış aşamasında da İsrail’den istihbarat alındığı ifade edilmektedir.¹³¹ Öcalan’ın yakalanışı sonrasında, yurtdışındaki İsrail temsilcilikleri örgütün hedefi haline gelmişti, İsrail aleyhtarı propagandalar yapıyordu. Yaşanan bu gelişmelerden sonra İsrail’in Kürtler ile diyalog kurmaya çalıştığına dair iddialar da mevcut olmakla birlikte, sonuç olarak bu dönem için denilebilir ki; İsrail bu dönemde Kürt sorunu ile ilgilenir bir görüntü sergilememiş, terör örgütünü desteklediğine dair de belirtilebilecek somut delillere de ulaşılmamıştır.¹³²

Libya’nın terör örgütü ile ne tür ilişkiler içerisinde olduğuna baktığımızda 1991 yılında Kaddafi’nin Öcalan’ı Libya’ya davet ettiği ve ortak hareket etmekten söz ettiğini belirten haberler mevcuttur.¹³³ Daha sonra bu dönemde ne tür ilişkiler

¹²⁹ Ibid, s. 308-310.

¹³⁰ Süha Bölükbaşı, “Türkiye ve İsrail: Mesafeli Yakınlıktan Stratejik Ortaklığa”, *Liberal Düşünce*, C: 4, No: 13 (Kış 1999), s. 147.

¹³¹ Tuncay Özkan, “Öcalan’ı CIA önerdi”, *Radikal Gazetesi*, 16 Şubat 2000.

¹³² Andrew Mango, *Türkiye’nin Terörle...*, s. 66; Erol Kurubaş, *Kürt Sorununun...*, s. 310.

¹³³ “Kaddafi’den Apo’ya davet”, *Milliyet Gazetesi*, 4 Kasım 1991.

geliştirildiği net olarak bilinmese de, Öcalan'ın yargılama aşamasında mahkemede verdiği ifadesine göre, Libya'da örgüt sempatizanları vardır ve örgüte eleman temin faaliyetleri yürütülmüştür.¹³⁴

2.2 Avrupa Devletleri

Bu dönemde PKK'ya destek veren Avrupa devletlerinden, PKK faaliyetlerine en fazla rastlanan ülkeler olan; Almanya, Hollanda, Belçika, Fransa, İngiltere ve İtalya ayrı başlıklar altında incelenmektedir. Avrupa'daki diğer devletlerden PKK'ya giden destek ise, PKK faaliyetlerin nispeten daha az olması nedeniyle, 'Diğer Avrupa Devletleri' başlığı altında değerlendirilmektedir.

2.2.1 Almanya

Soğuk Savaş'ın gerektirdiği koşullar ve Ortadoğu'da değişen dengeler Almanya'yı da Kürtlerin takipçisi, Kürt sorununun bir izleyicisi yapmıştı. Avrupa'da en çok Türk'ün bulunduğu ve içinde yoğun olarak Kürtleri de barındıran nüfus Almanya'daydı. Kendi ülkesindeki Kürtlerin şiddet eylemlerine başvurmasından çekinen Almanya, artık Türkiye'nin PKK mücadelesi ile özel olarak ilgilenmeye başlamıştı.

1991 yılında Türkiye'nin Irak'a yaptığı sınır ötesi operasyon, Almanya tarafından protesto edilmiştir. Alman Savunma Bakanı'ndan Türkiye'nin azınlıklara saygı göstermeyi bilmesi gerektiği ifadeleri duyulmuştur. 1991 yılı Kasım ayında da Türkiye'ye yapılan askeri yardımların bir kısmının durdurulması kararı alınmıştır.¹³⁵

1992 yılı itibari ile Almanya'nın Kürt kartını kullanmak istediği açıktı ve yaşanan Nevruz olaylarına karşı Alman makamlarından gelen sert tepkiler de durumu açıklıyordu.¹³⁶ Aynı yıl içerisinde Almanya ile kriz yaratan diğer bir konu da, Kürtlere karşı kullanıldıkları gerekçesiyle Türkiye'ye yapılan silah sevkiyatının

¹³⁴ Oktay Pirim, Süha Örtülü, *Ömerli Köyünden İmralı'ya PKK'nın 20 Yıllık Öyküsü*, 4. Basım, Boyut Kitapları, İstanbul 2000, s. 118.

¹³⁵ Mehmet Kocaoğlu, *Uluslararası İlişkiler Işığında Ortadoğu*, Genelkurmay Başkanlığı, Ankara 1995, s. 313- 314.

¹³⁶ "Almanya ile gerginlik", Milliyet Gazetesi, 27 Mart 1992.

durdurulması kararının açıklanmasıdır.¹³⁷ Almanya'nın yapmaya çalıştıkları Uluslararası kuruluşlarca kabul görmemiş, onu desteklememişler ve hatta Almanya'da askeri ambargoya son vermek durumunda kalmıştır.¹³⁸

PKK 1992 yılında ulusal bir meclis kurma adına sözde seçimler yaptı. Avrupa'nın birçok büyük şehrinde gerçekleştirilen seçimler, Almanya'da da yapıldı. Seçimlerin Alman Dışişleri Bakanlığınca engellenmeye çalışıldığı, ama federal yönetimlerden bir engelleme olmadığı görüldü. Terör örgütü sözde seçimlerin sonucunda Almanya'da "Kürt Ulusal Meclisi" kurduğunu açıkladı.¹³⁹

Türkiye Almanya'da terör örgütünün rahatça hareket edebildiğini biliyordu ve PKK etkinliklerini belgeleyen bir dosyayı Almanya'ya sunarak, bu etkinliklerin durdurulması konusunda uyardı.¹⁴⁰ Bu gelişmelerin yaşandığı 1990'lı yılların başlarında, Almanya da PKK'dan rahatsızlık duymaya başladığını; ama ülkedeki faaliyetleri için yasaklama getiremeyeceklerini, bu konuda yeterli delillerinin olmadığını ve bazı yasal prosedürleri öne sürerek yine terör örgütünün faaliyetlerine bir sınırlama getirmemiştir.¹⁴¹

PKK'nın 1993 yılı Almanya'daki faaliyetleri bazı siyasal partilerin meclis guruplarına ulaşma derecesine varmıştı. PKK Almanya'nın çeşitli şehirlerinde gösteriler de düzenliyordu ve katılım çok fazla oluyordu. 2. Kürdistan Festivali de Almanya'da yapıldı. Terör örgütü bu ülkede şiddet eylemlerine de başvuruyordu, Kasım 1993'te PKK'ya bağlı 35 kuruluşu hükümetçe yasak getirildi.¹⁴²

Bu yıllarda Almanya'nın PKK terörü konusunda daha yoğun ve ürktütücü bir destek içerisinde olduğu bilinmektedir. PKK'lılara iltica hakkı tanıyan Almanya'nın, onlara rahatlıkla oturma izni verdiği ve her türlü kolaylığı sağladığı, iltica kamplarında barındırıldıkları iddiaları vardır. Terör örgütü Almanya'da basın-yayın faaliyetlerini de rahatlıkla sürdürebilmektedir. Örgüt gazetelerinden bazıları; Serxwebun, Berxwedan, Kürdistan Report, Özgür Politika, Sterka Cıvarı vb. bu

¹³⁷ Yalçın Doğan, "PKK'cı Almanlar Yalancı", *Milliyet Gazetesi*, 28 Mart 1992, s. 14.

¹³⁸ Mehmet Kocaoğlu, *Uluslararası İlişkiler...*, s. 315.

¹³⁹ "Almanya'dan PKK seçimlerine fren", *Milliyet Gazetesi*, 21 Kasım 1992.

¹⁴⁰ "Alman'a PKK dersi", *Milliyet Gazetesi*, 10 Aralık 1992.

¹⁴¹ "PKK'yi yasaklayacak delil yok", *Cumhuriyet Gazetesi*, 24 Mart 1992.

¹⁴² Erol Kurubaş, *Kürt Sorununun...*, s. 144.

gazeteler şiddeti önerdiği, örgütün propagandasını yaptıkları halde Almanya’da yayın hayatlarına devam edebilmişlerdir.¹⁴³ 1992’de merkezi Duesseldorf olan BER-HA adında bir haber ajansı kurulmuştur. PKK’nın bu ülkede uyuşturucu ticareti yaptığı ve bu yolla çok büyük miktarda örgüte gelir sağladığına dair haberler de bulunmaktadır.¹⁴⁴

PKK’nın Almanya’da cephe faaliyetlerini yürütmek için ERNK şubesi açtığı bilinmektedir. ERNK paralelinde çeşitli dernek ve komiteler oluşturulmuştur ve tüm bu guruplar rahatlıkla Almanya’da faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Kürt Cemiyeti, Kürdistan Merkezi, Kürt İşçi ve Kültür Derneği, Kürt Kadınlar Derneği ve Kürdistan Haber Ajansı bunlardan bazılarıdır.¹⁴⁵ PKK’nın Avrupa’daki tüm kuruluşlarının da Köln’de kurulmuş olan Avrupa Merkez Komitesi ve Avrupa İcra Komitesi’ne bağlı olarak çalıştıkları bilinmektedir.¹⁴⁶

Türkiye’nin gerçekleştirdiği sınır ötesi operasyonların ardından, Almanya’da protesto eylemleri artıyordu ve zamanla bu eylemler şiddet eylemlerine dönüştü. Terörist guruplar Alman polisiyle de çatışır hale geldiler. 1993’te koyduğu yasaklar işlemedi ve Almanya ilk olarak ılımlı Kürt guruplarından yardım istese de, daha sonra PKK’lılarla görüşerek sorunu çözme yoluna gitti.¹⁴⁷ Alman istihbaratından ve bazı partilerden oluşan bir gurup Şam’a giderek, Almanya’daki terör eylemlerinin durdurulması için Öcalan ile görüştüler ve Öcalan’dan aldıkları yanıt ise Türkiye’ye silah satmayı bırakmaları, operasyonları protesto etmeleriydi.¹⁴⁸

1994’te Türkiye’de yaşanan nevrüz olaylarının ardından, Almanya, NATO çerçevesinde Türkiye’ye sağladığı askeri yardımı NATO’nun sorumluluk alanı dışında, Güneydoğu’da ve Kuzey Irak’ta kullanıldığını öne sürerek askıya aldığını açıkladı. Türkiye’nin 1995 yılında gerçekleştirdiği büyük sınır ötesi operasyonun

¹⁴³ Hasan Cemal, “Avrupa’da utanmazlık ve çifte standart üzerine”, *Milliyet Gazetesi*, 17.03.1999, s. 23; “PKK’nın bahar taarruzu”, *Milliyet Gazetesi*, 26.03.1986, s. 7.

¹⁴⁴ Uğur Mumcu, “Almanya ve PKK”, *Milliyet Gazetesi*, 29.03.1992, s. 7; Tolga Şardan, “PKK Avrupa’da faaliyet ağı kurdu”, *Milliyet Gazetesi*, 23.05.1991, s.17; *Sabah Gazetesi*, 11 Aralık 1991.

¹⁴⁵ Faruk Şen, Sedef Koray, *Kurds in Turkey*, *Türkiye Araştırmalar Merkezi*, Essen 1996, s. 26; Ali Kuzu, *Terör mü Kürt...*, İstanbul 2009, s. 106–107.

¹⁴⁶ Uğur Mumcu, “Almanya ve...”, s. 7.

¹⁴⁷ Michael M. Gunter, *The Kurds...*, s. 104-105.

¹⁴⁸ Oktay Pirim, Süha Örtülü, *Ömerli Köyünden...*, s. 120.

ardından Bonn hükümetinden tekrar bir tepki ile karşılaşılacaktı. Bu sefer de askeri yardımların tamamen durdurulması tehdidi duyuruldu.¹⁴⁹

1997 yılına gelindiğinde Almanya’da ve diğer bazı Avrupa devletlerinde PKK’yı bir siyasal oluşum olarak görme eğiliminin arttığı görülecektir. 5 Haziran 1997’de Brüksel’de 11 Avrupa devletinin istihbarat örgütleri arasında yapılan toplantıda, PKK’ya bir terör örgütü olarak değil, siyasi bir parti olarak bakılması kararına varıldı.¹⁵⁰ Almanya’da devletin çeşitli kurumlarından da PKK’nın “*suç işlemeye yatkın bir örgüt*” olduğuna, “*kriminal bir örgüt*” olduğuna dair demeçler verilmeye başlandı. Bu gelişmelerin ardından Türk Interpol Almanya’da tutuklanan 6 PKK’lı ile ilgili bilgi istemiş ve PKK’nın siyasi bir örgüt olduğu gerekçesi ile Interpol aracılığıyla bilgi verilemeyeceği yanıtını almıştır.¹⁵¹

Almanya Avrupa’da en çok Kürt ve Türk asıllı kişinin yaşadığı ülke olduğundan, PKK’nın eleman temini konusunda bu ülkeden destek yoğundu. Hatta Almanlardan da katılım olduğu bilinmektedir, yakalanan teröristler arasından Alman uyruklularda çıkmıştır.¹⁵² PKK Almanya için 1998 yılı başından itibaren terör örgütü sayılmıyordu. Öcalan’ın yakalanma sürecinde de Alman yetkililer, Öcalan’ın Almanya’da terör eylemi işlemek suçundan aranıyor olmasına rağmen, ülkedeki Kürt ve Türk nüfusunun yoğunluğu nedeniyle onun iadesini istemediler.¹⁵³ Öcalan’ın yakalanışının ardından Almanya’da Kürt kartını kullanma konusunda gerileme gözlemlendi. Ülkesinde tekrar baş gösteren terör olaylarını bastırmak için tekrar önlemler almak zorunda kaldı. Yine de Türkiye’ye Öcalan’a verilen idam cezasının uygulanmaması gerektiğini ileten ülkelerden bir oldu.¹⁵⁴

2.2.2 Hollanda

Hollanda’nın Kürt sorunu ve Kürtlerle ilgilenmeye başlaması 1992 yılından itibaren. Türkiye’deki Nevruz olaylarında Hollanda’da da gösteriler düzenlendi ve

¹⁴⁹ Erol Kurubaş, *Kürt Sorununun...*, s. 251-252.

¹⁵⁰ Şükri Elekdağ, “*Sevres’i hortlatmak mı?*”, Milliyet Gazetesi, 19 Ocak 1998.

¹⁵¹ “Alman İnterpoluyla PKK sıkıntısı”, Milliyet Gazetesi, 1 Aralık 1997.

¹⁵² Oktay Pirim, Süha Örtülü, *Ömerli Köyünden...*, s. 54.

¹⁵³ Ibid, s. 92.

¹⁵⁴ “Avrupa’dan idam etmeyin baskısı”, Zaman Gazetesi, 30. Haziran 1999.

Türk büyükelçiliğine saldırıldı. Hollanda'da terör örgütü sempatanlarının sayıca fazla oldukları bilinmektedir.¹⁵⁵

PKDW 1995'te Lahey'de açılmıştır. Sözde Parlamentonun açılında eski DEP'liler ve ERNK üyeleri, Kürtler ve militanlar bulunmuştur. Parlamento'ya bağlı olarak birçok alt komisyonda oluşturulmuş ve 35 maddelik bir program açıklanmıştır. Bu maddelerin içeriği, Türkiye'ye yönelik ambargo çağrısından uluslararası kuruluşları desteğe çağırmaya kadar çok çeşitlilik arz etmektedir. Sözde Parlamento, Avrupa'nın birçok şehrinde Genel Kurul toplantıları da gerçekleştirmiştir.¹⁵⁶ Hollanda'da yaşananların ardından Türkiye ile Hollanda hükümeti arasında kriz baş gösterdi. Türkiye Hollanda'dan silah satın almayacağını belirtmişti. Haziran 1995'te Hollanda'nın PKK'ya karşı önlem alacağını ifade etmesine dek kriz devam etmiştir.¹⁵⁷

1990'lı yıllardan itibaren terör örgütünün ülkede çeşitli Kürt Dernekleri ve Kürdistan Komiteleri adları altında çalışmalarında bulunduğu bilinmektedir. Örgüt 1995 yılında '*Mezopotamya Kürdistan TV*' adı ile Amsterdam'da bir yayın organı da açmıştı.¹⁵⁸ Fırat Haber Ajansı ve Serxwebun gibi terör örgütüne hizmet ettiği bilinen yayın organlarının da merkezleri Amsterdam'dır.¹⁵⁹

Öcalan'ın yargılanması sırasında verdiği ifadelerden Hollanda'nın terör örgütüne verdiği destek daha net ve ilk ağızdan öğrenilebilmektedir. Hollanda'da terör örgütünün siyasi eğitim kampları olduğunu ve bu kampların ülkenin kırsal kesimindeki villalardan oluştuğunu ifade eden Öcalan; terör örgütünün böyle kamplar kurmasına ülkedeki legal kuruluşların ve bazı derneklerin yardımcı olduğunu da itiraf etmektedir. Hollanda'da birkaç gazeteye röportaj da verdiğini anlatan Öcalan, ERNK'nın bu ülkede kendi adıyla faaliyette bulunabildiğini ve temsilcilikler açabildiğini de eklemiştir. ERNK'nın özünde, PKK'nın bir yan kuruluşu olduğunu ülkenin yetkililerinin bildiğini de rahatlıkla söyleyebilmektedir.¹⁶⁰ 1999

¹⁵⁵ "Büyükelçiliklerimize Saldırı", Hürriyet Gazetesi, 23 Mart 1992.

¹⁵⁶ Erol Kurubaş, *Kürt Sorununun...*, s. 195-197.

¹⁵⁷ "Hollanda'da artık güvenilir değil", Zaman Gazetesi, 27 Nisan 1995.

¹⁵⁸ "PKK Hollanda'da TV kurdu", Zaman Gazetesi, 30 Ocak 1995.

¹⁵⁹ Ali Kuzu, *Terör mü Kürt...*, s. 112.

¹⁶⁰ Oktay Pirim, Süha Örtülü, *Ömerli Köyünden...*, s. 134.-135.

yılında da Hollanda’da KNK(Kürdistan Ulusal Kongresi) kurulmuştur.¹⁶¹ Öcalan’ın yakalanışından sonra birçok Avrupa ülkesinde görülen eylemler, Türk konsolosluk ve büyükelçiliğine karşı yapılan saldırılar Hollanda’da da yaşanmıştır.

2.2.3 Belçika

Belçika PKK için siyasi bir üs ve propaganda faaliyetlerini rahatlıkla yürütebildiği bir Avrupa ülkesiydi. 1994’ün Mart ayında Brüksel’de “Uluslararası Kuzeybatı Kürdistan Konferansı” gerçekleştirildi. Bu konferansa Öcalan’ın Türkiye’deki Kürt sorununun çözümü konusunda önerilerde bulunduğu bir mektup göndererek katkıda bulunduğu kaynaklar vardır.¹⁶² PKK kuruluşlarının Avrupa’nın birçok ülkesinde yasaklara maruz kaldığı 1993–1994 yıllarında, özellikle Almanya’dan Belçika’ya kaçan militan sayısının oldukça fazla olduğu bilinmektedir.

Brüksel’deki Türklerden tepki alması sonucu, Belçika’nın PKK etkinlikleri konusunda daha sıkı davrandığı gözlenmiştir.¹⁶³ PKDW’nin 1996 yılında merkezi Brüksel olarak faaliyete devam ettiği bilinmektedir. 10–12 Nisan 1997’de PKDW’nin Genel Kurul toplantısı da Brüksel’de yapılmıştır. 1999’da da KNK (Kürdistan Ulusal Kongresi) kuruluş çalışmaları burada yapılmış, ama açılışı Hollanda’da gerçekleşmişti. KNK PKDW’nin yerini alacaktı, zamanla PKDW fesih edilecekti. KNK’nın açılış kongresine katılan isimler oldukça ilginçtir. Avrupa’nın birçok ülkesinden temsilciler gönderilmiştir. Barzani toplantıya katılmayı reddetmiş, ama Talabani 5 kişilik bir heyet göndermiştir. Öcalan’ın toplantıda ‘onursal başkan’ ilan edildiği bilinmektedir. Öcalan’ın yakalanışı ve idam cezasına çarptırılmasının ardından KNK Brüksel’de tekrar toplanmıştır.¹⁶⁴

Bir PKK yayın organı olan Med-TV’nin de programlarının çoğu Brüksel’de çekilmektedir. Türkiye 1999’da bu TV kanalının yayınlarının durdurulması için bir girişim başlattı ve Belçika’da PKK yayın organına kısıtlamalar getirmediği için bu girişime dahil edildi.¹⁶⁵ 1998 yılının Ekim ayında Brüksel Kürt Enstitüsü’nün de

¹⁶¹ “PKK’nın yeni hesabı”, Milliyet Gazetesi, 23 Aralık 1998.

¹⁶² Michael M. Gunter, *The Kurds...*, s. 50.

¹⁶³ “PKK’nın Almanya Macerası”, Yeni Yüzyıl, 1 Aralık 1995.

¹⁶⁴ Erol Kurubaş, *Kürt Sorununun...*, s. 199-203.

¹⁶⁵ “MED TV’ye kısıkaç”, Hürriyet Gazetesi, 17 Mart 1999.

katıldığı “Uluslararası Kürdistan Konferansı” düzenlendi. Bu konferansa Belçikalı siyasetçilerin de katıldıkları bilinmektedir. Konferansın nasıl bir hareket olduğu ve neye hizmet ettiğinin anlaşılabilmesi için belirtilmelidir ki; PKK ve PKDW temsilcileri de bu konferansta yer almışlardır.¹⁶⁶

Terör örgütünün Belçika’daki faaliyetlerinin genelde siyasal anlamda yer edinme çabaları ve Kürt dernekleri, örgütleri arkasında kamufle olma çabaları olduğu görülmektedir. Terör örgütünün Belçika’dan gördüğü destek sadece bu faaliyetlere izin verme biçiminde değildir. Örgütün Belçika’daki bankaları kullanarak kara para aklamaya çalıştığı¹⁶⁷ ve örgütün elindeki silahlardan da Belçika yapımı olanlara rastlandığı çeşitli kaynaklarda yer almıştır.¹⁶⁸ Belçika’nın aynı zamanda terör örgütünün birtakım yasadışı faaliyetlerine de imkân sağladığı sonucu çıkarılabilir.

2.2.4 Fransa

PKK Avrupa’yı eyaletlere bölerek örgütlenmişti ve Fransa da bu eyaletlerden birini oluşturmaktaydı. 1984’te Köln’de kurulan Kürdistan Yurtsever İşçi Kültür Birlikleri Federasyonu (FEYKA) Fransa’da da yer edinmişti.¹⁶⁹ Zamanla PKK militanlarının ve sempatanlarının sayısı Fransa’da da artış gösterdi. 1993 yılında Türkiye’nin yaptığı sınır ötesi operasyonu protesto ederek Türk temsilciliklerine, bankalarına ve iş yerlerine yapılan saldırılardan Fransa’da nasibini almıştı. Yaşananlar fazlasıyla şiddet içermekteydi. Bu yaşananların ardından Alman hükümetince getirilen yasaklara Fransa’da eşlik etti. Fransa’da faaliyet gösteren Kürdistan Komitesi ve FEYKA yasaklandı. Bu olaylardan sonra Fransız hükümeti şiddet eylemlerine katılan PKK’lılardan da bazılarını tutukladı.¹⁷⁰

Bankalar aracılığı ile de kara para aklamaya çalışan örgüt, Paris’in belirli caddelerinde yer alan şirketler kurma yoluna gitmiştir. Bu paravan şirketler sayesinde PKK, hem gelirine finans kaynağı oluşturmuş, hem de legal işler yapıldığına dair

¹⁶⁶ Erol Kurubaş, *Kürt Sorununun...*, s. 216.

¹⁶⁷ Sabah Gazetesi, 3 Mart 1997.

¹⁶⁸ Uğur Mumcu, “Darbeyi Defalarca Vururuz- Doğan Güreş’le Röportaj”, Milliyet Gazetesi, 1 Nisan 1992, s. 7.

¹⁶⁹ İsmet G. İsmet, *Ayrılkçı Şiddetin...*, s. 400.

¹⁷⁰ Michael M. Gunter, *The Kurds...*, s. 103-104.

görünüm sergilemeye çalışmıştır.¹⁷¹ Yakalanan PKK militanlarının ifadelerinden ve ortaya çıkan örgüt cephaneliklerinden, militanların Fransız yapımı silahlar da kullandıkları anlaşılmaktadır.¹⁷²

Fransa'dan bahsederken 1983'te kurulan Paris Kürt Enstitüsü'nden de bahsetmek gerekir. Kürtlerin Avrupa'da yapılan Kürt çalışmalarına katılmaları ve bağımsız olarak hareket etmeleri 1980'li yıllara rastlar. Paris Kürt Enstitüsü Avrupa'da Kürtlerin bağımsız ilk kültürel örgütüydü. Enstitü siyasete karışmayacağını ve çalışmalarının sadece kültürle sınırlı kalacağını tüzüğünde belirtmiştir. Enstitü Kürtçe ve Kürtler üzerine çalışmalar yapıyor, yayımlar çıkarıyor, arşivler oluşturuyor, konferanslar düzenliyordu. Enstitünün ilerleyen yıllarda Avrupa'nın bazı şehirlerinde şubeleri de açılmıştır. Enstitünün PKK terörünü destekler mahiyette bir yayınına ya da konferansına dair net bilgi yoktur, ama şüphesiz son derece etkin bir örgüt olması ve Kürt kültürel haklarını ifade eden çok sayıda yayın çıkarması gibi bazı sebeplerle, Kürt halkı üzerinde etkili olmuştur. Enstitü yayınları bu durumu kullanmak isteyen terör örgütleri için de vazgeçilmez bir dayanak oluşturmuş olabilir.¹⁷³ Fransa hükümeti Paris Kürt Enstitüsü'ne parasal destek de vermiştir. PKK'nın ülkesinde bazı şiddet olaylarına karışmasına ve bu tarz Kürt hareketlerinin kısıtlı tutulması gerektiğinin bilincinde olmasına rağmen, Fransa Kürtlere olan ilgi seviyesini hiç düşürmemiştir.¹⁷⁴

1990'lı yılların başında Avrupa'da Kürtlerin radyo istasyonları kurarak yayın yapmaya başladıkları bilinmektedir. Fransa'dan da yayın yapan '*Radyo Welat*', daha sonra PKK tarafından da desteklenecektir. PKK'nın yayın organı olan *Özgür Politika* gazetesinde bu radyo istasyonunu destekler haberler yer alacaktır. Fransa'da faaliyet gösteren *Dossier Du Kurdistan* ve *L'avenir* adlı periyodiklerin de PKK'ya ait oldukları düşünülmektedir.¹⁷⁵

¹⁷¹ Emin Gürses, *Ayrılıkçı Terörün Anatomisi: IRA, ETA, PKK*, Bağlam Yayıncılık, İstanbul 1997, s. 91.

¹⁷² Uğur Mumcu, "Darbeyi Defalarca..." s. 7.

¹⁷³ Rafet Ballı, *Kürt Dosyası...*, s. 588-591.

¹⁷⁴ Hüseyin M. Buzoğlu, *Körfez Savaşı ve PKK*, Strateji Yayınları, Ankara, t.y, s.132.

¹⁷⁵ Sami M. Denker, *Uluslararası Terör, Türkiye ve PKK*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1997, s. 71-72.

Öcalan'ın yargılanması sonrası çıkan idam cezası kararına da Fransa'nın tepkisi, kararın uygulanmamasını ümit ettikleri yönünde olmuştur.¹⁷⁶ Fransa'nın Türkiye'deki terör ve onun Avrupa'daki legalleşme faaliyetlerine yönelik bakış açısı, genel olarak Kürt sorunu ve insan hakları kavramları çerçevesinde şekillenmiştir.

2.2.5 İngiltere

İngiltere'nin terör örgütüne 1990'ların ortalarına kadar ilgisi olmamıştı. İngiltere'nin IRA ile yürüttüğü mücadele ve ABD ile Türkiye'nin müttefik olmaları gibi birtakım sebeplerle hareket ettiği düşünülebilir. Ayrıca Türkiye ile ilişkilerinin bozulmaması için de çaba göstermişti. Almanya ve Fransa'da terör örgütünün kuruluşlarına getirilen yasakları takiben, İngiltere'de ülkesinde yasaklar koymuş, ama PKK'yı resmen yasaklamamıştı.

1995 yılında Londra'daki Bağımsız Televizyon Komisyonu (ITC), Med Yayıncılık Şirketi'ne 10 yıllık lisans verdi. Televizyon Kanalı uydu aracılığı ile yayın yapabilecekti. 15 Mayıs'ta yayınlarına başladığı bilinmektedir. Med TV'de bazı Avrupa Parlamentosu üyeleri ve İngiliz Parlamenterler konuk olarak ağırlandı. Kanal'ın terör örgütü adına çalıştığı ve onun propagandasını yaptığı da gayet netti. Türkiye'nin çabaları sonucunda bir süre yayın kesildi. Fransız Eutelsat Şirketi bir süre sonra Med-TV yayınlarını tekrar yayınlamaya başladı. ITC şirketi 1997 yılında insanları suça teşvik ettiği gerekçesi ile para cezasına çarptırıldı. Med-TV'nin finans kaynağı olarak Kürt Vakfı adında İngiltere'de faaliyet gösteren bir örgütten bahsedilmektedir. Örgüt mensupları tarafından bu vakıf adına, İngiliz bankalarında bir hesap açtırıldığı, bu hesap üzerinden vakıf adına bağışlar toplandığı savcılık iddianamesinde yer almaktadır. İlgili hesaba bağış yapılması için de Med-TV aracılığı ile alt yazı geçilerek çağrıda bulunulduğu ifade edilmektedir.¹⁷⁷ Öcalan'ın yakalanışının ardından, Türkiye'nin baskıları sonucu Med-TV'nin yayın lisansı Nisan 1999'da süresiz olarak elinden alındı.¹⁷⁸ Çok zaman geçmeden aynı yıl mayıs ayında, ITC adlı aynı kuruluşça Cudi-TV (CTV) adında yeni bir kanal için terör

¹⁷⁶ "Avrupa'dan idam etmeyin baskısı", Zaman Gazetesi, 30 Haziran 1999.

¹⁷⁷ Oktay Pirim, Süha Örtülü, *Ömerli Köyünden...*, s. 225.

¹⁷⁸ "MED TV'nin fişi çekildi", Milliyet Gazetesi, 23 Mart 1999.

örgütü mensuplarına yayın lisansı verildi.¹⁷⁹ Temmuz ayında bu kanalın yayınları da durduruldu, ama bir ay sonra Medya-TV örgütün yeni kanalı olarak yayına başladı. Kısa süre sonra da izlenmesi üzerindeki yasak kaldırılarak çoğu Avrupa ülkesinde serbestçe izlenebilir oldu.¹⁸⁰

PKK'nın Avrupa'da eyaletler şeklinde örgütlenmeye gittiği daha önce belirtilmişti. Terör örgütüne göre İngiltere'de bu eyaletlerden biriydi. Terör örgütünün bir kuruluşu olduğu bilinen Kürdistan Dayanışma Komitesi de İngiltere'de kurulmuştu. Bunun gibi birkaç tane daha örgütsel oluşuma gidilmişti. Ama bunların İngiltere'de hem sayıca az olduklarını, hem de Almanya'daki kadar etkin olmadıklarını belirtmek gerekir. PKK'nın İngiliz siyaset ve bilim adamlarından bazıları ile kişisel düzeyde de ilişkiler kurduğu bilinmektedir. Bunlardan birinin İngiltere parlamentosundan İnsan Hakları Grubu Başkanı Lord Eric Averbury olduğu iddialar arasındadır.¹⁸¹ PKK'nın kara para aklamak için kullandığı bankalar arasında İngiltere'dekiler de vardı. PKK Jersey Adası'ndaki bankaları da bu amaçla kullanmaktaydı.¹⁸²

Öcalan'ın yargılanışı sırasında verdiği yanıtlardan anlaşıldığına göre, İngiltere PKK'nın sözde Avrupa sözcüsünü parlamento'ya davet etmiş, daha sonra sözde sözcü 4 yıl İngiltere'de kalmıştı. Öcalan ifadesinde İngiltere'den tam istedikleri anlamda destek alamadıklarını ve bu ülkeden çekindiğini de dile getirmişti.¹⁸³ Öcalan'ın yakalanışı sonrasında da, İngiltere'den Türkiye'ye Öcalan'ın idam edilmemesi ve cezasının hapis cezasına dönüştürülmesine yönelik açıklamalar gelmişti.¹⁸⁴

2.2.6 İtalya

Avrupa'nın diğer büyük devletlerinden biri olan İtalya'nın Kürtler ve terör örgütü konusundaki tutumuna baktığımızda, 1997 yılına kadar İtalya'nın Kürtlerle ilgili olarak gündeme gelmediği görülmektedir.

¹⁷⁹ "PKK'nın sesi yeniden yayında", Zaman Gazetesi, 18 Mayıs 1999.

¹⁸⁰ "Medya TV'ye Almanya'dan izin", Zaman Gazetesi, 17 Ekim 1999.

¹⁸¹ Erol Kurubaş, *Kürt Sorununun...*, s. 137, 147.

¹⁸² Sabah Gazetesi, 3 Mart 1997.

¹⁸³ Oktay Pirim, Süha Örtülü, *Ömerli Köyünden...*, s. 116.

¹⁸⁴ "Avrupa'dan idam etmeyin Baskısı", Zaman Gazetesi, 30 Haziran 1999.

Daha sonra 1998 yılındaki bazı gelişmeler İtalya'nın Kürt sorununa dahil olmasına yol açacaktır. İçinde Kürt mültecilerin olduğu bir gemi İtalya yakınlarında karaya oturmuştu. İtalya bu Kürtlere sığınma hakkı vereceğini açıklamış, Türkiye'yi Kürtleri göç ettirmek zorunda bıraktığı gerekçesi ile eleştirmişti ve iki ülke arasında kriz ortamı oluşmuştu.¹⁸⁵

PKDW 5. Kongre'sini Roma'da düzenlemiş ve bazı İtalyan parlamenterlerin de toplantıya katıldıkları öğrenilmiştir. İtalya Eylül 1998'de de Türkiye'nin ısrarlarına rağmen PKDW'nin Roma'da toplanmasına tekrar izin vermişti. Hatta toplantı İtalyan Parlamentosu'nda yapılmıştır.¹⁸⁶

PKK Roma'da '*Kürt Enformasyon Bürosu*' açmıştı. 2000 yılının Mart ayında da bu tür dernek ve örgütsel oluşumlara Milano'da açılan '*Kürdistan Kültür Derneği*' eklendi.¹⁸⁷

Öcalan'ın Suriye'den ayrılışının ardından, İtalya'daki militanlara İtalyan makamları ile iletişime geçilmesi için haber verilmişti. Öcalan'ın Rusya'dan ayrılması istenmişti ve Öcalan İtalya'ya Rusya üzerinden gelecekti. Rusya'daki komünist bir partinin, İtalya Başbakanı ile görüştüğünü ve ülkeye gelmesi için izin istediğini, bu komünist parti liderinin İtalya Başbakanı'ndan yardımcı olmasını talep ettiğine yönelik iddialar vardır. 12 Kasım 1998'de Öcalan İtalya'ya geldi, gerçek kimliği ile sığınma talebinde bulundu. Sığınma talebi kabul edilmedi, ama giriş izni verildi. Öcalan'ın İtalya'da hastane adı altındaki bir villada misafir edildiği biliniyordu. Terör örgütü liderinin İtalya'da olduğu haberleri kısa zamanda yayıldı ve Türkiye İtalya'dan böyle bir davranış beklemediklerini belirterek, hükümete baskı yapmaya başladı. İtalyan yasalarında Öcalan'ın iadesini engelleyen kurallar olduğu ve buna göre, idam cezasının mevcut olduğu ülkelere suçluların iadesinin mümkün olmadığına dair İtalyan makamlarınca açıklamalar yapıldı.¹⁸⁸

Öcalan ile ilgili yaşanan bu krizde İtalya'nın bu durumu öne sürmesi ne kadar dürüstçedir? Gerçekten Öcalan'a destek vermek istememiş midir? soruları akla gelmektedir. İtalya Almanya'dan ne yapması gerektiği konusunda yardım istemişti.

¹⁸⁵ Sami Kohen, "Kürt göçü konusunda Avrupa'nın mesajı", *Milliyet Gazetesi*, 4 Ocak 1998.

¹⁸⁶ "Yazıklar olsun İtalya", *Hürriyet Gazetesi*, 30 Eylül 1998.

¹⁸⁷ Erol Kurubaş, *Kürt Sorununun...*, s. 147.

¹⁸⁸ *Hürriyet Gazetesi*, 14 Kasım 1998.

Almanya’da da sekiz yıl önce Öcalan hakkında tutuklama kararı çıkarılmıştı, bu durumda mahkemeye çıkarılması için Öcalan’ın Almanya’ya iadesi gerekmekteydi. Ama Almanya’nın da Öcalan’ı yargılamak istemediğini bildirdiği bilinmektedir. Almanya ülkesinde yoğun olarak faaliyette olan terör örgütü ve yine ülkesindeki Kürt nüfusunun yoğunluğu gibi nedenlerle, muhtemelen ülkede yaşanabilecekleri düşünerek böyle bir sorumluluğun altına girmemişti. Ocak 1999’da terör örgütü lideri İtalya’dan ayrılarak Rusya’da bir havaalanına uçmuştur. İtalya’nın Öcalan’ı sözde tutuklu olarak bir yerde tuttuğunu belirten ifadeleri bulunmaktadır. Bu durum göstermektedir ki, İtalya Türkiye’nin hassasiyetini anlamamıştır ve gayet samimiysiz ifadeler vermektedir. Çünkü Öcalan’ın kaldığı villada gazetecilerle, Avrupa’da tanınmış işadamları ve siyasetçilerle görüşmeler yaptığı basına yansımıştır. Telefonla talimatlar vererek militanlarını yönetmeyi sürdürebilmiştir. Yakalanan bir PKK militanının ifadesine göre de, İtalyan halkı Öcalan’ın resimlerini ve PKK bayraklarını bile sokaklara, balkonlarına asabilmiştir.¹⁸⁹

İtalya’nın Kürt sorunu ve PKK ile ilgili tavrı asıl Öcalan’ın yakalanışı ve idamının istenmesi sonrasında daha net olarak ortaya çıkmıştı. İtalyan Parlamentosu’nda Öcalan’ın idamının önlenmesine dair bir rapor kabul edilmişti. Raporda İtalya, çıkan idam cezasının uygulanmamamsını kendisine bir görev olarak bilmişti ve BM Güvenlik Konseyi’ni de Türkiye’ye müdahale de bulunması için göreve çağırıyordu.¹⁹⁰

2.2.7 Diğer Avrupa Devletleri

Avrupa’da Kürtlerle yakından ilgilenen bir ülke olarak Avusturya’dan da bahsetmek yerinde olacaktır. 1992 yılında Türkiye’nin yaptığı sınır ötesi operasyonlara Avusturya’dan sert tepki gelmiştir. PKK’nın 1993 yılında ilan ettiği ateşkese Avusturya siyasi parti temsilcilerinden destek gelmişti. TBMM’ye gönderdikleri mektupta ateşkes sürecini desteklediklerini ifade etmişlerdi.¹⁹¹ Ağustos

¹⁸⁹ Aliza Marcus, *Kan ve İnanç...*, s. 363-367.

¹⁹⁰ Turgut Tarhanlı, “D’Alema ne yapıyor”, Radikal Gazetesi, 8 Temmuz 1999.

¹⁹¹ Abdulkadir Konuk, *PKK’nın İlan Ettiği Ateşkes ve Yankıları*, Zağros Yayınları, İstanbul 1993, s. 150-151.

1995'te PKDW Viyana'da toplantı düzenlemişti.¹⁹² PKK Avusturya'daki faaliyetlerini ERNK büroları aracılığıyla devam ettirmekteydi.¹⁹³

İspanya'da da 1997'lere kadar PKK'nın ses getiren bir etkinliği görülmemiştir. Madrid'de terör örgütünün bürolarından biri açıldı. 1999'da PKK Bask Parlamentosu'ndan da destek gördü. PKDW Genel Kurul toplantısının Bask Parlamentosu'nda yapması yönünde bir öneriydi. İspanyol Hükümeti'nin bu olaya tepki gösterdiği bilinmektedir.¹⁹⁴ PKK'nın kullandığı silahlardan İspanyol yapımı olanlara da rastlanmıştı.¹⁹⁵

İsveç'te de PKK adına faaliyetler yürüten Kürt dernekleri olduğu bilinmektedir. İsveç Kürdistan Barış Komitesi ve İsveç Kürt Dernekleri Konseyi bunlardan bazılarıdır. İsveç Kürtlerin Almanya ve Fransa'dan sonra Avrupa'da en çok buldukları ülkedir. İsveç'in Kürt sorunu ile ilgilenmesi uzun yıllara dayanır. PKK'lıların Avrupa'da ilk yerleştikleri ülkelere biridir. Bu ülkede terör örgütünün basın-yayın faaliyetleri de yoğun olarak sürmektedir. 1983'te Berxwedan (Direniş) adlı örgütün önemli dergilerinden biri Göteborg'ta basılmaya başlandı. 1991 yılında Stockholm'de yapılan uluslararası Kürt Konferansı'ı İsveçli bakanlarca da destek görmüştür.¹⁹⁶ 1992 yılında İsveç Dışişleri Bakanı'nın Kürtlerin demokratik haklarına önem verdiklerini belirttiği bir konuşması olmuştur.¹⁹⁷ 1990'lı yılların başında İsveç'in PKK'yı terörist bir örgüt olarak nitelendirdiği de bilinmektedir. Denilebilir ki, İsveç Kürt sorununun insan hakları boyutunu ön plana çıkararak hareket etmeye çalışmaktadır.¹⁹⁸

Norveç'e baktığımızda PKK ile yakından ilgilenen bir İskandinav ülkesi görülmektedir. 1995'de Oslo'da uluslararası bir Kürt Konferansı yapılmıştır ve

¹⁹² Kemal Kirişçi, Gareth M. Winrow, *Kürt Sorunu, Kökeni ve Gelişimi*, (çev. Ahmet Fethi), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1997, s. 206.

¹⁹³ Erol Kurubaş, *Kürt Sorununun...*, s. 149.

¹⁹⁴ Sami Kohen, "Şimdi de İspanya...", *Milliyet Gazetesi*, 11 Şubat 1999.

¹⁹⁵ Uğur Mumcu, "Darbeyi Defalarca...", s. 7.

¹⁹⁶ "Kürt konferansı Stockholm'de başladı", *Milliyet Gazetesi*, 16 Mart 1991.

¹⁹⁷ "PKK için destek", *Milliyet Gazetesi*, 10 Aralık 1992.

¹⁹⁸ Erciyes Üniversitesi, *PKK Gerçeği*, Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri 1991, s. 18-19.

devletçe desteklenen bir organizasyon olmuştur. 1996 yılında da PKDW'nin Oslo'da toplanmasına izin verilmiştir.¹⁹⁹

PKK'nın Avrupa'daki etkinlikleri değerlendirildiğinde görülmektedir ki, Avrupa'nın hiçbir yerinde kendi adıyla etkinlikte bulunmayan örgüt, insan hakları ve Kürt sorunu, kültürel sorunlar gibi kavramların arkasına gizlenmiştir. Terör kimliği ile Avrupa'da barınabileceği alanın genişliği ile diğer kimlikleriyle barınabileceği alanın genişliği oldukça farklıdır. Bunun farkında olarak 1990'lı yıllarda, terör örgütü Avrupa'da çok sayıda paravan örgütle faaliyetlerini sürdürmektedir. Avrupa'da ERNK'ya bağlı birçok meslek örgütü, birlikler, dernekler, spor kulüpleri bulunmaktaydı. Basın-yayın faaliyetleri de sürekli yayınlanan gazeteler, dergiler, broşürler ve TV kanalları şeklinde sürmekteydi.

Türkiye teröre hizmet ettiğini anladığı faaliyetlerin durdurulması için girişimde bulunuyor, baskı yapıyor, hatta bazen ipleri koparma noktasına bile getiriyordu. Bazı faaliyetlerin kısmen durdurulmasında, bazılarının ise tamamen sona erdirilmesinde başarılı olduğu da zaman zaman görülse de, terör örgütünün yeni bir faaliyetiyle yeni bir ülkede görülmesi çok zaman almıyordu. Kimi zaman Avrupa devletlerinin Türkiye'de yaşananları Kürt halkının kültürel talepleri boyutuna indirgeyerek, Türkiye'yi uluslararası örgütlere şikâyet ettikleri, Türkiye'ye baskı yapılmasını istedikleri bilinmektedir. Bu uluslararası örgütlerin Türkiye için en önemlilerinden biri de Avrupa Birliği (AB) dir. AB'nin bu dönemde Türkiye'deki soruna bakış açısını anlayabilmek için, AB'den Türkiye için çıkan kararlara ve ilerleme raporlarına kısaca değinmek yerinde olacaktır.

2.3 Avrupa Birliği (AB)

Avrupa Birliği'nin ilerleme raporlarında yer alanlar ile PKK'nın konferans ve kongreleri sonucunda aldığı kararlar ve terör örgütünün genel amaçları, beklentileri bazı durumlarda benzerlikler göstermekte, bazı durumlarda da birebir örtüşmektedir. Bu benzerlikler birkaç ilerleme raporu ele alınarak kısaca ortaya konulmaya, aktarılmaya çalışılacaktır.

¹⁹⁹ Kemal Kirişçi, Gareth M. Winrow, *Kürt Sorunu...*, s. 206; Erol Kurubaş, *Kürt Sorununun...*, s. 264.

4 Kasım 1998 tarihli AB İlerleme Raporu'nda, Türkiye'de ordunun sivil denetime tabi olmadığı, bazen baskı uygulayıcı askeri operasyonlar gerçekleştirdiği ve ordunun bazen hükümetin bilgisi olmadan hareket ettiği belirtilerek, Türkiye'nin soruna siyasi bir çözüm bulması gerektiği bildirilmiştir.²⁰⁰ Öcalan'ın yakalanmasının ardından 22 Şubat 1999'da AB dışişleri bakanlarının ortak bir bildiri yayınlanmıştır. Bildiri'de PKK'yı terör örgütü olarak gören bir ifade yer almadığı gibi, Türkiye'yi insan haklarına saygı göstermeye çağırmışlardır. Ayrıca AB-Türkiye ilişkilerinin, Kürt sorununu çözmek için Türkiye'nin göstereceği çabadan etkileneceğini de açıkça ifade etmişlerdir.²⁰¹ PKK'nın Ocak 2000'de gerçekleştirdiği 7. Kongre'sinde; silahlı savaşı bırakmayı düşündüğünü ve demokratik çözüm yolları istediği görülmektedir.²⁰² 8 Kasım 2000 tarihli İlerleme Raporu'nda ve Katılım Ortaklığı Belgesi'nde de Türkiye'den birtakım isteklerde bulunulmakta ve nedense PKK'nın silah bırakarak demokratik çözüm, demokratik haklar talep ettiği dönemle tarihler birbirine çok yakındır. Türkiye'den idam cezasının kaldırılması, anadilde yayın yapılması önündeki engellerin kaldırılması, Güneydoğu'daki OHAL'in kaldırılması gibi taleplerde bulunulmuştur. İlerleme raporunda güneydoğudaki Kürt kökenli vatandaşlar ile ilgili ilerleme kaydedilmediği de belirtilmiştir.²⁰³

AB'nin 1999 yılı İlerleme Raporu'nda; Türkiye'deki bölgesel gelişim farklılıklarının göz önünde bulundurularak, bu bölgeler için ayrı bölgesel politikalar oluşturması gerektiği belirtilmektedir. Rapor'da, bölgedeki merkezi idarenin de değiştirilmesi ve farklı işlevsel yapılar oluşturulması yer almaktadır.²⁰⁴ 8 Kasım 2000 tarihli İlerleme Raporu'nda bölgesel örgütlenmeler konusu tekrar ele alınmıştır. Türkiye'nin yapısal politikalarını Topluluk kurallarına göre şekillendirmesi

²⁰⁰ 1998 Yılı İlerleme Raporunun metni için bakınız:

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_ılskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_1998.pdf (27.02.2010)

²⁰¹ "Avrupa hala anlamadı", Radikal Gazetesi, 23 Şubat 1999.

²⁰² Murat Oruç, *Terör Örgütü PKK ve Avrupa Birliği'nin Türkiye Üzerindeki Hedefleri*, IQ Yayıncılık, İstanbul 2009, s. 40-41.

²⁰³ 2000 Yılı İlerleme Raporunun metni için bakınız:

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_ılskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2000.pdf (27.02.2010)

²⁰⁴ 1999 Yılı İlerleme Raporunun metni için bakınız: s. 42.

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_ılskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_1999.pdf (27.02.2010)

istenmiştir.²⁰⁵ Türkiye’den yerine getirilmesi istenen bu değişimlerden PKK da 2005 yılında gerçekleştireceği 12. Kongre’sinde söz edecektir. Ülkenin etnik- kültürel özelliklere göre ayrıştırılması gerektiğini söyleyecek ve Türkiye’nin konfederalizm sistemi içerisinde eyaletler şeklinde bölünmesi gerektiğini, sözde çözüm olarak belirtecektir.²⁰⁶

Sadece ele alınan PKK Kongreleri ve AB İlerleme Raporları arasında; politik-demokratik çözüm, askeri operasyonların durdurulması ve bölgesel yapılar oluşturulması gibi konularda benzerlikler olduğu, aynı sonuca varacak isteklerin iletildiği görülmektedir.

2.4 Balkan Devletleri

Bu dönemde PKK faaliyetlerine açık olan ve PKK’ya yoğun destek veren Balkan ülkeleri olarak Yunanistan-GKRY, Romanya ve Bulgaristan ayrı başlıklar halinde ele alınmıştır.

2.4.1 Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY)

1990’larda Yunanistan PKK’nın Balkanlar’daki merkez üssüydü. Yunanistan Papandreou Hükümetinin PKK ile kurduğu ilişkiyi, Yeni Demokrasi Partisi ve PASOK iktidarları zamanında da devam ettirdi. 1992 yılındaki Yunan hükümeti “Kürt kültürünü geliştirme programı” başlattığını ve 33 Kürt gencin Yunanistan’da okutulacağını duyurdu.²⁰⁷ Yunanistan’ın daha önce siyasetçi, gazeteci, asker gibi çeşitli kesimlerin temsilcileri ile beraber Şam’da Öcalan’ı ziyaret ettiği belirtilmişti. 1990’lı yılların başında da aynı şekilde temaslar sürdü. Yunanistan’da önemli konumlardaki kişilerce de bireysel görüşmeler yapılmaktaydı. ERNK faaliyetleri kapsamında örgütün Avrupa’yı eyaletlere ayırdığını belirtmiştik, bu eyaletlerden biri de Yunanistan’dı ve GKRY’de Yunanistan’ın içine dahil edilmişti

GKRY’de de Kürdistan Dayanışma Komitesi kuruldu. Bu komite içerisinde AKEL ve EDEK partilerinin üyelerine de rastlanmıştır. 1998 yılında Rum

²⁰⁵ 2000 Yılı İlerleme Raporu..., s. 57-58.

²⁰⁶ Murat Oruç, *Terör Örgütleri...*, s. 52-54, 234.

²⁰⁷ Cem Başar, *The Terrorism Dossier and Greece 2*, International Affairs Agency, Lefkoşe 1996, s. 37.

Kesimi'nden PKK'yı bir terör örgütü olarak görmediklerini belirten bir ifade gelmiştir.²⁰⁸ Gerek Yunanistan'da gerekse Güney Kıbrıs'ta PKK'nın eğitim kampları olduğu, Öcalan'ın ve diğer örgüt militanlarının ifadelerinde yer almaktadır. 1990 yılı Kasım ayında Güney Kıbrıs'ta 'Stavrovouni' ve 'Mahera' kampları kuruldu ve bu kamplar çok sayıda PKK'lının eğitimine hizmet etmeye başladı. ERNK 1991 yılında Güney Kıbrıs'ta temsilciliğini açtı ve ERNK'ya tahsis edilen bina çeşitli gösteriler ve mitingler düzenlemek için kullanılmaktaydı.²⁰⁹ Yunanistan'daki PKK kampları *Lavrion*, *Haldiki* ve *Eviya'ydı*. Bu kamplar askeri eğitimden teorik eğitime kadar her türlü eğitime hazırlanmış yerlerdi. Yunanistan'ın adalarında da kamplar olduğu (Eviya adası) PKK militanlarından duyulmuştur. Bu kamplarda Yunanlı subayların eğitim vermesi de ayrı bir önem taşımaktadır. Bu kamplarda eğitimlerini tamamlayanların Güney Kıbrıs ve Bekaa'ya gönderildikleri öğrenilmiştir. Yunanistan'ın birçok kentinde örgütün çiftlik evleri olduğu da yine itirafçıların söyledikleri dâhilinde bilinmektedir.²¹⁰

Yine PKK militanlarından Yunanistan sorumlusu olarak bilinen Fethi Demir'in ifadelerinden, Yunanistan'da bazı zengin işadamlarından mali destek aldıkları, bazı milletvekillerinin de doğrudan mali destekte buldukları öğrenilmiştir. Yunan istihbaratınca eğitim ve eylemler için gerekli malzemenin sağlandığı ve Türkiye'de yaşanan PKK eylemleri sonrasında Öcalan'a Dışişleri Bakanı Pangalos tarafından, başarılarını kutlayan bir mesaj yollandığı gibi çok ürkütücü ifadeleri içeren ayrıntılarda yine aynı kişi tarafından itiraf edilmiştir.²¹¹

1992 yılı Mart ayında Suriye temsilcileri, PASOK ve YDP'den çeşitli Yunan Parlamenterler ve ERNK'nın katıldığı bir toplantı düzenlendi. Toplantıda PKK'ya nasıl yardım yapılacağına görüşüldüğü ve ortak hareket kararı alındığı bilinmektedir. Anlaşma sonrasında Yunanistan'dan silah dolu bir geminin Suriye'nin Lazkiye limanına gönderildiği iddiaları vardır. PKK'nın silah kaynağının önemli bir kısmını Yunanistan ve GKRY'den sağladığı ortadadır.²¹² Yunanistan'daki kamplarda

²⁰⁸ "Rum Yönetimi: PKK'ya sempati ile bakıyoruz", Hürriyet Gazetesi, 7 Mayıs 1998.

²⁰⁹ Cem Başar, *The Terrorism...*, s. 78-81.

²¹⁰ "Atina eğitilmiş PKK bombacı", Milliyet Gazetesi, 9 Mayıs 1995; "Atina'da terör eğitimi", Milliyet Gazetesi, 25 Aralık 1997; Sami M. Denker, *Uluslararası Terör...*, s. 126-127.

²¹¹ "Sırp-Yunan-PKK ittifakı", Sabah Gazetesi, 5 Mayıs 1998.

²¹² Cem Başar, *The Terrorism...*, s. 46.

militanlara gaz eğitimi de verildiği ve yetiştirilen militanların özel uçaklarla Şam, Lübnan ve İran üzerinden Türkiye sınırına ulaştırıldıklarına dair ifadeler, Öcalan tarafından yargılanması sırasında itiraf edilmiştir.²¹³

Tekrar Güney Kıbrıs'a döndüğümüzde, bu ülkenin örgüt için çok anlam ifade ettiğini söylemek gerekir. Öncelikle bu ülke konumu nedeniyle terör örgütünün Ortadoğu'ya açılan kapısıydı. Örgüt üyelerinin geçişleri ve sahte pasaport, kimlik temini konularında Güney Kıbrıs'a başvuruluyordu. Öcalan'ın yakalandığında üzerinden çıkan sahte pasaport Güney Kıbrıs'ta hazırlanmış ve Atina tarafından Öcalan'a ulaştırılmıştı. Güney Kıbrıs'ın örgüte verdiği destek oldukça çok boyutluysa da. Ülkedeki kiliseler aracılığı ile toplanan paradan, örgüt maddi gelir bile elde ediyordu.²¹⁴

Nisan 1994'te 'Balkan ve Yunan Temsilciliği' adıyla ERNK ikinci bürosunu da Atina'da açmıştır. Bu büroda terör örgütünün yayın organı olarak '*Kürdistan'ın Sesi*' adlı bir gazete yayına başladı. *The Kurdish Report*'ta Yunanistan'da yayınlanan başka bir dergiydi. Yunanistan'da PKK'nın propaganda araçları farklı dillerde de yayınlanıyordu ve sayısı oldukça fazlaydı.²¹⁵

1998 yılına gelindiğinde Yunanistan artık terörü gizli olarak desteklemeyi bırakmış, terör örgütünün kendi adıyla topraklarında bir temsilcilik açmasına izin vermişti. Terör örgütü 'PKK' adını rahatlıkla kullanabiliyordu. Atina'da 'PKK Balkan Temsilciliği'nin açılışı gerçekleşti, hatta açılışa bazı Yunanlı parlamenterlerin de katıldıkları bilinmektedir. Milliyet gazetesi haberine göre de; Yunanlı Parlamenterler PKK'yı desteklediklerini ve Öcalan'ı ülkelerinde görmek istediklerini ifade etmişlerdi.²¹⁶

Yunanistan'ın terör örgütüne olan desteği 1997 yılı itibari ile Türkiye tarafından gayet açık bir şekilde biliniyordu. Bu yıl içinde yaşanan '*casus krizi*' de bu durumun belirleyicilerinden olmuştu. Ankara-Atina arasındaki ipler iyice gerilmişti. Böyle bir dönemde Öcalan'ın Suriye tarafından sınır dışı edilmesi süreci de ortaya çıktı. Rusya'dan sığınma hakkı alamayan Öcalan İtalya'daydı. İtalya'daki

²¹³ Oktay Pirim, Süha Örtülü, *Ömerli Köyünden...*, s. 113.

²¹⁴ Ibid.

²¹⁵ Eroİ Kurubaş, *Kürt Sorununun...*, s. 153.

²¹⁶ "PKK Atina'da resmen büro açtı", Milliyet Gazetesi, 1 Mayıs 1998.

villasında birçok kez Yunanlı parlamenterlerle görüştüğü bilinen Öcalan'ın Yunanistan'a gelmesi için bu parlamenterlerden teklifte aldığı bilinmektedir. İtalya'dan St. Petersburg'a geçen Öcalan için burada, eski bir PKK sempatzanı olan Yunan deniz amiralinin özel uçağı bekliyordu. Özel uçakla tekrar Atina'ya geçti. Yunanistan Türkiye'nin Öcalan'ı himaye eden ülkelerle karşı söylediklerinden olayın vahametinin farkına varmış olacak ki, bu sefer Öcalan'ı topraklarında istemiyordu.

Türkiye ile arasında zaten Kıbrıs ve Ege Adaları nedeniyle devam eden sorunları mevcuttu. Öcalan'ın Yunanistan'dan çıkması Türkiye'yi silahlı kuvvete başvurmaya itebilirdi, çünkü iki tarafın artık karşılıklı diyalogla çözüm arayacağı bir ortam çoktan sona ermişti. Öcalan bu sefer Yunanlı yetkilerin oyalamalarıyla karşı karşıya kaldı. Hollanda'dan sığınma hakkı alınacağını belirten Yunanlılar, Öcalan'ı Minsk'e indirdiler, ama buradan onu alacak uçağın bir türlü gelmemesi nedeniyle tekrar Atina'ya döndüler. Atina Öcalan'ı başından atmak istiyordu, tarihler 2 Şubat'ı gösterdiğinde Öcalan Kenya'ya giden bir uçaktaydı. Kenya'ya giderek, orada bir Afrika ülkesinden sığınma hakkı almasının daha iyi olacağı Öcalan'a iletildi. Kenya'da Yunan elçiliğinde kalan Öcalan'ın, Kenya tarafından ülkeden çıkarılması gerektiği bildirildi. Yunanistan da zor durumda kalmış olacak ki, Öcalan'a tekrar bir gerçekleşmeyen Hollanda hikâyesi aktarıldı. Atina Hollanda'dan sığınma hakkının alınabileceğine dair tekrar sözler verdi. Öcalan elçilikten çıkarılıp havaalanına götürülüyordu ki, bindiği araba ya Türk ajanlarının ya da onlar için çalışan birinin kontrolündeydi. Varış yerinin Hollanda olacağı tahmin edilen yolculuk Türkiye'de son buldu.²¹⁷

Görülmektedir ki, Yunanistan'ın PKK ile bağlantısı nerdeyse bir devlet politikası olmuştur. Resmi makamlarca hiçbir zaman PKK'ya 'terör örgütü' denmemiştir. Her alanda ve her aşamada destek verilmiştir. 2002 yılında Yunan Dışişleri Bakanı Sözcüsü Panos Beglitis'in PKK'yı terör örgütü olarak niteleyen sözleri nihayet duyulmuştur. Yunanistan'da Öcalan'ın yakalanışı sonrasında bir tavır değişikliği görülmektedir.²¹⁸

²¹⁷ Alıza Marcus, *Kan ve İnanç...*, s. 369-372.

²¹⁸ "Atina PKK'ya terörist dedi", Milliyet Gazetesi, 28 Mart 2002.

2.4.2 Romanya ve Bulgaristan

Romanya ve Bulgaristan'daki PKK etkinlikleri ERNK'nın Yunanistan temsilciliğine bağlı olarak çalışıyorlardı. Romanya, PKK'nın para ve militan elde edebildiği bir ülkeydi. PKK'nın kamufle olmuş şirketleri vardı, sempatizan sayısı da oldukça fazlaydı. Örgün burada 'Mezopotamya' adında yayımlanan bir gazetesinin de olduğu bilinmektedir. Romanya bulunduğu konum itibari ile de PKK için önemliydi Avrupa ve Rusya'dan örgüte gelen silah ve mühimmat Romanya'da bekleyebiliyordu, hatta örgütün burada depoları vardı. Buradan Türkiye'ye silahlar rahatlıkla sokulabiliyordu. Genel Kurmay Başkanlığı'nın açıklamasına göre de, PKK'nın kullandığı silahların büyük kısmı SSCB ve Doğu Avrupa yapımıydı. Mezopotamya Kültür Merkezi, Şark İşadamları Derneği ve Kürdistan Enformasyon Merkezi gibi kuruluşlar, terör örgütüne hizmet ediyorlardı. Uyuşturucu ticareti açısından da Romanya kilit bir ülkeydi²¹⁹ Romanya örgütün finans kaynağı gibiydi, Bükreş'te PKK'nın 200'e yakın dükkân çalıştırdığı bilinmektedir. Örgüt, insan ticareti, adam kaçırma, Avrupa'ya gidenlere sahte pasaport sağlama gibi faaliyetlerini bu ülkede rahatça sürdürebiliyordu.²²⁰

Bulgaristan'daki PKK faaliyetlerine baktığımızda Sofya'da örgütün bir bürosu olduğunu belirtmek gerekir. Bu büro "Kürdistan Dayanışma Komitesi" adıyla faaliyet gösteriyordu. Bulgaristan'da silah ticareti ve örgüte mühimmat temini açısından önemliydi. Avrupa'dan Türkiye'ye silahlar geçiriliyor ve ülkedeki işadamlarından ve bazı şirketlerden yardım alınıyordu. 1992 yılından beri bir PKK militanın buradaki işleri organize ettiği ve kendisini iş adamı olarak tanıttığı bilinmektedir.²²¹ 1998 yılı itibari ile Türkiye'nin Bulgaristan'da yaşanan uyuşturucu ve silah ticaretinin ve bu ticaretin teröre hizmet etmesinin önüne geçmek için Bulgaristan'da operasyonlar düzenlediği bilinmektedir.²²² 2000'li yıllardan itibaren Romanya ve Bulgaristan'ın Türkiye ile işbirliği halinde hareket etmeye başladıkları görülmektedir.

²¹⁹ Uğur Mumcu, "Darbeyi Defalarca..."; Zaman Gazetesi, 4 Haziran 1999; Erol Kurubaş, *Kürt Sorununun...*, s. 155.

²²⁰ Ali Kuzu, *Terör mü Kürt...*, s. 69.

²²¹ Cem Başar, *The Terrorism...*, s. 47.

²²² "Bulgaristan'da PKK operasyonu", Milliyet Gazetesi, 2 Aralık 1998.

2.5 BDT Ülkeleri

BDT ülkelerinden bu dönem için, PKK faaliyetlerine açıklıkla en ön plana çıkan ülkeler olan Rusya Federasyonu, Ermenistan-Gürcistan iki ayrı başlık halinde incelenmektedir.

2.5.1 Rusya Federasyonu

Rusya 1980'li yıllardan itibaren PKK ve Öcalan ile irtibat halinde olan, uzun yıllardır Kürtlere karşı ilgili olan bir ülkedir. Öcalan'ı Şam'da bazı Rus yetkililerin ziyaret ettiği ve Bekaa'daki kamplarda Rus subayların da PKK'ya eğitim verdiklerine yönelik iddialar olduğu daha önce belirtilmişti.²²³ SSCB'nin dağılması sonrasında Rusya'nın ülkesindeki PKK faaliyetlerine açık olarak izin verdiği gözlemlendi. 1994 yılında Moskova'da pek çok Kürt konferansı düzenlendi ve '*Kürt Evi*' açıldı.²²⁴

PKK militanlarınca Rusya'da bir köy satın alınmış ve bu köy PKK'nın eğitim yeri haline dönüştürülmüş, kamplar oluşturulmuştu. Örgüte katılan gençlere buralarda siyasi eğitim veriliyordu, ayrıca konferans ve kongrelerin hazırlıkları da burada yapılmaktaydı. Öcalan yargılanması sırasında verdiği yanıtlarda da bu köyü itiraf etmiştir, burada kültürel çalışmalar yapıldığını belirtmişti.²²⁵

Rusya'nın PKK'ya silah ve mühimmat temini konusunda da yardımcı olduğu bilinmektedir. Rus yapımı hafif ve ağır silahlar PKK'luların ellerindeydi.²²⁶ 1995 yılında PKDW genel kurul toplantısını Rusya parlamento binasında gerçekleştirdi. Duma'ya bağlı olan Jeopolitik Komite'nin bu toplantının yapılabilmesi için çok çaba sarf ettiği aktarılmaktadır. 1996 yılında üst düzey bir Federal Güvenlik Servisi (KGB) yetkilisi, PKK'yı terör örgütü olarak görmediklerini belirten bir konuşma yaptı. Türkiye'nin olaya müdahale edip, bu görüşlerin ne anlama geldiğini, PKK'ya karşı görüşlerin değişip değişmediğini sordu. Alınan cevapta Rusya'nın bu konuda bilgisinin olmadığını.²²⁷

²²³ Nihat Ali Özcan, *PKK, Tarihi ...*, s. 12, 48, 323.

²²⁴ "PKK Opens 'Kurdish House' in Moscow", *Turkish Daily News*, 27 December 1994.

²²⁵ Oktay Pirim, Süha Örtülü, *Ömerli Köyünden...*, s. 133-134.

²²⁶ Hasan Cemal, *Kürtler...*, s. 199.

²²⁷ "Moskova yan çizdi", *Milliyet Gazetesi*, 23 Mayıs 1996.

Rusya'nın adeta PKK ile birlikte hareket eden komitesi olan Jeopolitik Komite Nisan 1997'de bir rapor hazırladı. *Rusya-Batı: Dünya'nın Yeni Jeopolitik Haritası* adlı raporda, Rusya'nın adeta Türkiye'yi düşman olarak gördüğünü ifade eden sonuçlar yer alıyordu. PKK'ya verilen silahların niteliği arttırılacaktı, örgüt daha donanımlı bir hale getirilecekti. PKK'nın Belarus, Ermenistan ve Dağlık Karabağ gibi yerlerde özel kamplar açması için yardımda bulunulacaktı. Rusya, Ermenistan, Bulgaristan, Yunanistan, İran, Irak, Yugoslavya ve Kürtlerden oluşan bir blok kurulacaktı. Bu bloğun adı 'Stratejik Doğu Bloğu' olacak ve Türkiye'ye karşı oluşturulacaktı. Bu raporunun Duma'da görüşülmediğini ve bağlayıcı bir özelliğe sahip olmadığını da belirtmek gerekir, alınan kararlar da Rus hükümetinin kararları değildir. Ama Duma'ya bağlı bir komitenin PKK ile birlikte hareket ettiği, onu yönlendirdiği, amaçları doğrultusunda kullandığı da aşikârdır. Bu rapordan sonra, asıl Duma tarafından oylanarak kabul edilmiş olan bir *Kürt Sorunu Raporu* vardır ki, raporda Türkiye'nin terör örgütü ile mücadele ederken yaptığı operasyonların yerlerinin, Rusya'nın ortak güvenlik anlaşmaları yapmış olduğu ülkeleri ve Kafkasya bölgesini kapsadığından, bu operasyonların bölgede istikrarsızlığa yol açtığı belirtilmektedir. Uluslararası örgütler de bu konu hakkında göreve çağrılmaktadırlar.²²⁸

1998 sonrası, Rusya ile ilişkilerin Türkiye lehine ve PKK aleyhine dönmeye başladığı görülmüştür, ama bunlar o dönemde yapılması kararlaştırılan petrol boru hattı projeleri ile ilgiliydi. Desteğin Amaçları kısmında, Rusya ile yaşanan bu gelişmelere değinilecektir.²²⁹

Öcalan'ın Suriye'den ayrılışı sonrasında yaşananlara baktığımızda, ilk olarak Suriye üzerine yapılan yoğun baskılara Rusya'dan tepki geldiğini belirtmek gerekir. Bu durum Rusya tarafından, Türkiye'nin işleri daha da güçleştirdiği şeklinde yorumlanıyordu. Öcalan kaçıışı sırasında bilindiği üzere Atina'dan Moskova'ya geçmişti. Duma'dan Öcalan'ın sığınma talebine yönelik olumlu bir karar çıkıyordu, ama Türkiye'nin baskıları karşılığında Öcalan'a Rusya'da kalamayacağı söylendi. Rusya'da örgüt militanları terör örgütü lideri için seferber olmuşlardı, PKK

²²⁸ Erol Kurubaş, *Kürt Sorununun...*, s. 277-278.

²²⁹ Ibid, s. 278.

sempatizanı olan bir komünist partisinin başkanıyla görüştüler. Bir örgüt militanının anlattığına göre, görüşülen parti başkanı dönemin İtalya Başbakanı'nı arıyor ve Öcalan'ın İtalya'ya gitmesi için destek istiyor. İtalya da, Rus parlamenterin bu işi organize etmesi ve sorun oluşturmayacağından emin olunması halinde kabul edebileceği cevabını alıyor. Sonucunda Öcalan hemen İtalya'ya geçebiliyor. Öcalan kaçış serüveninde bilindiği kadarıyla iki kez daha Rus havaalanlarına iniş yapacak, ama ülkeye kabul edilmeyecektir.²³⁰

Rusya bu dönemde Öcalan'ı başından atma çabasındaydı ve bu durum belki Türkiye için önemliydi, ama Rusya'nın bunları bir terör örgütü liderini himaye etmek istemediğinden yapmadığı gayet açıktır. Rusya zaten terörü yıllardır himaye etmekteydi ve Öcalan'ın yakalanışı sonrasında yaşananlardan da terör örgütünden vazgeçmediği görülecektir.

2.5.2 Ermenistan ve Gürcistan

PKK Türkiye-Ermenistan arasındaki sorunları bildiğinden 1980'li yıllardan beri bu ülkede kamplar açabilmek için zaman kolluyordu. Örgütün Ermenistan'da elemanları vardı, örgüte militan kazandırmak için çalışmalar yapıyorlardı. PKK bu ülkeden militan desteği alıyordu, yakalanan PKK'lılardan Ermeni olanları oldukça fazlaydı. Örgüt Ermenistan'dan yeterli desteği alamamaktan şikâyetçiydi, ama ilerleyen yıllarda Ermenistan zaten PKK'nın topraklarındaki faaliyetlerine ses çıkarmayacaktı.²³¹ 1992 yılında bazı PKK militanlarının Erivan'a giderek, kamp açılması için talepte buldukları bilinmektedir. Rusların da araya girmesi, hatta Rusya'nın teşviki ve ısrarı ile Ermenistan'da PKK'ya bir kamp alanı tahsis edildi. 1994 yılında İran üzerinden geçen teröristlerin, Ermenistan-Azerbaycan arasındaki Laçin koridorunda kamplar kurdukları bilinmektedir. Bazı kaynaklarda Ermenistan işgali altındaki Yukarı Karabağ'da 21 kamp ve çok sayıda eğitim gören militan vardı. Bunların dışında Erivan'da PKK'nın Kürdistan Komitesi adında bir örgütlenme oluşturmuştur.²³² Öcalan yargılanması sırasında Ermenistan'da temsilcilikleri

²³⁰ Alıza Marcus, *Kan ve İnanç...*, s. 363-70.

²³¹ Oktay Pirim, Sîha Örtülü, *Ömerli Köyünden...*, s. 68.

²³² Michael M. Gunter, *The Kurds...*, s. 108; Sami M. Denker, *Uluslararası Terör...*, s. 106-107; "Ermenistan PKK'yı destekliyor, Kamp yeri sağlıyor", Milliyet Gazetesi, 4 Haziran 1993.

olduğunu ve buradaki halktan maddi yardım sağladıklarını söylemiş, Ermenistan'ın resmi olarak örgüt mensuplarıyla görüşmediğini, ama örgüt faaliyetlerini de kısıtlamadıklarını ifade etmişti.²³³ Örgüt bu ülkeden silah ve mühimmat desteği de sağlamıştı. Bunların bir kısmını satın almış bir kısmı ise hibe edilmişti.²³⁴

Bir kaynakta da Ermenistan'ın aslında PKK'nın kuruluşundan beri onun yanında var olan bir örgüt olduğu, ASALA'nın devamını sağlaması amacıyla PKK'nın oluşumuna gidildiği belirtilmektedir. PKK militanlarının da zaten kökenlerine bakıldığında büyük bir oranının Ermeni asıllı oldukları, Öcalan ve diğer PKK sözde komutanlarının da Ermeni ya da Suryani asıllı oldukları iddia edilmektedir. Türkiye üzerinde önemli hesapları olan ülkelerin bir planı sonucu bu terör örgütünün oluşturularak, militanlarına olmayan bir Kürt kimliği kazandırıldığı ve ülkede de olmayan bir Kürt Sorunu çıkarıldığı belirtilenler arasındadır. Türkiye'de kurulan Kürt partilerinin de üst düzey yetkililerinin Ermeni ya da Süryani asıllı oldukları da diğer iddialar arasındadır. İlgili kaynakta bu iddialar birçok kişinin aslen hangi millettten olduklarının açıklanması ile kanıtlanmaya çalışılmaktadır.²³⁵

Gürcistan'daki PKK etkinliklerine baktığımızda, bu ülkede de Rusya'daki faaliyetlerin bir kısmı 1990'ların ortalarından itibaren görülmeye başlanmıştı. Kürdistan Komitesi burada da kuruldu ve ülkede toplantılar, konferanslar yapılmaya başlandı. Tiflis'te kurulan 'Kürdistan Uluslararası Kültür ve Enformasyon Merkezi'nin de PKK'nın bir kuruluşu olduğu düşünülmektedir. Bu kurulun yetkililerince Öcalan'ı ve Kürt devletinin oluşumunu destekleyen açıklamalar yapılmıştır.²³⁶

2.6 Terör Örgütleri

1996–97 yıllarında terör örgütü PKK, Türkiye'de Karadeniz bölgesinde eylemler gerçekleştirebilmek için TKP-ML/TİKKO ve TDP örgütleri ile ittifak oluşumuna gitmişti. PKK diğer örgütleri kendi içinde eritmek istiyordu, ama birtakım planlarını hayata geçirmek için birlikte hareket etmeye ve bu örgütleri

²³³ Oktay Pirim, Sıha Örtülü, *Ömerli Köyünden...*, s. 116.

²³⁴ Ibid, s. 176.

²³⁵ Vedat Yenerer, *Kanlı Kukla...*, s. 111-119.

²³⁶ Sami Kohen, "Kafkas Oyunları", *Milliyet Gazetesi*, 21 Ekim 1998.

karşısına alamamaya da ihtiyacı vardı. 1998 yılı Mart ayında Avrupa alanında PKK, TKP/ML, TKP/KIVILCIM, TKP-ML/KONFERANS, MLKP, DEV-SOL, DHP ve TDP örgütleri arasında '*Devrimci Birleşik Güçler Platformu*' oluşturuldu. Bu platform adı altında bir protokol imzalayarak işbirliğine gittikleri bilinmektedir.²³⁷

Bazı kaynaklarda PKK'nın 1995 yılında Belçika'da Filipinler Ulusal Demokratik Cephe ile görüşmeler yaptığı ve ERNK ile anlaşmaya varıldığı yer almaktadır. İki tarafın da ortak bir mücadeleye girişme ve birbirlerine destek olma sözü verdikleri belirtilmektedir.²³⁸

PKK'nın IRA, Japon Kızıl ordusu, ETA, Hizbullah, İBDA-C, Kızıl Tugaylar, Alman RAF, Yunanistan 17 Kasım gibi örgütlerle de ilişkilerinin olduğu Öcalan tarafından itiraf edilmişti. Öcalan, İBDA-C ve Hizbullah'ın PKK'dan boşalan yerleri doldurmaya çalıştıklarını söylemişti.²³⁹

2.7 Amerika Birleşik Devletleri (ABD)

ABD Türkiye'deki Kürt sorunu ile 1980'li yılların sonuna doğru ilgilenmeye başlamıştır. 1991 yılından itibaren artık Soğuk Savaş sona ermiş, Körfez Savaşının da sonuçları netleşmişti. Böyle bir ortamda ABD, PKK'nın bölgedeki varlığını düşünmeye başladı diyebiliriz. PKK Türkiye için bir terör örgütüydü, Türkiye ABD'nin müttefikiydi ve ABD'nin Kuzey Irak'taki hedefleri için Türkiye'nin yanında yer alması gerekmektedir. Ayrıca PKK, bölgedeki Kürt guruplarla birlikte düşünülmemişti ve bu bölge için yürütülen politikada bir tehdit unsuruydu.

1990'lı yılların başlarında ABD'nin Türkiye'deki Kürt sorununu insan hakları ve kültürel haklar çerçevesinde değerlendirerek, sadece bazı açıklamalarda bulunduğunu belirtebiliriz. 1992 yılında yaşanan Nevruz olaylarının ardından, ABD'de çeşitli raporlarda, Kürt hareketi ve Türkiye'nin Kürt politikası yer almaya başladı.²⁴⁰ 1993'te Graham Fuller'in yazdığı raporda; PKK "Türkiye'deki Kürtler

²³⁷ Oktay Pirim, Süha Örtülü, *Ömerli Köyünden...*, s. 212.

²³⁸ Erol Kurubaş, *Kürt Sorununun...*, s. 163.

²³⁹ Oktay Pirim, Süha Örtülü, *Ömerli Köyünden...*, s. 117-118; "Fena Kandırımlar", Star Gazetesi, 5 Temmuz 1999.

²⁴⁰ Turan Yavuz, *ABD'nin Kürt Kartı*, Milliyet Yayınları, İstanbul 1993, s. 255-260.

adına konuşan tek ciddi siyasi hareket” olarak nitelendirilmişti.²⁴¹ Yine aynı yıl içerisinde ABD Dışişlerinin ve Pentagon’un görüş ayrılıklarına düştükleri görüldü. Pentagon Türkiye’nin PKK mücadelesine destek verirken, Dışişleri konuyu insan hakları ve etnik bir sorun temelinde ele alıyordu.²⁴²

Türkiye’deki insan hakları ihlallerine yönelik raporların ABD Kongresinde incelemeye alınmasının ardından, 1994 yılında ABD tarafından Türkiye’ye yapılan askeri yardımların %10’u askıya alındı. ABD Türkiye’ye yapılan yardımların Güneydoğu’da Kürtlere karşı kullanıldığı iddialarına dayanarak daha önce de, msket bombası satışını iptal etmişti. Yine bir dönem Kobra helikopterlerinin de satışının ertelendiği bilinmektedir.²⁴³ 1994 yılından itibaren ABD tarafından Türkiye ile ilgili çok sayıda rapor ele alınmıştır, Türkiye’nin Kürt politikası ile ilgili Kongre kararları da oldukça fazladır. Bu dönem için belirtebileceğimiz ortak sonuç, ABD’nin Türkiye’nin Kürt politikalarını eleştirdiği ve Türkiye üzerinde baskı kurmaya başladığıdır.

Öcalan’ın yakalanma sürecine kadar olan dönemde ABD’nin bir müttefik olarak Türkiye’nin yanında olduğu belirtilmelidir ve PKK’yı destekleyen bir yaklaşımına da rastlanmamıştır. Türkiye’nin sınır ötesi operasyonları gerçekleştirilmeden önce ABD’den istihbarat bilgisi aldığı bilinmektedir. Öcalan’ın yakalanışı sırasında da, hangi ülkede olduğuna yönelik bilgiler için ABD’den yararlanılmıştır. Öcalan’ın Moskova’da olduğu istihbaratı da ABD tarafından Türkiye’ye iletilmişti ve ABD’nin Moskova’ya Öcalan’ı himaye etmemesi için baskı da yaptığı çeşitli kaynaklarda yer almaktadır. Öcalan’ın yakalanışı sırasında diğer Avrupa ülkeleri üzerinde de ABD baskısı görüldü, hatta Öcalan’ın Kenya’da olduğu istihbaratının da ABD tarafından verildiği ifade edilmektedir.²⁴⁴

İlerleyen yıllarda ABD’den kültürel haklar konusunda yeni adımlar atılması gerektiği mesajları gelmekteydi. ABD’de Kürt ve Ermeni lobi faaliyetlerinin çalışmaları hız kazanmıştı. Lobi faaliyetleri hükümeti etkilemeye çalışıyordu.

²⁴¹ Erol Kurubaş, *Kürt Sorununun...*, s. 235 (sayfadaki 795 numaralı dipnot açıklamasında ilgili rapordan bahsedilmektedir.)

²⁴² Turan Yavuz, *ABD’nin Kürt...*, s. 239.

²⁴³ Alıza Marcus, *Kan ve İnanç...*, s. 336.

²⁴⁴ *Ibid*, s. 336-373.

Bunların yanı sıra Kuzey Irak'tan çok sayıda Kürt'ün ABD'de Kürt nüfusunu arttırmış olduğunu da belirtmek gerekmektedir. ABD'deki Kürtler Öcalan'ın yakalanışı sonrasında ABD'de, protesto gösterileri ve toplantılar gerçekleştirmişlerdi.²⁴⁵

Buraya kadar belirtilenlerin dışında, ABD'nin PKK'yı Kuzey Irak'ta desteklediği ve varlığını sürdürmesinde etkin olduğuna dair iddialar da vardı ve bunlara da yer vermek gerekir. Kuzey Irak'ta gerçekleştirilen Huzur Operasyonları ve bölgenin güvenliğinin sağlanmasından görevli olan Çekiç Güç'ün PKK'yı yaşatacak ortamı daraltmaktan ziyade genişlettiğini söyleyebiliriz. Çekiç Güç, çokuluslu bir askeri birlikti ve güvenli bölgeyi korumakla görevliydi. Temmuz 1991'de Türkiye'ye yerleşti ve 1996 yılı sonuna kadar süresi uzatılarak bölgede kaldı. PKK'nın eylemlerindeki artış ve güç kazanma dönemi de aynı yıllar arasındaydı. BM güvenli bölgesindeki Kürtlere Çekiç Güç tarafından havadan yardım malzemeleri atılıyordu. Ocak 1992'de akıllarda şüphe bırakan ilk olay basına yansıdı, Çekiç Güç yardım malzemelerini PKK'luların olduğu bir alana atmıştı.²⁴⁶ 1994 yılında PKK'nın Kandil-Zeli kampına giden bir gazetecinin anlattıklarına göre, BM'nin dağıttığı yardım çadırlarından kampta çok sayıda vardı. Yine PKK kamplarından birinde örgüt militanları ile yapılan görüşmede, militanlardan Çekiç Güce bağlı helikopterlerin havadan yardım malzemesi attığı sözleri duyulmuştu. Kampta da üzerinde BM yazan naylonların kullanıldığı ve yine BM'nin verdiği hazır gıdaların yenildiği bazı kaynaklarda anlatılmaktadır. Çekiç Güç'ün sığınmacılara gündüz havadan yardım attığı, gece ise özellikle PKK için yardım bıraktığı iddialar arasındadır.²⁴⁷

Çekiç Güç'le ilgili olarak ABD'nin cevapları, böyle bir şeyin kesinlikle olmayacağı yönündeydi. Bu olayların tam olarak aydınlığa kavuşmadığı bilinmektedir, olayların üstü kapatıldı. Türkiye'de bu konularla ilgili belirli tavır almadığından olaylar iddia olarak kalmıştır diyebiliriz. Sonuçta bilinen bir gerçek var ki, güvenli denilen bölge Türkiye için son derece güvensiz olmuştu. Bölge ABD

²⁴⁵ Ibid, s. 374.

²⁴⁶ Milliyet Gazetesi, 11-17 Ocak 1992.

²⁴⁷ Vedat Yenerer, Kanlı Kukla...,s. 46-47.

öncülüğündeki güçlerin koruması altındaydı, ama PKK rahatça hareket edebiliyordu, buda aslında PKK'ya bir nevi destekti.

3. Desteğin Nitelikleri

Terör örgütü PKK'nın en yoğun destek aldığı bölge şüphesiz Ortadoğu Bölgesi idi. Örgütün kuruluşundan buyana her aşamasında yanında olan Suriye, Körfez Savaşından Irak'ın işgaline kadar olan dönem içerisinde de terör örgütünü himaye etmekteydi. Örgütün barınma, beslenme ihtiyaçlarından, askeri malzemeye kadar her türlü ihtiyacında Suriye yardımıda bulunuyordu. Örgüt lideri ve militanlar için Suriye'de apartmanlar ve villalar dahi bulunmaktaydı. Suriye'nin denetimi altında örgüt beslenme ve barınma faaliyetlerini sürdürdü. Gerek teorik, gerekse askeri eğitim için hazırlanmış çok sayıda kamp Suriye'de ve onun işgali altında olan Lübnan topraklarında bulunmaktaydı. Suriye askeri malzemelerin himayesi için de örgütü düşünmüş ve birçok depoyu PKK için hazırlamıştı. Avrupa'dan Yunanistan üzerinden gelen askeri malzemeler Suriye limanına gelmekteydi. Suriye PKK için ana karargâh gibiydi. Örgüt burada propaganda ve örgütlenme faaliyetlerini de rahatlıkla gerçekleştirebiliyordu.²⁴⁸

Kuzey Irak'a baktığımızda, bölgede oluşan otorite boşluğu sonrasında burası yerleşim yeri olmuştu. Bölgede çok sayıda kamp kurabilmişti. Bağdat yönetimince de karşılıklı bazı anlaşmalar sonrasında bu bölgedeki faaliyetlerinin görmezden gelindiği bilinmektedir. Örgüt Irak'tan silah yardımı da almıştı. Propaganda faaliyetlerini de rahatlıkla sürdürebildiği bir yerd. Konferans ve Kongrelerini de rahatlıkla yürütüyordu. Yaşamsal ihtiyaçlarını giderebilmekteydi. Kuzey Irak'taki Kürt guruplarsa çıkarlarının el verdiği zamanlarda PKK'ya yaşamsal her türlü desteği vermişler, zaman zaman onunla ittifaklar oluşturmuşlardı. Kimi zamansa PKK'yı karşılarına almaları gerekmiş, hatta onunla çatışmalara bile girmişlerdi. PKK bölgede siyasi bir aktör, bir taraf gibi görülerek bölgedeki varlığı da kabul edilmişti. PKK'nın bölgeden ekonomik kazanç sağladığı da çok olmuştu. Sınırlardan geçişleri

²⁴⁸ Mehmet Ali Birand, "Apo ve PKK...", s. 176; Oktay Pirim, Süha Örtülü, *Ömerli Köyünden...*, s. 131-132, 171, 276.

kontrol eder hale gelmişti, denilebilir ki PKK için askeri, siyasi, ekonomik alanda her türlü destek burada da vardı.²⁴⁹

İran'da da örgütün pek çok kampı, hastanesi, barınak yeri mevcuttu. Örgüt silah satın alabiliyor ya da örgüte silah hibe ediliyordu. İran İstihbaratının zaman zaman PKK ile birlikte hareket ettiği ve istediklerini yerine getirmesi dahilinde her türlü ihtiyacını karşıladığı bilinmektedir. İran-Irak sınırında örgütün adeta bir gümrük kapısı oluşturup, ekonomik getiriler elde ettiği de bilinmektedir. Örgüt'ün İran'daki hareket alanı da tamamıyla serbestti. Örgüt bu ülkede uyuşturucu ticaretini de rahatlıkla yürütüyordu. Sınırları giriş-çıkış için rahatlıkla kullanıyordu. Örgüte basın-yayın faaliyetlerini gerçekleştirmesinden, kültürel etkinlikler düzenlemesine kadar her alanda destek veriliyordu.²⁵⁰

Soğuk Savaş sonrası ortamda PKK, koşulların gerektirdiği gibi hareketlere bürünerek Avrupa'da faaliyetlerini arttırdı. Adı terörle anılan bir örgüt Batı'da yer edinemezdi. İnsan hakları ve kültürel haklar kavramlarını çağrıştıran örgütlenmelerle Batı'da var oldu. Dernekler, vakıflar, kültürel örgütler kurdu. Bu kuruluşlar sayesinde ekonomik kazançlar da elde etti. Kürt kimliğinin ardına saklanarak rahatlıkla çok sayıda konferans, kongre, toplantı ve seminerler gerçekleştirdi. Kürt festivalleri düzenlendi, Avrupa'nın birçok büyük şehrinde Kürt enstitüleri oluşturuldu.²⁵¹ Örgüte Avrupa'da basın-yayın faaliyetlerini gerçekleştirmesi için de rahat bir ortam sağlandı. Bu dönemde Avrupa'nın çok sayıda şehrinde örgütün propaganda araçlarını bulmak mümkündü. Gazete, dergi, broşür gibi yayınların ötesinde, birkaç tane de TV kanalı bulunmaktaydı.²⁵² PKK Avrupa'da bazı ülkelerin bankaları ve şirketleri vasıtası ile kara para aklama faaliyetlerini de yürüttü. Örgütün legal ve illegal görülen her faaliyeti bu dönemde Avrupa'da gerçekleştirilebilir görülüyordu.²⁵³ Örgüte barınma desteği olarak teorik eğitimlerin verildiği kamplar oluşturulmasına dahi izin verildi.²⁵⁴ Bu dönemde Avrupa'dan sivil toplum

²⁴⁹ Vedat Yenerer, *Kanlı Kukla...*,s. 41-79.

²⁵⁰ Ibid, s. 94-101; Oktay Pirim, Süha Örtülü, *Ömerli Köyünden...*,s. 56-59.

²⁵¹ "PKK Organizasyonları", Sabah Gazetesi, 3 Mart 1997

²⁵² "PKK Hollanda'da TV kurdu", Zaman Gazetesi, 30.01.1995; Ali Kuzu, *Terör mü Kürt...*, s. 112; "MED TV'ye kısıkaç", Hürriyet Gazetesi,17.03.1999.

²⁵³ Sabah Gazetesi, 3 Mart 1997.

²⁵⁴ Oktay Pirim, Süha Örtülü, *Ömerli Köyünden...*,s. 134-135.

kuruluşları, kültürel örgütlenmeler, ERNK temsilcilikleri vasıtası ile terör örgütüne maddi gelir de sağlandı. Ayrıca ülkelerdeki siyasi partilerle ilişkiye geçildi ve Parlamentolara PKK'lılar girdi, bu parlamentolarda Kürtler'e yönelik kararlar alındı. Lobi faaliyetleri yürütülebildi ve siyasi hayattan da destek kazandılar.²⁵⁵

Tüm bunlara rağmen bazı Avrupa devletlerinin dışında, diğerleri için iyi niyetli olarak denilebilir ki, Türkiye'nin sorununa insan hakları, azınlık hakları, kültürel haklar çerçevesinde yaklaştılar, Türkiye'deki terör sorununu bir Kürt sorunu olarak gördüler.

Bu arada bu dönemde İlerleme Raporları ile Türkiye'ye yön veren AB'nin de tutumunu belirtmek gerekir ki, AB'nin PKK'nın amaçları ile örtüşen bazı talepleri, Türkiye'yi sıkıştırmış, psikolojik olarak rahatsızlık verici olmuştur. Türkiye yaptığı sınır ötesi operasyonların ardından, AB tarafından bunlara son verilmesinin istenmesi gibi olaylarla karşılaşmış ve terörle mücadelesinde AB'nin yanında olmadığını anlamıştır. Diğer yandan PKK için ise bunlar rahatlatıcı gelişmeler olmakla birlikte, PKK'nın uluslararası kuruluşların desteğini alabilme çabasına girişmesine ve Türkiye-AB ilişkilerinin sıkı takipçisi olmasına yol açmıştır.²⁵⁶

Balkanlardan terör örgütüne giden desteği değerlendirdiğimizde, ilk önce Yunanistan'ı ele almamız gerekir ki özetle diyebiliriz, Yunanistan teröre her açıdan ve her nitelikte destek vermiş bir ülkedir. Yunanistan ve GKRY'de örgütün eğitim kampları mevcuttu. Barınma yerleri, üslenme ve eğitim alanları hazırlanmıştı. Örgüte askeri malzeme de tedarik ediliyor hatta militanların eğitimine Yunan subaylar yardım ediyordu.²⁵⁷ Bu ülkelerden sahte pasaport, kimlik temini konularında da destek alınıyor, maddi gelir de sağlanıyordu.²⁵⁸ Örgüt kültürel, siyasi etkinliklerini, basın-yayın faaliyetlerini de gerçekleştiriyor, hatta Avrupa'dan Ortadoğu'ya ulaşacak silahların taşınmasında da Yunanistan ve GKRY gemileri kullanılıyordu.²⁵⁹

²⁵⁵ "Yazıklar olsun İtalya", Hürriyet Gazetesi, 30 Eylül 1998; Sami Kohen, "Şimdi de İspanya...", Milliyet Gazetesi, 11 Şubat 1999.

²⁵⁶ AB'nin İlerleme Raporları ve Terör örgütünün Kongre ve Konferans kararlarının karşılaştırmalı bir analizi için bakınız: Murat Oruç, *Terör Örgütü...*

²⁵⁷ Cem Başar, *The Terrorism...*, s. 78-81; "Atina eğitilmiş PKK bombacı", Milliyet Gazetesi 9 Mayıs 1995; Sami M. Denker, *Uluslararası Terör...*, s. 126-127.

²⁵⁸ Oktay Pirim, Süha Örtülü, *Ömerli Köyünden...*, s. 113.

²⁵⁹ Cem Başar, *The Terrorism...*, s. 46.

Balkan devletlerinden Romanya'nın da örgüt açısından önemi büyüktü. Örgütün finans kaynağı sayılıyordu. Paravan şirketlerle örgüte gelir sağlanmaktaydı. Uyuşturucudan elde edilen gelir de bu ülkede oldukça büyüktü. Sahte pasaport, kimlik işlemlerinde teröre yardımcı olan ülke, Avrupa ve Rusya'dan gelecek silahların, paranın da geçiş güzergâhıydı.²⁶⁰

Örgütün Bulgaristan'dan gördüğü destekte ise para ve mühimmat temini konuları öne çıkıyordu. Burada da paravan şirketlerle faaliyet gösterildiği gibi, Kürt kimliği adı altında faaliyet gösteren çok sayıda örgütlenmede vardı. Propaganda faaliyetleri de Bulgaristan ve Romanya'da engelsiz yürütülebilmekteydi.²⁶¹

BDT ülkeleri terörün hangi unsurlarını desteklemişler, ya da hangi unsurlarına göz yummuşlar sorusunu yanıtlamaya çalıştığımızda, Rusya ve Ermenistan'da belirtmeye değer faaliyetler söz konusudur. Rusya terör örgütünün kültürel ve siyasal örgütlenmelerine göz yumduğu gibi parlamentosunda da PKK terörünü destekleyen kararlara imza atmıştır. Terör örgütünü himaye etmiş, kamp açmalarına izin vermiş, barınma kolaylıkları sağlamıştır.²⁶² Rusya'nın terör örgütünün faaliyet alanı genişletmesinde de yardımcı olduğu, Ermenistan'da faaliyet göstermesi için aracı olduğu bilinmektedir. Bu devletin örgütten silah, mühimmat desteğini, ekonomik ve siyasi desteği esirgemediğini ifade edilmiştir. Ermenistan'ın örgüte sundukları da barınma, kamp kurma, silah ve mühimmat desteği şeklinde olmuş, ayrıca örgüt propaganda faaliyetlerini de rahatlıkla yürütebilmiştir.²⁶³

ABD'nin de çıkardığı bazı raporlar ve aldığı kararlarla Türkiye'nin sorununu, Kürt kültürel hak ve özgürlükleri düzeyine indirmediği bilinmektedir. PKK'nın mücadelesini Kürt kimliği, hak ve özgürlükler üzerinden yürütmeyi seçtiği dönemde, ABD'nin bu tarz yaklaşımları terör örgütüne psikolojik destektir, hak vermektir, sorunun özünü anlamamaktır. ABD'nin Çekiç Güç çerçevesinde Irak'ın Kuzeyindeki faaliyetlerinde, barınma ve yiyecek yardımları ile terör örgütüne destek olduğuna

²⁶⁰ Zaman Gazetesi, 4 Haziran 1999; Erol Kurubaş, *Kürt Sorununun...*, s. 155.

²⁶¹ Ali Kuzu, *Terör mü Kürt...*, s. 69; Cem Başar, *The Terrorism...*, s. 47.

²⁶² "PKK opens 'Kurdish House' in Moscow", Turkish Daily News, 27 December 1994; Oktay Pirim, Süha Örtülü, *Ömerli Köyünden...*, s. 133-134. (Öcalan'ın yargılanması sırasında verdiği cevaplardan alınmıştır.)

²⁶³ Michael M. Gunter, *The Kurds...*, s. 108; Sami M. Denker, *Uluslararası Terör...*, s. 106-107;

dair iddialar olsa da, bu faaliyetler iddia niteliğinde kaldığından ABD desteği olarak verilememektedir.²⁶⁴

4. Desteğin Amaçları

Irak'ın işgaline kadar olan dönemin ele alındığı bu bölümde görülmektedir ki, PKK terörünün hareket alanı genişlemiş, silahlı eylemler düzenleyen bir örgüt olma kimliğinden sıyrılmaya çalışmış ve sosyal, kültürel alanlarda faaliyetlere başlamıştır. Bu faaliyetlerini yerine getirebilmesi için de Türkiye'ye komşu olan devletlerin birçoğundan aktif ve pasif düzeyde destekler almıştır.

Ortadoğu bölgesinde özellikle Suriye, Irak ve İran devletlerinden yaşamsal destek alan PKK terörü, çoğu zaman Türkiye ile olan sorunların çözümü için elde tutulan ve gerektiğinde ortaya çıkarılan bir koz görevi görmüştür.

Suriye'nin Türkiye ile ilişkilerinde daha önceki bölümde de bahsedilmiş olan bir su sorunu vardı. Su sorununa karşılık olabilecek her türlü ihtimali göze alarak, Suriye PKK terörünü elinde tutuyordu diyebiliriz. Bu sorun Suriye açısından hala çözülmemiştir. 1992 yılından sonra Türkiye'ye karşı daha uzlaşmacı bir tavır içinde olan Suriye'nin, Kuzey Irak'ta ABD öncülüğünde oluşturulacak Kürt devletinin adımlarını gördüğü de belirtilebilir. Suriye'de bu bölgede bir Kürt devleti istemiyordu, bu kendi nüfusu içerisindeki Kürtler düşünüldüğünde Suriye için bir tehdit unsuruydu. Suriye terör örgütünü İsrail'e karşı verdiği mücadele nedeniyle de elinde tutuyordu. İsrail ile Türkiye'nin iyi ilişkileri mevcuttu. Olası bir çatışmada iki ateş arasında kalması mümkündü. Suriye'nin böyle güvensiz bir konumdayken terörden vazgeçmeyen bir politikayı sürdürmesini ise, Rusya'dan aldığı desteğin güveni açıklıyordu. Yunanistan ve GKRY de PKK terörünün yanındaydı. Bunların yanı sıra Suriye, büyük bir Arap ülkesiydi ve bir saldırıyla karşılaştığı takdirde diğer Arap devletlerini yanında bulabilirdi. SSCB'nin yıkılmasının ardından yalnız kalan Suriye Türkiye'ye yaklaşmaya başladı ve ABD'nin de PKK konusunda Suriye'ye yaptığı baskılar, süreci Öcalan'ın sınır dışı edilmesine ve kampların kapatılmasına kadar götürdü.

²⁶⁴ Turan Yavuz, *ABD'nin Kürt...*, s. 239; Vedat Yenerer, *Kanlı Kukla...*, s. 46-47.

Körfez Krizi sonrası dönemde Irak da PKK'nın destekçisiydi, faaliyetlerini görmezden geldi. Türkiye Kuzey Irak'ta ABD ile birlikte hareket etmişti. ABD'nin Saddam'ı devirmeyi ve Kürtleri desteklemeyi içeren politikasına Türkiye de dahil olmuş oldu. Türkiye'de Saddam'a karşı cepheydi ve Kürt gurupları destekliyordu. Tüm bu sebepleri göz önüne aldığımızda Irak'ın da Türkiye'ye karşı PKK'yı elinde tutması muhtemeldi. Türkiye'nin Irak'a karşı uyguladığı ambargo vardı, Koalisyon güçlerine İncirlik üssünü kullandı ve Çekiç Güç'ün Türkiye sınırlarına yerleşmesine izin verdi. Tüm bu sebepler Irak'ın bir hesap sorma anlayışı içerisinde PKK'ya desteğini arttırmasına yol açtı. Tüm bu gelişmelere rağmen Irak ABD ile uğraştığı için, PKK kartını çok iyi kullanamadı. Irak yalnız kalmış gibiydi ve sona doğru giden bir süreci yaşadığının farkındaydı. PKK Irak'ta asıl desteği KYB ve KDP'den almıştır.²⁶⁵

Türkiye'nin Irak'a karşı yürütülen savaşa destek vermesi İran açısından olumlu olabilirdi, ama Türkiye'nin Kuzey Irak'a yaptığı operasyonlar KYB ve KDP'ye zarar vermekteydi. İran ise bu Kürt gurupları Irak'a karşı desteklemekteydi. İran Türkiye'nin terör örgütünü bahane ederek bölgeye yerleşmesi endişesini de taşıyordu. Körfez savaşı sonrasında ABD'nin Kuzey Irak'ta kurmaya çalıştığı denetimde, yanında Türkiye'de vardı. Bu durum İran'ı rahatsız etmekteydi. Bölgedeki Kürt gurupları yanına çekmeye çalıştı, ama ABD'nin bu guruplara vaatleri gurupları İran'dan uzaklaştırdı. İran'ın bu sefer bölgede konuşlanmış olan PKK'ya yöneldiği ve onu destekleme çabasına giriştiği bilinmektedir. İran'da bir bakıma bölgede birlikte hareket edebileceği guruplar arayışındaydı, Kuzey Irak'ta süren belirsiz durum onu rahatsız etmekteydi ve bir bakıma endişelerini gidermeye çalıştı. SSCB'nin dağılışı sonrasında Kafkaslar ve Orta Asya'da oluşan boşluğu İran'ın doldurmaya kalkıştığı ve bu amacına ulaşmak için bölgede ABD müttefiki olarak güçlü görülen Türkiye'yi sıkıntıya sokmaya çalıştığı da ayrı bir yorum olarak getirilebilir. İran PKK'yı destekleyerek Türkiye'yi terörle uğraştırmaya çalıştı diyebiliriz. Bu dönemde İran'ın Azerbaycan ile de sorunları vardı. Türkiye'nin Azerbaycan ile birlikte hareket edebileceğini düşünen İran, bu birlikteliğe karşı Ermenileri ve PKK'yı yanına çekmeyi hesaplamıştı. Azerbaycan İran'ın kuzeyinden

²⁶⁵ Ümit Özdağ, "Kuzey Irak...", s. 90; Yağın Doğan, "Apo'nun Dış Destekleri", Milliyet Gazetesi, 26 Mart 1992; Hasan Kundakçı, Güneydoğu'da Unutulmayanlar..., s. 195-199.

Güney Azerbaycan olarak bahsetmeye başlamıştı, İran bunu topraklarına yönelik bir tehdit olarak algıladı. Bunların dışında İran, Halkın Mücahitleri Örgütü'nün Türkiye tarafından kendisine karşı desteklendiğini de düşünmekteydi. Türkiye'nin bu dönemde İsrail'le iyi ilişkiler içerisinde olması, Bakü-Ceyhan petrol boru hattı projesine İran'ın dahil edilmemesi gibi unsurlarda İran'ı PKK'ya yöneltmişti. Temelde bu nedenlere bağlı olarak İran'ın PKK kartını elinde tuttuğu belirtilebilir.²⁶⁶

Avrupa devletlerinin de Kürt Sorunu'na dahil olmaya başladıkları bu dönemde, soruna yaklaşımları genelde hak ve özgürlükler çerçevesinde olmuştur. Avrupa'da Almanya'nın tutumunun ülkesindeki Kürt nüfusu nedeniyle önemli olduğunun belirtmek gerekir. Soğuk Savaş sonrasında Irak'ın toprak bütünlüğü bozulmuştu. Kürtler için bir Federe Devlet ortaya çıktı ve bu durumdan Almanya'nın da endişelendiği belirtilebilir. Almanya'nın Ortadoğu'da oluşacak yeni dengelerde bende varım demeye çalıştığı da söylenebilir. Bunların dışında bu dönemde Türkiye'nin devam eden AB müzakereleri mevcuttu. AB içerisinde etkili bir ülke olan Almanya'nın bu sebeple de, Türkiye'de olup bitenleri yakından izlemeye başladığını söylemek mümkündür. PKK sorunu, örgütün de çabalarıyla Almanya'da da bir Kürt Sorunu ve Kürt kültürel hakları sorunu gibi algılanmaya başlandı. Terör örgütünün legal alanlardaki faaliyetleri desteklenir oldu, örgüt siyasal alanda da var olmaya başladı. Zamanla Almanya ülkesindeki karışıklıkları gideremediğinden, PKK'nın yasadışı faaliyetlerini de görmezden geldi. Almanya'da kamu düzeninin bozulmamamsı için faaliyetlere izin verir hale gelmişti. İç güvenlik önlemlerinin Almanya'yı PKK'yı destekler bir ülke haline getirdi gibi algılansa da, bunların dışında Almanya'nın Kuzey Irak politikası da önemli bir etkendi.²⁶⁷

Avrupa'nın diğer büyük devletlerinden olan İngiltere ve Fransa'ya baktığımızda ise, Türkiye'nin aleyhine olacak belirli bir amaç doğrultusunda hareket etmedikleri görülmektedir. Kürtlerin haklarının artırılması, yasal çerçevede bazı düzenlemelerin yapılması gibi bazı konuları Türkiye'ye aktarmışlardır. Sorunun

²⁶⁶ Oktay Pirim, *Süha Örtülü, Ömerli Köyünden...*, s. 56-59; bakınız: Robert Olson, *Türkiye-İran İlişkileri 1979-2004: Devrim, İdeoloji, Savaş, Darbeler ve Jeopolitik*, (çev. Kezban Acar), Ebabıl Yayıncılık, Ankara 2005; Ferai Tınç, "Kürt kartı yine rağbette", *Hürriyet Gazetesi*, 11 Eylül 1998.

²⁶⁷ Murat Erdoğan, "Almanya-Türkiye ilişkilerinde zor dönem", *Zaman Gazetesi*, 27 Ekim 1998.

takipçisi de oldukları söylenebilir, ama onların soruna yaklaşımı demokratik hak ve özgürlükler çerçevesinde olmuştur.²⁶⁸

İtalya'nın uzun yıllar Kürtleri destekler bir tutum içinde olmadığı bilinmektedir. Yalnız Öcalan'ın yakalanışı sırasında bir süre İtalya'da kalması ve İtalya'nın Türkiye'yi oyalar tavırları oldukça rahatsız ediciydi. Bu durum bazı kaynaklarda o dönemde iktidarda olan partinin yapısına bağlanmaktadır. Massimo D'Alema başkanlığında eski komünistlerin ağırlıklı olarak bulunduğu bir hükümet vardı. İtalya o dönemde Avrupa'nın en sol eğilimli hükümetine sahipti ve bu hükümet Öcalan'ı desteklemekte, bir kimlik mücadelesi verdiği inandırdı.²⁶⁹ Almanya'nın bu dönemde İtalya'yı yönlendirerek, Öcalan sorununu uluslararası alana taşımaya ikna ettiği de belirtilenler arasındadır. Bunların dışında İtalya'nın gerçekte yasal engeller nedeniyle Öcalan'ı Türkiye'ye iade etmediğini savunanlar da vardır. İtalyan yasaları İdam cezası olan bir ülkeye suçlunun iadesini engelliyordu.²⁷⁰ Tüm bu nedenler İtalya'nın terör örgütü liderini himaye etmesini açıklamaya çalışsa da, Öcalan'ın yargılanması sonrası yaşanan gelişmelerde göstermektedir ki İtalya terörü himaye etmeyi seçmiştir. Terör sorununu Kürt sorunu olarak ele alıp, terör örgütünün yaptıklarını göz ardı ederek Uluslararası platformda Türkiye'yi cezalandırma çabalarına girişmiştir. Bu dönem İtalya için söylenebilecek olan, samimiyetsiz oluşu ve Türkiye'yi her an arkasından vuracak bir ülke gibi hareket etmeyi seçtiğidir.

Avrupa'daki büyük devletlerdeki PKK etkinliklerine kısıtlamalar getirilmesi, bazılarında da örgüt faaliyetlerinin yasaklanması sonucunda, örgütün Avrupa'daki küçük devletlerde faaliyetlerini yoğunlaştırdığı görülmüştür. Diğer Avrupa ülkeleri özellikle (Belçika ve Hollanda) ülkelerindeki Kürt nüfusun artmasını istememiş, Almanya ve Fransa'da gerçekleşen şiddet eylemlerinin ülkelerinde yaşanmamaması için terör örgütünün faaliyetlerine göz yummuşlardır. Sorunu Kürtlerin özerklik

²⁶⁸ Erol Kurubaş, *Kürt Sorununun...*, s. 254-257.

²⁶⁹ Nilgün Cerrahoğlu, "Roma'ya Öcalan oyunu", *Milliyet Gazetesi*, 14 Ocak 1999.

²⁷⁰ "İade için yeni kanun şart", *Radikal Gazetesi*, 4 Aralık 1998; Aliza Marcus, *Kan ve İnanç...*, s. 364-368.

hakkı, azınlık hakları olarak görmüş ve uluslararası örgütlerde sorunun ele alınması için öncü olmuşlardır.²⁷¹

Balkan devletlerinden Yunanistan'ın örgüte olan ilgisinin nedenlerini açıklamaya çalıştığımızda, aslında çokta net olan bir cevap vardı. Yunanistan Türkiye ile sorunlu giden ilişkilere sahipti. Kıbrıs'ta yaşananlardan, Ege Denizi'ndeki kıta sahanlığı, Ege Adaları ve hava sahası sorunlarına kadar uzanan, geçmişten gelen ya da o günün koşullarında oluşan pek çok anlaşmazlık noktası mevcuttu. Ege'de sürekli savaşın eşğine gelen iki taraf vardı. Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğusunda istikrarsız, güvenlikten yoksun bölgelerin oluşması Yunanistan için önemliydi. Bu durumda Türkiye Batı'daki askeri gücünü o bölgeye kaydırarak ve Ege'de Yunanistan rahatlayacaktı. Nitekim Türkiye PKK ile mücadelesinde böyle bir dönemde yaşamış ve Batı'daki birlikleri de Doğu'ya aktarmıştı. Ege'de Türkiye Yunanistan'a karşı zayıf bir konumda olacaktı, iki cephede mücadele verecekti.²⁷²

Yunanistan'da PKK terörünü insan hakları boyutuna çekerek, Uluslararası alanda Türkiye'yi haksız konuma düşürmeye çalışıyordu. Ayrıca Kürt sorununu Kıbrıs sorununa bağlıyor ve Kıbrıs konusunda birtakım haklar elde etmeye çalışıyordu. Bu durum Yunanistan için, Türkiye'nin AB müzakereleri çerçevesinde de olumlu gidişatı engelleyecek bir kozdu. Sonuç olarak diyebiliriz ki, Yunanistan bu dönemde Türkiye'deki terör sorununu sahiplendi, terörü himaye etti, çünkü Türkiye'de barış, huzur, güven ortamı istemeyen; istikrarsız, kargaşa ve kaos ortamının hakim olduğu hatta bölünmüş bir Türkiye hayali kuran bir ülkediydi. Aslında soruna en başından beri de insan hakları kavramı üzerinden yaklaşmamıştı.²⁷³

Balkan devletleri olarak Romanya ve Bulgaristan'ın da örgüte verdiği desteği aktarmıştık, örgüt bu ülkeleri birer geçiş güzergâhı, üs ve para kaynağı olarak kullanmaktaydı. Bu ülkelerin PKK faaliyetlerine açık hale gelme nedenleri olarak, ülkelerdeki istikrarsız ve güvensiz ortam kaynaklıdır diyebiliriz. Örgüt uyuşturucu

²⁷¹ Erol Kurubaş, *Kürt Sorununun...*, s. 260-264.

²⁷² Bakınız: Şükrü Elekdağ, "2 ½ War Strategy", *Perceptions (Journal of International Affairs)*, Vol.1, No.1, March-May 1996.

²⁷³ "Atina eğitilmiş PKK bombacı", *Milliyet Gazetesi*, 9 Mayıs 1995; "Atina'da terör eğitimi", *Milliyet Gazetesi*, 25 Aralık 1997; Sami M. Denker, *Uluslararası Terör...*, s. 126-127; "Sırp-Yunan-PKK ittifakı", *Sabah Gazetesi*, 5 Mayıs 1998; Cem Başar, *The Terrorism...*, s. 46.

ticaretini de burada rahatlıkla yürütmüştü. PKK gibi birçok terörist gurubun barınabileceği birer ülke durumundaydılar. Daha sonra Türkiye'nin çabaları ile ilişkiler iyiye doğru gitmiştir. Kürt sorunu ile birebir ilgilenmedikleri, Türkiye'ye karşı gizli amaçlar barındırmadıkları düşünülmektedir.²⁷⁴

SSCB ve ABD'nin iki süper güç olduğu Soğuk Savaş koşullarında PKK'yı, SSCB'nin yardımıyla Ortadoğu'daki dengeleri ABD aleyhine yeniden bozmak için oluşturulmuş bir örgüt olarak değerlendiren kaynaklar da mevcuttur. Bu dönemde Sovyetler adına hareket eden Suriye ve Bulgaristan gizli servisince Öcalan'ının darbe öncesi Türkiye'den çıkarıldığı da belirtilmektedir. Bu değerlendirmeler dikkate alındığında Rusya'nın kuruluşundan itibaren PKK'nın yanında olduğu ifade edilebilir. O zaman denilebilir ki, PKK ABD ve müttefiklerinin hedef alındığı bir komplo aracı, kargaşa yaratıcı, düzen bozucu bir kukladır.²⁷⁵

Bu değerlendirmenin dışında düşünerek hareket ettiğimizde, Rusya'nın SSCB'nin dağılışı sonrasında, 1993 yılı civarında PKK ile doğrudan ilişkiye geçtiği bilinmektedir. Rusya'nın bu dönemde mevcut olan Çeçenistan sorununda Türkiye Çeçenleri desteklemekteydi. Rusya'da Türkiye'ye karşı PKK kartını kullanarak, Çeçenlere verilen desteği durdurmak istemiş olabilir. SSCB'nin dağılışı sonrasında Kafkaslar ve Orta Asya'da oluşan otorite boşluğundan Türkiye'nin yararlanmasından ve burada etkili olmasından Rusya çekinmekteydi. Türkiye'nin bu bölgedeki devletlerle iyi ilişkileri vardı. Ayrıca Rusya Hazar-petrol boru hattının da istediği bir güzergâhtan geçmesini arzuluyordu. Aslında bu dönemde Rusya'nın sık sık PKK kartını kullanmasına sebep olan asıl sorun Çeçenistan meselsiydi. Rusya bunu açıkça dile getirmiş ve Türkiye'den buraya savaşmak için gelen gönüllüleri engellemesini istemişti. Çeçenistan'a silah satılmaması da Rusya'nın istekleri arasındaydı. 1997 yılında Duma'ya bağlı Jeopolitik Komite'nin hazırladığı bir raporda, Türkiye'ye karşı "Stratejik Doğu Bloğu" adıyla yeni bir Doğu Bloğu oluşturulması yer almaktaydı. Bu amaç için PKK çok iyi desteklenecek ve silah gücü yükseltilecekti. Rusya kaybettiği etki alanlarını kazanmak istiyordu, PKK'da bu amaca hizmet

²⁷⁴ "Bulgaristan'da PKK operasyonu", Milliyet Gazetesi, 2 Aralık 1998; "Romanya PKK'yı yasadışı ilan etti.", Hürriyet Gazetesi, 29 Nisan 1992.

²⁷⁵ Nihat Ali Özcan, *PKK, Tarihi...*, s. 48; Fikret Bila, *Satranç Tahtasındaki...*, s. 29.

edecek çok iyi bir araçtı.²⁷⁶ Rusya ilerleyen yıllarda Çeçenistan sorunundan sonra da, petrol boru hattı projeleri ile ilgili olarak Türkiye'nin önünü tıkamak istedi. Yeni bahanesi de petrol boru hatlarının kendi istediği güzergâhlardan geçmesi ve tabii ki öncelikle Rusya'nın çıkarlarına hizmet etmesiydi. Rusya'nın Öcalan'ın yakalanışı sonrasında da PKK'yı kullanmaktan vazgeçmediği bilinmektedir.

Ermenistan'a baktığımızda Rusya'nın Kürt politikasında Ermenistan'ı kullandığı görülmektedir. Ermenistan'da PKK faaliyetlerinin gerçekleşebilmesi için Rusya'nın teşvikte bulunduğu bilinmekte, Rusya'nın bu ülkeyi bir dış politika aracı olarak kullandığı çıkarılmaktadır. Ermenistan'ın Azerbaycan ile olan Karabağ sorunu nedeniyle de Türkiye'ye karşı elinde bir koz bulundurduğu belirtilebilir.²⁷⁷

ABD'ye yönelik bir değerlendirme yapmak gerektiğinde de belirtmek gerekir ki, ABD'nin Irak politikasında PKK'ya yer yoktu ve teröre karşı savaşan bir ülke olarak bilinen kimliğiyle bir terör örgütü ile ilişki kuramazdı. ABD'nin Ortadoğu ve Orta Asya'daki hedeflerinde, İran ve Irak'ı çevreleme politikasında Türkiye'ye konumu itibari ile ihtiyacı vardı. Çekiç Güç Türkiye'de konuşlanmıştı ve Kuzey Irak'ta oluşturulması planlanan düzen için, Saddam ile mücadele edebilmek için Türkiye'nin terör sorununa destek veremezdi. ABD'nin her yıl yayımladığı "*Global Terörizm Raporu*"nda PKK da yer aldı. Öcalan'ın yakalanışı sırasında da CIA ve MOSSAD tarafından Türkiye'ye yardım edildiği, istihbarat bilgileri verildiği bilinmektedir. Öcalan'ın bulunduğu öğrenilen ülkelere ABD tarafından baskı yapılmıştır.²⁷⁸ ABD'de Kürt sorunu ile ilgili birtakım raporlar hazırlanmış, kararlar alınmıştır. Ama bunlar teröre somut birer destek değildir ve sadece soruna Kürt kültürel hakları, insan hakları, azınlık hakları gibi kavramlar üzerinden yaklaşmaktır. Aslında ABD'nin Türkiye'ye en büyük zararı Irak'ın Kuzeyi'nde oluşan denetimsiz bölge ve burayı korumakla görevli olan ABD öncülüğündeki Çekiç Güç'ün görevini yerine getirememesiydi. Savaş sırasında Saddam'ın askerlerinden kalan silah ve mühimmat PKK'nın eline geçti. Bu bölgede oluşan otorite boşluğu PKK'ya hareket serbestisi getirdi. PKK Körfez Savaşı'ndan güçlenerek çıktı ve Çekiç Güç'ün

²⁷⁶ Erol Kurubaş, *Kürt Sorununun...*, s. 273-277.

²⁷⁷ Michael M. Gunter, *The Kurds...*, s. 108; Sami M. Denker, *Uluslararası Terör...*, s. 106-107; "Ermenistan PKK'yı destekliyor, Kamp yeri sağlıyor", Milliyet Gazetesi, 4 Haziran 1993.

²⁷⁸ "Öcalan'a Primakov izin vermedi", Cumhuriyet Gazetesi, 25 Kasım 1998.

bölgede bulunduğu yıllarda da PKK'nın kanlı eylemleri artış gösterdi. ABD aslında bölgede ortaya çıkan bu durumun mimarlarından olduğundan dolayı, PKK terörünü bir anlamda desteklemiş oldu.²⁷⁹

²⁷⁹ Yasemin Çongar, "Kürt Sorunu ve Dış Politika", Milliyet Gazetesi, 6 Ocak 1997; Sedat Sertoğlu, "Büyük Tezgâh", Sabah Gazetesi, 14 Haziran 1999.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

IRAK'IN İŞGALİ VE SONRASI

Bu dönemde, uluslararası çerçevede etki eden en önemli değişim ABD'nin bölgesel ve küresel politikalarıdır. 11 Eylül'den sonra ABD bir "terörle savaş" stratejisi başlattı. Bush Yönetimi'nin yeni Ortadoğu stratejisinin ilk ve en önemli uygulama alanı Irak oldu. ABD bir taraftan Irak üzerinden Ortadoğu'da zayıflayan itibarını onaracak, gücünü ve azmini tekrar göstererek tek kutuplu düzenin sürdüğünü adeta tesis edecekti. Öte yandan Saddam sonrası oluşacak "özgür ve demokratik Irak" tüm Ortadoğu'ya örnek teşkil edecekti.

Bunun sonucunda ortaya çıkan en önemli yeni faktör ABD'nin Irak'ta fiilen bulunan bir güç haline gelmiş olmasıdır. Bu yeni unsur, bir önceki bölümde belirtilen Soğuk Savaş sonrası yeni düzenin unsurları ile birleşince, PKK terörü açısından Türkiye'yi yeni ve daha zor bir dönemin kuşatmış olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Söz konusu dönemde, ABD'nin Ortadoğu politikalarını ve ilişkilerini bölgesel aktörlerin önemli ölçüde etkilediği ancak bu aktörlerin de ABD'nin politikalarından çok daha fazla etkilenmeye başladığı söylenebilir. Irak'taki çeşitli grupların ilişkilerinin İran'ın iç politikası ve dış politikasına yansımaları, İsrail'deki Netanyahu hükümetinin politikaları, Filistin'de el-Fetih ve HAMAS arasındaki ilişkiler, zaman zaman ABD politikalarından etkilense de kendi dinamiklerini yaratacaklardır. Soğuk Savaş yıllarında olduğu gibi, Soğuk Savaş sonrası dönemde de ABD'nin Ortadoğu'da düzen oluşturma çabaları vardır; ama bu çabalar Ortadoğu'daki değişimlerden ve dengelerden bağımsız şekillenmeyecektir.¹

ABD'nin Irak'a müdahalesinden günümüze kadar olan sürecin ele alındığı bu dönemde, Ortadoğu'da değişen dengelerde terör örgütü PKK'nın nasıl var olmaya

¹ Ahmet Davutoğlu, *Stratejik Derinlik*, Küre Yayınları, İstanbul 2001, s. 417-453; Bilgehan Emeklier, *Soğuk Savaş Sonrası Uluslararası Sistemin Analizi*, BİLGESAM Yayını, 04.06.2010.

devam ettiği, bu dönemde ne tür faaliyetlerde bulunduğu ve hangi devletler tarafından, nasıl desteklendiği aktarılmaya çalışılmaktadır. Uluslararası ortamın değişen koşulları ile birlikte terör örgütünde de görülen değişimler belirtilmekte, örgütü himaye eden ülkelerde ya da onların amaçlarında ortaya çıkan değişimler ele alınmaktadır. Uluslararası örgütler içerisinde İlerleme Raporları ile Türkiye'yi etkileyen AB'nin de bazı istekleri, saptamaları kısaca değerlendirilmektedir.

1. PKK'nın Faaliyetleri

11 Eylül 2001'de ABD'de yaşanan terör saldırılarının ardından, ABD'nin genelde teröristleri özelde El Kaide lider ve üyelerini yakalama politikasında Afganistan ve Irak en ağır darbeleri alan ve ABD tarafından işgal edilen ülkeler oldular. ABD Afganistan'da Taliban'ı mağlup etmeye çalıştı ve ülkeyi yerle bir ederek günümüzde dahi hala bulamadığı El Kaide liderini aradı.² 2003 Martında da diktatörlükle yönetilen Irak, ABD'nin terörist avından nasibini aldı.

1 Mart 2003'te Amerikan'ın Türkiye üzerinden Irak'a girmesini öngören tezkere Meclis'te reddedildi. 9 Nisan'da Amerikan birlikleri Bağdat'a girdi. Irak'ın işgali ile Saddam Hüseyin'in diktatörlük yönetimi ve ordusu devrildi. 1 Mayıs 2003'te George Bush tarafından savaşın bittiği ilan edildi. ABD güya aşamalı olarak askerlerini çekecekti. Askerlerini çekme sözünü ABD tam anlamıyla yerine getiremedi, çünkü işgale karşı küçük direnişler zamanla örgütlü bir hal aldı ve ilerleyen yıllarda ABD Irak'tan askerlerini çekmeyi değil, ülkedeki asker sayısını arttırmayı ifade eden açıklamalarda bulundu. Amerikan işgaliyle Irak'ta mezhepler arasında çatışmalar ortaya çıktı ve bu çatışmalar her geçen gün daha tehlikeli bir boyuta ulaştı. Amerika'nın Bağdat'a girmesi sadece Saddam rejiminin devrilmesine yol açmadı, Irak'ı kısa ve orta vadede aşılması güç ve belirsiz bir ortama sürükledi. İşgale karşı direniş ve terör saldırıları her geçen gün artış gösterdi. Bilindiği üzere Kuzey Irak, birçok örgütün olduğu gibi, Türkiye'nin terör tehdidi olan PKK'nın da barınma alanıydı. Körfez Savaşı ve sonrasında olduğu gibi bu bölge yine güvensizdi ve yine terör örgütlerinin barınma ve kamp alanıydı; ama artık sadece ülkenin kuzeyi

² İhsan Bal, "Türkiye-ABD İlişkileri: Güvenlik ve Terörizm", *Avrasya Dosyası*, Cilt: 12, Sayı: 3, 2006, s. 109-110.

değil tüm Irak güvensiz hale getirilmişti. Irak'ta yaşananlar terörü yine besledi, tabi ki PKK'da bu durumdan nasibini aldı.³

Amerika'nın Irak'a müdahalesi ile Irak'ta birçok şey değişmişse de, PKK açısından önemli bir değişim yoktu ve terör örgütü yine Kuzey Irak'taki dağlardaydı. Buradaki kamplardan Öcalan'ın yakalanışı sonrasında ayrılımlar olmuşsa da, düşük düzeyde de olsa örgüte katılmalar devam etmekteydi. Örgüt ateşkes ilan etmişti ve Eylül 2004'e kadar barış girişimlerinin süreceği ve ateşkesin devam edeceği duyuruldu.⁴

Kasım 2003'te terör örgütü kimliğinden kurtulmak amacıyla, PKK'nın yeniden yapılanmaya gittiği görülmektedir. Bir buçuk yıl aradan sonra tekrar isim değişikliğine giden örgüt, KONGRA-GEL adını almıştır. Son yıllarda özellikle Irak'taki gelişmelerden etkilenen örgüt, Kürt hareketlerinin Irak'taki yeni oluşumdaki varlıklarından da etkilenmekte ve kendini günün koşullarına göre değiştirmeye çalışmaktadır.

ABD'nin teröre karşı başlattığı mücadele, Avrupa'da ve dünya genelinde teröre karşı oluşan tepkiler de, örgütü bu yönde değişimlere zorlamış görünmektedir. Yeni oluşumun kuruluş amacıyla, Kürt sorununun siyasi alanda çözülmesi gibi ifadeler yer alsa da aslında, PKK eylemlerinin yeni bir isimle devam ettiği, terörist özelliklerinin sürdürüldüğü görülecektir.⁵ Nitekim 1 Haziran 2004'te örgüt PKK ismini tekrar kullanarak, ateşkese son verdiğini açıklamıştır. Bu tarihten önce başlayan kanlı terör eylemleri, bu tarihten sonra büyük bir hız kazanacaktır.⁶ 2004 yılında özellikle turizmi önlemeye yönelik eylemlerde artış yaşandı ve Avrupa'da terör örgütünün sözcülüğünü yapan basın-yayın organlarından sürekli Türkiye'ye ve ülkeye gelecek turistlere yönelik tehditler yağdırılıyordu. 2004 Haziran ayı içerisinde Doğu ve Güneydoğu'da da, hemen her gün bir terör saldırısı duyulmuştu.

³ Ferhat Pirinççi, "Saddam Dönemi İstihbarat ve Güvenlik Örgütlerinin Irak'taki Sınni Direniş Etkisi", *Avrasya Dosyası*, Cilt: 12, Sayı: 3, 2006, s. 185-186, 201.

⁴ Emin Demirel, *Geçmişten Günümüze PKK ve Ayaklanmalar*, IQ Yayınları, İstanbul 2005, s. 332.

⁵ Veli Fatih Güven, "PKK'nın Yeni Oluşumu KONGRA-GEL'İN 2004 Yılında Olası Tehdit Durumu", *Stratejik Analiz*, Ocak 2004, s. 64-72.

⁶ İhsan Bal, Emre Özkan, *Dünyada Önemli Olaylar Kronolojisi- PKK Terör Örgütünün Kronolojisi (1976-2006)*, s. 153-154.

Türkiye’de terör yine can almaya başlamıştı. Örgüt lideri İmralı’da cezasını çekiyordu; ama cezaevinde olması Öcalan’ın örgütü yönetmesini engellememişti. Avukatları ile yaptığı görüşmeler sayesinde hem terör örgütüne, hem de siyasi alanda faaliyet gösteren koluna talimatlar iletliyordu.⁷ Öcalan, yargılanma sürecinin adil olmadığı gerekçesi ile de AHİM’e başvurmuştu. 2005 yılında AHİM’den Öcalan lehinde bir karar geldi. Türkiye’de 2003’te çıkarılan bir yasa ile AHİM’den çıkabilecek aleyhte kararlarla ilgili olarak, yeniden yargılama olanağı verildi. Yapılan yasal düzenlemede, yeniden yargılama için, 2003 sonrası kesinleşen kararları kapsayacağı belirtilmişti ve Öcalan davası düzenlemenin dışında kalıyordu. Öcalan davası için, ancak lehe olan kanunların uygulanması ilkesi bakımından, bu kanun uygulanabilir ve yeniden yargılama yapılabilirdi. Sonuçta; Türk yargısının takdirine kalan uygulamanın, gerekli olmadığı kararla varıldı.⁸

Terör örgütü ülke içerisinde bomba yüklü araçlarla, mayınlarla ya da baskın yoluyla gerçekleştirdiği kanlı terör eylemlerini sürdürmekteydi. 2004 yılında Van merkezde, Van valisine yönelik olarak planlanan saldırıda bomba yüklü bir araç patlatılmıştı, olayda şehit olan ve yaralanan vatandaşlarımız vardı. Temmuz 2005’te Elazığ-Tatvan seferini yapan yük trenine yönelik olarak yapılan terör eyleminde de demiryoluna döşenen mayınlar patlatılmış ve çok sayıda şehit verilmişti. 16 Temmuz 2005’te de Aydın’ın Kuşadası ilçesinde turizme yönelik bir PKK eylemi ile karşılaşmıştı. Bir yolcu minibüsüne binen PKK’lı terörist bomba dolu çantayı minibüste bırakarak inmiş ve olayda hem yerel halktan de turistlerden ölenler olmuştu.⁹

Ekim 2005’de Türkiye’nin sınır komşusunda tarihi gelişmeler oluyordu, yeni Anayasa Irak’ta resmi olarak kabul edildi. Ülkenin kuzeyinde de özerk bir Kürt bölgesinin varlığı anayasada yer almaktaydı. Kürtler ilk defa geniş yetkilerle donatılmış bir yönetimde söz sahibi oluyorlardı ve tabi ki bu durum Türkiye’deki

⁷ Öcalan’ın avukatları ile yaptığı görüşme tutanaklarının bir derlemesi için bakınız: Erdal Şimşek, *İmralı: PKK’nın Yeni Karargâhı*, Neden Kitap, İstanbul 2006.

⁸ Alıza Marcus, *Kan ve İnanç*, İletişim Yayınları, İstanbul 2009, s. 395; Mehmet Özcan, “Öcalan Davası ve AB Süreci”, USAK, 28.10.2008.

⁹ Ümit Özdağ, *Pusu ve Katliamların Kronolojisi*, Kripto Kitaplar, Ankara 2009, s. 360–362.

Kürtleri de etkiledi. Bu durum onların da hayalîydi ve ülkedeki terör eylemleri aynı hızla devam etti.¹⁰

2006 yılında da toplu katliam yapma hazırlığında olan çok sayıda PKK'lı eylem öncesinde ele geçirilmiştir. Ne yazık ki eylemlerin tümü engellenememiş, kayıp verilen olaylar yine yaşanmıştır. Nisan ayında İstanbul'da bir belediye otobüsüne atılan Molotof kokteylli saldırı, Mayıs ayında Erzincan'da bir mahalle muhtarının evini ve ailesini hedef alan bir bombalı saldırı, Antalya'da Belediye binası önünde patlatılan bomba bunlardan bazılarıdır.¹¹ 2006 yılında en ses getirenleri Diyarbakır'da olmak üzere şiddet olaylarında artış görülmüştür.

PKK'nın 2000'li yıllardaki saldırı stratejisinde değişimler olduğu gözlenmektedir. 1990'lı yıllarda daha çok kırsal alanlarda görülen eylemler, artık kent merkezlerine kaydırılmıştır. Artık yapılmak istenen kitlesel düzeyde zarar vermek, daha ses getiren katliamlar gerçekleştirmektir. Kuzey Irak'ta Amerika'nın varlığı ile rahatlayan PKK, 2007 yılında da Türkiye'de sadece Güneydoğu Anadolu'da değil başkentte bile görülecek olan eylemlerini sürdürmektedir.¹² Ankara'nın Ulus semtinde Anafartalar Çarşısı önünde gerçekleştirilen eylemde 9 yurttaşımız ölmüş, 89 yurttaşımız da yaralanmıştır. Mayıs ayında Bingöl Çiçekdere mevkiinde teröristlerce orman işçilerine ateş açılmış ve yine can kaybı yaşanmıştır. Eylül ayında da Şırnak Beytülşebap'ta bir köy minibüsünün teröristlerce taranmasıyla, bir katliam yaşanmıştır.¹³ Ekim ayında Şırnak Gabar Dağı'nda teröristler yine devredeydi ve Geçitboğazı mevkiinde pusuya düşürülen bir askeri timde, 13 asker şehit edildi. Türk askeri Güneydoğu'da bölücü örgüte karşı ardi ardına operasyonlar düzenlemekte, sonbahar harekâtı gerçekleştirilmekteydi; ama maalesef verilen kayıplar önlenemiyordu, askeri hedeflerin yanı sıra sivil hedeflere yönelik de saldırılar oluyor, terör örgütü varlığını korumaya çalışıyordu.¹⁴

Teröristler Irak'ın kuzeyinden rahatlıkla Türkiye'ye sızmaya ve eylemler gerçekleştirerek tekrar geri kaçmaya devam ediyorlardı. Uzun süren keşif çalışmaları

¹⁰ Sedat Laçiner, "Irak Anayasası: İç Savaşın Manifestosu", USAK, 28.10.2008.

¹¹ Ümit Özdağ, *Pusu ve Katliamların...*, s. 363-364.

¹² Ümit Özdağ, *Türk Ordusunun PKK Operasyonları*, Pegasus Yayınları, İstanbul 2007, s. 163.

¹³ Hürriyet Gazetesi, 1 Ekim 2007; Ümit Özdağ, *Pusu ve Katliamların...*, s. 365-367.

¹⁴ Ali Kuzu, *Terör mü Kürt Sorunu mu*, Kariyer Yayıncılık, İstanbul 2009, s. 169-171.

yapılarak, eylemlerde büyük zayıat verilmeye çalışılıyordu. Bu eylemlerden biri de 21 Ekim 2007 tarihli Dağlıca baskını idi. Irak sınırına 4 kilometre olan Dağlıca karakoluna saldırıdan önce, diğer karakollardan destek gelmesini önlemek için bir köprü havaya uçurulmuştu. Ayrıca kapalı havalarda çok iyi çalışmayan termal kameraların ve gece görüş dürbünlerinin özellikleri de muhtemelen bilindiğinden, kapalı bir hava tercih edilmişti. Saldırıda 12 asker şehit olurken, 8 asker de teröristlerce kaçırılmıştır.

Dağlıca'da böyle bir baskın yaşanması birçok şüpheyi beraberinde getirdi. İçeriden bilgi sızmaları mı oldu? soruları soruldu. Baskından yaralı olarak kurtulan bir askerin anlattıklarına göre; teröristlerin yanında roketleri ve hatta bir tür uçaksavarları bile vardı. Üzerinde durulması gereken asıl soru aslında teröristlerin bu tür ağır silahlara nasıl ulaştıklarıydı? Bunun dışında kaçırılan 8 askerin Türkiye'ye teslimi de başka cevapları zor soruları barındırıyordu. Amerikan'ın sözde yardımı ile 3 DTP milletvekili askerleri teslim aldı.¹⁵

TSK'nın Kuzey Irak'a ve özellikle Kandil Dağı'na yönelik operasyonlarının arttığı bir dönemde, ülke içerisinde de operasyonlara tepki olarak örgüt sempatanlarınca gösteriler, yürüyüşler düzenleniyor ve bir yandan da can alan eylemler gerçekleştirilmeye devam ediliyordu. 2008 yılında Diyarbakır'da askeri birliklerin araçlarının hedef alındığı bir saldırıda araçlar bir dershanenin önünden geçerken bombalı saldırı gerçekleştirildi. Aynı yıl Temmuz ayında da İstanbul Güngören'de art arda patlayan iki bomba ile doğrudan sivil halkın hedef alındığı bir saldırı yaşanmıştır.¹⁶ 2008 yılı yaz ayları boyunca teröristlerce sivil ve askeri hedeflere yönelik saldırılar devam etmiştir. TSK'nın Kuzey Irak'taki PKK kamplarına yönelik operasyonları da sıklıkla sürdürüldü ve birçok kamp yerle bir edildi.

Orgeneral İlker Başbuğ'un belirttiğine göre, 2008 yılı Eylül ayı itibari ile terörün Türkiye'ye faturası 5.560 sivil kayıp ve 6.482 şehit olmuştu. Belirtilenlere

¹⁵ Ibid, s. 176-184.

¹⁶ Ümit Özdağ, *Pusu ve Katliamların...*, s. 368-369; Hürriyet Gazetesi, 3 Ağustos 2008.

göre terörle mücadelede geçen 24 yılın bilançosunun son derece ağır olduğu aşikârdır.¹⁷

Açıklamalara göre, ABD ile istihbarat alış-verişi sürüyordu, ama nedense Kuzey Irak'tan sızan teröristler bu sınırları, eylemlerini gerçekleştirip tekrar kamplarına dönebilecek kadar rahat kullanabiliyorlardı. Hükümet de ardı ardına yaşanan terör saldırıları nedeniyle, gündemine terörü almıştı ve terörle mücadelede yeni adımlar atılacak diyordu. Türkiye'nin 1984'ten beri kanayan bir yarasıydı terör, yapılabilecek her şey için zaten çok geç kalınmıştı, atılabilecek adımlar bir an önce atılmalıydı.¹⁸

2009 yılında PKK'nın şehir yapılanması olarak bilinen KCK'ya yönelik olarak gerçekleştirilen operasyonlarda, birçok DTP'li belediyeye yapılan baskınlarda, belediye başkanları ve çalışanları gözaltına alındı. Terör örgütünün şehirlerdeki eylemlerini, gösterilerini organize eden asıl beyin takımı denilebilecek örgüt mensupları tutuklandı. Hükümet teröre karşı silahlı mücadelenin dışında farklı mücadele alanlarını da hayata geçirmeye çalışmaktaydı.¹⁹

26 yıldır Türkiye'nin mücadele verdiği terör örgütü PKK, günümüzde askeri yöntemlerin dışında farklı yollarla da bitirilmeye çalışılsa da, henüz ortadan kaldırılabilmiş değildir. Türkiye 2010 yılında da şehit haberlerini duymaya devam etmektedir.

2. İşbirliği Yapan Uluslararası Aktörler

2.1 Ortadoğu Devletleri

Bu dönemde Ortadoğu devletlerinden teröre giden destek aktarılırken, destek veren ülkeler olarak, Irak'ı işgal eden ABD, ayrıca İsrail ve İran ele alınmaktadır.

¹⁷ Enis Berberoğlu, "Terörün 24 yıllık bilançosu", *Hürriyet Gazetesi*, 17.09.2008, s. 1, 24.

¹⁸ Ercan Çitlioğlu, "Aktütün/Bayraktepe Saldırısı Üzerine Bir Analiz", *Stratejik Analiz*, Cilt: 9, Sayı:103, Kasım 2008, s. 43-47; "Güpegündüz 15 Şehit", *Hürriyet Gazetesi*, 5.10.2008, s. 1, 18-19; "5 Karakol Taşınacak", "Yol Haritasını Çiziyoruz", *Hürriyet Gazetesi*, 6.10.2008, s. 1, 17.

¹⁹ USAK Başkanı Sedat Laçiner'in KCK Operasyonları ile ilgili bir değerlendirmesi için bakınız: <http://www.haberler.com/kck-operasyonu-bin-pkk-li-öldürmeye-bedel-haberi/> (03.04.2010)

Suriye ve Lübnan'da ayrı bir başlık olarak ele alınıp, bu ülkelerin incelenen dönemdeki terör faaliyetlerine olan açıklıkları değerlendirilmektedir.

2.1.1 ABD İşgali Sonrası Irak

ABD'nin 2003 Mart'ında başlattığı müdahale ve 9 Nisan'da Amerikan birliklerinin Bağdat'a girmesi ile Irak'ta Saddam rejimi devrildi. Mayıs 2003'te George Bush'un savaşın bittiğini açıklamasına rağmen, 2007 yılı Ocak ayında bölgeye yeni asker sevkiyatından söz edilmiş, belirtilen aşamalı olarak askerlerin çekilmesi politikası işlerlik kazanmamıştır.²⁰ ABD güçlerinin gözetimi altında Irak'ta yeni bir siyasal yapılanma oluşturulmaya çalışıldı. 2005'te demokratik olduğu şüpheli olan seçimler yapıldı ve KYP lideri Celal Talabani Irak Devlet Başkanlığı'na seçildi. Mesut Barzani ise, Kuzey Irak'taki Bölgesel Kürt Yönetimi'nin başkanı oldu. Irak'ta tüm dengeler değişti, Saddam'ın ordusu dağıtıldı ve Irak'taki güvenliği Amerika sağlar (?) oldu. Amerikan işgali ile Irak'ta direniş guruplarının saldırıları her geçen gün artış gösterdi ve Irak'ta bir terör ortamı oluştu. Kuzey Irak'ta kampları olduğu bilinen ve Türkiye-Irak sınırını rahatlıkla kullanan terör örgütü için ise, Amerikan işgali ile eskisinden daha rahat bir hareket alanı ortaya çıktı.²¹

Kuzey Irak'taki peşmergelerin bölgesinde, Amerikan askeri sayısı oldukça azdı ve Baas Rejimi de artık yoktu, oluşan yeni durumda Kuzey Irak otoritesiz kaldı. Musul ve Kerkük'e azami derecede dikkat edilmesi talebini, Türkiye daha önce ABD'ye iletmişti. Peşmergeler Kerkük ve Musul'a girdiler ve bu şehirlerde Türkmen nüfus kayıtları yok edildi. Zamanla peşmergeler buralara yerleştiler ve çıkmadılar. Musul yakınlarındaki Mahmur mülteci kampının da PKK'nın kontrolü altında olması, o dönem PKK'nın da Kürtlerle birlikte hareket ederek, oraya yerleştiğini göstermektedir. Bütün bu yaşananlara ABD tarafından göz yumuldu, ya da yaşananlar planlanmıştı. Neticede Türkiye'nin kırmızı çizgilerinin bir önem arz

²⁰ Ferhat Pirinççi, "Saddam Dönemi...", s. 201.

²¹ Cemalettin Taşkıran, Haydar Çakmak, "Kuzey Irak'ta Türk-ABD Politikaları ve PKK Terörü", *Stratejik Analiz*, Cilt: 11, Sayı: 2, 2005, s. 73-76.

etmediği ortaya çıktı. ABD kendi çıkarları doğrultusunda peşmergelerle birlikte hareket etti.²²

Türkiye ABD'den PKK konusunda ortak hareket ve sıkı işbirliği beklerken, ABD'den beklenen yardım gerçekleşmiyor, sadece teröristlerin silahsızlandırılıp teslim edileceklerine dair birtakım açıklamalar yapıyordu.²³ Bu açıklamaların da oyalama politikasının bir aracı olduğu anlaşılmaktadır. ABD örgüte yönelik operasyon yapacağına dair ifadeler de kullanılmaktaydı, ama olası operasyon için gerekli askeri kuvveti ayıramadığını belirterek, hiçbir müdahalede bulunmamıştı. Kürtlerle ilişkilerinin zedelenmesini istemediğini de belirtmesi, ABD'yi çelişkili bir tutum sergiler gösteriyordu. İlerleyen yıllarda da görülecektir ki, Amerika Türkiye'ye oyalama taktiği uygulamakta bir yandan da PKK'lıların beklentilerini arttırmaktadır.²⁴

ABD işgali sonrası Türkiye'de terör olayları tekrar artış gösterdi. Sınırdan giriş-çıkış eskisinden daha rahat bir hal almıştı. Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu'sunda silahlar ve çeşitli askeri malzemeler ele geçirilmekteydi ve bunların Kuzey Irak'tan girdikleri anlaşılmıştı. Bölgedeki PKK'lıların o dönemde çok ağır silahlara sahip oldukları da bilinenler arasındadır. Demek ki bölgedeki peşmergeler, Amerikan birlikleri ve Bağdat yönetimi burada denetimi, güvenliği sağlayamamakta ya da sağlamamaktadır. Yaşananların faturasını tabi ki her üçüne birden, ama ilk önce ABD'ye yüklemek son derece doğaldır.²⁵

İşgal sırasında Amerikan birliklerince tüm grupların silahlarının toplandığı; ama peşmergelerinkine dokunulmadığı, hatta onların silahlarını geliştirip, silah stoklarını arttırmalarına göz yumulduğuna dair iddialar vardır. Görmezlikten gelinen sadece peşmergeler değildir. Terör örgütünün de o bölgede çok sayıda kampı vardır ve bilindiğine göre silah depoları da mevcuttur. ABD terör örgütünün silahlarından haberdar mıdır, bölgedeki kamplarının yerleri bilinen örgüt, silah ve mühimmat konusunda bir sıkıntı yaşamış mıdır? Görünen o ki terör örgütüne dokunulmamıştır,

²² Ibid, s. 77.

²³ PKK'nın Irak'tan çıkarılması ile ilgili ABD'nin açıklaması için bakınız: "PKK'ya Karşı ABD ile Anlaştık", Akşam Gazetesi, 5 Aralık 2003.

²⁴ Veli Fatih Güven, "PKK'nın Yeni...", s. 71.

²⁵ Cemalettin Taşkıran, Haydar Çakmak, "Kuzey Irak'ta...", s. 78-79.

operasyonlarda TSK'nın gördüğü daha gelişmiş askeri teçhizata sahip bir terör örgütüdür.²⁶

2003 yılı temmuz ayında Süleymaniye'de Türk askerinin karargâhının basılması ve askerlerimizin başlarına çuval geçirilerek 60 saat hapsedilmeleri olayı, ABD'nin Türkiye ve onun güvenliği konusundaki tutumunu açıkça ortaya koymaktadır. ABD bölgedeki PKK'lıları Türkiye ile işbirliği içinde temizleme çabası içerisinde değil, Türk askerini oradan uzaklaştırma çabasındadır. Kimi kaynaklara göre 2007 yılında yaşanan Dağlica baskını da Amerikan organizasyonudur. Teröristlerin son derece iyi istihbarat bilgisine sahip oldukları anlaşılmıştır ve Amerikan malı ulaşım araçlarının da teröristlere yardım ettiği, kaçırılan 8 askerimizin de Kuzey Irak'a ABD tarafından taşındığı iddiaları mevcuttur. Her ne kadar kanıtlanmamış olsa da, ABD'nin Ortadoğu'da görünenin ardındaki planları düşünüldüğünde inanılası bir iddiadır.²⁷

ABD'nin terör örgütü PKK ile olan ilişkileri ile ilgili birtakım ünlü yazarların da analizleri vardır. Bunlardan biri olan Seymour M. Hersh bir analizinde, PKK'nın İran'daki kolu olan PJAK'a Amerika tarafından eğitim ve lojistik destek sağlandığını belirtmektedir. İran'ın nükleer silah geliştirmesini engelleme gayesinde olan Amerika'nın çeşitli legal ve illegal aktörlerle İran'ı istikrarsızlaştırmak için işbirliğine girdiği, hatta PJAK terör örgütüne Amerika'nın İran'daki hedeflerinin tarif edildiği bir listenin verildiği de belirtilmektedir.²⁸ TSK'nın yaptığı operasyonlarda ele geçirilen ve teröristlerin eylemlerinde kullandıkları silahların, malzemelerin menşei dikkate alındığında, el bombalarının %20'sinin Amerika'dan olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum Amerika'nın suçlu olduğunu elbette göstermez, ama bütün suçlamalar birleştirilince Amerika'nın bir şeyleri görmezlikten geldiği sonucuna varılabilmektedir, kaçak silah ticareti de bunlar arasında olabilir.²⁹

ABD Irak'ta Kürt guruplarla birlikte hareket etmektedir. İran sınırına yakın bir yerde Arap ve Kürt teröristlerin kullandığı kampı, Kürt guruplarla birlikte yaptığı bir

²⁶ Ibid, s. 79; Ali Kuzu, *Terör mü Kürt...*, s. 178-179.

²⁷ Ali Kuzu, *Terör mü Kürt...*, s. 180-181.

²⁸ Seymour M. Hersh, "The Next Act", *The New Yorker*, 27 Kasım 2006.

²⁹ Andrew Mango, *Türkiye'nin Terörle ...*, s. 104.

operasyonda dağıtmıştı. O bölgede PKK'nın da bir kampı vardı ve bu kampa da müdahale yapılması çağrısını, Türk yetkililerin ısrarla yenilemelerine rağmen, kampa hiçbir müdahale yapılmamıştır. Amerika PKK-KADEK'i terörist listesine almıştı, ama nedense Irak'ta var olmalarını da görmezlikten geliyordu.³⁰

Amerikan işgalinden sonra Irak PKK için sığınacak bir yer ve silah tedarik edilecek bir bölge oldu. Irak'tan Türkiye'ye kaçırılan silah sayısı Irak'ın işgali sonrası iki kat arttı. Irak'taki yönetim kuruluşunun ilk dönemlerinde terörle baş edemeyecek kadar güçsüzdü, ama günümüzdeki yönetim değerlendirildiğinde Talabani ve Barzani'nin PKK'yı karşılama almayan bir tavır içerisinde oldukları görülmektedir. Bu da durumun yeterli güce sahip olmamakla alakalı olmadığını, açıkça göstermektedir. Amerikan işgali sonrası Bölgesel Kürt Yönetimi, bölgede ayrı bir devlet gibi hareket etmektedir. Bölgesel Yönetim'in "Parastin" adında bir istihbarat örgütü de vardır. 2007'de Gabar Dağı'nda 13 askerimizin şehit olduğu saldırıda, teröristlere istihbarat bilgisinin Parastin tarafından verildiği belirtilmektedir. Bu iddia, olay sonrası savcılık iddianamesinde de yer almıştır.³¹ Kürt Yönetimi'nin bölgedeki PKK faaliyetlerini görmezden geldiği, PKK'yı terörist bir örgüt olarak görmediği bilinmektedir. Nitekim PKK'dan ayrılan kişiler Barzani'nin kurduğu orduda komuta kademesine getirilebilmektedirler. Kuzey Irak'ta "Zeravani" adında özel bir ordu oluşturulmaktadır.³² PKK'dan ayrılarak Zeravani ordusuna katılanların sayısının oldukça fazla olduğu bilinmektedir. Barzani ve PKK arasında bir anlaşma yapıldığı ve bu orduya katılanların sınır bölgesinde jandarma olarak görev yapacaklarına dair iddialar mevcuttur. Zeravani'nin komutanının da Haftanin ve Zagros bölgesi sorumlusu olan bir PKK'lı olması Barzani ve PKK ilişkilerinin ne kadar bütünleşmiş olduğuna kanıttır.³³

Sonuç olarak Talabani, Barzani ve 2011 yılında Irak'tan çekilene dek ABD, PKK'nın bölgedeki varlığından sorumludur. Barzani ve Talabani'nin de tutumlarından anlaşıldığı kadarı ile PKK onlar açısından bir terör örgütü değildir ve

³⁰ Ibid, s. 70.

³¹ "IKDP'nin 4 ajanı yakalandı", Hürriyet Gazetesi, 12. 05. 2005.

³² "Barzani gizlice silahlanıyor", Milliyet Gazetesi, 24. 11. 2008.

³³ Sefa Mutlu, "Bölgesel Kürt Yönetimi Bağımsızlık Yolunda", *Stratejik Analiz*, Cilt: 10, Sayı: 109, Mayıs 2009, s. 11-12.

her konuda muhataplarıdır. ABD’de diğer her şey görmezden gelindiğinde dahi, işgal sonrası Irak’ta oluşturduğu ortam nedeniyle terör örgütüne yardımcı olmuştur, yaşatmış, güçlendirmiştir. ABD’nin terörle mücadele politikası Irak’ta terörist üretmiş ve Irak’ı bir terör eğitim alanı haline getirmiştir.³⁴

2.1.2 İran

İran Ortadoğu’da Şii mezhebine dayalı bir devlet olarak var olması, nükleer güç olarak var olma çabası ve terör listelerinde yer alan guruplarla ilişkisinden dolayı dikkatleri üzerine çeken ve Türkiye’yi de güvenlik sorunları, terörü beslemesi gibi nedenlerle yakından ilgilendiren bir ülke olmuştur. 2003’te Irak’ın işgaline kadar olan süreçte İran, PKK’ya oldukça fazla yaşama alanı verdiğinden, örgüt siyasi faaliyetlerini de rahatlıkla yürütebilmiştir. Öcalan’ın yakalanışının ardından savunduğu “Demokratik Konfederalizm” tezinin kapsamında Kürtlere yaşadıkları ülke sınırları içerisinde sözde Kürt sorununa çözüm aramak yer almaktaydı.

İran’da da bu amaçla PJAK (Kürdistan Özgür Hayat Partisi) kurulmuş ve 2004’te ilk kongresini gerçekleştirerek faaliyete başlamıştır. Örgüt amacını, “İran Federal Demokratik Cumhuriyeti” kurmak olarak açıklamaktadır. Örgütün Kandil’de kampı vardır ve PKK, PJAK elemanlarına askeri ve ideolojik eğitim vermektedir. PJAK’ın PKK tarafından güvenliği de sağlanmaktadır. Örgüt İran’daki Kürtleri etkilemeye çalışmakta, Kürtler arasında önemli bir nüfuz da elde etmiş görünmektedir. Türkiye’nin PKK sorunu, İran’da PJAK adında var olmuş ve faaliyetler yürütmektedir. PJAK asıl destek tabanını, Batı Azerbaycan eyaletindeki Kürtlerden almaktadır. PKK ve PJAK İran’da özellikle gençler ve kadınlar arasından destek toplamaktadır. İran’daki Kürt gurupları, İran-Kuzey Irak ilişkisi çerçevesinde etkisizleştirilmişlerdir. Barzani ve Talabani taraftarı olan İran’daki geleneksel Kürt gurupları, Kürt bölgelerinde güçsüzleşmişler ve oluşan ortam PJAK’ın İran’da güçlenmesine yol açmıştır. İran Kürtlerinin iki önemli partisi, İran Kürdistan Demokrat Partisi (İKDP) ve KOMULE’dir. Bu Kürt guruplarının kamplarında Roj

³⁴ Sefa Mutlu, “PKK Tasfiye edilebilir mi?”, *Stratejik Analiz*, Cilt: 10, Sayı:109, Mayıs 2009, s. 49-51; İhsan Bal, “Türkiye-ABD İlişkileri...”, s. 110-111.

TV izlenmekte ve PKK-PJAK propagandası yapılmaktadır. İran'daki Kürt gurupların da örgüte desteği söz konusudur.³⁵

PJAK'ın kuruluşundan itibaren İran ordusu ile giriştiği çatışmalar ve rejim muhalifi tutumu, İran rejimince desteklenmeyen bir örgüt olduğunu göstermektedir. Nitekim PJAK kampları, İran tarafından çoğu kez bombalanmıştır. İran için bölücü bir oluşum olan örgüte, rejimden gelen herhangi bir somut işbirliğine rastlanamamakla birlikte, bunun tam tersi iddiaların da olduğunu belirtmek gerekir. Bazı İranlı rejim muhalifi guruplar, PJAK'ın İran'ın kendi projesi olduğunu düşünmektedirler. PJAK'ın kuruluşunu izleyen süreçte, örgütün İran'ın belirli yerlerinde açıkça faaliyet göstermiş olması ve PJAK'ın kuruluş tohumlarının PKK-İran ilişkilerinin iyi olduğu bir dönemde atılması, bu görüşü güçlendirmektedir. Bu görüşe göre; PJAK İran'daki Kürt muhalefeti kontrol etmeyi ve yönlendirmeyi amaçlayan bir projenin ürünüdür. PJAK'ın bu görüşü son dönemlerde İran ile girdiği çatışmalarla kırdığı düşünülse de, hala bazı şüpheleri barındırmaktadır. Bazı Kürt guruplara göre; PJAK'a yönelik olarak İran'ın Kuzey Irak'ı bombalaması sırasında PJAK'a hiç bir şey olmazken köyler yakılmış, yok olmuştur. Bu operasyonlar Bölgesel Kürt Yönetimi'ne yöneliktir. Bu görüşe göre, bölgeden ABD desteğini uzaklaştırmak da, İran'ın amaçları arasındadır. Tüm gelişmelerle birlikte PJAK yakın zamanda İran'a yönelik bölücü faaliyetlerine son vermiştir.³⁶

2004 yılında da, PKK'nın İran'daki varlığı devam ediyordu. İran'dan örgüte katılmalar da vardı. Tunceli'de öldürülen teröristlerden birinin, İranlı bir bomba uzmanı olduğu ortaya çıktı.³⁷ 2004 yazında PKK faaliyetlerini ülkede kısıtlayan birtakım adımlar atıldı. Temmuz ayında İran, PKK-KADEK/KONGRA-GEL'i terörist listesine aldığı ilan etti, faaliyetlerini yasaklayacağını bildirdi. Türkiye'de buna karşılık Halkın Mücahitleri Örgütü'nün, İran'da terör faaliyetleri gerçekleştirmek için, Türkiye topraklarından faydalanmasını önleyeceğini söyledi. Bu anlaşma iki ülke arasında imzalanan, onuncu memorandum oluyordu.

³⁵ Arif Keskin, "PJAK: PKK'nın Bölgedeki Yeni Mısyon Arayışı", *Stratejik Analiz*, Aralık 2007, s. 45-51.

³⁶ Ibid, s. 50; Arif Keskin, "PJAK Bitti mi?", *Stratejik Analiz*, Cilt:9, Sayı:105, Ocak 2009, s. 70-71.

³⁷ *Hürriyet Gazetesi*, 15.06.2004.

Görülmektedir ki, İran ile sağlanan güvenlik işbirliği kolay elde edilmemiştir.³⁸ 2008 yılında Hürriyet gazetesinin bir haberine göre de; İran'da PKK'lılar yine faaliyetteydiler, bir köyde örgüt adına vergi adı altında para topluyorlardı.³⁹

İran uzun süre PKK'yı desteklese de, bugün aynı desteği yeniden başlatması zayıf bir ihtimaldir. PKK-PJAK konusunda yaşananlar, Türkiye'de bir güven bunalımı yaratmıştır. PJAK'ı abartmamak gerekir; ama bittiğini de söylemek için erkendir, eğer PJAK bir İran kozu ise Ortadoğu'da olayların seyrine göre tekrar ortaya da çıkabilir.

2.1.3 Suriye ve Lübnan

Bilindiği üzere Suriye 1999'da Öcalan'ın yakalanışına kadar, hem kendi topraklarında, hem de kontrolü altında tuttuğu Lübnan topraklarında, PKK terörünü himaye etmiş, her türlü desteği sağlamıştır. Türkiye-Suriye ilişkileri de Öcalan'ın yakalanışı ve Suriye'nin teröre verdiği desteği kesme sözü vermesi ile gelişmeye başlamıştır. Bölgedeki değişen koşullar nedeniyle, Irak'ın işgali sonrası Suriye Türkiye ile yakınlaşmaya çalışmaktadır ve etkili bir işbirliğine girişmiş görülmektedir. Bölgede değişen dengeler nedeniyle, PKK'yı Türkiye'ye karşı kullanması uzak bir ihtimaldir.⁴⁰

PKK terör örgütünün isim değişikliklerine giderek kendine farklı bir imaj belirlemeye çalıştığı dönemde, Öcalan'dan Güneydoğu'da sürdürdükleri sözde mücadelenin artık yeterli olmadığı ve sözde mücadelelerini Suriye'ye (terör örgütüne göre Güneybatı Kürdistan) yayılması çağrısı gelmiştir.⁴¹ Nitekim 2004 yılı itibari ile Suriye'de, teröristlerin varlığından söz edilebilmekteydi. Suriye'den örgüte katılmalar da devam ediyordu. 2004 Haziranında, Güneydoğu'da öldürülen teröristlerden bazıları Suriyeliydi.⁴² Bu dönemde örgüt Suriye Kürtleri için siyasallaşmaya çalışıyordu, artık siyasal alanda destek arayacaktı. Demokratik Birlik

³⁸ Hürriyet Gazetesi, 31.07.2004.

³⁹ "İran'da Kurşuna Dizdiler", Hürriyet Gazetesi, 13.09.2008, s. 1, 25.

⁴⁰ Oytun Orhan, "Suriye Kendi PKK Sorunuyla Karşı Karşıya mı?", *Stratejik Analiz*, Aralık 2007, s. 58.

⁴¹ Andrew Mango, *Türkiye'nin Terörle...*, s. 78.

⁴² Olayla ilgili bilgi için bakınız: Hürriyet Gazetesi, 15.06.2004.

Partisi bu amaçla Suriye’de kuruldu, ama bu partiden istenen sonuç alınamamıştır. Partiyeye PKK’dan ayrılarak katılan Suriyeliler olmuştu ve bu durumun devam etmemesi, örgütteki Suriyelilerin kaybedilmesi düşüncesi ile partiyeye işlerlik kazandırılmadığı, başarılı olamadığı düşünülmektedir.⁴³ Yine 2004 yılında, Suriye ile PKK faaliyetlerini sınırlayıcı adımlar da atıldı ve Başbakan tarafından yapılan açıklamada Suriye’nin 54 PKK’lıyı teslim ettiği belirtildi.⁴⁴

Irak’ta gerçekleşen değişim sonucu Kürtlerin elde ettikleri kazanımların, Suriye’deki Kürt gurupları da harekete geçirdiği görülmektedir. Devlet tarafından örgütün himaye edildiği ve destek sağlandığı günümüz koşullarında söylenemez; ama ülkedeki Kürt guruplar için aynı durum söz konusu değildir. PKK’nın ülkelerindeki oluşumlarına destek vermektedirler, aynen İran’da PJAK’a verilen destek gibi. Suriye’de rejim muhalifi Kürt gurupların sesi yükselmektedir ve PKK ile işbirliği içinde olanlar oldukça fazladır. Suriye’nin uzunca müddet desteklediği terör, artık Suriye PKK’sını yaratabilir görünmektedir.⁴⁵ Suriye Kürtleri hala, PKK için önemli bir kaynak durumundadır. Suriye yönetiminin Türkiye’ye, PKK ile işbirliği konusunda verdiği vaatlerin dışında, ülkesindeki gurupları ve halkı da denetim altında tutması gerekmektedir. Ülkesinden bir şekilde terör örgütüne destek hala gitmektedir. İlerleyen yıllarda da Suriye ile olan ilişkileri, Kuzey Irak ve PKK konusundaki tutumu belirleyecektir.⁴⁶

Irak’ın işgali sonrasında Ortadoğu’da kargaşa devam etmektedir. Suriye ağır batı baskısı karşısında Lübnan’dan çıkarılmıştır. 2006’da Lübnan’da Hizbullah, İsrail ile yeniden savaş halindeydi. Lübnan ve BM Uluslararası Barış Gücü’nde, Türk askerleri de yer almıştır. Türkiye Ortadoğu’daki guruplarla da ilişkilerini geliştirmeye çalışmaktadır. Bu dönem içerisinde, Lübnan’dan PKK’ya giden somut bir desteğe rastlanmamıştır.⁴⁷

⁴³ Arif Keskin, “PJAK: PKK’nın...”, s. 46.

⁴⁴ Andrew Mango, *Türkiye’nin Terörle...*, s. 79.

⁴⁵ Oytun Orhan, “Suriye Kendi...”, s. 60-61.

⁴⁶ Ümit Özdağ, *PKK Terörü Neden Bitmedi, Nasıl Biter?*, Kripto Kitaplar, Ankara 2009, s. 272.

⁴⁷ 2002 sonrası Lübnan’da yaşanan gelişmeler, değişimler için bakınız: Serhat Erkmen, Orta Doğu’da Savaş, *Stratejik Analiz*, Ağustos 2006, s. 32-36.

2.1.4 İsrail

İsrail analizi yapılan dönemin büyük bir kısmında, Hizbullah ve HAMAS ile savaş halindedir. Ayrıca Irak'ın işgali ile bölgede İsrail için bir tehdit ortadan kalkmıştır. ABD'nin bölgedeki varlığı ile birlikte, İsrail'in de Kuzey Irak'taki Kürt örgütlenmeleri desteklediği ve bölgede oluşması muhtemel bir Kürt devletine sıcak baktığı söylenebilir.

Terör örgütünün Dağlıca baskınının ele alındığı bir analizde, örgütün kullandığı yöntemlerdeki farklılaşmalara dikkat çekilmiş, örgüt elemanlarının askeri bilgiye sahip kişilerce eğitilmiş, yönlendirilmiş olmaları gerektiği kanısına varılmıştır. Dağlıca baskınında, ilk olarak köprü havaya uçurulmuş, daha sonra termal kameralar etkisizleştirilmiş, hem kayıp verdirilip hem de rehin alınmıştır. Bilinen PKK saldırılarının dışında bir örnektir ve PKK'luların özel harp, adam kaçırmaya gibi konularda eğitilmiş oldukları şüphesini barındırmaktadır.⁴⁸

Aslında Türkiye'de İsrail'in terör örgütüne desteğine ilişkin ilk şüpheler, 2004 yılında belirmeye başlamıştır. İsrail yönetiminin Irak'taki Kürtler'le özel bir ilişki içinde olduğu haberleri alınmış ve Dışişleri konuyu İsrail'e sormuştur. İsrail'den gelen yanıt, Irak'ta özel birtakım faaliyetler içerisinde olmadıklarını belirtiyordu. İlgili makalede, Dışişleri Bakanlığı'nın konu ile ilgili araştırma yaptığı ve bilgi toplamaya başladığı belirtilmektedir. O dönem Dışişleri Bakanı olan Abdullah Gül'e, İsrail'in bölgede komando eğitimi verdiğine dair soru sorulduğunda; konu yalanlanmamış, konunun yakından izlendiği cevabı alınmıştır. Türkiye konu ile ilgili somut deliller elde etmeye çalışmaktaydı.⁴⁹

2004 Haziran ayında Seymour M. Hersh, New Yorker'da yayınlanan bir makalesinde; İsrail istihbarat servisi Mossad'ın, Irak'ın Kuzeyinde Kürtlere gizlice savaş eğitimi verdiğini belirtmektedir. Bu bölgede İsrail gizli servisi elemanlarının resmi görevli olarak değil, işadamı olarak göründükleri de verilen bilgiler arasındadır. Verilen komando eğitimleri ile Türkiye'de eylemler gerçekleştirildiği de, makalede yer almaktadır. Yine Hersh yazısında, İsrail ile Kürdistan'ın ilişkilerinin

⁴⁸ Cevheri Güven, "Gül-PKK-İsrail Üçgeni", Aktif Haber, 25.10. 2007.

⁴⁹ Ibid.

giderek daha sıkı bir hal aldığı ve Kürdistan'da artık İsrail'in de var olduğunu ifade etmektedir. PKK'ya her türlü askeri teçhizat da sağlanmakta, teröristler himaye edilmektedir. Destek verilen sadece PKK değildir, terör örgütünün bir diğer kolu olan PJAK'a da, İsrail tarafından askeri ve teknik destek sağlandığı, hatta İran'daki eylemlerin İsrail tarafından yaptırıldığı da, ilgili makalede kaleme alınmıştır. Türk yetkililerin bu durumun farkına varmaya başladıkları da makalede ifade edilmektedir, nitekim 2004 yılı sonrası İsrail ile ilişkilerin seyri değişecektir.⁵⁰

Kuzey Irak'ta ve PKK kamplarında İsrail'e ait silah ve mühimmatın ele geçirildiği ve yakalanan teröristlerin, İsrail desteğinden söz ettiklerine dair bir haber de, 2006 yılında Milli Gazete'de yer almıştır. Haberde; PKK-Mossad ilişkisinin kamuoyuna yansımadağı ve PKK'lulara peşmergeler ile birlikte eğitim verildiği de belirtilmektedir.⁵¹

İsrail'in Gazze'de gerçekleştirdiği saldırılara, Ankara'nın gösterdiği tepkiler sonucu da, İsrail'in Ankara Büyükelçisi Gabby Levy'nin, Türkiye'nin PKK'ya karşı düzenlediği operasyonlar ile İsrail'in Gazze'ye düzenlediği saldırıları bir tutan bir açıklaması olmuştur. "Türkiye için PKK ne ise, bizim için de HAMAS o dur" ifadesini kullanan Levy, ayrıca Gazze'de yapılanları savunmuş ve Türkiye'yi sözde ermeni soykırımını gerçekleştirmekle suçlamıştır.⁵²

Görülmektedir ki, İsrail-Türkiye ilişkileri gergin ve çok hassas bir gidişatta devam etmektedir. Türkiye'nin Gazze'de işlediği savaş suçlarını yüzüne vurmasına tahammül edemeyen İsrail, PKK'ya bakışını da açıkça ortaya koymaktadır. Türkiye'nin HAMAS ile ilişkisi de, İsrail tarafından kabullenilememekte ve PKK'ya destek bahanesi olmaktadır.

2.2 Avrupa Devletleri

PKK terör örgütünün Avrupa'da da farklı isimler ve yapılanmaların ardında faaliyetlerini sürdürdüğü, örgüt amacına hizmet eden çalışmalarda bulunduğu bilinmektedir. Öncelikle 11 Eylül terörist saldırıları, ardından Amerika'nın terörist

⁵⁰ Seymour M. Hersh, "Plan B", *The New Yorker*, 28.06.2004.

⁵¹ "İsrail PKK'yı da eğitiyor", *Milli Gazete*, 22.09.2006.

⁵² "Türkiye için PKK neyse bizim için Hamas o", *Akşam Gazetesi*, 05.03.2008.

avına çıkması, ek olarak 2004'te Madrid'de yaşanan terör saldırıları sonucu, Avrupa kamuoyunun teröre bakışında önemli değişimler görülmüştür. Küreselleşen dünyada terörün de farklı niteliklere büründüğü ve terör saldırılarının, teröristlerin de global anlam kazandıkları fark edilmiştir. PKK terör örgütünün kısa süre isim değişikliği için kullandığı KONGRA-GEL'in de, AB terör örgütleri listesinde yer alması Avrupa ülkelerinin anlayış değişikliklerinin bir sonucudur.⁵³

KONGRA-GEL'in Almanya, Belçika, İtalya ve Hollanda'da merkezleri bulunmaktaydı. Örgütün terör örgütleri listesine alınmasından sonra, Türkiye-Interpol işbirliği ile bu merkezlere ortak operasyonlar düzenlenmiştir. Avrupa ülkelerinden ilk olarak Almanya ve Fransa 1995 yılında PKK'nın faaliyetlerini yasaklamıştı. 2001'de de İngiltere PKK'yı terör örgütleri listesine almıştır. Mayıs 2002'de de AB nihayet PKK'yı terör örgütleri listesine aldı.⁵⁴

2002 yılı itibari ile PKK faaliyetlerinin Hollanda'da sürdürüldüğü, PKK'nın sözde Başkanlık Konseyi'nin Avrupa faaliyetlerini buradan yönlendirdiği bilinmektedir. Hollanda'da örgütün eğitim yerleri de bulunmakta ve kara para aklama faaliyetleri de gerçekleştirilmektedir. Hollanda makamlarınca Türkiye'nin de baskısı ile bu dönem bazı PKK üst düzey elemanlarının sığınma başvurusu vermediği ve ülkeye girişlerini engellediği de elde edilen bilgiler arasındadır.⁵⁵ Hollanda'da Sürgünde Kürt Parlamentosu yerine, Kürt Ulusal Kongresi (KNK) kuruldu ve ilk kongresi de burada gerçekleştirilmişti. 2004 yılında örgütten kaçan bir teröristin verdiği bilgiye göre de, örgüt telsiz telefon cihazlarını Hollanda'dan tedarik etmişti.⁵⁶

Avrupa'da PKK'ya getirilen yasaklamaların ardından, analizi yapılan dönemin başına kadar PKK'nın Avrupa'daki en yakın destekçisi olan Almanya'nın da, birtakım önlemler aldığı ve örgüte kısıtlamalar getirdiği bilinmektedir. Bu dönemde Almanya'da örgüt adına faaliyet yürüten yayın kuruluşları vardır, çeşitli dernekler vasıtası ile örgütün propagandası yapılmakta ve örgüt adına para toplanmaktadır.

⁵³ Veli Fatih Güven, "Terörle Mücadelede Avrupa ile İşbirliği ve DHKP-C'ye Yönelik Operasyon", *Stratejik Analiz*, Mayıs 2004, s. 36.

⁵⁴ *Ibid*, s. 39.

⁵⁵ "Hollanda, PKK'yı Derhal Yasaklasın", *Hürriyet Gazetesi*, 23 Şubat 2002; Veli Fatih Güven, "PKK/Kongra-Gel Terör Örgütünün Yeniden Başlayan Silahlı Eylemleri", *Stratejik Analiz*, Ağustos 2004, s. 85.

⁵⁶ Andrew Mango, *Türkiye'nin Terörle...*, s. 68; *Hürriyet Gazetesi*, 30.12.2004.

Alınan önlemler çerçevesinde bu derneklerin gelir kaynaklarının da izlemeye alındığı ve bazı örgüt mensuplarının iltica taleplerinin geri çevrildiği bilgileri mevcuttur.⁵⁷ Bu dönem PKK'nın yayın organı olarak Almanya'da faaliyet gösteren dergi ve gazetelere, Serxwebun (Özgürlük) dergisi ve Özgür Politika gazetesi örnek verilebilir. Ayrıca PKK'nın TV kanalı olan Roj TV de, Almanya'da yayın yapmaktadır. Roj TV'den PKK lehine söylemler işitilmekte, yapılacak eylemlerin şifreleri verilmekte, kan dökme ve şiddet çıkırtkanlığı duyulmaktadır.⁵⁸

Almanya'nın birçok gazetesi PKK'yı terörist olarak nitelendirmemektedir. Onlara göre PKK, Türkiye'de "ayrılıkçı bir gurup", "isyancı" ya da "yasaklı Kürt partisi" dir. Özellikle Der Spiegel'de yayımlanan bir yazı, PKK'nın propagandasının yapıldığına dair bir kanıttır. Yazı, teröristlerle yapılan röportajlara dayanmakta ve yazıda Türkiye'nin sınır ötesi operasyonlarının işgal anlamına geldiği ifade edilmektedir. Ayrıca yazıda terör örgütünü ve yaptığı eylemleri öven, haklı bulan ifadeler de yer almaktadır.⁵⁹

Fransa'nın basın yayın organlarının da PKK konusundaki yaklaşımları, Almanya ile aynıdır. Önde gelen gazete ve dergilerde PKK lehine sözler ve destek arayan, destek çağrısı yapan ifadelere rastlamak mümkündür. Fransız devletine ait radyolardan birinin de, cumartesi günleri Öcalan lehine yayın yaptığı bilinmektedir. 2006 yılında da bir Fransız-Alman ortak kanalı olan ARTE televizyonunda, PKK'lı teröristlerin dağlardaki yaşamlarının konu alındığı, hayatlarının zorluğunun vurgulandığı bir belgeselin yayınlandığı, belgeselde teröristlerden "özgürlük savaşçıları" olarak bahsedildiği çeşitli kaynaklarda yer almaktadır. Terör örgütü PKK Fransa'da dernekler, komiteler, temsilcilikler, spor kulüpleri ve kültürel örgütlenmeler görüntüsünde faaliyetlerini sürdürmektedir. Örgüt mensuplarına buralarda teorik eğitimler verilmekte ve propaganda yapılabilmektedir. Ayrıca Fransa'nın teröre sağladığı destek konusunda, Paris'teki Kürt Enstitüsü'nün faaliyetlerini de ayrıca hatırlatmak gerekir.⁶⁰

⁵⁷ Veli Fatih Güven, "PKK/Kongra-Gel Terör...", s. 86.

⁵⁸ Andrew Mango, *Türkiye'nin Terörle...*, s. 68, 74.

⁵⁹ Matthias Gebauer, "PKK Rebels Prepare to 'Fight to the End'", *Spiegel*, 25.10.2007.

⁶⁰ Deniz Altınbaş, "Avrupa'nın PKK'ya Yaklaşımı", *Stratejik Analiz*, Aralık 2007, s. 34, 40.

Fransa’da PKK faaliyetlerine yönelik zaman zaman kısıtlamalar getirilse ve bazı üst düzey örgüt mensuplarının yakalanmalarına rağmen yapılanların hepsinin göstermelik operasyonlar olduğu anlaşılmaktadır. Birçok örgüt mensubunun tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldığı, daha sonra da bu teröristlerin ülkeden ayrıldıkları fark edilmiştir.⁶¹ 2010 yılında Fransa’nın PKK ile olan ilişkisi konusunda, Avrupa Parlamentosu üyesi Fransız Milletvekili Jose Bove’dan, Larzak Ovası’nda PKK kampı olduğuna dair şok açıklamalar gelmiştir. Bove; Avrupa Parlamentosu’nda terör örgütü PKK’ya destek vermek için bir gurup milletvekili ile yaptığı toplantı sırasında, Fransa’nın Türkiye’deki terör karşısında duruşunu ortaya koyan açıklamalarda bulunmuştur. Larzak Ovası’ndaki PKK kampında askeri eğitim verildiğini ve çoğu zaman kamptaki toplantılara katıldığını bizzat itiraf etmiştir. Bu kamptaki PKK faaliyetlerinden Fransız polisinin de haberdar olduğunu, kampa çok yakın bir mesafede de, Fransız ordusuna ait askeri bir birliğin var olduğu belirtilenler arasındadır.⁶²

İngiltere’deki önde gelen gazete ve dergilerde, ayrıca BBC gibi önemli TV kanallarında da PKK faaliyetlerini destekleyen, Kuzey Irak’ta yaşananların, bir Kürt-Türk çatışması olduğunu ifade eden yayınlara rastlanabilmektedir. Öcalan’ın belirttiği gibi PKK yayın organı olan Med TV’nin de kurulumuna İngiltere’nin destek olduğu, ülkede serbestçe yayın yapabildiği de çeşitli kaynaklarda yer almaktadır.⁶³ İngiltere’de terör örgütünü destekleyen derneklerin ve insan hakları adı altında kamufle olan örgütlenmelerin de sayısı oldukça fazladır. Bunlardan biri de İngiltere’de faaliyet gösteren “Kürdistan İnsan Hakları Projesi”dir.⁶⁴

Terör örgütünün yayın organlarından Roj TV, 2004 yılında faaliyete başlamıştır ve yayın lisansı Danimarka Medya Sekreterliği’ne aittir. Terör örgütünün bu kanala çok büyük miktarlarda mali yardımda bulunduğu, Danimarka basınında da yer almıştır. PKK bu kanalı propaganda faaliyetlerini gerçekleştirmenin yanı sıra, kara para aklamak için de kullanmaktadır. Danimarka’da başta Roj TV olmak üzere

⁶¹ Ali İhsan Aydın, “PKK’nın 2’inci Kasasını da Kaçırdılar”, Zaman Gazetesi, 04 Ekim 2007.

⁶² “Fransız Milletvekili’nden şok PKK itirafı”, Mynet Haber, 13 Mart 2010.

⁶³ Tuncay Özkan, *Operasyon*, Doğan Kitap, İstanbul 2000, s. 226.

⁶⁴ “Yeni PKK’ya Kısaç”, Akşam Gazetesi, 29 Temmuz 2005.

örgütün tüm faaliyetlerinin sona erdirilmesi için Türkiye ne kadar çabalaymış olsa da, 2010 yılında hala aynı faaliyetlerin devam etmesi, girişimlerin Danimarka yönetimince ciddiye alınmadığını, herhangi bir kısıtlamaya gidilmediğini göstermektedir.⁶⁵

Hollanda'da kurulduğu bilinen KNK'nın da, ikinci kongresine Belçika ev sahipliği yapmıştır. 2004 yılı Nisan ayında KADEK ve KONGRA-GEL faaliyetleri de AB tarafından PKK'nın devamı oldukları gerekçesi ile yasaklanmıştı. Bu gelişmelere rağmen Belçika'daki PKK bürosunun 2004 yılında faaliyetlerine devam ettiği bilinmektedir. Terör örgütü Belçika'da basın konferansları düzenliyor, mitingler gerçekleştiriyordu.⁶⁶

İsveç'e baktığımızda, PKK yaygın organlarını yasaklama ya da engelleme konusunda, bu ülkenin de çok titiz olmadığı anlaşılmaktadır. Roj TV'nin haber ve programlarının bir kısmının İsveç'teki yaygın şirketlerince sağlandığı bilgileri mevcuttur. Ayrıca İsveç'te Kürt kültürü üzerine çalışmaların da yoğun olduğu bilinmekte ve bu çalışmaların İsveç'teki Kürt Kütüphanesince desteklendiği açıklanmaktadır. Kürt Kütüphanesi'nin ki dahil terör örgütüne ait birçok web sitesinin çalışmalarının da, İsveç hükümeti Stockholm şehri tarafından desteklendiği bazı kaynaklarda açıklanmaktadır. İspanya'da ise muhtemelen ETA deneyimi yaşanmış olmasından dolayı; Danimarka, İsveç ve Almanya'ya göre PKK yaygın organları konusunda çok daha titiz bir duruş görülmektedir.⁶⁷

PKK'ya Avrupa'dan da eleman temini faaliyetlerinin yürütüldüğü bilinmektedir. Bern film festivalinde, İsviçreli bir militanın da PKK'ya katılımının ve dağlarda geçen yıllarının konu alındığı "David Tolhildan" isimli bir belgesel film gösterilmiştir. Bu filmin destekçileri arasında, İsviçre Eğitim Bakanlığı ile devlet televizyonu da yer almaktadır.⁶⁸ PKK'ya desteğin farklı bir örneğini oluşturan İsviçre'deki belgesel film örneğinde olduğu gibi, İtalya'dan da Türkiye'yi çok şaşırtan bir destek örneği ortaya çıkmıştır. İtalya'daki günlük gazetelerden olan Il

⁶⁵ "Roj TV, PKK'nın kara parasını akıyor" Sabah Gazetesi, 17 Mart 2010.

⁶⁶ Andrew Mango, *Türkiye'nin Terörle...*, s. 110.

⁶⁷ Ibid, s. 112-114.

⁶⁸ Deniz Altınbaş, "Avrupa'nın PKK'ya...", s. 40.

Manifesto, terör örgütü lideri Abdullah Öcalan'ın köşe yazılarını yayımlayacağını duyurdu. Gazete yayımlayacağı bu makalelerle sözde Kürt Sorunu'nun çözümüne katkıda bulunmayı amaçlıyormuş. Gazete aslında teröre vereceği desteği, terör örgütünün propagandasını yapacağını duyurmuştur.⁶⁹

Bazı kaynaklara göre, Sınır Tanımayan Doktorlar Birliği ve Sınır Tanımayan Gazeteciler Birliği gibi Avrupalı kuruluşlarla, Fransa'daki Kürt Halkı ile Dayanışma Konseyi, ayrıca Danimarka'da Helsinki Komitesi gibi oluşumlar, PKK'yı desteklemektedir. İsviçre'de faaliyet gösteren Ermeni Kültür Vakfı ve İngiltere'de faaliyette olan Kürdistan İnsan Hakları Projesi de, yine terör örgütüne desteklerini esirgemeyen ve bir kısmı zaten teröre hizmet amaçlı kurulmuş olan Avrupa'daki örgütlenmelerdir.⁷⁰

Görülmektedir ki, Avrupa'nın terör örgütüne verdiği desteğin nitelikleri ve boyutları endişe vericidir. Eski Genelkurmay Başkanı Orgeneral Yaşar Büyükanıt'ın da belirttiği gibi, Avrupa PKK terörü konusundaki tedbirleri uygulamamaktadır. Hatta Interpol tarafından aranan teröristler dahi Avrupa'da serbestçe dolaşabilmektedirler.⁷¹

AB'nin terör örgütleri listesinde bulunan, dolayısıyla AB üyesi ülkelerin tamamı tarafından terörist kabul edilmesi gereken PKK'ya yönelik tutum, yaklaşım ve yasaklı bir örgüt olmasına rağmen uygulamada yaşanan serbestlik çok dikkate alınması gereken son derece ciddi bir sorundur.

2.3 Avrupa Birliği

Avrupa Birliği'nin İlerleme raporlarında terör örgütü PKK'nın lehine olabilecek kararların yer aldığı, hatta terör örgütünün kongre kararları ile AB'nin isteklerinin birbirine çok yakın olduğu farkındalığı daha önce belirtilmişti.

2003 yılı itibari ile Güneydoğu'daki durumu ele alışlarındaki benzerlik devam etmektedir. Terör örgütü 2003 yılında gerçekleştirdiği 9. Kongre'sinde,

⁶⁹ "Öcalan İtalya'da köşe yazarı oldu", Hürriyet Dünya, 08.01.2010.

⁷⁰ "Yeni PKK'ya Kıskaç", Akşam Gazetesi, 29 Temmuz 2005.

⁷¹ "PKK'ya Avrupa Desteği Var", Radikal Gazetesi, 23 Mayıs 2007.

Güneydoğu'daki sorunun barışçıl ve demokratik yollarla siyasi bir yolla çözülmesi gerektiğini belirtmektedir.⁷² AB'nin 2003 yılı ilerleme raporunda da, güneydoğudaki soruna askeri olmayan sivil bir çözüm bulunması gerektiği belirtilmektedir.⁷³ 2005 yılında terör örgütünün 11. ve 12. Kongre'lerinde, sorunun çözümü için demokratik çözüm yollarının olması gerektiği ve bu çözüm yollarının örnekleri verilmektedir. Ayrıca sorunun terör sorunu değil, Kürt sorunu olarak görüldüğü takdirde ilerleme kaydedileceği de ifade edilmektedir. 2005 yılı AB İlerleme Raporu'nda da, sorundan Kürt Sorunu olarak bahsetmekte ve soruna çözüm yolları üretilmektedir.

AB 2003-2005 arası düzenlediği İlerleme Raporları'nda, nedense terör örgütünün istekleri doğrultusunda ifadeler kullanmakta ve çözüm önerileri geliştirmektedir.⁷⁴ 2006 yılında da örgütün 13. Kongre kararlarında, Türkiye'nin İran ile yaptığı işbirliğinden duyulan rahatsızlık belirtiliyor ve TSK'nın yaptığı askeri operasyonlara son vermesi çağrısı yapılıyor.⁷⁵ AB'de terör örgütünün isteklerini yerine getirircesine 2006 yılı ilerleme Raporu'nda, Kuzey Irak'a yapılan müdahaleleri konu alıyor ve sınıra yığılan askerden bahsediyor. Kürt sorununun çözümünde askeri yöntemlerin kullanımından vazgeçilmediğini ve Erdoğan'ın bahsettiği demokratik çözüm yollarının arkasında durmadığı dile getiriliyor. Aynı raporda, EMASYA Protokolünün varlığından ve verdiği yetkilerden rahatsız olduğunu çağrıştıran ifadeler de yer veriliyor.⁷⁶ 2007 ve 2008 yılı İlerleme Raporları'nda da, nedense AB Güneydoğu'daki durumla yakından ilgilidir. EMASYA'nın kaldırılması gerektiği raporlarda yine yer almaktadır, ayrıca terör sorunu Kürt sorunu olarak adlandırılarak, Kürt halkına verilen hak ve özgürlüklerin artırılması gerektiği de AB'nin raporlarında yer bulmuştur.⁷⁷

⁷² Murat Oruç, *Terör Örgütü PKK ve Avrupa Birliği'nin Türkiye Üzerindeki Hedefleri*, IQ Yayınları, İstanbul 2009, s. 64.

⁷³ 2003 Yılı İlerleme Raporunun Türkçe Metni için;
<digm.meb.gov.tr/belge/IR_2003_tr.pdf> (11.04.2010)

⁷⁴ Murat Oruç, *Terör Örgütü...*, s. 64-66; 2005 Yılı İlerleme Raporu'nun İngilizce metni için,
http://ec.europa.eu/enlargement/archives/pdf/key_documents/2005/package/sec_1426_final_progress_report_tr_en.pdf (11.04.2010)

⁷⁵ Murat Oruç, *Terör Örgütü...*, s. 66.

⁷⁶ 2006 Yılı İlerleme Raporu, AB Komisyonu, 2006, s. 7, 20, 72,
http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2006/nov/tr_sec_1390_en.pdf (11.04.2010)

⁷⁷ 2007 Yılı İlerleme Raporu, AB Komisyonu, 2007, s. 8, 22, 74,

AB ilerleme raporlarında Güneydoğu'daki durumun yapılan analizinde; demokratik çözüm-siyasi çözüm, askeri operasyonlar ve Kürt Sorunu konularında terör örgütünün aldığı kararlarla bir uzlaşımın söz konusu olduğu görülmektedir.

2.4 Balkan Devletleri

Balkan devletlerinden Yunanistan'ın, PKK terör örgütüne çok uzunca bir süredir verdiği desteği ve desteğin boyutlarını daha önceki bölümlerde işlemiştik. 2000'li yıllara gelindiğinde de Yunanistan ve GKRY'nin teröre verdiği desteği kestiğini söyleyemeyiz. Irak Savaşı sonrasında PKK Irak'ın kuzeyinde her türlü desteği bulabileceği bir bölge elde etti. Öcalan'ın yakalanışı sonrası ortaya çıkan Yunanistan desteği ile de, dikkatleri üzerine çeken ülkenin, birtakım PKK faaliyetlerine göz yummadığı söylenebilir. 2002 Haziran'ında TSK'nın yaptığı operasyonlar sonucunda ele geçirilen silah ve mühimmatın menşelerine bakıldığında, Yunanistan menşeli silahlar da mevcuttu, örgüte askeri destek devam ediyordu.⁷⁸ Yunanistan ve GKRY'deki ayrılıkçı Kürt örgütleri ve PKK terör örgütüyle ilgili faaliyette bulunan bunların uzantısı durumundaki çeşitli isimlerdeki ayrılıkçı Kürt derneklerini bugün bile Yunanistan ve GKRY topraklarında görmemiz mümkündür. Yunanistan gerek kendi ülke sınırları içinden, gerekse büyükelçiliklerinin bulunduğu diğer devletlerden PKK'ya her türlü desteğini devam ettirmektedir. Yunanistan ve GKRY'deki PKK kampları askeri ve ideolojik eğitim vermek için varlığını sürdürmektedir. Bu ülkelerde terör örgütünün propagandası da rahatlıkla yapılmakta, basın yayın faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde hiçbir kısıtlamaya gidilmemektedir.⁷⁹ PKK

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2007/nov/turkey_progress_reports_en.pdf
(11.04.2010)

2008 Yılı İlerleme Raporu, AB Komisyonu, 2008, s. 8-28,

http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/press_corner/keydocuments/reports_nov_2008/turkey_progress_report_en.pdf (11.04.2010)

⁷⁸ Andrew Mango, *Türkiye'nin Terörle...*, s. 103-104.

⁷⁹ Osman Akagündüz, "Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin Kürtçülük Faaliyetleri-6", 03.03.2010.

Yunanistan ve GKRY’de bir politika unsuru haline gelmiştir ve örgüte destek resmi düzeyde sürdürülmektedir.⁸⁰

2008 yılında da Hürriyet gazetesinin bir haberine göre; PKK’nın dış ilişkiler sorumlusu olarak bilinen bir kişi Interpol tarafından kırmızı bültenle aranıyor olmasına rağmen, Yunanistan’dan oturma izni alabildiği ortaya çıkmıştır. Verilen ikamet belgesi 2010’a kadar uzatılmış ve yine Yunanistan tarafından verilen seyahat belgesi ile de, terörist Schengen ülkelerinde rahatlıkla dolaşabilmektedir. Hürriyet gazetesinde oturma izin belgesi de yayınlanmıştır. Bu durum, Yunanistan’ın PKK’lı teröristleri himaye ettiğinin ve onlara her türlü desteği sağlamaya devam ettiğinin en açık göstergesidir.⁸¹

Ocak 2009’da da Yunanistan’ın ABD büyükelçiliği tarafından Washington’da basın organlarına dağıttığı açıklama, Yunanistan’ın günümüzdeki bölücü Kürtçülük ve PKK terörüne verdiği desteklerin en bariz örneklerinden birisidir. Yunanistan hükümet sözcüsü Dimitris Reppas yaptığı açıklamada, Yunanistan’ın Kürtlerin kendi kaderini tayin hakkını sürekli olarak desteklediğini ve bundan sonra da destekleyeceklerini ifade etmiştir. Açıklamada Güneydoğu’da gerçekleştirilen operasyonlar insan hakları ihlalleri olarak yorumlanmakta ve Kuzey Irak’a gerçekleştirilen operasyonların da, sorun yarattığı belirtilmektedir. Yaklaşık 1 yıl önce Yunanistan’ın ABD büyükelçiliğinden yapılan bu açıklama bile, Yunanistan’ın bu konudaki resmi arzusunu ve düşüncelerini açıkça ortaya koymaktadır. GKRY’nin de Yunanistan ile aynı düşünceleri paylaştığını ve aynı doğrultuda hareket ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır.⁸²

Balkan devletlerinden Romanya ve Bulgaristan’ın ise, PKK’lı teröristlerce Avrupa’ya geçiş için bir güzergâh olarak kullanılmaya devam edildikleri söylenebilir. Terör örgütü bu ülkelerdeki çok sayıda paravan şirketten maddi destek sağlamaktadır. PKK’ya eleman ve finans desteği sağlanan bu ülkelerde de

⁸⁰ Deniz Altınbaş, “Avrupa’nın PKK’ya...”, s. 41.

⁸¹ Zeynel Lütle, “İkamet Belgesi Atina’dan”, Hürriyet Gazetesi, 09.10.2008, s. 1, 19.

⁸² Osman Akagündüz, “Yunanistan ve Güney...”

EUROPOL bünyesinde başlatılan operasyonlarla çeşitli önlemler alınmakta ve desteklerin kesilmesine, etkisizleştirilmesine çalışılmaktadır.⁸³

2.5 BDT Ülkeleri

Rusya Federasyonu'nun PKK'nın kuruluşundan bu yana, Suriye bağlantısı ile örgüte destek verdiği bilgileri ve Türkiye'nin PKK konusunda Rusya'ya olan baskısı ifade edilmişti. Bu dönemde de Rusya'nın PKK konusundaki tutumunda pek bir değişiklik olmadığı görülmektedir. PKK'ya 2006 yılında tekrar yayınladığı, terörist örgütler olarak kabul ettiği listede yine yer vermemiştir.⁸⁴ Örgüt mensupları Rusya'da hala rahatça barınabilmekte ve faaliyet gösterebilmektedir. Rusya, terör örgütü olarak saymadığı bir örgütün sınırları içerisindeki faaliyetlerine de herhangi bir kısıtlama getirmemektedir.⁸⁵ ABD'nin Irak'ı işgali sonrasında da, terör örgütünün elinde füzelerin bulunduğu ve bunların Rusya'dan geldiğine dair, PKK itirafçılarının ifadeleri bulunmaktadır. Ayrıca Rusya'da örgütün kamplarının da hala varlığını sürdürdüğü de rahatlıkla söylenebilir.⁸⁶ Nitekim Rusya PKK'yı hala terör listesine dâhil etmeye yanaşmamaktadır. Rus yetkililerce Rusya'nın milli çıkarlarına zarar veren gurupların terör listesine dahil edildiği ve PKK'yı böyle bir örgüt olarak görmedikleri ifade edilmektedir.⁸⁷

Bu dönemde Ermenistan'ın PKK'ya olan desteği de, zaman zaman örgüt yayın organlarından takip edilebildiği kadarıyla sürmektedir. Anadolu Ajansının bir haberine göre örgüt yayın organlarından Serxwebun'da yer alan bir yazıda, KADEK'in Ermenistan'da akademi seviyesinde bir okul açmak için, yetkililerden izin aldığı duyurulmuştur. Aynı yazıda ayrıca Ermenistan'ın KADEK temsilcisinin var olduğu, ayrıca bu kişinin Ermenistan hükümetinin talimatına uymadığı gerekçesi

⁸³“PKK'ya bir darbe de Romanya'dan”, CNN Türk Haber, 25.02.2010.

⁸⁴ “Rusya PKK'yı teröristler listesine almamakta ısrarlı”, Zaman Gazetesi, 21.07.2006.

⁸⁵ “PKK'yı soydu Rusya'da şirket kurdu” haberi için bakınız:
<http://www.tumgazeteler.com/?a=3953158> (13.04.2010)

⁸⁶ “PKK; hasta teröristleri ölüme terk ediyor”, 31.03.2010 tarihli haber için bakınız:

http://www.24dakika.com/news_detail.php?id=56569 (13.04.2010); “PKK'lıdan şok itiraf”, 03.02.2008 tarihli haber için bakınız:

http://www.24dakika.com/news_detail.php?id=34083 (13.04.2010)

⁸⁷ Ayrıntılı bilgi için bakınız, “Türkiye'nin Dış Politika Gündemi”, *Stratejik Analiz*, Ekim 2007, s. 41.

ile görevinden alındığı da belirtilmektedir.⁸⁸ Terör örgütünün Ermenistan'dan silah ve mühimmat desteği gördüğü de ifade edilmektedir. 2004 yılı Aralık ayında da Türkiye'ye sığınan bir teröristin ifadesine göre, örgütün elindeki roketleri Ermenistan'dan tedarik ettiği bilgisine ulaşılmıştır.⁸⁹

PKK'nın Ermenistan'da faaliyette olduğuna ve örgüt adına çeşitli kuruluşlar vasıtası ile yardım toplandığına, Ermenistan'da örgüte eleman da kazandırıldığına dair bir kanıt da, Hürriyet Gazetesi'nin bir haberinde yer verilmiştir.⁹⁰ Ermenistan işgali altındaki Dağlık Karabağ bölgesinde, terör örgütü uyuşturucu kaçakçılığı, kara para aklama ve silahlı eğitim gibi faaliyetlerini sürdürmekteydi. Yakın döneme ilişkin olarak söylenebilecek olan ise, PKK'nın buradaki faaliyetlerinde büyük oranda artış görülmüş ve çok sayıda yeni ve büyük kamplar kurarak yerleşmeye çalıştığı tespit edilmiştir. Kuzey Irak'a düzenlenen sınır ötesi operasyonların ardından çok zayıf veren örgütün kendisine yeni yerleşim alanları aradığı ve Dağlık Karabağ'ın da bu amaca hizmet edeceği düşünülmektedir. Ermenistan işgali altındaki bu bölgede tüm yaşananlar Ermenistan devletinin bilgisi ve gözetimi dahilinde gerçekleşmektedir.⁹¹

3. Desteğin Nitelikleri

Ortadoğu Bölgesi bu dönemde de, PKK için vazgeçilmez bir barınma alanıdır. ABD'nin Irak'ı işgali sonrası PKK Irak'tan barınma, üslenmeden askeri yardıma ve diğer yaşamsal yardımlara kadar her türlü desteği görmüştür. Propaganda araçlarını bu ülke sınırları içerisinde rahatlıkla kullanabilmiştir. Diğer Kürt guruplardan da yaşamsal ve askeri destek görmüş, eleman temini konusunda da bu guruplardan yardım almıştır.⁹²

Bölgede İran'ı ele aldığımızda da, İran'daki Kürt gurupların PKK'ya eleman temini ve örgütün propagandasını yapma konusunda destek oldukları ortaya

⁸⁸ Andrew Mango, *Türkiye'nin Terörle...*, s. 68-69.

⁸⁹ Ibid, s. 69, 125.

⁹⁰ "PKK, sevgili iki teröristin başlarını kesti", Hürriyet Gazetesi, 13.09.2008, s. 1, 25.

⁹¹ Sinan Oğan, "Dağlık Karabağ'a Yerleşen PKK ve Türkiye'nin Sınır Ötesi Müdahale Hakkı", *TÜRKSAM Yayını*, 18.02.2008.

⁹² Cemalettin Taşkıran, Haydar Çakmak, "Kuzey Irak'ta...", s. 73-76; Ali Kuzu, Terör mü Kürt..., s. 178-179.

çıkılmaktadır. Örgüt İran topraklarında faaliyetlerini sürdürebilmektedir, köylerden vergi adı altında parada toplayabilmektedir.⁹³ İran'dan kendisinin de çatışma içinde olduğu PJAK'ın varlığı nedeniyle örgüte herhangi bir destek gidemeyeceğine dair görüşler olsa da, PJAK'ın İran istihbaratı tarafından oluşturulduğunu belirten görüşler de mevcuttur. Eğer PJAK İran İstihbaratı'nın bir aracı olarak kurulduysa, İran örgüte her açıdan her türlü desteği sağlamıştır dememiz gerekir. Eğer PJAK İran'ın da çatıştığı bir terör örgütü ise de, sicili çok temiz değildir. İran ülkesinde yakalanan üst düzey örgüt elemanlarını Türkiye'ye iade etmemiştir.⁹⁴

Irak'ın işgali sonrası Suriye için de söylenebilecek olan, ülkedeki rejim muhalifi gurupların PKK ile yakın ilişki kurduğu ve PKK sempatzanı olduklarıdır. Örgütün propagandasını yapmaktadırlar, ayrıca Suriye'den örgüte eleman desteğinin gittiği de bilinmektedir.⁹⁵

Ortadoğu Bölgesinde ABD varlığı sonrasında önemi oldukça artan ve ABD müttefiki bir ülke İsrail'in, terör örgütüne olan desteği ise bazı kaynaklara göre, çok çarpıcı ve ürkütücü niteliktedir. Teröristlerin askeri eğitimi, silah ve mühimmat temini bu desteğin içindedir. Barınma alanları da oluşturulmakta ve teknik yardım da sağlanmaktadır.⁹⁶

Terör örgütü PKK'ya Avrupa'dan gelen destekte çok boyutludur. Avrupa'nın birçok ülkesinde çeşitli dernek ve kuruluş adı altında faaliyetlerine devam eden terör örgütü, kara para aklama faaliyetlerini de, Avrupa'daki bankalar ve çeşitli şirketler vasıtası ile sürdürebilmektedir. Örgüte teknik yardımda sağlanmış, haberleşmede kullanılan cihazlar bazı Avrupa ülkelerince örgüte tedarik edilmiştir.⁹⁷ Avrupa'nın birçok ülkesinde propaganda faaliyetlerini de serbestçe yerine getiren örgütün, basın-yayın organları aracılığı ile aldığı destek çok önemlidir.⁹⁸ Hollanda ve Fransa'da

⁹³ Arif Keskin, "PJAK: PKK'nın...", s. 45-51; "İran'da Kurşuna Dizdiler", Hürriyet Gazetesi, 13.09.2008, s. 1, 25.

⁹⁴ Arif Keskin, "PJAK Bitti mi?...", s. 70-71; Arif Keskin, "PJAK: PKK'nın...", s. 50.

⁹⁵ Oytun Orhan, "Suriye Kendi...", s. 60-61; Hürriyet Gazetesi, 15.06.2004.

⁹⁶ Seymour M. Hersh, "Plan B..."; "İsrail PKK'yı da eğitiyor", Milli Gazete, 22.09.2006.

⁹⁷ Andrew Mango, *Türkiye'nin Terörle...*, s. 68; Hürriyet Gazetesi, 30.12.2004.

⁹⁸ Andrew Mango, *Türkiye'nin Terörle...*, s. 68, 74.

eğitim kamplarının da varlığı öğrenilen örgütün, askeri, teknik ve teorik eğitim için de destek gördüğü ortaya çıkmıştır.⁹⁹

Balkan devletlerini ele aldığımızda, PKK'dan hiçbir desteği esirgemeyen Yunanistan ve GKRY'yi öncelikle belirtmemiz gerekir. Örgüt bu iki devlet tarafından himaye edilmekte, örgüte barınma imkânı sağlanmakta, gerek ideolojik gerekse askeri eğitim verilen kampların topraklarında bulunmasına göz yummaktadırlar. Askeri malzeme ve gerekli teknik yardım desteğinde de, bu iki balkan ülkesini görmek mümkündür. Örgüte eleman temini, gerekli finansal destek de özellikle GKRY'de yürütülebilmektedir. Terör örgütü basın-yayın faaliyetlerini rahatlıkla yürütebildiği bu ülkelerde, propaganda amacına da ulaşmaktadır. Bu ülkeler, terör örgütünün legal ve illegal düzeydeki tüm faaliyetlerinin uygulama alanıdır.¹⁰⁰

Rusya bu dönemde öncelikle PKK'yı terör örgütü olarak kabul etmeyen birkaç devletten biri olması nedeniyle, örgüte her türlü desteğe açık görünmektedir. Nitekim Rusya'daki örgüt kampları varlığını sürdürmüş, örgüt elemanları bu ülkede rahatlıkla hareket edebilir olmuşlardır. Örgüte barınma, askeri ve teknik yardım Rusya'dan da gelmiştir. Örgüt propaganda faaliyetlerini de rahatlıkla gerçekleştirmiştir.¹⁰¹ Ermenistan da ise, özellikle Dağlık Karabağ bölgesinde örgüte barınma, askeri ve teknik destek sağlanmakta, yiyecek ve eleman temini konularında destek olunmaktadır. Ermenistan'dan örgüte yönelik herhangi bir kısıtlama olmadığı, dolayısı ile örgütün her türlü faaliyetine göz yumulduğu görülmektedir.¹⁰²

4. Desteğin Amaçları

2003'te Irak'ın ABD tarafından işgali sonrasında Ortadoğu'da dengeler değişti. ABD'nin Ortadoğu'da olma nedeni, "Büyük Ortadoğu Planı" olarak ifade edilmekte.

⁹⁹ "Fransız Milletvekili'nden şok PKK itirafı", Mynet Haber, 13 Mart 2010.

¹⁰⁰ Deniz Altınbaş, "Avrupa'nın PKK'ya...", s. 41; Zeynel Lüle, "İkamet Belgesi Atina'dan", Hürriyet Gazetesi, 09.10.2008, s. 1, 19.

¹⁰¹ PKK; hasta teröristleri ölüme terk ediyor", 31.03.2010 tarihli haber için bakınız:

http://www.24dakika.com/news_detail.php?id=56569 (13.04.2010); "PKK'lıdan şok itiraf", 03.02.2008 tarihli haber için bakınız:

http://www.24dakika.com/news_detail.php?id=34083 (13.04.2010)

¹⁰² Andrew Mango, *Türkiye'nin Terörle...*, s. 68-69; Sinan Oğan, "Dağlık Karabağ Yerleşen PKK ve Türkiye'nin Sınır Ötesi Müdahale Hakkı", *TÜRKSAM Yayını*, 18.02.2008.

Saddam'ı Irak'tan uzaklaştırmaya çalışan ABD, Irak'ı tamamen kontrol altına alacak ve Ortadoğu enerji kaynaklarını kontrol edecekti. Ayrıca ABD'nin bölgedeki diğer bir varlık sebebi de İsrail'in varlığını tehdit eden önemli bir askeri gücün bertaraf edilmesiydi. Irak İsrail için bir tehditti ve bu tehdit ortadan kaldırıldı.¹⁰³ Büyük Ortadoğu Projesi (BOP) kapsamında, Irak petrol ve doğalgazına ulaşılacak istendiği ve asıl amacın, Amerikan ekonomisinin iyileştirilmesi olduğu da belirtilmelidir.¹⁰⁴

ABD'nin PJAK'a olan desteğinin sebebi, İran'ı istikrarsızlaştırma programı çerçevesinde çeşitli legal ve illegal aktörlerin kullanılması olarak açıklanabilir. ABD ile birlikte İsrail'de terör örgütlerinin desteklenmesinde yer almaktadır. Ortak hareket eden bu iki ülke PKK'nın kolu olan PJAK'ı destekleyerek, İran'da eylemler yaptırılmaktadır, amaç nükleer silah geliştirmeye çalışan İran'da iç güvenlik sorunları yaratarak, güçlenmesini engellemektir.¹⁰⁵ ABD'nin PKK ile var olduğu düşünülen bağlantısında İran nedeni belirtilebildiği gibi, farklı birçok etken de öne sürülebilir. Irak'ın Kuzey'inde kurulmaya çalışılan Kürt Devleti'nin Türkiye'ye kabul ettirilmeye çalışılmasının bir aracı da PKK'dır. ABD Kuzey Irak'taki Kürt gurupları rahatsız etmek istememektedir, sonuçta Irak'ta kurulan başında onların olduğu bir idaredir. Irak'taki Kürt gurupların örgütle olan yakın ilişkileri de daha önceki bölümlerde aktarılmıştı. Bu Kürt guruplarının liderlerinin de, Irak'taki yeni oluşumda söz sahibi olmaları tabii ki PKK ile aralarını açmadı. Onların Irak'ta elde ettikleri statüyü, Türkiye'deki Kürtlerin de elde etmesi ve Türkiye'nin güney doğusunda bir federe devlet oluşması, bu Kürt guruplarının PKK'yı destekleme amacı olarak görülmektedir. Bunların dışında PKK, ABD için bir tehdit değildir, aksine onun Ortadoğu'daki planları için kullanabileceği iyi bir araçtır. ABD Türkiye'yi de stratejik konumu nedeniyle, bu planlarına işlerlik kazandırabilmek için kullanmak istiyor ve PKK kartını elinde tutuyor olabilir.¹⁰⁶

¹⁰³ Cemalettin Taşkiran, Haydar Çakmak, "Kuzey Irak'ta...", s. 74.

¹⁰⁴ Cenk Pala, "Enerji Perspektifinden Türkiye- ABD İlişkilerinin Yeni Boyutu: Irak'ın Geleceğine İlişkin Bir Senaryo Denemesi", *Avrasya Dosyası*, Cilt: 11, Sayı: 2, 2005, s. 184.

¹⁰⁵ Seymour M. Hersh, "The Next...",

¹⁰⁶ Şanlı Bahadır Koç, "ABD-PKK İlişkisi Üzerine Notlar", *Stratejik Analiz*, Cilt: 9, Sayı: 106, Şubat 2009, s. 30-33.

PJAK'ın ABD tarafından desteklendiğini düşünürsek, bu durum İran'ın işine yaradı ve Suriye ve Türkiye ile ilişkilerinin iyileşmesine yol açtı. Bu durum İran toprak bütünlüğünü tehdit eder görüldüğünden, İran'da milliyetçiliği körüklemiş ve ülke içindeki muhalif gurupların bir bütünlük içinde hareket etmelerine ve ABD karşıtı olmalarına, İran'ın ülkesindeki Kürtler üzerinde daha baskıcı olabilmesine yol açmıştır.¹⁰⁷ İran'da PJAK faaliyetleri, en fazla İran'daki Azerbaycan Türkleri tarafından kuşkuyla izlenmektedir. Azerbaycan Türkleri PJAK'ı İran rejimi ve PKK'nın ortak ürünü olduğunu düşünmekte, amaçlarının İran-Türkiye sınırında bir Kürt bölgesi oluşturulması olduğuna inanmaktadırlar. Oluşturulan Kürt bölgesinde bir Kürt-Türk savaşı çıkarmanın da amaçlandığını düşünmektedirler.¹⁰⁸ Eğer PJAK'ın İran rejiminin bir ürünü ise, içinde bazı çelişkiler barındırsa da, en temel amaç olarak bölgeye gelen ABD'ye karşı oluşturulduğu, ABD'ye karşı kendini koruma amaçlı terörün beslendiği söylenebilir.

Diğer yandan İran, Irak Kürtlerini uzun süre desteklemiştir. Irak'ta ABD varlığı ile birlikte, Kürt gurupların ABD ile birlikte hareket etmeleri ve bölgedeki Kürtlerin ABD'ye eğilim duymaları İran'ı korkutmuş olabilir. İran içindeki Kürtlerin de bu durumdan etkilenmeleri, İran'ı Kürtlere bir baskı unsuru olsun diye PJAK'ı oluşturmaya itmiş olabilir. İran bölge Kürtlerinin tekrar en iyi müttefiki olma çabasına girişmiş olabilir. Bu bağlamda düşünüldüğünde, Kuzey Irak'tan çıkarılmaya çalışılan PKK'ya İran toprakları açılabilir, ya da göz yumabilir.¹⁰⁹

Suriye'ye baktığımızda, Türkiye ile Suriye'nin Irak kaynaklı ortak güvenlik kayguları olduğunu söylemek mümkündür. İki ülke arasında siyasal ve ekonomik alanda ilişkiler gelişmektedir. 1999'dan sonra PKK'ya yönelik olarak yürütülen ortak işbirliği çok önemlidir ve bu süreç deva ettirilmeye çalışılmaktadır. Suriye'nin bu süreçte PKK'ya açık destek vereceği pek tahmin edilmemektedir. Suriye, Irak pazarından ve Lübnan'ın ekonomik getirilerinden yoksunken, Türkiye ile ticaret hayatı önemlidir. Ayrıca Irak Savaşı sonrası kendini tamamen kuşatılmış hisseden

¹⁰⁷ Arif Keskin, "ABD Neden, PJAK'ı Terör Listesine Aldı?", *Stratejik Analiz*, Cilt: 9, Sayı: 106, Şubat 2009, s. 6-7.

¹⁰⁸ Arif Keskin, "PJAK Bitti mi?...", s. 71.

¹⁰⁹ *Ibid*, s. 72.

Suriye için, Türkiye ile olan ilişkisi, izole olmuş konumundan kurtulması gibidir. Suriye İran ile yakın ilişki içinde olmasına rağmen, son yıllarda nükleer çalışmaları ile ve tehditkâr tavırları ile etkin olan İran'dan çekinmektedir. Suriye, ABD başarısızlığı için Irak'taki direniş guruplarına da destek vermektedir. Suriye-İran birlikte hareket ederek, ABD ve İsrail'e zarar vermeye çalışmakta, onlara karşı olan örgütleri desteklemektedirler. Bu dönemde PKK'ya açık desteğin, ABD karşıtı ve uzun süre İsrail ile savaş içinde olmuş olan bir Suriye için pek mümkün olmadığı söylenebilir.¹¹⁰

Ortadoğu'da ABD müttefiki olan ve ABD'nin Irak'ı işgali ile yalnızlığından kurtulan İsrail için de, söylenebilecek çok şey vardır. Suriye ve İsrail uzun yıllar savaş halinde olan, aralarında toprak sorunu olan iki ülkedir. Suriye ile Türkiye'nin düzelen ve gelişen ilişkileri İsrail'i rahatsız etmektedir. ABD'nin Irak'ı işgali ile İsrail için bir tehdit olan Saddam yönetimi, ortadan kalkmıştır. İran-Suriye işbirliğine karşı, İsrail ABD ile müttefik olarak hareket etmektedir. İran'ı istikrarsızlaştırma amacıyla PJAK'ı desteklemektedir. Kuzey Irak'ta bir Kürt devletinin oluşumu da İsrail için önemlidir. Özünde denilebilir ki, ABD için uygun olan ve istenilen her şey İsrail için de uygundur. Filistin'de Hamas'ın desteklenmesi, İsrail için PKK'ya desteklemenin bir diğer sebebidir. İsrail'in Gazze'de yaptıkları Türkiye tarafından sürekli eleştirilmekte ve adeta bir soykırım yapıldığı duyurulmaktadır. Sürekli eleştirilen, Ortadoğu'daki varlığı bile halen kabullenilememiş olan bir devletin, sizi etkileyen bir terör örgütünü desteklemesi de kolayca tahmin edilebilir olmalıdır.¹¹¹ İsrail ile Türkiye'nin bölge politikaları açısından yaklaşım farkı vardır. Irak'ın parçalanması, Kuzey Irak'taki bir Kürt oluşumu, muhtemel bir Kürt devleti gibi unsurlar Türkiye'yi rahatsız ettiği gibi, İsrail'i etkilememektedir. Yalnız Kuzey Irak'taki Kürtler konusunda, Türkiye'yi rahatsız edecek açılımlar sergilemesi ve bölgede Türkiye'yi tedirgin edecek açılımların tarafı olması gibi durumlar algılanmaktadır.¹¹²

¹¹⁰ Ayrıntılı bilgi için bakınız: "Türkiye'nin Dış Politika Gündemi", *Stratejik Analiz*, Ekim 2007, s. 29.

¹¹¹ Hasan Cemal, "Türkiye İsrail nereye?", *Milliyet Gazetesi*, 25.06.2004, s. 21.

¹¹² Nur Batır, "Türkiye İsrail ittifakına doğru", *Milliyet Gazetesi*, 05.01.2004, s. 12.

Bölgedeki durumu kısaca belirtmek gerekirse, ABD-İsrail işbirliği ile Lübnan'dan Hizbullah'ın tasfiyesi için çalışırken, İran ABD'ye karşı Hizbullah'ı destekliyor. İran PJAK'la savaşırken, PJAK ABD'den destek görüyor. ABD/İsrail, İran/Suriye cepheleri birbirine karşı örgütleri kullanıyorlar. Aslında Ortadoğu'da bölgesel bir savaşa yol açabilecek tehlikeli oyunlar oynanırken; Türkiye her iki cepheye de PJAK ve Hizbullah ile mücadele için destek veriyor ve PKK ile mücadele için destek bekliyor. Türkiye'nin yapmaya çalıştığı; son derece hassas zeminler üzerinde yürütülen, son derece dikkat isteyen, çok iç içe geçmiş bir diplomasi örneğidir.¹¹³

Avrupa ülkelerinin terör örgütüne yönelik tutumlarının nedenlerini incelediğimizde; Avrupalıların genelde insan hakları, azınlık hak ve özgürlükleri açısından yaşananları algıladıklarını, var olduğunu iddia ettikleri bir Kürt Sorunu'na birtakım siyasi çözüm yolları aradıklarını belirttikleri bilinmektedir. Gerçekte amaçlarının bunlar olmadığı da pek rahat öne sürülebilir ki, bir sorunu yoktan var etmişlerdir ve bir kısmı açıktan bir kısmı da dolaylı olarak teröre destek sağlamış, Türkiye'nin aleyhinde hareket etmişlerdir. Avrupa'nın, karışan Ortadoğu bölgesinde meydana gelebilecek gelişmeler için, PKK'yı el altında bulundurduğu bile iddia edilebilir. Bu ülkeler AB İlerleme Raporları ile de, Türkiye'yi sıkıştırmaya çalışmaktadırlar. İnsan hakları olarak teröristlerin haklarını savunan bu ülkeler için, 'insan hakları' kavramının bir bahane olduğu, teröristler dışındakiler için hiç seslerinin çıkmamasından anlaşılmaktadır. AB'nin terörist örgütler listesinde yer alan ve tüm AB üyesi ülkelere terörist olarak kabul edilmesi gereken PKK'ya yönelik tutum, serbestlik ve yasakların uygulanmaması son derece ciddi bir konudur. Bu durum, AB ve Avrupa ülkelerinin samimi olmadıkları ve iyi niyetli olmadıkları kuşkularını barındırmaktadır. Türkiye stratejik konumu, küresel güçlerin ilgi alanı olması gibi sebeplerle, maalesef hala Avrupa devletlerinin de politikalarının bir parçası olmaktadır.¹¹⁴

¹¹³ İbrahim Karagül, "PKK Karabağ'a taşınıyor, Türkiye orayı vuracak mı?", *Yeni Şafak Gazetesi*, 14.05.2008.

¹¹⁴ Deniz Altınbaş, "Avrupa'nın PKK'ya...", s. 33-43.

Türkiye ile birçok soruna sahip Yunanistan'ın ve GKRY'nin bu dönemdeki terör desteğinin nedenlerinde özel bir amaç aranmamalıdır, geçmişten gelen husumetler Yunanistan'ın içine sindiremediği bazı durumlar, Yunan desteğinin sebepleridir. Yunanistan'a göre, tamamen iç sorunları ile uğraşan ve dikkatini Güneydoğu'sundaki terör problemine çevirmiş bir Türkiye, gerek uluslararası ortamda gerekse iki ülke arasındaki ikili ilişkilerde atacağı adımları daha da temkinli atmak zorunda kalacaktır. Bu durum Türk-Yunan sorunlarının başta Kıbrıs olmak üzere, Yunanistan lehine sonuçlandırılması adına elverişli bir ortamı da yaratacaktır.

Yunanistan ile Ege'deki anlaşmazlık konuları çözümlenmemiş olarak durmaktadır. Yunanistan'ın Ege Denizi'ndeki egemenliğini genişletme çabalarından vazgeçmesi mümkün değildir. Aynı şekilde Fener Rum Patrikhanesi'nin talepleri konusunda da, kemikleşmiş isteklerinden vazgeçmeyecektir.¹¹⁵ Kıbrıs Sorunu da artık AB çatısı altındadır ama GKRY'de PKK faaliyetleri olağan hızıyla sürmektedir, burası PKK'nın kamp alanı olmuştur. Yunanistan'ın GKRY'yi bir tür Kuzey Irak'a çevirmeye çalıştığı ve bu amaçla adadaki her türlü PKK faaliyetine izin verdiği düşünülmektedir. Kıbrıs Türklerine karşı Ada'da PKK'nın kullanılacağı, Türklerin adadan kaçırılmaya çalışılacağına dair birtakım iddialar vardır. Yunanistan 'düşmanımın düşmanı benim dostumdur' görüşünü benimsemiş görünmektedir ve Türkiye'ye karşı PKK terörünü beslemeye devam edeceğine, PKK kartını elinde tutacağına dair bir izlenim bırakmaktadır.¹¹⁶

Rusya ile her ne kadar giderek gelişen diplomatik ilişkilere ve ticaret hacmine sahip olsak da, PKK konusunda Rusya'dan beklenen adımların atılmadığı görülmektedir. Hala PKK'yı terör örgütleri listesine almayan bir ülke olan Rusya'nın, Ermeni meselesi, Türkiye-ABD müttefikliği, enerji boru hatları geçiş güzergâhları gibi bazı konularda, ihtilafa düştüğü Türkiye aleyhine PKK'yı desteklediği söylenebilir. Yıllarca PKK'yı himaye etmiş olan Suriye'nin vasıtası ile terörü destekleyen Rusya, bu durumdan vazgeçmiştir diyemeyiz. Türkiye'yi

¹¹⁵ Gözde Kılıç Yaşın, "Papandreou Döneminde Türkiye-Yunanistan İlişkilerinde Beklentiler, *TÜRKSAM*, 19.10.2009.

¹¹⁶ Gözde Kılıç Yaşın, "Güney Kıbrıs Rum Kesimi PKK İçin Yeni Üs Mü Oluyor?" *TÜRKSAM*, 22.08.2009.

istikrarsızlaştırma, sürekli bir terör tehdidi ile yaşatma amacı taşımaktadır.¹¹⁷ Ortadoğu'ya gelen ABD'den, Rusya'nın rahatsız olduğu değerlendirilmesi de yapılabilir ve Ortadoğu'daki değişimlerde Rusya da var olmaya çalışmakta, Ermenistan'ın Dağlık Karabağ bölgesinin PKK'ya açılmasına destek olmaktadır. Dağlık Karabağ, Ermenistan işgali altında hala statüsü belirlenmemiş bir bölge olarak, bu amaca hizmet edebilir görülmüştür.¹¹⁸

Ermenistan ile Türkiye'nin de sözde Ermeni soykırımı iddiaları ve Azeri-Ermeni sorunu gibi nedenlerle gergin olan ilişkilerinde, PKK yine bir maşa işlevi görmektedir. Ermenilerin ve Kürtlerin 'tarihi vatan' dedikleri topraklar neredeyse aynı bölgeleri kapsamaktadır. Kürtlerin, Ermenilerin yaşadığı topraklarda bir Kürt devletine sahip olacaklarına inandıkları düşünülmekte ve buradan Kürtlerin Ermenilerce kullanıldıkları sonucu çıkmaktadır. Ayrıca Dağlık Karabağ bölgesinden Irak'ın kuzeyine kadar olan bir bölgenin Ermenileştirilmesi ve Kürtleştirilmesi, böylece Türkiye ile Orta Asya arasına bir set çekilme çalışmalarının olduğu da düşünülmektedir. Ermenistan bir yandan Dağlık Karabağ'da bir Kürt oluşumu içerisine girerken diğer yandan da yıllardır Suriye'nin yaptığı "PKK'ya hamilik görevini" üstlenme arzusundadır.¹¹⁹

¹¹⁷ Ayrıntılı bilgi için bakınız: "Türkiye'nin Dış Politika Gündemi", *Stratejik Analiz*, Ekim 2007, s. 41.

¹¹⁸ İbrahim Karagül, "PKK Karabağ'a...", s. 1; Sinan Oğan, "Dağlık Karabağ...", s. 1.

¹¹⁹ Ibid.

SONUÇ

PKK terör örgütü ilk eylemini gerçekleştirdiği 1984 yılından bu yana, günümüzde de devam eden eylemleriyle, Türkiye'nin iç ve dış güvenliğini tehdit etmeye devam etmektedir. Türkiye için halen devam eden terörle mücadele süreci, son derece kanlı ve acı verici olduğu gibi; sürecin ekonomik, siyasi ve sosyal maliyetleri de, son derece ağır olmuştur.

Terör örgütü hem kuruluşunda hem gelişiminde hem de güç kazanmasında, sürekli dış destek almıştır ve almaya devam etmektedir. Sınırlar ötesinden destek alamayan bir terör örgütünün, varlığını sürdürmesi zaten düşünülemezdi. Türkiye'nin yakın komşularından ve son derece uzak olanlarından dahi terör örgütüne destek verildiği görülmektedir.

Kuruluşundan Körfez Savaşı'na kadar olan süreçte Suriye'nin himayesindeki PKK terörü, Irak'taki Kürt guruplardan, zaman zaman Irak hükümetinden, Lübnan'da yerleşmiş örgütlerden ve çok yoğun olmasa da İran'dan destek görmüştür. Bu dönemde SSCB'nin, Suriye üzerinden desteklediği PKK'yı yaşatan büyük güç olduğu bilinmektedir. İlgili dönemde, 1974 Kıbrıs Harekâtı'ndan sonra adeta bir Soğuk Savaş içerisinde olunan Yunanistan ve onun bağlamında GKRY'nin de, en az Suriye kadar örgütü sahiplendikleri belirtilmelidir.

Körfez Savaşı ile Irak'ın kuzeyinde oluşan ortam sayesinde Irak, PKK'nın yeni ev sahibi konumunu aldı. Gerek Saddam Yönetimi gerekse Iraklı Kürt guruplar, bu dönemde PKK'nın yanındaydılar. Kuzey Irak'ta oluşan durum sonrası, ABD'de bölgedeki varlığı ile PKK'nın yeni destekçileri arasında yerini almaya başladı. Suriye de, bölgede PKK'nın en büyük koruyucusu olmayı sürdürüyordu. Körfez Savaşı sonrası İran'da PKK'nın aktif destekçilerinden biri oldu. Soğuk Savaş sonrası Avrupa devletlerinden Almanya, Belçika ve Hollanda'dan teröre en yoğun desteğin gittiği söylenebilir. İngiltere, Fransa, İsveç ve Norveç de örgüt faaliyetlerine açık olmuş olan ülkelerdi. Avrupa'dan teröre giden destek için, Türkiye hakkında yayınlanmış AB İlerleme Raporları ile Kürt kültürel hakları, insan hakları kavramları çerçevesinde, Türkiye'ye adeta terör örgütünün talepleri iletilmiştir. 1990'lardan itibaren PKK'nın Balkanlardaki merkez üssü de, Yunanistan ve GKRY idi. Bu iki

ülke Suriye'nin Ortadoğu'da üstlendiği hamillik görevini, Balkanlar'da üstlenmişlerdi. Bulgaristan ve Romanya'nın da bu dönemde, Yunanistan'a bağlı olarak PKK faaliyetlerine destek verdikleri bilinmektedir. Önceden Suriye üzerinden PKK'yı destekleyen Rusya, SSCB'nin dağılmasının ardından PKK'ya açık destek vermeye başlamıştı. Rusya, Ermenistan ve Gürcistan'daki PKK faaliyetlerinin oluşumunu da yönlendirmekteydi, örgütün Kafkaslardaki merkez üssü de Rusya idi.

Irak'ın işgali sonrası değişen dengeler, PKK'nın yeni yerleşim alanını Irak'a taşımasına yol açtı. Artık Kuzey Irak ana karargâhtı ve tabii ki bu dönem örgütün bölgedeki en büyük destekçisi, Irak'taki durumun mimarı olan Amerika'ydı. Amerika ile birlikte müttefikleri İsrail'i de, bölgede terörden medet uman ikinci büyük güç olarak belirtmek mümkündür.

PKK terörünü himaye konusunda sicilleri temiz olmayan İran ve Suriye ise, bu dönemde Türkiye ile iyi ilişkiler içerisinde olmaya çalışmışlar ve teröre aktif destek vermemişlerdir. Almanya, Fransa, Hollanda, Belçika ve Danimarka'nın PKK faaliyetlerini destekleme konusunda başı çektikleri Avrupa'da; İngiltere, İsveç ve İtalya'nın da terör faaliyetlerini görmezlikten geldikleri belirtilmelidir. Teröre bu ülkelerden giden destek neticesinde, AB'den çıkan kararların da, adeta teröristlerin isteklerini içermesine şaşırılmamalıdır. 1980'li yıllardan itibaren PKK'nın en büyük destekçilerinden olan Yunanistan, günümüzde de aktif desteğine en yoğun şekilde, GKRY ile birlikte devam etmektedir. Rusya ve Ermenistan'ın da PKK'ya ilgileri sürmektedir. Rusya'nın işbirliği dâhilinde Ermenistan topraklarının ve Yunan desteği ile de GKRY topraklarının, PKK için yeni 'Kandil' olacağı düşünülmektedir.

Bunca devlet tarafından bir şekilde desteklendiği belirtilen terör örgütüne, verilen destek de çok boyutludur. Örgüt açısından şüphesiz en makul destek, kamp alanları açılmasına izin verilmesi ya da göz yumulması, yani barınma desteğidir. Tabii ki barınma desteğinin yanı sıra, gıda, giyim gibi yaşamsal desteklerin de hayati önemi vardır. Bunlarla birlikte, teröristlerin sözde amaçlarını gerçekleştirmeleri için gerekli olan askeri destek de vardır. Askeri yardımlar; silahtan, mühimmata her türlü lojistik desteği kapsamaktadır. Askeri desteğe, kamplarda verilen askeri ve teorik eğitimleri ve eleman teminini de katmak gerekir. Örgüte sağlanan finansal destek de, doğrudan maddi yardım şeklinde olabildiği gibi, örgütün yürüttüğü kaçakçılık

faaliyetlerinde işbirliği içinde olma ya da örgüt yayımlarını satın alma şeklinde de olabilmektedir. Basın-yayın organları aracılığı ile propaganda faaliyetlerini rahatlıkla yürüten örgüt, kitle-iletişim araçlarını kullanma ve haberleşme konularında da teknik yardım almaktadır.

Dernekler, vakıflar, kültürel örgütlenmeler ve bağış adı altında terör örgütüne giden maddi destek de söz konusudur. Örgütün yürüyüşler, gösteriler düzenlemesine verilen izinlerle de, propaganda faaliyetlerine göz yumulmakta, örgüte psikolojik destek de sağlanmaktadır. Birçok devletin parlamentolarında alınan kararlar, Türkiye'nin güneydoğusunda yaşananların hak ve özgürlükler meselesi olarak görülmesi ve bu yönde alınan kararlar da teröre verilen siyasal desteği ortaya koymaktadır. AB'nin ilerleme raporları ile Türkiye'ye ilettiği istekleri de, terör örgütü açısından bir tür psikolojik destektir.

PKK'nın ortaya çıktığı yıllarda uluslararası çevrenin bulunduğu durum ve bölgesel koşullar, bir terör örgütünü himaye etmeye son derece uygundu. Ortadoğu'da Türkiye ile stratejik sorunlara sahip ülkeler için PKK, çoğu zaman Türkiye ile olan sorunların çözümü düşüncesiyle, elde tutulan ve gerektiğinde ortaya çıkarılan bir koz görevi görmüştür. Suriye PKK kartını elinde tutarak, ilk zamanlar Türkiye'yi su politikası konusunda ve Hatay meselesinde sıkıyı tutmayı amaçlamıştır.

Irak'ın da ülkesinin kuzeyinde kurmaya çalıştığı otoritede, Kürt guruplara karşı PKK'yı kullandığı bilinmektedir. Kürt gurupların da Irak'ın kuzeyinde söz sahibi olabilmek adına, zaman zaman birbirlerine karşı, zaman zamansa Irak yönetimine karşı, PKK'yı destekledikleri bilinmektedir. Devletlerarasındaki kutuplaşmalar ve husumetler teröre desteğin genel bir sebebiydi. Ülkesindeki Kürt nüfusun hareketinden endişe duyan ülkeler için, terör örgütü destek verilerek kendi tarafına çekilecek bir hareket olarak algılandı. NATO üyesi ve ABD müttefiki olan, topraklarını ABD'ye kullandıran ve İsrail'e karşı da bölge ülkelerinden farklı bir bakış açısına sahip olan Türkiye'nin terör sorunu, İran, Suriye ve SSCB'nin teröre desteğinin vazgeçilmez sebebini oluşturdu.

Irak'ın işgali sonrasındaki süreçte, Amerika'nın Ortadoğu planlarının işlerlik kazanabilmesi ve Ortadoğu petrolü için, PKK Irak'ın kuzeyinde barındırıldı.

Oluşturulması planlanan “Bağımsız Kürdistan” için, Türkiye’yi zorlayıcı, tehdit edici bir güce ihtiyaç vardı ve mevcut terör tehdidi, bu amaç uğruna kullanılmaya başlandı. ABD’nin bölgeye gelişi ile tehdit olarak gördüğü bir yönetimden kurtulan İsrail, kendisine karşı olan ülkelere ve örgütlere karşı PKK’yı desteklemektedir. İsrail ile olan gerilimde, İsrail-Filistin ilişkileri ve Türkiye’nin Filistinli guruplarla olan ilişkileri, İsrail’in PKK’yı destekleme sebebi olmuştur. Ortadoğu bölgesi için genel olarak söylenebilecek bir sebep de bölgede güçlü bir Türkiye’nin istenmemesi, petrol bölgelerinde Türkiye’nin varlığından endişe duyulmasıdır.

Terör örgütünün çok uzunca bir süredir başta gelen destekçilerinden olan Yunanistan’ın, terörü himayesinde asıl neden tabî ki iki ülke arasında çözilemeyen Kıbrıs, Ege adaları ve Ege Denizi’ndeki diğer sorunlar, Patrikhane sorunu gibi anlaşmazlıklardı. Türkiye ile çoğu kez savaşın eşğine gelen Yunanistan, güneydoğu ve doğusundaki sorunlarıyla uğraşan, batıdaki askeri gücü zayıf olan bir Türkiye istiyordu. İstikrarsız, güvensiz bir Türkiye, uluslararası alanda da kabul görmeyecekti.

Avrupa ülkelerinin ise Türkiye’nin güneydoğusundaki sorunu hak ve özgürlükler çerçevesinde ele alarak, soruna dâhil oldukları görülmektedir. Avrupa’daki ülkelerin de birer Kürt politikalarının olduğu düşünülmektedir. Özellikle ülkesinde Kürt nüfus sayısı fazla olan Avrupa ülkelerinin, Soğuk Savaş sonrası Ortadoğu’da değişen dengelerde, ortaya çıkan Kürt oluşumunun takipçisi oldukları, oluşan federe devletten endişe duydukları ve ülkesinde huzur ve güvenliğin temini için de PKK faaliyetlerine göz yumdukları, hatta faaliyetleri destekledikleri söylenebilir. Terör örgütünün ortaya çıkmasından buyana doğrudan ya da dolaylı olarak örgüte destek veren Rusya’nın da, bölgesel çıkarları, diğer ülkelerle olan ilişkileri terörü himaye etme nedenleridir. Petrol-boru hattı geçiş güzergâhları ve doğal kaynaklardan mümkün olan en büyük payı alabilme gibi birtakım endişeler uğruna, bu ülke terörün yanında olmuştur. Rusya, Ermenistan’ı da Kürt politikasında kullanmış, Ermenistan-Türkiye ilişkilerindeki sorunlar PKK’ya desteğin sebepleri olmuştur. Ermenistan ile Türkiye’nin de sözde Ermeni soykırımını iddiaları ve Azeri-Ermeni sorunu gibi nedenlerle gergin olan ilişkilerinde, PKK yine gizli bir koz işlevi görmektedir. Ortadoğu’ya gelen ABD’den de, Rusya’nın rahatsız

olduğu belirtilebilir ve Ortadoğu'daki değişimlerde var olmaya çalışmakta, Ermenistan'ın Dağlık Karabağ bölgesinin PKK'ya açılmasına destek olmaktadır.

Türkiye'nin gerek stratejik konumu gerekse Hazar ve Ortadoğu petrollerine olan yakınlığı nedeniyle, Türkiye'deki terör bir iç sorun olmaktan çıkmıştır. Devletler Türkiye'deki sorunlara ilgisiz kalamamışlardır. Türkiye ile kısa dönemde olan ikili sorunlar, ya da geçmişten kaynaklı birtakım sorunlar teröre destek verilme nedeni oldu. PKK kimi zaman bölgesel ittifakların, kimi zaman ikili ilişkilerin bir kartı oldu. Devletler bazen kendi amaçları doğrultusunda, bazen rakip güçleri dengelemek için, bazen de pankürdist hareketleri engellemek için PKK'yı kullandılar. Türkiye'nin ekonomik ve askeri bakımdan güçlenmesi ve gelişmesi istenmedi, bundan endişe duyuldu ve bölgesel bir güç olması engellenmeye çalışıldı.

Türkiye bu desteği etkisizleştirmek ve zamanla kesmek için çabalar harcamıştır. Bu çabalar kimi zaman etkili olsa da çoğu kez yetersiz kalmıştır. Gelinen aşamada terör can almaya devam ediyorsa, bir şeyler eksik yapılmış, yanlış yapılmış ya da yapılması gerekenler yapılmamıştır denebilir.

Türkiye, PKK terör örgütüne karşı yapılan ve yapılması planlanan sınır ötesi operasyonları, terörle mücadelede güçlü bir adım olarak görmektedir. Bu durumun, terör örgütünün yaşam alanlarından çok önemli olanına, önemli bir darbe vuracağı düşünülebilir. Gerçekten terör örgütü kayıplar vermektedir. Ancak bu durumun, Türkiye'de gerçekleştirilen terör eylemlerinin durdurulması için, tek önlem olmadığı aşikârdır. Yapılan kısa süreli hava operasyonları, PKK'yı etkisiz kılmak için yeterli değildir. Belirlenen hedefler sürekli vurulmalıdır.

Operasyonların Türkiye'deki halk üzerinde de etkisi önemlidir. Bu nedenle, Kuzey Irak'a yapılan operasyonlar ya gizli tutulmalı, ya da operasyonlar 'PKK'nın kökünün kazınacağı', 'bu sefer işlerinin bittiği' gibi ifadelerle kamuoyuna yansıtılmamalıdır. Bu haberler, halkta büyük beklentilere yol açmaktadır. Yapılan operasyonlar sonrasında, hala gelmeye devam eden şehit haberleri sonucunda da, terör örgütünün güçlü olduğu imajı doğmakta, terör daha ürktücü bir hal almaktadır.

Operasyonların dışında da, Türkiye'nin Kuzey Irak'a yönelik birtakım politik önlemler alması gerekmektedir. İlk olarak bölgenin Irak'tan ayrılmasını kesinlikle

engellenecek politikalar sürdürülmelidir. Kerkük'ü ve Türkmenleri koruyacak önlemler alınmalıdır. Türkiye'nin KYB ve KDP ile PKK terörüne karşı ortak hareket edemeyeceği gayet açıktır. Bu gurupların temsilcileriyle yapılan hiçbir anlaşmaya, onların verdikleri hiçbir söze güvenilmemelidir. Hatta Talabani hiç muhatap alınmamalıydı da denilebilir ki, zaten Türkiye 2003'te Kuzey Irak ile temaslarını kesmiş ve 2007 yılına kadar diplomatik temas kurmamıştır. Türkiye'nin Kuzey Irak'taki diğer parti, dernek ve STK'ları desteklemesi, onlarla işbirliği içinde olması, Kuzey Irak için yürütülebilecek ve PKK'nın geçmişini bilen herkesin içine sindirebileceği bir politika olacaktır.

Türkiye'nin PKK konusunda Kuzey Irak'a yönelik olarak alacağı diplomatik önlemlerde, Barzani'nin kesinlikle siyasi olarak muhatap alınmaması bir ilke olmalıdır. Barzani'nin halen PKK'ya silah sattığı, ileri askeri teknolojiler konusunda eğitim verdiği bilinmektedir. Barzani, PKK'dan ayrılanları peşmergelere katmakta, teröristlere hukuki koruma da vermektedir. PKK'lı teröristlerin Türkiye'deki ailelerine maaş bağlamaktadır. Türkiye'ye sızan teröristlere engel olmamakta, hatta yaralanan teröristlerin tedavilerini gerçekleştirmektedir. Barzani'nin PKK'nın yanındaki duruşu, bu kadar biliniyorken ve halen Türkiye'nin taleplerini yerine getirmemekte ısrar ediyorken, muhatap alınması düşünülemez. En azından Türkiye'nin taleplerini yerine getirene dek, muhatap alınmamalıdır. Açıklama yapılması ve görüşülmesi gereken bir durum olduğu takdirde de, en düşük düzeyde görüşülmelidir.

Kuzey Irak'a karşı yürütülebilecek olan politikaların içinde, ekonomi politikaları da hayati önem taşımaktadır. Ankara'nın yapacağı ekonomik baskılar, Habur Sınır Kapısı'nın kapatılmasına kadar götürülmelidir. Kuzey Irak'a sistemli bir ekonomik ambargo uygulanmalıdır. Kuzey Irak ile yapılan her türlü sınır ticareti durdurulmalı, hatta Irak vatandaşlarının, Türkiye içindeki ekonomik faaliyetleri engellenmelidir. Mersin Serbest Ticaret Bölgesi'nde var olduğu bilinen Barzani ve Talabani'nin şirketlerinin, Türkiye'de faaliyet göstermelerine izin verilmemelidir.

Kuzey Irak Ekonomisi'nin Türkiye olmadan, çok sarsılacağı açıktır. Üretmeyen sadece tüketen bu ekonomideki Türkiye ambargosu, son derece zorlayıcı bir unsur olacaktır. Türkiye pekâlâ, Kerkük-Ceyhan petrol boru hattını ve Kuzey

Irak'a ucuza verdiği elektriği keseceği tehdidini, terörün beslendiği bir bölge için kullanabilir. Ankara bu konuda kararlı adımlar atmalı Türkiye içinde gerçekleşen herhangi bir PKK eyleminden, Bağdat'ı sorumlu tutacağını ifade etmelidir. Ayrıca, Kuzey Irak'ta halen var olan PKK kamplarının kapatılması için de, Irak hükümetine bir nota vermelidir. Kuzey Irak'ta yerleri bile bilinen PKK kamplarının varlığı halinde, Talabani ve Barzani'nin muhatap kabul edilerek görüşülmesi son derece rahatsız edici ve kabul edilemez bir durumdur.

Kuzey Irak'a karşı yürütülecek politikalar içerisinde, kültürel önlemlerde yer almalıdır. Bunların başında, Türk devlet ve özel televizyonlarının ve radyolarının Bağdat'a kadar uydu anten olmadan izlenmesi, dinlenmesi yer alabilir. Hatta yapılan yayınlarda, Kürtçe ve Arapça altyazı da olabilir. Kültürel etkinlikler, bölgede değişik lehçelerin de dikkate alınarak çıkarılacak dergi ve gazetelerden, Türkiye'den sanatçıların Bağdat'ta vereceği konserlere kadar uzanmalıdır. Türkiye buradaki halk için, kültürel gücünü kullanmalı ve halkın güvenini kazanmaya, halkla bütünleşmeye çalışmalıdır. Bu çalışmalarla, özellikle Kuzey Irak'ta Barzani'nin, bölgedeki etkisinin kırılacağı açıktır. Bölgede terörün ve terörden faydalananların barınamayacağı bir ortam yaratmak kolay değildir ama uzun ve meşakkatli bir süreç gerektirse de, denenmesi gereken bir yoldur.

Kuzey Irak'a yönelik olarak alınması gereken; diplomatik, istihbari, ekonomik ve kültürel önlemlerin işlemediği, ya da istenen sonuca ulaşamadığı, Türkiye için kayıpların arttığı bir durum söz konusu olduğunda, Türkiye kaçınılmaz olarak askeri harekâta başvurmak zorundadır.

Terörle mücadelede önemli bir boyut olan askeri operasyonların gerçekleştirilmesi için, ön aşama olan istihbarat bilgisi de hayati önem taşımaktadır. Operasyonlar elbette yapılmalıdır, terör örgütünün kampları yok edilmeye çalışılmalıdır ancak bunun için sağlanacak istihbarat bilgisinin etkili ve doğru olması büyük önem taşır. 2007'den itibaren Amerika'nın PKK konusunda, Türkiye'ye istihbarat paylaşımında bulunduğu bilinmektedir. Fakat ABD ile bu konuda da bazı güvensizlikler yaşanmıştır. Bu konuda asıl kalıcı tedbir Türk askeri istihbaratının geliştirilmesi, yeteneğinin artırılması olmalıdır.

Dış ülkelerde yaşayan Kürtlere yönelik olarak, kalkışılacak psikolojik harekâtlarda da, istihbarat birimlerine görev düşmektedir. Kürtlerin yoğunlukta olduğu yerlerde, Türkiye'nin etkinlikleri ve uzun süreli bir psikolojik harekât girişimi mevcut olmalıdır. Bu bölgelerde, Türk istihbaratı da yoğun olarak çalışmalı ve istihbarat birimlerinin denetimi, izlemesi sürekli olmalıdır. Bu çalışmalar, PKK'ya katılmalara karşı da alınabilecek bir önlemdir.

Terörle mücadelede alınacak önemli tedbirlerden biri de, örgütün ekonomik kaynaklarına yönelik yapılması gerekenlerdir. Bilindiği üzere terör örgütünün para kaynaklarının da, önemli kısmı yurt dışındadır. Türkiye, bu para kaynaklarını da kesmek için uğraşmalıdır. Tespit ettiği kaynakları ortaya koyarak, o ülkeye yoğun baskı uygulamalı, gerekirse basın-yayın yoluyla sürekli ülkeyi deşifre etmelidir. 2010 Türkiye'sinde, PKK'nın Avrupa'daki bazı ülkelerde kamplarının, yayın organlarının kapatıldığı, finans kaynaklarına operasyonlar düzenlendiği görülmektedir. Türkiye bu mücadelenin peşini asla bırakmamalıdır. Örgütün maddi kaynaklarının kurutulması öncelikle amaçlanmalı, ikincil amaçta, örgütün propaganda yapmasını engellemek için, yayın organlarının susturulması olmalıdır.

Günümüzde ülke içerisinde de, terörü önlemeye yönelik farklı bakış açılarıyla, farklı çözüm yollarıyla birlikte hareket edildiği bilinmektedir. Yakın zamana kadar, PKK ile mücadelenin, mümkün olduğu kadar çok PKK'lı öldürmek, olarak algılandığı ortadadır. Terörle mücadelenin ve teröristle mücadelenin farklı şeyler olduğunu, Türkiye yeni yeni fark etmeye başladı denilebilir. Türkiye yıllarca teröristle mücadele etti ancak terörist sayısı o derecede azalmadı. Aksine PKK çoğu kimliksiz gencin, bir tür kimlik kazandığını hissettiği, ne için terörist olduğunu bilmeden, sorgulamadan kendisini içinde bulduğu bir örgüt oldu.

Türkiye'de Kürt etnik kökenli vatandaşların, sahip olmadıkları birtakım hak ve özgürlüklerin, terörü beslediği aşikârdır. Kürt halkının istediği, yıllardır eksik kalmış olan birtakım haklar, Kürt kökenli vatandaşlara sağlanmalıdır. Aksi halde, bu hak ve özgürlükler, teröre meşru bir zemin oluşturmak için kullanılan kavramlar olmaktadır. Terör örgütü, kendi kaderini tayin hakkı, azınlık hakları gibi birtakım hakların Kürt halkı için sözde savunucusu olmuştur. Türkiye'deki Kürt halkının, ifade özgürlüğünün olmadığını ileri süren PKK, bizzat kendi terör eylemleri ile

korku ve baskı yöntemini kullanmak suretiyle, bu ilkelere karşı en büyük duvarı kurmaktadır. PKK tarafından atılan her bomba demokrasi ideali, özgürlük ve haklar ilkelerine zarar vermektedir.

Özetle PKK, bölge insanı için, her türlü alternatifi kapatıp, terörün ve zorun gücünü kullanarak, tek adres olmaya çalışmaktadır. Aslında, terör örgütünün asıl istediği konfederasyon ya da bağımsızlık olduğu belirtilebilir. PKK, mevcut bir Kürt sorunun doğurduğu bir sonuç değildir. Ortada bir Kürt ayaklanması da mevcut değildir. Türkiye'nin güneydoğusundaki az gelişmişlik, ekonomik geri kalmışlık, düşük eğitim seviyesi, yeterli yatırımın olmaması ve dolayısıyla oluşan işsizlik gibi birtakım unsurlar, terör örgütünün militan teminine sebebiyet vermiştir. Terör örgütü, güneydoğudaki mevcut durumun iyileştirilmemesi için de, bölgede çaba sarf etmektedir.

Dolayısı ile Türkiye'deki sorun, bir demokrasi ve insan hakları meselesi ya da bir Kürt sorunu değildir. Birtakım hak ve özgürlüklerin sağlanması adına sorunlar yaşanmış ve yaşanıyor olmasına rağmen devlete karşı silahlanan bir terör örgütünün oluşması, yaşaması ve güçlenmesi sadece hak ve özgürlük sorunları ile açıklanamaz.

Hükümet terörle mücadelede, Kürtlere yönelik yapılacak yenilikleri içeren, "Kürt Açılımı" adı altında bir adım atmaya kalkışmıştır. Kürtçe televizyon yayını, üniversitelerde Kürt Enstitülerinin kurulması, Kürtçe dili ile ilgili bölümlerin açılması gibi adımlar, atılması gereken ve beklenen adımlardır. Bu adımların Kürt halkı üzerinde etkisinin olacağı ve PKK'nın elinden önemli bir silahını alacağı söylenebilir.

Dil konusu ele alındığında ise, Türkiye'nin eğitim dilinde yapacağı bölgesel bir değişiklik dahi kabul edilemez. Dar bölgede konuşulan bir dilin ya da lehçenin eğitim dili yapılması, Güneydoğu Anadolu'da Kırmançi lehçesi ile veya Zazaca eğitim verilmesi, o bölgede yetişen çocuklara da zararlıdır. Bu diller belki seçmeli ders olarak sunulabilir; ama eğitim dilinin Türkçe olduğu okullarımız, bölgedeki varlıklarını kesinlikle sürdürmelidir. Dil birliğinin bir toplumu oluşturan bağlardan en önemlisi olduğu unutulmamalı ve Türkiye'de yaşayan farklı etnik kökünde insanlar birbirine yabancılaştırılmamalıdır.

Terörle mücadelede Türkiye'nin ülke içerisinde yapması gereken çok şey vardır; ama çalışmanın konusunun teröre dış destek olması sebebiyle bu çalışmada içeride alınması gereken önlemlere daha fazla değinilmeyecektir. Teröre dış desteğin kesilmesi için, alınabilecek önlemler içerisinde, sınırlarımız dışında faaliyette olan Ermeni lobileri kadar etkili olan, PKK yanlısı Kürt lobilerinin de önemli olduğu belirtilmelidir. Terörle mücadelede unutulmuş yurtdışı bağlantıları, günümüze kadar etkili bir sonuç alınmasını engellemiştir. Özellikle Avrupa'da faaliyet gösteren Kürt diasporası son derece etkin faaliyetler içerisinde. Yurtdışında parlamento kararlarını dahi etkileyecek düzeyde örgütlendikleri, çalışmanın içeriğinde ayrıntısıyla açıklanmıştır. Türkiye bu PKK yanlısı Kürt lobileri ile mücadele için, bir Türk lobisi oluşturmalı, Kürtlerin yaşadığı ve PKK yanlısı Kürt lobi faaliyetlerinin tespit edildiği her yerde, Türk lobileri de olmalıdır. Gazeteci, yazar, akademisyen ve vatandaşları da kapsayacak olan guruplar, Türkiye'deki gerçeği, PKK terörünü anlatmalı, terör örgütünün Kürtleri etkilemesi engellenmelidir. Belgelerle kanıtlarla, basın yayın organları da kullanılmalı ve PKK propagandasına buralarda izin verilmemeli, iddiaları çürütülmelidir. Böyle bir karşı duruşun, iyi bir örgütlenme gerektirdiği ve kolay olmayacağı açıktır; ama Türkiye birtakım riskleri göze alarak artık, terörle farklı mücadele yöntemlerini hayata geçirmelidir. Terör örgütünün varlığının hissedildiği her yerde, Türkiye de olmalıdır. Bu şekilde bir yaklaşımla, AB ve diğer uluslararası örgütlerden Türkiye'ye, Kürtler konusunda gelen baskılar da aza indirgenebilecek ve belki de zamanla sona erdirilebilecektir.

AB bünyesinde terörle mücadele konusunda alınan kararlar, artık Türkiye için işler bir hal almalıdır. AB'nin terör örgütleri listesindeki PKK'nın, AB üyesi ülkelerde faaliyet içinde olabilmesi, anlaşılması güç bir çelişkidir. Türkiye'nin terörü önleme politikalarında, uluslararası diplomasi de yer almalıdır. Türkiye diplomatik yollarla ülkelere, gereken baskıyı yapmalıdır. Bu konudaki ciddiyetinin anlaşılabilmesi için, baskılar sürekli hale getirilmelidir. Türkiye belgeler ve kanıtlarla, hangi ülkelerin teröre destek verdiğini, dünyaya açıklamalıdır. Uluslararası örgütleri de terör örgütü PKK konusunda, göreve çağırmalıdır.

Terör örgütü PKK, kuruluşundan buyana 32 yıldır, gördüğü dış destek sayesinde ayakta kalabilmiştir ve bugün de kesilmeyen destek sayesinde, Türkiye'nin

terör tehdidi olma potansiyelini sürdürebilmektedir. Nerede terör varsa, onun dış ülkelerce, o ülkeye karşı kullanılacağı gerçeği, artık öğrenilmiştir. Türkiye'deki terörün de oksijenin ülkenin sınırları dışında olduğu ifade edilebilir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR VE MAKALELER

- Acer, Yücel. “Terörizm Kavramı Açısından Ermeni Terörü ve Genel Nitelikleri” *Ermeni Araştırmaları Dergisi*, Cilt. 7, 2003, s. 114-137.
- Ahmad, Feroz. *Modern Türkiye'nin Oluşumu*, (çev. Yavuz Alogan), Sarmal Yayınları, İstanbul 1995.
- Akagündüz, Osman. “Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin Kürtçülük Faaliyetleri -6”, 03.03.2010. <http://www.haberkapisi.com/yazi/yunanistan-ve-guney-kibris-rum-yonetiminin-kurtculuk-faaliyetleri-6-8062.htm>. (12.04.2010)
- Altınbaş, Deniz. “Avrupa'nın PKK'ya Yaklaşımı”, *Stratejik Analiz*, Aralık 2007, s. 33-43.
- Armaoğlu, Fahir. *20. Yüzyılda Türk Siyasi Tarihi*, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara 1984.
- Bal, İhsan; Emre Özkan, *Dünyada Önemli Olaylar Kronolojisi-PKK Terör Örgütünün Kronolojisi (1976-2006)*, s. 153-154.
<http://www.usak.org.tr/dosyalar/dergi/z6UFq2LoFkdiuzBbZSt9qHMi7u4Ke.pdf> (29.03.2010)
- Bal, İhsan. “Türkiye-ABD İlişkileri: Güvenlik ve Terörizm”, *Avrasya Dosyası*, Cilt: 12, Sayı: 3, 2006, s. 109-110.
- Ballı, Rafet. *Kürt Dosyası*, 3. Basım, Cem Yayınevi, İstanbul 1992.
- Başar, Cem. *The Terrorism Dossier and Greece 2*, International Affairs Agency, Lefkoşe 1996.
- Baram, Amatzia. “İsrail ve Irak'taki Kürt Sorunu”, *Avrasya Dosyası*, C: 3, No: 1 (İlkbahar 1996), s. 149.
- Beşikçi, İsmail. *Kürt Aydın Üzerine Düşünceler*, Yurt Kitap Yayın, Ankara 1991.
- Bila, Fikret. *Satranç Tahtasındaki Yeni Hamleler Hangi PKK?* 1. Baskı, Ümit Yayıncılık, Ankara 2004.
- Birand, Mehmet Ali. *Apo ve PKK*, Milliyet Yayınları, İstanbul 1993.
- Bölükbaşı, Süha. “Türkiye ve İsrail: Mesafeli Yakınlıktan Stratejik Ortaklığa”, *Liberal Düşünce*, C: 4, No: 13 (Kış 1999), s. 147.
- Bölükbaşı, Süha. *Türkiye ve Yakınındaki Ortadoğu*, Dış Politika Enstitüsü, Ankara 1992.
- Buzoğlu, Hüseyin M., *Körfez Savaşı ve PKK*, Strateji Yayınları, Ankara, t.y.
- Cemal, Hasan. *Kürtler*, 18. Basım, Doğan Yayınevi, İstanbul 2007.
- Çitlioğlu, Ercan. “Aktütün/Bayraktepe Saldırısı Üzerine Bir Analiz”, *Stratejik Analiz*, Cilt: 9, Sayı:103, Kasım 2008, s. 43-47.

- Çitlioğlu, Ercan. *Yedekteki Taşeron ASALA-PKK*, Ümit Yayıncılık, Ankara 1998.
- Dağlı, Faysal. *Birakuji Kürtlerin İç Savaşı*, Belge Yayınları, İstanbul 1994.
- Davutoğlu, Ahmet. *Stratejik Derinlik*, İstanbul, Küre Yayınları, 2001.
- Demirel, Emin. *Geçmişten Günümüze PKK ve Ayaklanmalar*, IQ Yayınları, İstanbul 2005.
- Demirkıran, Sami. *PKK Olaylar, Belgeler, Hatıralar*, Kipa Yayınları, İstanbul 2001.
- Denker, Sami M., *Uluslararası Terör, Türkiye ve PKK*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 1997.
- Düzgören, Koray. *Kürt Sorunu*, Verso Yayıncılık, Ankara 1994.
- Emeklier, Bilgehan. *Soğuk Savaş Sonrası Uluslararası Sistemin Analizi*, BILGESAM Yayını, 04.06.2010. <http://www.bilgesam.org>. (21.06.2010)
- Erciyes Üniversitesi, *PKK Gerçeği*, Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri 1991.
- Ergil, Doğu. "Terörizmin Mantığı ve Hedefi", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, C XLVI, Ocak-Haziran 1991, s. 171.
- Ergil, Doğu. *Türkiye'de Terör ve Şiddet*, Turan Kitabevi, Ankara 1980, s. 1.
- Erkmen, Serhat. Orta Doğu'da Savaş, *Stratejik Analiz*, Ağustos 2006, s. 32-36.
- Ersever, Ahmet Cem. *Üçgende Tezgâh*, 3. Basım, Ocak Yayınları, Ankara 1997.
- Ersever, Ahmet Cem. *Kürtler, PKK ve A. Öcalan*, 4. Baskı, Ocak Yayınları, 1994.
- Gebauer, Matthias. "PKK Rebels Prepare to 'Fight to the End'", *Spiegel*, 25.10.2007. <http://www.spiegel.de/international/world/0,1518,513628,00.html> (09.04.2010)
- Gunter, Michael M., *The Kurds and The Future of Turkey*, St. Martin's Pres, 1997.
- Gunter, Michael M., *The Kurds of Iraq*, St. Martin's Pres, New York 1992.
- Gunter, Michael M., *The Kurds in Turkey: A Political Dilemma*, Westview Pres, Colorado 1990.
- Gunter, Michael M., "The Kurdish Insurgency in Turkey", *Journal of South Asian and Middle Eastern Studies*, Cilt: 13, No: 4, 1990, s. 68.
- Günay, Tuncer. *Şemdin Sakık'tan Mektuplar*, Marduk Yayınları, Ağustos 2005.
- Gürses, Emin. *Ayrılıkçı Terörün Anatomisi: IRA, ETA, PKK*, Bağlam Yayıncılık, İstanbul 1997.
- Güven, Cevheri. "Gül-PKK-İsrail Üçgeni", *Aktif Haber*, 25.10.2007. http://www.aktifhaber.com/news_detail.php?id=137713 (06.04.2010)
- Güven, Veli Fatih. "Terörle Mücadelede Avrupa ile İşbirliği ve DHKP-C'ye Yönelik Operasyon", *Stratejik Analiz*, Mayıs 2004, s. 36.
- Güven, Veli Fatih. "PKK'nın Yeni Oluşumu KONGRA-GEL'İN 2004 Yılında Olası Tehdit Durumu", *Stratejik Analiz*, Ocak 2004, s. 64-72.
- Güven, Veli Fatih. "PKK/Kongra-Gel Terör Örgütünün Yeniden Başlayan Silahlı Eylemleri" *Stratejik Analiz*, Ağustos 2004, s. 85.

- Hasgüler, Mehmet; Mehmet B. Uludağ, *Devletlerarası ve Hükümetler-Dışı Uluslararası Örgütler*, 1. Basım, Nobel Yayın Dağıtım, Ekim 2004.
- Hersh, Seymour M., "The Next Act", *The New Yorker*, 27 Kasım 2006. http://www.newyorker.com/archive/2006/11/27/061127fa_fact (04.04.2010)
- Hersh, Seymour M., "Plan B", *The New Yorker*, 28.06.2004. http://www.newyorker.com/archieve/2004/06/28/040628fa_fact?currentPage=all (07.04.2010)
- İmset, İsmet G., *PKK Ayrılıkçı Şiddetin 20 Yılı, (1973–1992)*, Turkish Daily News Yayınları, Ankara 1993.
- İmset, İsmet G., *The PKK: A Report on Seperatist Violence, 1973–1992*, Turkish Daily News Publications, Ankara 1992.
- Kaştan, Yüksel. 2. Dünya Savaşı Sonrası Türkiye Irak Siyasi İlişkileri. <http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos.mak/articles/2008/19/YKASTAN.PDF>
- Kavi, Ersal. *Kürdistan Ütopyası*, Cilt 1, Yazıcı Yayınevi, İzmir 2006.
- Kaya, İbrahim. "Uluslararası Terörizmin Yasaklanması Çabaları", Uluslar arası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) Güvenlik ve Terör başlıklı makalelerden. <<http://www.usak.org.tr>> (06.08.2009)
- Keegan John, *Irak Savaşı ve Türkiye*, (çev. İlhan Bekbay), Marka Yayınları, İstanbul 2005.
- Keskin, Arif. "PJAK Bitti mi?", *Stratejik Analiz*, Cilt:9, Sayı:105, Ocak 2009, s. 70, 71.
- Keskin, Arif. "ABD Neden, PJAK'ı Terör Listesine Aldı?", *Stratejik Analiz*, Cilt: 9, Sayı: 106, Şubat 2009. s. 6-7.
- Keskin, Arif. "PJAK: PKK'nın Bölgedeki Yeni Misyon Arayışı", *Stratejik Analiz*, Aralık 2007, s. 45-51.
- Kısacık, Raşit. *Kanlı Oyun ve TSK, PKK'ya "Dur" dedi*, Truva Yay, İstanbul 2007.
- Kışlalı, Mehmet Ali. *Güneydoğu Düşük Yoğunluklu Çatışma*, Ümit Yayıncılık, Ankara 1996.
- Kirişçi, Kemal. Gareth M. Winrow, *Kürt Sorunu, Kökeni ve Gelişimi*, (çev. Ahmet Fethi), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1997.
- Kirişçi, Kemal. "Türkiye ve Kuzey Irak'taki Kürt Güvenlik Bölgesi", *Avrasya Dosyası*, Cilt: 3, No: 1, Mayıs 1996, s. 7–22.
- Kocaoğlu, Mehmet. *Uluslararası İlişkiler Işığında Ortadoğu*, Genelkurmay Başkanlığı, Ankara 1995.
- Koç, Şanlı Bahadır. "ABD-PKK İlişkisi Üzerine Notlar", *Stratejik Analiz*, Cilt: 9, Sayı: 106, Şubat 2009, s. 30-33.
- Kongar, Emre. *Küresel Terör ve Türkiye*, İstanbul 2001.
- Konuk, Abdulkadir. *PKK'nın İlan Ettiği Ateşkes ve Yankıları*, Zağros Yayınları, İstanbul 1993.

- Kurubaş, Erol. *Kürt Sorununun Uluslararası Boyutu ve Türkiye*, Cilt: 2, 1. Basım, Nobel Yayınları, Ankara 2004.
- Kuzu, Ali. *Terör mü Kürt Sorunu mu*, 1. Basım, Kariyer Yayıncılık, İstanbul 2009.
- Laçiner, Sedat. "Irak Anayasası: İç Savaşın Manifestosu", USAK, 28.10.2008. <http://www.usak.org.tr/makale.asp?id=320> (14.04.2010)
- Laçiner, Sedat. "PKK'nın Irak'tan Tasfiyesi", USAK Yayını. <http://www.usak.org.tr/makale.asp?id=721> (12.08.2009)
- Mango, Andrew. *Türkiye'nin Terörle Savaşı*, (çev. Orhan Azizoğlu), İstanbul 2005.
- Marcus, Alıza. *Kan ve İnanç PKK ve Kürt Hareketi*, (çev. Ayten Alkan), 1. Basım, İstanbul 2009.
- Mumcu, Uğur. *Kürt Dosyası*, 35. Basım, um: ag Vakfı Yayınları, Ankara 2009.
- Mutlu, Sefa. "Bölgesel Kürt Yönetimi Bağımsızlık Yolunda", *Stratejik Analiz*, Cilt: 10, Sayı: 109, Mayıs 2009, s. 11-12.
- Mutlu, Sefa. "PKK Tasfiye edilebilir mi?", *Stratejik Analiz*, Cilt: 10, Sayı:109, Mayıs2009, s. 49-51.
- Oğan, Sinan. "Dağlık Karabağ'a Yerleşen PKK ve Türkiye'nin Sınır Ötesi Müdahale Hakkı", *TÜRKSAM Yayını*, 18.02.2008. <http://www.turksam.org/tr/a1385.html>. (13.04.2010)
- Olson, Robert. *Türkiye-İran İlişkileri 1979-2004: Devrim, İdeoloji, Savaş, Darbeler ve Jeopolitik*, (çev. Kezban Acar), Ebabil Yayıncılık, Ankara 2005.
- Oran, Baskın. *Kalkık Horoz: Çekiç Güç ve Kürt Devleti*, Bilgi Yayınları, Ankara 1996.
- Orhan, Oytun. "Suriye Kendi PKK Sorunuyla Karşı Karşıya mı?", *Stratejik Analiz*, Aralık 2007, s. 58-61.
- Oruç, Murat. *Terör Örgütü PKK ve Avrupa Birliği'nin Türkiye Üzerindeki Hedefleri*, IQ Yayıncılık, İstanbul 2009, s. 40-41.
- Ovalı, Şevket. "AB'nin Terörizmle Mücadele Politikasındaki Dönüşüm: 11 Eylül ve Madrid Saldırılarının Etkileri", *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Cilt: 5, No: 3, 2006, s. 77-102.
- Ölmez, A. Osman. *Türkiye Siyasetinde DEP Depremi*, Doruk Yayınları, Ankara 1995.
- Özcan, Mehmet. "Öcalan Davası ve AB Süreci", USAK, 28.10.2008. <http://www.usak.org.tr/makale.asp?id=265> (25.04.2010)
- Özcan, Nihat Ali; Rengin Gün, "PKK'dan KADEK'e Değişim mi Takiye mi?", *Staratejik Analiz*, ASAM Yayınları, Sayı 25, Mayıs 2002, s. 16.
- Özcan, Nihat Ali. *PKK (Kürdistan İşçi Partisi) Tarihi- İdeolojisi- Yöntemi*, ASAM Yayınları, Ankara 1999.
- Özdağ, Ümit. *Pusu ve Katliamların Kronolojisi*, Kripto Kitaplar, Ankara, 2009.
- Özdağ, Ümit. *Türk Ordusunun PKK Operasyonları*, Pegasus Yayınları, 2. Baskı, Haziran 2007.

- Özdağ, Ümit. *Türkiye, Kuzey Irak ve PKK: Bir Gayrinizami Savaşın Anatomisi*, ASAM Yayınları, Ankara 1999.
- Özdağ, Ümit. “Kuzey Irak ve PKK”, *Avrasya Dosyası*, C. 3, No. 1, (İlkbahar 1993), s. 90
- Özmen, Hasan. “Kürt Partileri Arasındaki İlişkiler”, *Avrasya Dosyası*, Cilt: 3, Sayı: 1, 1996, s. 55–61.
- Özmen, Hasan. “Kuzey Irak’taki Kürt Partileri Arasındaki İhtilafların Nedenleri”, *Avrasya Dosyası*, C. 3, No. 1, İlkbahar 1996.
- Özkan, Tuncay. *Abdullah Öcalan Neden Verildi, Nasıl Yakalandı, Ne Olacak?*, Alfa Yayınları, İstanbul 2005.
- Özkan, Tuncay. *Operasyon*, Doğan Kitapçılık, İstanbul 2000.
- Pala, Cenk. “Enerji Perspektifinden Türkiye- ABD İlişkilerinin Yeni Boyutu: Irak’ın Geleceğine İlişkin Bir Senaryo Denemesi”, *Avrasya Dosyası*, Cilt: 11, Sayı:2, 2005, s. 184.
- Pazarıcı, Hüseyin. *Uluslararası Hukuk*, 2. Basım, Turhan Kitabevi, Ankara 2004.
- Pirim, Oktay; Süha Örtülü, Ömerli Köyünden İmralı’ya PKK’nın 20 Yıllık Öyküsü, 4. Baskı, Boyut Kitapları, İstanbul 2000.
- Pirinççi, Ferhat. “Saddam Dönemi İstihbarat ve Güvenlik Örgütlerinin Irak’taki Sünni Direnişe Etkisi”, *Avrasya Dosyası*, Cilt: 12, Sayı: 3, 2006, s. 185-186.
- Radu, Michael. “The Truth About The PKK, Who is Abdullah Ocalan?”, *Foreign Policy Research Institute*, 2000. <http://pkk.aturk.org/whoisapo.shtml> (12.05.2010)
- Sandler, Todd. “Collective Action and Transnational Terrorism”, *World Economy*, Blackwell Publishing, 2003, s. 781.
- Sarızeybek, Erdal. *Şemdinli’de Sınırı Geçmek*, Ümit Yayıncılık, Ankara 2006.
- Schmidt, Lissy. *Özgürlüğün Bedeli: Kürt Bölgesinden Röportajlar (1991–93)*, (çev. Zeynep Herkman, Süheyla Kaya), Belge Yayınları, İstanbul 1996.
- Sönmezoğlu, Faruk. *Uluslararası İlişkilere Giriş*, İstanbul, Der Yayınevi, 2002.
- Şimşek, Erdal. *İmralı: PKK’nın Yeni Karargâhı*, Neden Kitap, İstanbul 2006.
- Taşkıran, Cemalettin; Haydar Çakmak, “Kuzey Irak’ta Türk-ABD Politikaları ve PKK Terörü”, *Stratejik Analiz*, Cilt: 11, Sayı: 2, 2005, s. 73-79.
- Tavlaş Nezh. “Terörü Tanımlamak”, *Strateji*, Sayı: 2, 1995, s. 125–132.
- Tekin, Arslan. *Son İsyân*, 1 ve 2 Cilt, Elips Yayınları, İstanbul 2004.
- Thornton, Stephen T. “Terror as a Weapon of Political Agitation”, *Internal War*, Ed: H. Eckstein, Free Press, New York 1964, s. 79.
- Topal, Ahmet Hamdi. *Uluslararası Terörizm ve Terörist Eylemlere Karşı Kuvvet Kullanımı*, Beta Yayıncılık, İstanbul 2005.
- Torumtay, Necip. *Orgeneral Torumtay’ın Anıları*, Milliyet Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 1994.
- “Türkiye’nin Dış Politika Gündemi”, *Stratejik Analiz*, Ekim 2007, s. 29-41.

- Ülman, Burak. “Doksanlarda Türkiye’nin Ulusal Güvenlik Anlayışı: Bölücülük Tehdidi”, <<http://www.sbu.yildiz.edu.tr/Burakyayinlar/makale2.htm>>
- Wright, Daniel G. *Revolution and Terror in France*, London 1990.
- Yaşın, Gözde Kılıç. “Güney Kıbrıs Rum Kesimi PKK İçin Yeni Üs Mü Oluyor?” *TÜRKSAM*, 22.08.2009. <http://www.turksam.org/tr/a1760.html> (15.04.2010)
- Yaşın, Gözde Kılıç. “Papandreou Döneminde Türkiye-Yunanistan İlişkilerinde Beklentiler, *TÜRKSAM*, 19.10.2009. <http://www.turksam.org/tr/a1832.html> (15.04.2010)
- Yavuz, Turan. *ABD’nin Kürt Kartı*, Milliyet Yayınları, İstanbul 1993, s. 97.
- Yenerer, Vedat. *Kanlı Kukla PKK Terör Örgütü Gerçeği*, 1. Basım, Pegasus Yayınları, İstanbul 2008.
- Yetkin, Murat. *Kürt Kaparı- Şam’dan İmralı’ya Öcalan*, Remzi Yayınevi, İstanbul 2004.
- Yetkin, Murat. *Ateş Hattında Aktif Politika*, Alan Yayıncılık, İstanbul 1992.

BİLİMSEL BİLDİRİLER

- Alexander, Yonah. “Orta Doğu’da Durum”, *Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu Bildirileri* (der. Tüm. Yaşar Güler), Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi 2. Uluslararası Sempozyum, Ankara 10-11 Mart 2008, s. 70.
- Bayer, Erdal. Terörist Örgütlerde Örgütsel Öğrenme, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2007, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, s. 19.
- Çitlioğlu, Ercan. “Terörizmle Mücadelede Mevcut Konseptler”, *Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu Bildirileri* (der. Tüm. Yaşar Güler), Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi 2. Uluslararası Sempozyum, Ankara 10-11 Mart 2008, s. 23-33.
- Kılıç, Hilal. Terörizm ve Mücadele Yöntemleri, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Diyarbakır 1997, s. 94.
- Mango, Andrew. “Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği”, *Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu Bildirileri* (der. Tüm. Yaşar Güler), Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi 2. Uluslararası Sempozyum, Ankara 10-11 Mart 2008, s. 16.
- Türmen, Rıza. “Terörizmle Uluslararası Mücadelenin Hukuki Boyutları: Türkiye’nin Bakış Açısı”, *Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu Bildirileri* (der. Tüm. Yaşar Güler), Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi 2. Uluslararası Sempozyum, Ankara 10-11 Mart 2008, s. 79-81
- Yavuz, Kemal. “Terörizmle Mücadelede İhtiyaçlar ve Karşılaşılan Problemler: Türkiye’nin Tecrübeleri”, *Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu Bildirileri* (der. Tüm. Yaşar Güler), Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi 2. Uluslararası Sempozyum, Ankara 10-11 Mart 2008, s. 39.

BELGELER VE RAPORLAR

Avrupa Birliği 2008 Yılı İlerleme Raporu, AB Komisyonu, 2008, s. 8-28,
http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/press_corner/keydocuments/reports_nov_2008/turkey_progress_report_en.pdf (11.04.2010)

Avrupa Birliği 2007 Yılı İlerleme Raporu, AB Komisyonu, 2007, s. 8, 22, 74,
http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2007/nov/turkey_progress_reports_en.pdf (11.04.2010)

Avrupa Birliği 2006 Yılı İlerleme Raporu, AB Komisyonu, 2006, s. 7, 20, 72,
http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2006/nov/tr_sec_1390_en.pdf (11.04.2010)

Avrupa Birliği 2005 Yılı İlerleme Raporu'nun İngilizce metni için,
http://ec.europa.eu/enlargement/archives/pdf/key_documents/2005/package/ec_1426_final_progress_report_tr_en.pdf (11.04.2010)

Avrupa Birliği 2003 Yılı İlerleme Raporunun Türkçe Metni için;

<digm.meb.gov.tr/belge/IR_2003_tr.pdf> (11.04.2010)

Avrupa Birliği 2000 Yılı İlerleme Raporunun metni için bakınız:

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_ılkiskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_2000.pdf (27.02.2010)

Avrupa Birliği 1999Yılı İlerleme Raporunun metni için bakınız: s. 42.
http://www.abgs.gov.tr/files/AB_ılkiskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_1999.pdf (27.02.2010)

Avrupa Birliği 1998 Yılı İlerleme Raporunun metni için bakınız:

http://www.abgs.gov.tr/files/AB_ılkiskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/Turkiye_Ilerleme_Rap_1998.pdf (27.02.2010)

Birleşmiş Milletler Sözleşmesi. < <http://www.un.org/terrorism>>

BM “Terörist Bombalamaların Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi”, Anlaşma metni için bakınız: <<http://untreaty.un.org/English/Terroroism.asp>>

BM bünyesindeki diğer sözleşmeler:

<<http://www.un.org/docs/journal/asp/ws.asp?m=s/res/1267>>

<<http://www.un.org/docs/journal/asp/ws.asp?m=s/res/1269>>

<<http://www.un.org/docs/journal/asp/ws.asp?m=s/res/1333>>

<<http://www.un.org/docs/journal/asp/ws.asp?m=s/res/1368>>

<<http://www.un.org/docs/journal/asp/ws.asp?m=s/res/1373>>

<<http://www.un.org/docs/journal/asp/ws.asp?m=s/res/1390>>

<<http://www.un.org/terrorism/instruments.shtml>>

T.C. Dışişleri Bakanlığı, Türkiye'nin Terörle Mücadele Konusundaki Tutumu.

< <http://www.mfa.gov.tr> >

T.C. Dışişleri Bakanlığı, “Türkiye Irak Arasında Ekonomik ve Teknik İşbirliği Karma Komisyonunun İki Dönem Arası Olağanüstü Oturumu Sonunda

- İmzalanan Tutanak ve Eki Mektup”, Anlaşma metni için bakınız: <http://ua.mfa.gov.tr>
- T.C. Dışişleri Bakanlığı, “Türkiye Cumhuriyeti ile Suriye Arap Cumhuriyeti Arasında Suçluların Geri Verilmesi ve Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardım Sözleşmesi” Sözleşme metni için bakınız; <http://ua.mfa.gov.tr>
- T.C. Dışişleri Bakanlığı, “Türkiye Cumhuriyeti ile Suriye Arap Cumhuriyeti Arasında Ekonomik İşbirliği Protokolü” protokol metni için bakınız: <http://ua.mfa.gov.tr>
- T.C. Dışişleri Bakanlığı, “Türkiye-İrak Karma Ulaştırma Komisyonu Toplantıları Sonunda İmzalanan Protokol” protokol metni için bakınız: <http://ua.mfa.gov.tr>
- Emniyet Genel Müdürlüğü, *PKK/KONGRA-GEL*, Ankara, Nisan 2004.
- Emniyet Genel Müdürlüğü, *PKK Faaliyetleri*, Ankara 1999, s. 55–56.
- EUROPOL kuruluş anlaşması için; <<http://www.europol.eu.int>>
- Gorvett, Jon P., “*Turkey’s Kurdish Workers’ Party Rebels Pledge Unilateral End to Armed Struggle Withdrawal From Turkey*”, Washington Report on Middle East Affairs, Ekim- Kasım 1999.<<http://www.wrmea.com>> (16.02.2010)
- International Humanitarian Law, 1949 tarihli 4 numaralı Cenevre Sözleşmesi ve 1997 tarihli Cenevre Sözleşmesi’ne Ek 2 No’lu protokolü için bakınız: <<http://www.icrc.org/ihl>>
- NATO kuruluş anlaşması için; <www.nato.int/docu/basic/txt/treaty.htm>
- Öcalan İddianamesi, İmralı Adası, 31.05.1999. (İddianamenin tam metni için bakınız: Pirim, Oktay; Süha Örtülü, *Ömerli Köyünden İmralı’ya PKK’nın 20 Yıllık Öyküsü*, 4. Baskı, Boyut Kitapları, İstanbul 2000.)
- Radu, Michael. “The Truth About The PKK, Who is Abdullah Ocalan?”, *Foreign Policy Research Institute*, 2000. <<http://pkk.ataturk.org/whoisapo.shtml>>
- Resmi Gazete, 26.3.1981, Sayı: 17291 (mad.1) (mad.1/f)
- Resmi Gazete, 19517 sayılı, 14 Temmuz 1987.
- Resmi Gazete, 18.08.1993.
- Resmi Gazete, 30.06.1994.
- Şen, Faruk; Sedef Koray, *Kurds in Turkey, Türkiye Araştırmalar Merkezi*, Essen 1996, s. 26.
- Terörle Mücadele ve Harekât Dairesi Başkanlığı, bilgi için bakınız: <www.egm.gov.tr/temuh/terorizm> (07.08.2009).
- Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük, TTK Basımevi, 1981.

GAZETE HABER VE MAKALELERİ

- Akpak, Ahmet. “*PKK’ya Bulgaristan Desteği*”, Milliyet Gazetesi, 9 Mayıs 1987
- Akpak, Ahmet. “*Can düşmanımıza yardım yapıyorlar*”, Milliyet Gazetesi, 9 Mayıs 1987
- Alpagut, Turgut. “*Kurmay Gözüyle PKK-1*”, Cumhuriyet Gazetesi, 15.Aralık 1989.

- Aydın, Ali İhsan. "PKK'nın 2'inci Kasasını da Kaçırdılar", Zaman Gazetesi, 04 Ekim 2007.
- Ballı, Rafet. "Türkiye dost PKK düşman", Milliyet Gazetesi, 28 Ağustos 1987.
- Batur, Nur. "Türkiye İsrail ittifakına doğru", *Milliyet Gazetesi*, 05.01.2004, s. 12.
- Batur, Nur. "Su ve Apo kartları masada kaldı", *Milliyet Gazetesi*, 21.01.1993,
- Berberoğlu, Enis. "Terörün 24 yıllık bilançosu", Hürriyet Gazetesi, 17.09.2008, s. 1, 24.
- Bila, Fikret. "Ankara'nın başarısı", *Milliyet Gazetesi*, 21.10.1998, s. 19
- Birand, Mehmet Ali. "Apo ve PKK'da gerilimli dönem", *Sabah Gazetesi*, 9 Mayıs 1992.
- Cemal, Hasan. "Türkiye İsrail nereye?", *Milliyet Gazetesi*, 25.06.2004, s. 21.
- Cemal, Hasan. "Avrupa'da utanmazlık ve çifte standart üzerine", *Milliyet Gazetesi*, 17.03.1999, s. 23.
- Cemal, Hasan. "Şam, Apo sonrası terörden elini yıkadı mı?...?", *Milliyet Gazetesi*, 12 Mart 1999 s. 21.
- Cerrahoğlu, Nilgün. "Roma'ya Öcalan oyunu", Milliyet Gazetesi, 14 Ocak 1999.
- Çandar, Cengiz. "Suriye PKK'yı yasakladı, Yunanistan ve Almanya'yı sattı", *Sabah Gazetesi*, 21 Nisan 1992.
- Çongar, Yasemin. "Kürt Sorunu ve Dış Politika", Milliyet Gazetesi, 6 Ocak 1997.
- Doğan, Yalçın. "Öcalan Kaçtı", Milliyet Gazetesi, 13.10.1998.
- Doğan, Yalçın. "PKK'cı Almanlar Yalancı", *Milliyet Gazetesi*, 28 Mart 1992, s. 14.
- Doğan, Yalçın. "Apo'nun Dış Destekleri", *Milliyet Gazetesi*, 26 Mart 1992, s. 14.
- Doğukanlı, Murat. "Suriye ile yeni dönem", Milliyet Gazetesi, 21.10.1998
- Elekdag, Şükrü. "Sevres'i hortlatmak mı?", Milliyet Gazetesi, 19 Ocak 1998.
- Elekdag, Şükrü. "2 ½ War Strategy", *Perceptions (Journal of International Affairs)*, Vol.1, No.1, March-May 1996.
- Erdoğan, Murat. "Almanya-Türkiye ilişkilerinde zor dönem", Zaman Gazetesi, 27 Ekim 1998.
- Gürel, Soner. "Sezgin Şam'da PKK Terörünü Görüşecek", Milliyet Gazetesi, 14.04.1992, s. 7.
- Karagül, İbrahim. "PKK Karabağ'a taşınıyor, Türkiye orayı vuracak mı?", *Yeni Şafak Gazetesi*, 14.05.2008.
- Kohen, Sami. "Kürt göçü konusunda Avrupa'nın mesajı", *Milliyet Gazetesi*, 4 Ocak 1998.
- Kohen, Sami. "Kafkas Oyunları", *Milliyet Gazetesi*, 21 Ekim 1998.
- Lüle, Zeynel. "İkamet Belgesi Atina'dan", Hürriyet Gazetesi, 09.10.2008, s. 1, 19.
- Mumcu, Uğur. "Almanya ve PKK", Milliyet Gazetesi, 29.03.1992, s. 7

- Mumcu, Uğur. “Darbeyi Defalarca Vururuz- Doğan Güreş’le Röportaj”, Milliyet Gazetesi, 1 Nisan 1992, s. 7.
- Özkan, Tuncay. “Öcalan’ı CIA önerdi”, *Radikal Gazetesi*, 16 Şubat 2000.
- Pirinçcioğlu, Ertuğrul; Evren Değer, “Kamplarda PKK Avı”, Milliyet Gazetesi, 29.03.1995, s. 3.
- Sertoğlu, Sedat. “Büyük Tezgâh”, Sabah Gazetesi, 14 Haziran 1999.
- Şardan, Tolga. “PKK Avrupa’da faaliyet ağı kurdu”, Milliyet Gazetesi, 23.05.1991, s.17
- Tarhanlı, Turgut. “D’Alema ne yapıyor”, Radikal Gazetesi, 8 Temmuz 1999.
- Yavuz, Turan. *ABD’nin Kürt Kartı*, Milliyet Yayınları, İstanbul 1993, s. 97.
- “PKK’ya Karşı ABD ile Anlaştık”, Akşam Gazetesi, 5 Aralık 2003.
- “Yeni PKK’ya Kıskaç”, Akşam Gazetesi, 29 Temmuz 2005.
- “Türkiye için PKK neyse bizim için Hamas o”, Akşam Gazetesi, 05.03.2008
- “PKK’ya bir darbe de Romanya’dan”, CNN Türk Haber, 25.02.2010.
<http://www.cnnturk.com/2010/dunya/02/25/pkkyabir.darbe.de.romanyadan/565255.0/index.html> (12.04.2010)
- “PKK’yı yasaklayacak delil yok”, Cumhuriyet Gazetesi, 24 Mart 1992.
- “Dublin’e karşı gizli buluşma”, Cumhuriyet Gazetesi, 15 Eylül 1995.
- “Öcalan’a Primakov izin vermedi”, Cumhuriyet Gazetesi, 25 Kasım 1998.
 Cumhuriyet Gazetesi, 18 Şubat 2007.
 Cumhuriyet Gazetesi, 12 Mart 2007.
- “PKK Alman Gizli Servisi Raporlarında” Hürriyet Gazetesi, 9 Eylül 1986.
- “Büyükelçiliklerimize Saldırı”, Hürriyet Gazetesi, 23 Mart 1992.
 Hürriyet Gazetesi, 27 Mart 1992.
 Hürriyet Gazetesi, 22–24 Mayıs 1993.
 Hürriyet Gazetesi, 25 Mayıs 1993.
 Hürriyet Gazetesi, 16 Temmuz 1993.
 Hürriyet Gazetesi, 21 Mart 1995
 Hürriyet Gazetesi, 9-12 Ağustos 1995
- Tınç, Ferai. “Kürt kartı yine rağbette”, Hürriyet Gazetesi, 11 Eylül 1998.
- “Yazıklar olsun İtalya”, Hürriyet Gazetesi, 30 Eylül 1998.
- Rum Yönetimi: PKK’ya sempati ile bakıyoruz”, Hürriyet Gazetesi, 7 Mayıs 1998.
- “Yazıklar olsun İtalya”, Hürriyet Gazetesi, 30 Eylül 1998
 Hürriyet Gazetesi, 14 Kasım 1998.
- “800 milyarı var”, Hürriyet Gazetesi, 26 Şubat 1999.
- “PKK’nın yan kuruluşu KCK”, Hürriyet Gündem, 28 Mayıs 2009.

- “Hollanda, PKK’yı Derhal Yasaklasın”, Hürriyet Gazetesi, 23 Şubat 2002
 Hürriyet Gazetesi, 15.06.2004.
 Hürriyet Gazetesi, 15.06.2004
 Hürriyet Gazetesi, 31.07.2004.
 Hürriyet Gazetesi, 30.12.2004.
 “IKDP’nin 4 ajanı yakalandı”, Hürriyet Gazetesi, 12. 05. 2005.
 “Güpegündüz 15 Şehit”, Hürriyet Gazetesi, 5.10.2008
 “5 Karakol Taşınacak”, “Yol Haritasını Çiziyoruz”, Hürriyet Gazetesi, 6.10.2008
 “İran’da Kurşuna Dizdiler”, Hürriyet Gazetesi, 13.09.2008, s. 1
 “PKK, sevgili iki teröristin başlarını kesti”, Hürriyet Gazetesi, 13.09.2008, s. 1, 25.
 “Öcalan İtalya’da köşe yazarı oldu”, Hürriyet Dünya, 08.01.2010.
 _____ <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/13423414.asp> (09.04.2010)
 “İsrail PKK’yı da eğitiyor”, Milli Gazete, 22.09.2006.
 “Tutsaklar arasında bir de Türk gerilla var”, Milliyet Gazetesi, 12 Haziran 1982.
 “PKK’nın bahar taarruzu”, Milliyet Gazetesi, 26.03.1986, s. 7.
 “İşte PKK Kampları”, Milliyet Gazetesi, 08.05.1986, s. 9.
 “12 Mehmetçik Şehit”, Milliyet Gazetesi, 13 Ağustos 1986.
 “Jetlerimiz Tepeledi”, Milliyet Gazetesi, 16 Ağustos 1986.
 “Mühendis Bizim Elimizde”, Milliyet Gazetesi, 27 Şubat 1987.
 “30 jet bomba yağdırdı”, Milliyet Gazetesi, 05.03.1987.
 “İran’ın İki Yüzü”, Milliyet Gazetesi, 11 Mart 1987, s. 1, 7.
 “Soykırım işte bu”, Milliyet Gazetesi, 22.06.1987.
 “Ermeni Tüccarlar PKK’ya silah satıyor”, Milliyet Gazetesi, 26 Ağustos 1987.
 “Kürt konferansı Stockholm’de başladı”, Milliyet Gazetesi, 16 Mart 1991.
 “Kaddafi’den Apo’ya Davet”, Milliyet Gazetesi, 04.11.1991, s. 15.
 Milliyet Gazetesi, 11–17 Ocak 1992.
 Milliyet Gazetesi, 30 Ağustos 1992
 “Türkiye-Suriye savaşabilir”, Milliyet Gazetesi, 26 Eylül 1992.
 “PKK’ya yeni destek”, Milliyet Gazetesi, 09.10.1992, s. 15.
 “PKK- Peşmerge Oyunu”, Milliyet Gazetesi, 30 Ekim 1992.
 “Almanya ile gerginlik”, Milliyet Gazetesi, 27 Mart 1992.
 “Sezgin Şam’ı haşladı”, Milliyet Gazetesi, 16 Nisan 1992, s. 7.
 “Romanya PKK’yı yasadışı ilan etti.”, Hürriyet Gazetesi, 29 Nisan 1992.
 “Kürt Enstitüsü Belgeleri”, Milliyet Gazetesi, 21.11.1992, s. 15.

- “Almanya’dan PKK seçimlerine fren”, Milliyet Gazetesi, 21 Kasım 1992
- “Alman’a PKK dersi”, Milliyet Gazetesi, 10 Aralık 1992.
- “PKK için destek”, Milliyet Gazetesi, 10 Aralık 1992.
- Milliyet Gazetesi, 19 Mart 1993.
- Milliyet Gazetesi, 22–24 Mayıs 1993.
- “Ermenistan PKK’yı destekliyor, Kamp yeri sağlıyor”, Milliyet Gazetesi, 4 Haziran 1993.
- Milliyet Gazetesi, 7 Şubat 1994.
- Milliyet Gazetesi, 3 Mart 1994.
- Milliyet Gazetesi, 8 Mart 1994.
- “Atina eğitimli PKK bombacısı”, Milliyet Gazetesi, 9 Mayıs 1995;
- “Dublin’de sürpriz gelişme”, Milliyet Gazetesi, 13.09.1995, s. 18.
- “PKK-KDP savaşı büyüyor”, Milliyet Gazetesi, 13.09.1995, s. 18.
- “Moskova yan çizdi”, Milliyet Gazetesi, 23 Mayıs 1996.
- “Barzani’dan Apo’ya mektup”, Milliyet Gazetesi, 16 Aralık 1996, s. 18.
- “Alman İnterpoluyla PKK sıkıntısı”, Milliyet Gazetesi, 1 Aralık 1997.
- “Atina’da terör eğitimi”, Milliyet Gazetesi, 25 Aralık 1997
- PKK Atina’da resmen büro açtı”, Milliyet Gazetesi, 1 Mayıs 1998
- “Sakık’ın Şam itirafı”, Milliyet Gazetesi, 04.09.1998, s.14.
- “Bulgaristan’da PKK operasyonu”, Milliyet Gazetesi, 2 Aralık 1998.
- “PKK’nın yeni hesabı”, Milliyet Gazetesi, 23 Aralık 1998.
- “MED TV’nin fişi çekildi”, Milliyet Gazetesi, 23 Mart 1999.
- “Sırları Açıklıyor”, Milliyet Gazetesi, 02.06.1999,
- “Atina PKK’ya terörist dedi”, Milliyet Gazetesi, 28 Mart 2002.
- “C-4’leri IKDP veriyor iddiası”, Milliyet Gazetesi, 26 Mart 2007.
- “Barzani gizlice silahlanıyor”, Milliyet Gazetesi, 24. 11. 2008.
- “Fransız Milletvekili’nden şok PKK itirafı”, Mynet Haber, 13 Mart 2010.
- <http://haber.mynet.com/detay/dunya/fransiz-milletvekilinden-sok-pkk-itarafi/500061> (09.04.2010)
- “İade için yeni kanun şart”, Radikal Gazetesi, 4 Aralık 1998
- “Aziz’e PKK azarı”, Radikal Gazetesi, 16 Şubat 1999.
- “Avrupa hala anlamadı”, Radikal Gazetesi, 23 Şubat 1999
- “PKK’ya Avrupa Desteği Var”, Radikal Gazetesi, 23 Mayıs 2007.
- Resmi Gazete, 26.3.1981, Sayı: 17291 (mad.1) (mad.1/f)
- Resmi Gazete, 19517 sayılı, 14 Temmuz 1987.

Resmi Gazete, 18.08.1993.

Resmi Gazete 30.06.1994

Sabah Gazetesi, 11 Aralık 1991.

“PKK Organizasyonları”, Sabah Gazetesi, 3 Mart 1997

“Sırp-Yunan-PKK ittifakı”, Sabah Gazetesi, 5 Mayıs 1998.

“Roj TV, PKK’nın kara parasını aklıyor” Sabah Gazetesi, 17 Mart 2010.

http://www.sabah.com.tr/Gundem/2010/03/17/roj_tv_pkknin_kara_parasini_akliyor (09.04.2010)

“Fena Kandırmışlar”, Star Gazetesi, 5 Temmuz 1999.

“PKK Opens ‘Kurdish House’ in Moscow”, Turkish Daily News, 27 December 1994.

“PKK’yı soydu Rusya’da şirket kurdu” haberi için bakınız:

<http://www.tumgazeteler.com/?a=3953158> (13.04.2010)

“Dağlık Karabağ Yerleşen PKK ve Türkiye’nin Sınır Ötesi Müdahale Hakkı”, *TÜRKSAM Yayın*, 18.02.2008, makale için bakınız: <http://www.turksam.org/tr/a1385.html> (13.04.2010)

“PKK’nın Almanya Macerası”, Yeni Yüzyıl, 1 Aralık 1995.

“PKK; hasta teröristleri ölüme terk ediyor”, 31.03.2010 tarihli haber için bakınız:

http://www.24dakika.com/news_detail.php?id=56569 (13.04.2010);

“PKK’lıdan şok itiraf”, 03.02.2008 tarihli haber için bakınız,

http://www.24dakika.com/news_detail.php?id=34083 (13.04.2010)

“PKK Hollanda’da TV kurdu”, Zaman Gazetesi, 30 Ocak 1995.

“Hollanda’da artık güvenilir değil”, Zaman Gazetesi, 27 Nisan 1995.

“PKK’nın sesi yeniden yayında”, Zaman Gazetesi, 18 Mayıs 1999.

“Medya TV’ye Almanya’dan izin”, Zaman Gazetesi, 17 Ekim 1999.

Zaman Gazetesi, 4 Haziran 1999.

“Avrupa’dan idam etmeyin Baskısı”, Zaman Gazetesi, 30 Haziran 1999.

“Rusya PKK’yı teröristler listesine almamakta ısrarlı”, Zaman Gazetesi, 21.07.2006